Str. Mitropolit Firmilian, nr. 3
Craiova - Dolj
Tel./Fax: 0251-133246

Redactori: Pr. Sever Negrescu,
Pr. drd. Nicolae Răzvan Stan
Tehnoredactor & Copertă: Valentin Corneanu
Corectură: Mirona Corneanu, Corina Ungureanu

Coperta I: *Icoana Sf. Ap. Andrei vestind Sf. Evanghelie în Dobrogea* - Mânăstirea Dervent

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

Scrieri ale "călugărilor sciţi" daco-romani din secolul al VI-lea / trad.: pr. prof. dr. Nicolae Petrescu, prof. David Popescu; pref.: pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae. -
Craiova: Editura Mitropolia Olteniei, 2006
ISBN (10) 973-7763-16-5; ISBN (13) 978-973-7763-16-7
I. Petrescu, Nicolae (trad.)
II. Popescu, David (trad.)
III. Stăniloae, Dumitru (pref.)
232

Tipărită la **Tipografia Eparhială – Craiova**
Director: Florin Pârşcoveanu
(Tel./Fax: 0251/463087, Tel.: 0788240992
email: office_tipografia@m-ol.ro)

SCRIERI ALE «CĂLUGĂRILOR SCIŢI» DACO-ROMANI DIN SECOLUL AL VI-LEA

Introducere Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae
Traducere Pr. Prof. Nic. Petrescu şi Prof. David Popescu

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfinţitului
TEOFAN
Mitropolitul Olteniei

Editura **MITROPOLIA OLTENIEI**

INTRODUCERE

Contribuţia «călugărilor sciţi» la precizarea hristologiei la începutul sec. al VI-lea

I. *Împrejurările istorice în care s-a produs intervenţia lor* şi câteva date despre desfăşurarea ei. Nu ne gândim la o expunere completă a împrejurărilor în care s-a produs intervenţia „călugărilor sciţi" sau daco-romani în dezbaterea hristologică la începutul sec. al VI-lea şi a multelor probleme, încă nedeplin clarificate, referitoare la persoanele şi la modul în care s-a produs intervenţia lor. Aceasta ar cere o cercetare şi o extindere care depăşesc spaţiul ce ne stă la dispoziţie pentru o simplă introducere la traducerea scrierilor în care s-a precizat aportul lor[1]. Pe de altă parte, preocuparea noastră principală se referă la conţinutul dogmatic al intervenţiei lor.

Vom da numai o schiţă generală a acestor împrejurări şi o sumară prezentare a luptei lor pentru a-şi impune formula hristologică, sfârşind cu indicarea fazei în care se află problemele referitoare la două din persoanele acestor călugări.

Sinodul ecumenic de la Calcedon afirmase în

---

[1] O expunere a acestor împrejurări şi a datelor referitoare la persoanele şi la lupta „călugărilor sciţi" pentru formula lor ne-au dat: Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, *Primele scrieri patristice în literatura noastră în sec. IV-XVI*, Craiova 1984, p. 74-79; I. Coman, *Scriitori teologi din Scytia Minor*, Bucureşti 1979; I. Rămureanu, *Evenimentele istorice înainte şi după Sinodul de la Calcedon*, în: „Studii Teologice" 1970, 3-4; Pr. V.G. Sibiescu, *Călugării sciţi*, Sibiu 1936; Ilie Frăcea, *Leontios Byzantios*, Atena 1984. M-am folosit de textul latin al scrierilor lui Maxenţiu din P.G., 86, I, deoarece numai după aceea am ajuns în posesia textului publicat de Fr. Glorie şi al traducerii lui de Pr. Nicolae Petrescu.

general credinţa Bisericii că Iisus Hristos este un unic ipostas în două firi şi anume ipostasul care, fiind „născut înainte de veci din Tatăl după dumnezeire, în zilele mai de pe urmă s-a născut din Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu, după umanitate". Prin aceasta se dezaproba atât monofizitismul, care afirma amestecarea celor două firi într-una singură, cât şi nestorianismul, care afirma că fiecare fire îşi are ipostasul ei şi Hristos nu este unit cu Fiul lui Dumnezeu decât „prin relaţie", ca un prooroc oarecare.

Dar în expresia Sinodului că cele două firi „concură într-o persoană şi într-un ipostas", nestorienii socoteau că văd lăsată putinţa afirmării că firea omenească se alătură oarecum de la sine la cea dumnezeiască, deci are în oarecare măsură un ipostas al ei, că nu şi-a format-o Fiul lui Dumnezeu Însuşi ca fire a ipostasului Său dumnezeiesc; în afară de aceea se dădea impresia că firile se mişcă prin ele una spre alta ca nişte persoane, că nu ipostasul Fiului îşi formează firea Sa omenească.

Aceasta închidea pe de altă parte monofiziţilor calea spre apropierea de Biserică, căci socoteau că Biserica s-a apropiat prin acest Sinod de nestorianism. Iar reproşul acesta nu lăsa pe toţi ortodocşii nepăsători.

În special împăraţii din Bizanţ, dornici să restabilească unitatea cetăţenilor în credinţă, înclinau de aceea să reducă importanţa Sinodului de la Calcedon, sau să admită ca adaos vreo formulă care să înlăture putinţa nestorienilor de a-l interpreta într-un sens favorabil lor.

Aceasta l-a făcut pe împăratul Zenon, la 482, să dea decretul „Enoticon", în care, cu aprobarea Patriarhului Acaciu, cerea tuturor să se respecte primele trei Sinoade ecumenice, dar să nu pomenească pe al patrulea. Aceasta a făcut Biserica din Apus să se rupă de cea din Răsărit, dând naştere schismei acaciene. Tendinţa monofizită au

manifestat-o şi împăraţii de după aceea. Încurajaţi de ei se acordă de unii atenţie şi adaosului patriarhului monofizit al Antiohiei, Petru Gnafeus (488): „Cel ce Te-ai răstignit pentru noi" la cântarea „Sfinte Dumnezeule". Prin aceasta se atribuia Sfintei Treimi sau fiinţei dumnezeieşti putinţa pătimirii (theopashitismul). Monofizitismul susţinut şi de împăratul Anastasie I a provocat la 512 o revoltă populară condusă de generalul Vitalian, originar din Zaldapa (Scythia minor). Dar unii ortodocşi, din opoziţie faţă de aplecarea autorităţilor spre monofizitism, înclinau spre nestorianism.

Dar ortodocşii adevăraţi nu voiau să încline nici spre nestorianism. Se simţea trebuinţa unei formule care să precizeze învăţătura Sinodului de la Calcedon atât împotriva interpretării nestoriene, cât şi împotriva învăţăturii monofizite. Numai aşa se putea susţine unitatea între creştini, întărindu-se în faţa ambelor tendinţe autoritatea Sinodului de la Calcedon[2].

Această formulă au aflat-o „călugării sciţi". Ea suna: «Unul din Treime a pătimit cu trupul». Prin ea se afirma, împotriva nestorienilor, că nu un om a pătimit pentru noi, dar nici întreaga Treime, deci fiinţa Ei dumnezeiască, ci una din Persoanele Ei, întrucât şi-a luat trup.

Temeiul pentru afirmarea pătimirii Cuvântului cu trupul l-au luat ei din *I Petru* IV, 1, unde se spune că „Hristos a pătimit cu trupul", dar şi din mai mulţi Părinţi care au stăruit asupra acestei expresii, între aceştia remarcăm pe Sf. Atanasie cel Mare, care preciza că

[2] Dr. Nestor Vornicescu spune despre dezbinarea ce domnea atunci între creştini: „Nestorie şi monofiziţii de diferite nuanţe aveau un număr însemnat de partizani şi printre călugări. La Constantinopol partida influenţată de nestorianism se sprijinea mult pe monahii numiţi «achimiţi» (neadormiţi) susţinuţi în chip discret de Roma", *op. cit.*, p.74-75.

„neputințele i se atribuie Cuvântului din pricina trupului". În acest sens el declara: „Așadar, când se spune că a flămânzit, a însetat, a obosit, că n-a știut, că a dormit, că a plâns, s-a rugat, a fugit și a cerut să fie ferit de patimi și, simplu, toate ale trupului, să se înțeleagă... că Hristos a flămânzit, a însetat pentru noi cu trupul; că El a spus că nu știe și a fost pălmuit și a obosit pentru noi cu trupul; ...că I-a fost frică și s-a ascuns cu trupul..., că a fost lovit și a primit bătăi cu trupul» (*Cuvântul III împotriva arienilor*, cap. XXXIII).

Afirmațiile acestea s-au precizat la Proclu, Patriarhul Constantinopolului (†448), care a declarat apriat că Cuvântul care a pătimit cu trupul este „Unul din Treime". Călugării daco-romani își găseau astfel formula lor în întregime în textul acestuia care suna așa: „Eu te întreb: Cel care s-a răstignit este Unul din Treime, sau din afara Treimii? Dacă este cu adevărat din Treime, cearta s-a stins. Dacă însă Cel care s-a răstignit este altcineva, fără îndoială pe lângă Treime Domnul slavei este un al patrulea Domn și El este străin de proslăvirea cu care serafimii proslăvesc Treimea" (*Către Armeni*). Prin aceasta Proclu înlătura nestorianismul. Dar el continuă înlăturând și monofizitismul: „Noi nu spunem că El (Hristos) a pătimit în ființa în care subzistă și este unit cu Tatăl și cu Duhul, ci spunem că El a pătimit în trupul în care s-a făcut din noi și pentru noi. Nu spunem însă că altul decât Unul din Treime s-a făcut trup și s-a răstignit în trupul în care s-a făcut. Dar n-a pătimit cu dumnezeirea prin care este unit cu Tatăl și cu Duhul, ca să nu spunem că și Ei înșiși (Tatăl și Duhul) s-au răstignit împreună cu El... Prin aceasta am introduce pătimirea în Treime. Dacă însă spunem – precum e adevărat – că Cuvîntul a luat asupra Sa pătimirile în trupul Său, mărturisim că este Unul din Treime Cel care a pătimit, dar natura dumnezeirii a rămas

nepătimitoare"[3].

Bazându-se pe aceste texte ale lui Proclu și pe altele asemănătoare ale lui și din Sf. Ciril al Alexandriei și din Fericitul Augustin, Ioan Maxențiu, unul din acești călugări, a alcătuit o „Cărticică despre credință" (*Libellus fidei*), care se concentra în dovedirea formulei: „Unul din Treime a pătimit cu trupul". Dar în explicările lui arată că acest „Unul" este Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel întrupat și nu altă Persoană din Treime. Acesta este Hristos cel ce s-a născut din Fecioara Maria. „Fecioara Maria a născut pe Hristos, Unul din Treime, care a pătimit pentru noi în trup și deci Ea n-a născut Treimea". Sau: « De aici rezultă că Cel ce s-a născut după trup din Ea este Unul din Treime". Nu s-a născut din Ea Treimea. „Dar dacă s-a născut din Ea Dumnezeu, de unde este El dacă nu este din Treime? Fiindcă în afară de Treime credincioșii nu cunosc alt Dumnezeu"[4].

Prin respingerea ideii că din Fecioara s-a născut Treimea, se respingea formula monofizită a lui Petru Gnafeus. Formula călugărilor daco-romani nu era nouă, dar căpăta o aplicare nouă actualizată pentru necesitățile acelui timp. Ea apăra definiția de la Calcedon nu numai de interpretarea nestoriană, ci și de noi interpretări monofizite. A afirma că toată Treimea s-a născut din Fecioară și s-a răstignit, însemna a identifica Persoanele Treimii în sens sabelian, adică a le reduce la ființa cea una și a afirma putința identificării ființei divine cu cea umană, în sens monofizit sau panteist și a zădărnici astfel mântuirea, odată ce ține de ființa divină însăși a pătimi.

Formula: „Unul din Treime a pătimit cu trupul", deci s-a născut din Fecioara, se îndrepta împotriva

[3] La Maxențiu, *De Christo protessio*; P.G. 86, I, col. 82.
[4] *Ibid.* col. 83.

nestorianismului, care afirma că nu „Unul din Treime s-a răstignit”, ci un om asociat cu Fiul lui Dumnezeu, deci moartea n-a putut fi învinsă definitiv. Iar formula se îndrepta în acelaşi timp împotriva monofizitismului (şi în special a formulei lui Petru Gnafeus) că însăşi fiinţa divină s-a modificat în unire cu cea umană, deci toată Treimea s-a răstignit, nu numai o Persoană din Ea, şi anume cea care s-a făcut om.

Formula daco-romanilor afirma pe de o parte împotriva monofiziţilor distincţia Persoanelor în Dumnezeu, pe de alta unirea firii dumnezeieşti şi omeneşti în unica Persoană a Cuvântului, Hristos, împotriva nestorianismului. De aceea, la sfârşitul expunerii sale Ioan Maxenţiu condamna nu numai pe Teodor de Mopsuestia şi pe Nestorie, ci şi pe Eutihie, Dioscur, Petru Gnafeus şi Acachie[5].

Prin formula lor, daco-romanii afirmau atât ipostasul divin al lui Hristos, cât şi faptul că El şi-a însuşit firea noastră cu tot ce are în ea, inclusiv pătimirea. Se înlătura astfel atât nestorianismul, care atribuia cele omeneşti unui ipostas uman, dezbrăcându-le de orice valoare şi neridicând firea omenească din despărţirea ei de Dumnezeu şi din starea ei muritoare, cât şi monofizitismul, care le atribuia însăşi fiinţei divine, amestecând firea omenească cu cea dumnezeiască într-una singură şi supunând firea dumnezeiască aceloraşi neputinţe cărora le este supusă şi cea omenească şi deci neputând-o mântui pe aceasta.

Documentele spun că unii din aceşti călugări erau rude cu generalul Vitalian. Poate că în străd, ţa lor de a

[5] „Cărticica” aceasta de care se vorbeşte în Epistolele referitoare la aceşti monahi ca de „Libellus fidei”, e dată în P.G. 86, I, col. 75-84, sub titlul: *Epistola ad legatos sedis apostolicae*, din care face parte şi „De Christo professio”.

găsi această formulă ca remediu împotriva celor două extreme care zădărniceau mântuirea în Hristos s-au sfătuit şi cu el. În orice caz, Vitalian i-a îndemnat să vină la începutul anului 519 cu ea la Constantinopol şi a intervenit să fie primiţi şi ascultaţi de Patriarhul Ioan[6], după ce au avut înainte de aceea mai multe discuţii vehemente cu diaconul Victor pe care călugării îl acuzau de nestorianism.

La puţin timp după aceea, la 25 martie 519, a sosit la Constantinopol şi o delegaţie papală ca răspuns la invitaţia împăratului Justin adresată papei Hormisdas, în scopul aplanării schismei acachiene. Poate că Vitalian voia ca monahii daco-romani să-şi pledeze cauza şi în faţa legaţilor Romei, care înclinau mai mult spre o interpretare a definiţiei de la Calcedon agreată de nestorieni. Vitalian va fi voit ca împăcarea cu Roma în privinţa Sinodului de la Calcedon să nu încline cumpăna spre nestorianism. Ea n-ar fi fost o împăcare care să mulţumească toate părţile. De aceea, Vitalian i-a pus pe călugării din provincia sa în legătură şi cu legaţii papei.

Călugării şi-au pledat cauza însă nu numai oral, ci au prezentat şi un text scris, alcătuit de amintitul Ioan Maxenţiu. Este textul de care am vorbit înainte, numit

[6] Despre rudenia dintre Vitalian şi călugării sciţi şi despre ajutorul ce li l-a dat acesta ca să fie ascultaţi de Patriarh vorbesc Epistolele diaconului Dioscur, care făcea parte din delegaţii trimişi de papa la Constantinopol pentru aplanarea schismei acaciene. Aceste epistole, împreună cu Epistolele lui Justinian către papa şi cu răspunsurile papei şi cu alte documente privitoare la această chestiune sunt publicate în: *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, Berlin, 1914, Ed. Schwartz. O expunere a conţinutului lor e dată de Fr. Glorie în „Prolegomena” la: *Corpus christianorum*, Series latina LXXX A. *Maxentii aliorumque scytarum monachorum nec non Ioannis Tomitanae urbis episcopi opuscula*, Brepola, Belgium, 1978, cura et studio Fr. Glorie. Prolegomena se extinde pe paginile XXII-XLI.

„Cărticica despre credință”, (*Libellus fidei*). El este alcătuit din mai multe capitole (Capitula fidei). Ei au dat acest text atât Patriarhului cât şi delegaţilor papali[7].

Dar ceea ce i se păruse poate lui Vitalian să fie o împrejurare favorabilă, s-a transformat într-una defavorabilă. Legaţii papali, veniţi să ceară celor din Constantinopol repunerea în autoritate deplină a Sinodului din Calcedon, nu admiteau nici un adaos la cele hotărâte de el. Patriarhul, dorind şi el împăcarea cu Roma, a trebuit să le spună călugărilor daco-romani, chemaţi la o discuţie în reşedinţa lui în faţa legaţilor, că nu admite vreun astfel de adaos. Legaţii papali au mers până acolo că nici n-au voit măcar să ia „Cărticica” lui Ioan Maxenţiu.

Neîncrederea faţă de formula aceasta mai era alimentată şi de opoziţia pe care o provocase între dreptcredincioşi adaosul lui Petru Gnafeus la cântarea „Sfinte Dumnezeule”.

Ieşiţi din schisma acachiană de orientare monofizită, autorităţii bisericeşti din Constantinopol îi era greu să admită din nou o formulă care supăra pe trimişii Romei ca părând să asocieze din nou vreo pătimire cu Dumnezeu, fie El chiar întrupat. Se temeau că formula ar putea zădărnici sau reînnoi iarăşi despărţirea de Roma.

Dar Vitalian nu găsea de bine nici o refuzare a unei formule care oprea pe credincioşi de la lunecare prea accentuată spre nestorianism. De aceea, la intervenţia lui pe lângă Patriarh şi pe lângă diaconul Victor, care la întâlnirea cu călugării în reşedinţa patriarhală şi-au arătat neîncrederea faţă de utilitatea formulei călugărilor, Patriarhul şi diaconul Victor au evitat să se mai

[7] Despre aceasta vorbeşte diaconul roman Dioscur, în Epistola către papa Hormisda din 22 iunie 519 (a se vedea în „Prolegomena” lui Fr.Glorie la ediţia amintită, p. XXV).

întâlnească cu călugării din Sciţia, dar diaconul Victor nu s-a mai întâlnit nici cu legaţii papali[8].

Patriarhul a fost determinat să nu li se mai opună călugărilor, dar nici să-i aprobe deocamdată, pentru a nu intra iar în schismă cu Roma. A fost determinat poate să aştepte o atitudine favorabilă faţa de această formulă din partea papei, în urma unor stăruinţe pe lângă el. Aşa se face că monahii daco-romani, sfătuindu-se foarte probabil şi cu Vitalian, care se bucura de un mare prestigiu şi la Roma, ca unul care înlăturase pe împăratul monofizit Anastasie şi contribuise la aducerea pe tron a lui Justin, doritor de împăcare cu Roma, au plecat la Roma.

Se pare că ei erau plecaţi la 29 iunie 519 când scrie papei legatul papal, diaconul Dioscur. La Roma au ajuns spre sfârşitul lui iulie sau începutul lui august 519. Ei erau însoţiţi de Paulin, defensorul papal la Constantinopol (un fel de ambasador) şi aduceau o recomandare de la Vitalian, ba chiar şi una a generalului Justinian, nepotul împăratului Justin, care nu îndrăznea să se strice în mod deschis cu Vitalian, cum spune Dioscur.[9] Dar după aceea Justinian trimite o altă epistolă papei, la 29 iunie 519, prin Eulogiu, prin care scrie şi Dioscur. În această scrisoare Justinian cere papei să-i certe pe călugări şi să-i trimită înapoi. El voia ca deocamdată să sprijine eforturile unchiului său pentru împăcarea cu Roma prin respectarea exclusivă a Sinodului de la Calcedon. Pe urmă va căuta să câştige pe papa şi pentru formula călugărilor daco-romani. Până n-a primit această epistolă a lui Justinian papa i-a primit bine pe călugări. A acceptat să li se lectureze „Cărticica” prezentată de ei şi lui într-o adunare a

[8] Fr. Glorie, *Proleg.*, p. XXV.

[9] La Fr. Glorie, *Proleg.*, p. XXVIII.

episcopilor şi a senatorilor şi ea a fost considerată acceptabilă.

Însă, după scurt timp, primind scrisoarea lui Justinian şi a lui Dioscur, papa şi-a schimbat comportarea faţă de călugări şi a adoptat o atitudine de expectativă. Dar nici nu i-a trimis înapoi poate de teamă să nu câştige pe cei din Constantinopol pentru formula lor, înainte de a lua el o hotărâre în privinţa aceasta. Iar el îşi amână mereu hotărârea până la întoarcerea legaţilor săi de la Constantinopol pentru o mai precisă informare. Aceasta pentru că diaconul Dioscur îşi manifesta în scrisorile sale o atitudine categoric potrivnică călugărilor sciţi.

În scurt timp însă, Justinian a început să încline spre aprobarea formulei călugărilor, văzând că numai ea poate ajuta o reconciliere pe plan mai larg a creştinilor.

În scrisoarea din 15 octombrie 519, Justinian întreabă pe papa dacă n-ar fi bine, acum după împăcarea Bisericilor, să se primească formula: „Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Domnul nostru, Unul din Treime, s-a răstignit pentru a noastră mântuire». Dacă papa o va găsi acceptabilă să-i comunice şi lui[10].

Papa nu răspunde decât la sfârşitul lui martie 520, refuzând formula pe motiv că ea ar împărţi Treimea[11]. Dar „fiinţa inseparabilă şi nedeosebită a unicului Dumnezeu nu se poate împărţi" (inseparabilis et indiscreta substantia unius Dei non potest dividi)[12]. Papa făcea aceeaşi confuzie între Persoană şi fiinţă în Treime, care ducea pe adversarii formulei la concluzia nestoriană că în Hristos a pătimit numai o persoană omenească, iar cine susţine formula călugărilor susţine ideea monofizită că a pătimit toată

[10] Fr. Glorie, *Proleg.*, p. XXXVII.
[11] *Idem*, p. XXXIV.
[12] *Idem, ibid.*

Treimea. Călugării daco-romani arătau, dimpotrivă, că numai formula lor înlătură atât nestorianismul cât şi afirmarea monofizită că a pătimit toată Treimea, deci firea dumnezeiască. Maxenţiu va arăta în cap. XIX. „Dialog. III contra nestorienilor" că formula lor nu împarte Treimea şi nici nu afirmă pătimirea fiinţei Ei.

La 9 octombrie 520, deci precum se pare după întoarcerea călugărilor sciţi, Justinian scrie din nou papei, manifestându-se definitiv pentru formula daco-romanilor. El cere papei un răspuns clar: „Căci nouă ni se pare că Fiul lui Dumnezeu cel viu, Domnul nostru Iisus Hristos, Cel născut din Fecioara Maria, pe care fruntaşul Apostolilor Îl propovăduieşte că «a pătimit în trup», e drept să fie crezut că e «Unul din Treime», fiindcă stăpâneşte împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh şi că Persoana Sa preamărită este «în Treime» şi «din Treime». Nu credem că aceasta este ceva de necrezut"[13].

Scrisoarea din 9 octombrie 520 o trimise Justinian papei prin legaţii papali care pleacă la Roma la aceeaşi dată şi ajung acolo la 12 octombrie 520. Se pare că Justinian a reuşit să câştige şi pe legaţii papali pentru noua lui atitudine, căci Dioscur socoteşte acum acceptabilă formula lui pentru indicarea expresă a numelui lui Hristos, ca început al formulei „Unul din Treime a pătimit în trup"[14]. De fapt „Unul" din formula călugărilor sciţi era totdeauna precizat ca Cel Unul care s-a întrupat, adică Hristos, precum am văzut din expunerea succintă a lui „Libellus" a lui Ioan Maxenţiu. Totuşi, Dioscur rămâne ostil formulei „sciţilor".

Însă puţin înainte de aceasta, prin august 520, papa alungase pe călugării „sciţi" din Roma, după ce-i ţinuse

[13] A se vedea conţinutul acestor scrieri la Fr. Glorie, *Proleg. cit.*
[14] La Fr. Glorie, *Proleg. cit.*, p. XXXV.

acolo 14 luni cu sila, tot amânând o hotărâre[15]. Papa îi alunga acum pentru că nu voia ca venind legații săi mereu ostili călugărilor aceștia, combătând pe Dioscur, să agite mai departe lumea din Roma pentru a presa asupra papei pentru aprobarea formulei lor, ceea ce el nu voia să facă, dezaprobând pe legați[16].

Se pare că tot în scopul diminuării autorității călugărilor sciți, care se puteau plânge la Constantinopol că nu au găsit înțelegere la papa, dar și pentru a da un motiv pentru alungarea lor din Roma, papa scrie, la puțin timp după această alungare, la 13 august 520, către episcopul african Possesor o scrisoare prin care condamna aspru „agitația" întreținută de monahii „sciți" la Roma, agitație prin care au căutat să câștige pe locuitorii Romei prin discuții publice și private pentru formula lor care nu se găsește în tradiția Bisericii.

Ioan Maxențiu respinge îndată tot așa de aspru aceste critici ale autorului epistolei, apărând cu energie

[15] Otto Bardenhewer, *Geschichte der Altklrchlichen Literatur*, Band V, p. 15.

[16] Aceasta o spune Maxențiu în Răspunsuri la scrisoarea papei adresată la 13.VIII.520 episcopului african Possesor aflat la Constantinopol. „O mira furiosorum caecitas et a veritate alienatarum mentium criminosa fallacia! Neque enim fas est tam aperte posse mentiri romanum episcopum. Bene certum est omnibus Romae de gentibus, quod ipsi monachi de his quae circa se acta sunt, tam memorato episcopo quam etiam senatoribus, nec non universae ecclesiae scriptis contestata sunt. Humana namque tentatione praeventus idem romanus episcopus, ut pote mortalitatis adhuc sarcina praegravatus, postquam comperit reverti Dioscorum, volens ei praestare hoc beneficium, ne in publico ab eisdem monachis argueretur haereticus, missis defensoribus, cum ingenti violentia eos ab urbe Roma subito exire compullit, quamvis saepius publice et privati, tum in conventu ecclesiastico, quam etiam omnium senatorum, eis veniente Dioscuro audientiam dare esset pollicitus" (P.G. 104).

formula „sciților" și criticând pe autorul epistolei, care nu aprobă această formulă ca și pe legații lui de la Constantinopol, inclusiv pe episcopul Possesor[17]. El se îndoiește însă că epistola are ca autor pe papă, căci autorul ei nu poate fi neînvinovățit de erezia nestoriană, odată ce condamnă pe călugării „sciți" care au susținut la Roma formula „Unul din Treime s-a răstignit". Prin aceasta vrea și Ioan Maxențiu, ca și Justinian, să atragă pe papă spre aprobarea acestei formule. „De aceea, nu e ușor de crezut că această epistolă este a aceluia al cărui nume îl poartă, dat fiindcă în ea nu se descoperă, cum am spus, nimic rațional și consecvent, ci e plină toată de incriminări și denigrări deșarte (ce obișnuiesc să pornească din ranchiuna unui suflet dușmănos)"[18]. E nedrept ca monahii „sciți" să fie astfel criticați. Ei au plecat la Roma, înfruntând grelele pericole ale drumului, ca să primească un răspuns de la episcopul Romei. Dar după ce papa „i-a ținut la sine, i-a silit să vină în aceste părți (la Constantinopol) cu mâna goală (vacuos) fără nici un rezultat"[19]. Acum acest autor scrie unor eretici, nesfiindu-se să se arate contrar celor făcute de el (et factis suis contraria scribera non confunditur). Papa se ferise totuși să afirme în epistolă o învățătură opusă. Căuta să evite diplomatic să se declare pentru sau contra formulei. De aceea, Ioan Maxențiu întreabă: „Dacă, precum zice, e un lucru drept ca să răspundă cei consultați, pentru ce el, întrebat fiind, nu binevoiește să dea nici un răspuns?... Pentru ce pe aceia pe care propriul său legat Dioscur i-a prins în lațurile perfidiei sale, negând că Fiul lui Dumnezeu e Unul din Sfânta și nedespărțita Treime, nu-i eliberează prin nicio

[17] Epistola papei Hormisda către episcopul Possesor și Răspunsul lui Maxențiu sunt publicate între altele și în *Migne* P.G. 86, I, col. 93-112.

[18] P.G. *cit.* 94.

[19] P.G. *cit.* 95.

afirmare a învățăturii sănătoase?" Iar dacă aceşti călugări greşesc, de ce nu-i învață adevărul? „Dar e sigur că autorul acestei epistole este eretic şi duşman al adevărului, oricine ar fi el, precum vom afla mai încolo"[20].

În răspunsul său la această epistolă, Ioan Maxențiu nu se ocupă şi cu respingerea monofizitismului, cum o făcea în „Cărticica despre credință", ci numai cu respingerea nestorianismului, pentru că spre acesta înclinau legații papei la Constantinopol pe față, sau papa mai pe ascuns la Roma. Ioan Maxențiu constată că această Epistolă a papei încurajază la Constantinopol partida nestoriană: „În această cetate, nimeni din cei ce sunt credincioşi cu adevărat nu se îndoieşte ca Possesor, către care şi despre care scrie acesta, nu mărturiseşte că Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, e Unul din Treimea nedespărțită, chiar dacă adversarii celor ce mărturisesc aceasta cu credință îi acuză, pe baza celor din Epistolă, ca necredincioşi şi perfizi. De aceea, citează această epistolă în acest scop pretutindeni cu neruşinare, pe motiv că ar nega că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este Unul din Sfânta şi nedespărțita Treime şi, astfel, răutatea nestoriană poate să se predice de partizanii ei în mod liber"[21].

Dar Biserica nu va fi clătinată de această predică. Fiindcă Biserica adevărată e „nu aceea care mărturiseşte pe Hristos, Dumnezeu după har, şi nu prin natură, ci aceea care mărturiseşte pe Emanuel ca Dumnezeu adevărat şi de aceea că este Unul din Treime... Ea rămâne neclătinată pentru că e cârmuită de Dumnezeu cel adevărat". Toți cei ce neagă pe Hristos ca Dumnezeu prin fire sunt eretici, fie că sunt în afara Bisericii, fie înăuntrul ei.

De aceea nu „Călugării sciți", care mărturisesc pe

[20] P.G. *cit.* col. 96.
[21] *Ibid.*

Hristos ca Unul din Treime, sunt eretici, ci cei ce aruncă asupra lor tot felul de învinuiri.

Autorul epistolei declară că tot anul în curs a suportat veninul răspândit de nişte „sciți" care se ascundeau cu viclenie sub numele de monachi, încercând să-i vindece de rana internă cu leacul moderației răbdătoare[22].

Ioan Maxențiu spune că asemenea venin răspândesc nu cei ce mărturisesc că „Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este Unul din Sfânta Treime cea de o ființă"[23], ci „mai degrabă cei ce neagă aceasta". „Numai pentru această formulă au plecat monachii «sciți» la episcopul roman, cum le este cunoscut nu numai celor din cetatea Romei, ci credincioşilor din toată Italia. Dacă episcopul Romei ar opri nu numai prin viu grai, ci şi prin epistolă, să se mărturisească învățătura că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este Unul din Sfânta şi neîmpărțita Treime, Biserica, nu s-ar mai odihni ferm în credința că El este Dumnezeu; şi el n-ar mai fi venerat ca episcop al Bisericii universale, ci ar fi repudiat cu totul ca eretic»[24]. „Cine nu mărturiseşte aceasta, e fără îndoială ca unul ce e orbit de perfidia nestoriană şi tinde să predice ca pe un al patrulea şi străin de Sfânta şi negrăita Treime pe Acela care a suportat crucea pentru noi".

După aceasta Ioan Maxențiu trece şi mai hotărât la apărarea papei de bănuiala că ar fi adversar al acestei formule, în scopul de a-i obține adeziunea fățişă la ea. Astfel Ioan Maxențiu spune: Nu se poate ca episcopul

[22] P.G., *cit.*, col. 99, 23. Tot Răspunsul lui Maxențiu susține aceeaşi formulă ca aceea din „*Libellus fidei*" şi din Epistolele lui Justinian: „Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul din Treime, care a pătimit cu trupul".
[23] *Ibidem.*
[24] *Ibidem.*

Romei să contrazică această mărturisire de credință. Căci cum ar fi permis în acest caz să se comunice cu acei monachi „sciți" care mărturisesc că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, e Unul din Treime (Christum filium Dei unum ex Trinitate confitere) nu numai prin grai, ci și în scris, ținuți în Roma 14 luni, dacă, precum spun ereticii, papa ar fi considerat această mărturisire a acelora contrară credinței universale? Papa „s-a spălat pe mâini de răutatea legatului său în fața multor bărbați importanți și a rugat pe comandantul armatei (Justinian), bărbat prea slăvit, să-i comunice prea slăvitului împărat cuvintele sale care au fost acestea: dacă Dioscur n-a mărturisit că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care a pătimit pentru noi în trup, este Unul din Sfânta și nedespărțita Treime, să fie înecat în mare"[25].

Daco-romanul Ioan Maxențiu se vădește și un diplomat abil și plin de remarcabile resurse intelectuale. El continuă: Sau poate papa a scris această epistolă înșelat de Dioscur? E lucru greu de crezut despre un astfel de întâi stătător. „În orice caz, fie că epistola aceasta e scrisă de acesta, fie de oricine altcineva, nu încape îndoială că autorul ei este eretic, odată ce socotește că a mărturisi pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul din Treime, e o îmbinare de cuvinte menită să vatăme pe cei ce o aud"[26].

Apoi Ioan Maxențiu trece la folosirea formulei călugărilor daco-romani spre o și mai hotărâtă combatere a nestorianismului. El respinge afirmația nestoriană că Hristos e o persoană din Treime, dar nu este El Însuși Unul din Treime. Nestorienii socoteau acea persoană deosebită de Fiul lui Dumnezeu făcut om. „Ereticii, dintre care unul e Dioscur (legatul papal), propovăduind pe Hristos ca o persoană din Treime, nu admit să spună că

[25] P.G. *cit.* 100.
[26] *Ibidem.*

Hristos Însuși este Unul din Treime. Aceasta pentru că recunosc că Hristos are o persoană din Treime, dar nu că Însuși Hristos este Cuvântul lui Dumnezeu. Ei Îl văd așa cum era văzut un prooroc având în sine Persoana lui Dumnezeu... În acest mod, ereticii afirmă că Hristos e o persoană din Treime nu pentru că acest Hristos este El Însuși Unul din Treime, ci pentru că are în sine Persoana Cuvântului lui Dumnezeu, care e Una din Treime. Ei spun că Hristos e ca un fel de locțiitor (vicarius) sau slujitor al Cuvântului lui Dumnezeu, nu că este El Însuși Cuvântul lui Dumnezeu... Cu această viclen ie declară pe Hristos o persoană din Treime, dar nu voiesc să-l mărturisească pe El Însuși Unul din Treime". „Dar numai cei ce nu declară că Hristos are persoana lui Dumnezeu-Cuvântul (în sine), ci Îl cred și Îl mărturisesc pe Hristos Însuși Dumnezeu-Cuvântul ca pe o Persoană din Treime, Îl predică pe Hristos ca Unul din Treime. Pentru că dacă Dumnezeu-Cuvântul este Hristos și Hristos e Dumnezeu-Cuvântul, precum crede creștinătatea universală, cum nu e Hristos Unul din Treime, dacă Dumnezeu-Cuvântul e o Persoană din Treime? Aceasta n-ar putea-o spune decât dacă ar afirma că Dumnezeu-Cuvântul sau Hristos ar fi un termen care indică altceva decât o Persoană după fire (naturală), ceea ce cred că nici unul dintre eretici n-a îndrăznit cândva să spună. Dar dacă nu înțeleg că termenul Dumnezeu-Cuvântul sau Hristos indică altceva, cum nu e Hristos Unul din Treime dacă Hristos este o Persoană după fire (naturală) din Treime? Dar ei se cufundă în acest întuneric pentru că nu înțeleg pe Hristos ca Unul din Treime, care și-a adăugat natura omenească primită de El, ci ca o locuire a unuia în altul, cum am spus mai sus, sau ca unirea socială a două persoane, înțeleasă ca o persoană

prin har"[27].

„Deci nu acei monahi, ci tu te descoperi mai degrabă doritor de lucruri noi, tu care încerci să afirmi pe Hristos ca pe un al patrulea şi străin de Sfânta şi nedespărţita Treime, ceea ce n-a încercat să predice în Biserică nimeni afară de Nestorie şi de soţii lui"[28]. Făcând aşa, „încerci să-i învinuieşti ca eretici pe călugării care urmând tradiţiei Părinţilor mărturisesc pe Hristos, Unul din Sfânta şi cea de o fiinţă Treime. De fapt tu greşeşti, care printr-o vicleană tergiversare aprobi să se predice că Hristos nu este Fiul Cel Unul din Treime".

Spui că nu i-ai putut aduce la ascultare. Dar de la ce eroare ai voit să-i atragi? Ar trebui ca să fie spre lauda lor şi spre ruşinea ta că nu i-ai putut atrage de la adevăr la eroare[29].

Deşi papa nu şi-a exprimat o părere favorabilă nici în răspunsul către Justinian din martie 521, ţinând să nu se facă niciun adaos la definiţiile hristologice ale Sinoadelor, iar după aceea nu mai ştim nimic despre atitudinea lui, la 527, Justinian, ajungând împărat, într-un edict din acel an, menţionează în treacăt formula călugărilor sciţi: „Dumnezeu-Cuvântul, Unul din Treime, răstignit"[30]. În anul 533 Justinian a oficializat printr-un decret imperial formula aceasta[31], după ce obţinuse de la papa Ioan II aprobarea pentru confirmarea formulei călugărilor „sciţi"

[27] P.G., *cit.* 102. Din text se vede că Maxenţiu socotea eretic pe Dioscur, pe Possesor şi pe toţi cei ce credeau ca ei (în special pe apuseni, care nu admiteau formula lor). Prin „Persoană naturală" înţelege persoana care are fire dumnezeiască.

[28] *Ibid.*

[29] *Op. cit.*, col. 104.

[30] V. Gh. Sibiescu, *art. cit.*, p. 22.

[31] I. Frăcea, *op. cit.*, p. 245. După L.M. Zingale, *I scritti theologici di Giustiniano*, XIV-XVII, Milan, 1977.

şi condamnarea călugărilor achimiţi care i se opuneau. Fără îndoială, scria papa în răspunsul lui, că „Dumnezeu a pătimit în trup"[32]. În sfârşit formula îşi primeşte aprobarea de către însuşi Sinodul V Ecumenic de la anul 533, odată cu condamnarea de către acel Sinod a celor „trei capitole" sau a celor trei căpetenii nestoriene.

Recunoaşterea oficială a formulei a dus în 535 sau 536 la introducerea în Liturghie a troparului sau antifonului II care începe cu cuvintele: „Unule-Născut, Fiule şi Cuvântul lui Dumnezeu..."[33]. În acest tropar credincioşii I se adresează lui Hristos, despre care învaţă din Crezul Niceo-Constantinopolitan că e Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu, care s-a întrupat pentru a noastră mântuire din Fecioara Maria şi s-a răstignit, în formă de rugăciune. Dar în el se intercalează cuvintele: „Unul fiind din Sfânta Treime". Pentru a se evita afirmarea nestoriană că umanitatea I s-a adăugat de la sine se mai pune cuvântul „şi ai primit a Te întrupa". Tot pentru aceea se adaugă cuvintele „din Născătoarea de Dumnezeu", care nu sunt în Crez. Iar că în Hristos nu sunt două persoane, se arată,

[32] Fr. Glorie, *Proleg.*, p. XXVIII. Totuşi în catolicism a rămas şi după aceea o anumită neîncredere în formula călugărilor daco-romani. Baronnius scrie în sec. XVII despre ei: „Că Ioan Maxenţiu şi pe soţii lui, monahi din Sciţia (ale căror nume precum certifică Justinian în Epistola către papa Hormisda, sunt: Achile, Ioan, Leonţiu, Maxenţiu) au fost în mod vădit eutichieni perfizi şi ca atare au fost condamnaţi de Biserica romană şi au provocat tulburări mari în Biserica universală atât în Constantinopol cât şi în Roma, se vede din multe relatări şi Epistole ale legaţilor papei Hormisda şi din diferite Epistole ale aceluiaşi papă, mai ales din cea către episcopul Possesor. Ei mergeau până acolo că se declarau susţinători ai Sinodului din Calcedon în mod viclean, dar îl murdăreau cu vicleniile lor eretice (*Annal. eccles.*, t.VII, la anul 519, cap. 26, 81-89 şi 97).

[33] V. Grumel, *L'auteur et la date de la composition du tropaire „O Monogenes"*, Echos d'Orient 22, 1933.

spunându-se Celui ce s-a întrupat: „împreună mărit cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt". Tot troparul e îndreptat împotriva nestorianismului, dar şi împotriva monofizitismului, întrucât se spune că numai „Unul din Treime" s-a răstignit, în baza faptului că s-a întrupat ca om; deci nu s-a răstignit toată Treimea. Unui Hristos-om, alăturat Fiului, sau unei Treimi care e pătimitoare în firea Ei, nu te poţi închina.

În timpul mai nou, cercetătorii, bazaţi pe majoritatea codicilor manuscrişi, care, spre deosebire de cel după care au fost publicate textele din *Migne*[34], dau ca autor al lor nu pe Ioan Maxenţiu, ci pe Maxenţiu simplu, dar şi pe faptul că numele Maxenţiu nu apare între numele călugărilor care au plecat şi au stat între iulie 519 şi august 520, la Roma, socotesc că autorul lor a fost Maxenţiu şi el n-a plecat la Roma, ci a rămas la Constantinopol[35]. Dacă lucrul ar sta aşa, atunci e de cugetat că Maxenţiu, care a dezvoltat prin scrierile sale cel mai larg formula: „Unul din Treime a pătimit cu trupul", a rămas în Constantinopol, ca să continue să pledeze pe lângă autorităţile de acolo şi deci şi pe lângă Justinian pentru această formulă. Astfel, opinia din ce în ce mai favorabilă la care a evoluat Justinian în privinţa formulei călugărilor daco-romani se poate datora în bună parte acestei stăruitoare pledoarii a lui Ioan Maxenţiu. Căci altfel ar fi greu de înţeles cum a ajuns Justinian, de capul lui, la această atitudine diametral opusă celei de mai înainte. Şi ar fi greu de înţeles şi pentru ce nu a plecat Ioan Maxenţiu împreună cu confraţii lui la Roma. Se pare că în acest timp a scris Maxenţiu şi cele două cărţi ale Dialogului contra nestorienilor, în care combate subtila deosebire ce o dădea acela între „Unul în Treime" şi „Unul

[34] P.G. 86, I, 75-164.
[35] Fr. Glorie, *op. cit.*, p. XLI.

din Treime", pe baza căreia accepta formula lui Justinian dar o refuza pe a călugărilor.

Conlucrarea între Justinian şi Ioan Maxenţiu în cursul timpului cât ceilalţi călugări daco-romani au fost la Roma s-ar putea vedea şi din faptul că atât Justinian în scrisorile sale către papa cât şi Ioan Maxenţiu în Răspunsul său către papa nu folosesc formula „Unul din Treime" decât numai împotriva nestorienilor, nu şi împotriva monofiziţilor cum făcea Maxenţiu în „Cărticica despre credinţă". Se vede că prin încurajarea legaţilor papali şi prin reţinerea papei de a aproba formula călugărilor daco-romani începea să se întărească în Constantinopol înclinarea spre nestorianism.

Problema persoanei lui Ioan Maxenţiu e una din problemele ce se pun în legătură cu identitatea persoanelor care au avut un rol mai proeminent în dezbaterea hristologică din prima jumătate a sec. V.

A doua este cea referitoare la Leonţiu. Este călugărul Leonţiu care face parte din grupul călugărilor ce pleacă la Roma şi de care se afirmă în mod general că era rudă cu generalul Vitalian şi unul din conducătorii grupului acestor călugări, identic cu marele teolog care a dat ultima şi cea mai profundă dezvoltare a hristologiei în epoca lui Justinian, sau cel din urmă e deosebit de acela?

Identitatea lor a susţinut-o Fr. Loocs[36] şi V. Ermoni[37]. Cercetătorii mai noi au renunţat la această identificare. Leontie de Bizanţ s-a născut, după constatările lor, în Constantinopol pe la anul 480 sau 485 şi s-a făcut monah în Lavra Sf. Sava de lângă Betleem, dar de pe la 520 venea des la Constantinopol. În special se

[36] Fr. Loofs, *Leontios von Byzanz în Realencyklopedie für protestantische Theologie und Kirche*, Leipzig, 1902.
[37] *De Leontio Byzantino et de eius doctrina christologica*, Parisiis, 1895.

aduc împotriva identificării călugărului „scit" Leonțiu cu Leonțiu de Bizanț, cuvintele epistolei lui Dionisie Exiguul scrisă la Roma în 519, prin care dedică lui Ioan și lui Leonțiu, compatrioților săi din Scytia Minor, traducerea a două epistole ale lui Chiril din Alexandria către Succensus, din grecește în latinește, pentru ca aceștia să le poată folosi împotriva nestorienilor: „Fiindcă doriți să cunoașteți scrierile Fericitului Chiril, vi le-am tradus din grecește în latinește"[38]. Lui Leonțiu de Bizanț, născut la Constantinopol, n-ar fi avut nevoie să i se traducă scrieri grecești în limba latină, spun apusenii.

Rămân însă câteva considerente care fac ca problema să nu pară cu totul rezolvată în sensul de mai sus. Întâi: Pentru ce accentuează legatul papal Dioscur în mod deosebit rudenia lui Leonțiu „scitul" cu generalul Vitalian?[39]. Ni se pare că prin aceasta îi acordă o importanță deosebită în lupta pentru formula călugărilor daco-romani. Am văzut apoi că după Glorie, Ioan și Leonțiu au fost „conducătorii delegațiilor monahilor" la Roma[40]. Despre Ioan se afirmă că a devenit între 530-540 episcop de Tomis[41]. Oare Leonțiu nu s-a remarcat în mod real prin nimic?

O altă întrebare: Ce l-a putut determina pe Leonțiu să se facă monah chiar în Lavra Sf. Sava de lângă Betleem? Oare nu faptul că în ea, pe lângă o biserică de limbă greacă și una de limbă siriacă era și una de limbă

[38] La I. Frăcea, *op. cit.*, p. 46, după textul publicat de Ed. Schwartz, în: *Acta conciliorum oecumenicoram* IV, 2, p. XI-XII.
[39] Epist. din 29.VI.519 către papa Hormisda. După Fr. Glorie, *Proleg.*, p. XXVI.
[40] Idem, *op. cit.*, p. XLI.
[41] *Idem, ibidem.*

besă (tracă)?[42].

Faptul că s-a născut în Constantinopol nu poate fi un argument decisiv că n-a fost de origine din Scytia Minor. Cu siguranță că în capitala imperiului trăiau și familii traco-romane cu un anumit rol în administrarea centrală a imperiului, între care a putut fi și familia lui Leonțiu. Strânsa înrudire cu generalul Vitalian poate fi grăitoare în acest sens. Peste tot, Constantinopolul în acea vreme, deși folosea ca limbă scrisă principală limba greacă, era locuit nu numai de greci, ci poate chiar în o mai mare măsură de traco-romani care formau populația, prin excelență, a întregului teritoriu de la sudul Dunării până la porțile Constantinopolului și până aproape de Atena[43]. De aceea, chiar împărații din Bizanț se recrutau pe atunci în mare parte dintre acești traci romanizați. (La 457 era împărat Leon III Besul sau Tracul). Din aceste părți au fost și împărații Justin și Justinian.

Iar declarația lui Dionisie Exiguul că traduce Epistolele Sf. Chiril pentru Ioan și pentru Leonțiu a putut avea un înțeles mai general: a tradus aceste epistole pentru compatrioții săi din Scytia Minor, dintre care unii nu știau grecește, sau nu știau prea bine.

Dar chiar dacă Leonțiu de Bizanț n-ar fi identic cu Leontie dacoromânul, nu e mai puțin adevărat că acești călugări au dat cadrul care a influențat tot scrisul lui

[42] Karl Holl, *Das Vortleben der Volkssprachen in Kleinasien in nachchristlicher Zeit*, în : Gesammelte Aufsätze zur Kirchengeschichte II. Der Osten, 2 Halbband, Verlag Mohr, Tübingen, 1928, p. 242-243.
[43] Neîndoielnică ni se mai pare, pe lângă cele spuse, identificarea lui Leonțiu „de Bizanț" cu Leonțiu „Scitul", faptul că în același timp apar doi călugări cam de aceeași vârstă, cu aceleași idei hristologice, purtând același nume. Mai amintim că nume cu terminația *-te* sunt până azi deosebit de obișnuite la români: Leonte, Axente (poate de la Maxentie), Terente, Arvinte, Melinte, Dominte.

Leonțiu de Bizanț.

Formula călugărilor daco-romani a fundamentat conștiința creștinilor că sunt în relație directă cu Fiul lui Dumnezeu prin toate cele omenești asumate de El. Ea a reafirmat și întemeiat teologic conținutul unei hristologii vii sau a unei relații vii cu Fiul lui Dumnezeu în Hristos, așa cum e afirmată ea de Hristos Însuși și de toate scrierile din Noul Testament. Datorită ei, Leonțiu de „Bizanț" a putut preciza sensul adânc în care cele ale firii noastre s-au făcut proprii ipostasului sau subiectului dumnezeiesc fără să se altereze.

De formula „Unul din Treime a pătimit cu trupul" se ocupă Leontie în toată cartea a VII „împotriva nestorienilor" și formula aceasta a făcut ca Leonțiu să-și concentreze toată hristologia în jurul lui Dumnezeu-Cuvântul ca subiect al celor două firi ale Sale, pentru care el folosește termenul calcedonian „ipostas".

În spiritul acestei formule, Leonțiu, ca și Ioan Maxențiu, se situează în hristologia sa pe aceeași poziție de mijloc între monofizitism și nestorianism și amândoi își îndreaptă scrierile atât împotriva nestorianismului cât și a monofizitismului. E o poziție spre care atrag și pe împăratul Justinian. Leonțiu susține până la 535 sau 536 formula „Unul din Treime s-a răstignit" care părea contrară nestorianismului. În acel an, un decret al lui Justinian o aprobă oficial, Leonțiu participă în 536 la un sinod endemic din Constantinopol, care condamnă pe Patriarhul Antim, favorit al împărătesei Teodora, care înclina spre monofizitism[44].

Un studiu mai stăruitor al hristologiei lui Leonțiu ar arăta, credem, dependența întreagă a ei de hristologia lui Ioan Maxențiu, deși el aduce noi aprofundări ale ei. Noi

[44] I. Frăcea, *op. cit.*, p. 89 urm.

mai indicăm aci, în afară de cartea a VII-a (*Împotriva nestorienilor*), care se ocupă cu argumentarea formulei „Unul din Treime a pătimit cu trupul", clarificarea sensului în care atât Leonțiu cât și Ioan Maxențiu (de bună seamă primul urmând lui Ioan Maxențiu) atribuie pătimirea lui Hristos, lui Dumnezeu în trup.

Iată mai întâi cum expune Ioan Maxențiu acest sens:

El prezintă întâi pe nestorian zicând: « Dumnezeu n-a pătimit, pentru că e un sacrilegiu a spune că Dumnezeu e pătimitor. Dar Dumnezeu și-a făcut proprii pătimirile trupului Său". La aceasta dreptcredinciosul răspunde că termenul „propriu" are multe sensuri. „Ceea ce e propriu se înțelege în multe feluri. Căci și de Biserică se spune că e trupul Lui, precum se mai spune că Dumnezeu își face proprii pătimirile Bisericii Sale", zicând chiar și din cer: „Saule, Saule pentru ce mă prigonești!" (Fapte IX, 4). Dar pătimirile trupului asumat sunt în alt sens proprii Cuvântului. Nestorianul răspunde că Dumnezeu și-a făcut mai proprii pătimirile trupului cu care s-a unit, căci s-a unit cu el ca și cu un veșmânt al Său.

Dreptcredinciosul îi răspunde că Dumnezeu Cuvântul își însușește pătimirile trupului unit cu El în mod mult mai intim, El nu și le unește prin relație. Căci trupul în care pătimește Domnul nu e trupul altui om, ci al Lui Însuși. Deci e propriu al Lui. El nu e trupul altui om unit cu Dumnezeu, ci trupul Său propriu, în cazul în care n-ar fi trupul Său propriu, nici Biserica n-ar putea deveni, fie măcar și în mod mai puțin deplin, trupul lui Hristos, pentru că nu s-ar împărtăși decît de trupul unui om, unit și el cu Hristos[45].

Leonțiu de Bizanț răspunzând aceleiași obiecții a nestorianului că Dumnezeirea nu-și poate însuși cele ale

[45] Maxentius, *Dialogi contra Nestorianos*, Lib. II; P.G., *cit.*, col. 145.

trupului, cu afirmare că dacă nu dumnezeirea, în orice caz o persoană dumnezeiască îşi poate însuşi toate cele cu care vine în legătură trupul ei, deci în primul rând cele ale trupului, „dar persoana şi le însuşeşte toate cele ce se petrec cu trupul ei, fie că sunt pătimiri naturale, fie ocări exterioare, fie vreo întâmplare petrecută cu El. Căci asumând trupul în ipostasul propriu, l-a personalizat”[46].

Iar răspunzând afirmaţiei nestoriene că ceea ce nu e propriu firii dumnezeieşti a lui Hristos nu e propriu nici Persoanei Cuvântului, ci altei persoane, arată şi el diferite sensuri ale termenului „propriu”.

„E propriu sufletului mintea, ca putere; sunt proprii cugetările, ca lucrări; îi e propriu sufletului trupul, ca organ. Îi e propriu omului vreun fiu, ca fiind din el; îi e propriu însă şi un teren agricol ca proprietate”. Dar fiecare din acestea e propriu în alt sens, deşi toate se referă la acelaşi posesor. „Aceasta se întâmplă pentru multele sensuri ale termenului propriu”. Lui Hristos Dumnezeu îi este propriu trupul în sensul cel mai intim, căci a suferit în el cuiele şi suliţa. „Se socoteşte şi Biserica trupul Lui propriu” (*Ef.* V, 29; *I Cor.* XII, 27). Însă pe de altă parte Biserica şi membrii ei nu sunt trupul Lui în sensul cel mai propriu, pentru că n-a fost răstignit în trupul Bisericii sau al membrilor ei. „Biserica nu e proprie Lui, pentru că nu s-a pironit în ea”. „Dar luaţi seama că nici trupul Lui nu e propriu firii Cuvântului, ci s-a făcut în timpurile din urmă propriu al ipostasului Lui”[47]. Dar exact aşa a înţeles şi Ioan Maxenţiu trupul lui Hristos ca propriu Lui.

Acestea le-a scris Leontie împotriva nestorienilor.

Împotriva monofiziţilor, care afirmau că trupul lui Hristos nu era ca trupul nostru real de după cădere,

[46] *Adv. Nestor*, lib. V; P.G., 87, I; col. 1748.
[47] *Op. cit.*, lib. VII; P.G., cit., col. 1765.

Leontie scrie: « Eu susţin cu îndrăzneală că Domnul a luat trupul acesta, care nu e numai al primului om ci şi al nostru. Căci n-a venit numai pentru acesta, ci şi pentru noi. Ar fi foarte absurd să fie asemenea numai cu al unuia, iar cu al tuturor celorlalţi care aveau nevoie de vindecare să nu fie asemenea”[48].

De aci se vede că în formula „Unul din Treime a pătimit cu trupul” era implicată concepţia mântuirii ontologice, ca întărire a firii noastre slăbite prin păcat şi ca înviere a ei de către ipostasul dumnezeiesc care-şi asumă aceste slăbiciuni ca să le vindece arătându-se mai tare ca ele, nu evitându-le, ci suportându-le. Creştinismul apusean rămânând cu o înclinare nestoriană, n-a văzut mântuirea în sensul acesta, ci ca o satisfacere dată de om lui Dumnezeu cel jignit de păcatul nostru prin moartea suportată şi deci ca iertare a oamenilor.

Pe aceeaşi linie va merge Sf. Maxim Mărturisitorul, spunând: „Numai prin asumare, din milă, se poate socoti că Cel ce e Capul întregului trup şi-a însuşit ca Doctor bolile celui suferind, până a ne elibera de acestea ca Dumnezeu, care s-a întrupat pentru noi, luându-le de la noi şi desfiinţându-le»[49].

În faptul că Însuşi „Unul din Treime a pătimit cu trupul”, se arată o negrăită valoare a trupului şi a tuturor celor omeneşti. Se afirmă o mare conformitate a umanului cu Dumnezeu.

Toate devin proprii lui Dumnezeu Cuvântul şi prin aceasta se sfinţesc şi umanul e ridicat din moarte în Dumnezeu şi la viaţa veşnică. Numai aşa noi toţi intrăm pentru veci în relaţie nemijlocită cu Dumnezeu cel în Treime şi primim puterea Lui, care prin aceasta devine puterea noastră.

[48] *Contra nestorienilor şi eutichienilor*, P.G., 86, I; col. 1348.
[49] P.G., 91, col. 237: *Tomul dogmatic către presbiterul Marin*.

II. Conținutul hristologic al scrierilor Cuviosului Ioan Maxențiu.

Dar să indicăm acum și să rezumăm celelalte scrieri ale lui Ioan Maxențiu (pe lângă Libellus Udei și Răspuns la epistola papei Hormisda).

Acestea sunt: *Capete împotriva nestorienilor* (P.G. 87, I, col. 85-88); *Altă mărturisire de credință a aceluiași* (P.G. cit. col. 89-90); *Al aceluiași: Cuvînt despre unirea Cuvântului cu trupul propriu* (P.G. cit. col. 89-92); *A aceluiași: Cărticică împotriva acefalilor* (P.G. cit. 111-116); *Ale aceluiași: Dialoguri împotriva nestorienilor, în două cărți* (P.G. cit., col. 115-158).

Dintre *Capetele împotriva nestorienilor*, nouă sunt îndreptate împotriva acelora, iar cele trei de la urmă împotriva pelagienilor, cum și în *Libellus fidei*, partea din urmă e îndreptată împotriva acestora. Călugării daco-romani vedeau, pe drept cuvânt, în pelagianism o concluzie a nestorianismului, amândouă văzând mântuirea realizându-se prin om, nu prin Dumnezeu. Dar pelagienii văzând în păcat ceva natural, făceau pe de altă parte pe Creatorul Însuși cauza răului. Până la urmă ajungeau și ei împreună cu nestorienii la același panteism al unei esențe imperfecte, ca și monofiziții.

În cap. 4 se afirmă direct că „Hristos este Unul din Treime chiar și cu trupul Său cu care a pătimit pentru noi, deși trupul nu e de natura Treimii". Vedem aceeași afirmare a unuia din ipostasurile dumnezești care asumă firea noastră și lucrează și pătimește El Însuși toate ale ei, fără să le topească în dumnezeire. Prin aceasta se respinge atât nestorianismul, care vedea două Persoane în Hristos, cât și monofizitismul, care confunda trupul lui Hristos cu dumnezeirea Lui, făcând ireală și nemântuită umanitatea, odată ce dumnezeirea însăși e supusă pătimirii.

În cap. 3 se respinge ideea că unitatea de ipostas sau de persoană a lui Hristos n-a rezultat din unirea cea mai strânsă între cele două firi, ci ar rezulta numai dintr-o unire a lor în strălucire, sau în iubire. Acest ipostas sau această persoană era pentru nestorieni una numai în sens impropriu, așa cum se simt una (o persoană) doi oameni care se iubesc. Acesta e un capitol îndreptat exclusiv împotriva nestorianismului.

Împotriva nestorianismului sunt îndreptate și capetele 6 și 7. Prin cap. 6 se respinge deosebirea ce o făcea acela între Hristos și Dumnezeu, afirmând că Cel ce a pătimit în trup este omul Hristos, nu Fiul lui Dumnezeu, sau că se poate spune cel mult că omul Hristos s-a făcut dumnezeu (s-a îndumnezeit); prin cap. 7 se respinge afirmarea nestoriană că nu Dumnezeu s-a făcut om, încadrând firea omenească în ipostasul Său dumnezeiesc, ci că Hristos, sau omul s-a făcut persoană „dumnezeiască" în sens de persoană plină de strălucirea dumnezeiască, asociată cu Persoana dumnezeiască.

Dacă nestorianismul nu punea pe oameni în relație directă cu Dumnezeu prin umanitatea asumată, Ioan Maxențiu afirma prin toate că Fiul lui Dumnezeu Însuși a intrat în relație mântuitoare directă cu noi, prin firea omenească de o ființă cu a noastră, pe care și-a însușit-o.

În cap. 9 se afirmă împotriva nestorienilor și monofiziților că Hristos e după Întrupare *compus* din două firi, dar totuși Unic. „Ipostasul compus" nu e nici două ipostasuri, ca la nestorieni, nici un ipostas redus la simplitate prin contopirea celor două firi, în sens monofizit. Hristos e un ipostas unic și totuși compus, fiindcă ipostasul unic dumnezeiesc își însușește, fără a se multiplica, cele omenești, fără să altereze calitatea Lui de ipostas dumnezeiesc din veci.

Cuviosul Ioan Maxențiu va explica mai pe larg

noțiunea de „ipostas compus" a Cuvântului întrupat în *„Dialogurile împotriva nestorienilor"*. El spune acolo: „Deşi mărturisim pe Dumnezeul nostru Iisus Hristos compus sau unit, evităm totuşi confuzia naturilor, pentru că socotim că ambele naturi au rămas depline". La întrebarea nestorianismului: „Cum puteți zice că naturile în Hristos sunt nedespărțite sau neconfundate, o dată ce spuneți că Hristos este compus?". Ortodoxul răspunde: „Dacă Hristos e pătimitor şi nepătimitor, e fără îndoială compus". Pe când nestorianul, nerecunoscând o singură persoană în Hristos, ci două, pentru că în El sunt două naturi, punea pătimirea pe seama persoanei umane, iar nepătimirea pe seama persoanei dumnezeieşti; ortodoxul, recunoscând unirea celor două firi în unica Persoană a Cuvântului, poate spune de aceasta că e şi necompusă ca Dumnezeu, dar şi compusă ca una ce e şi purtătoare a firii omeneşti. „Mărturisesc pe Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu şi om, iar pe cei ce nu mărturisesc pe acelaşi Hristos Fiul lui Dumnezeu şi necompus înainte de Întrupare, dar compus după Întrupare, îi ocolesc cu totul"[50].

Preluând afirmarea că Hristos e un „ipostas compus", Leonțiu „de Bizanț" stăruie mai mult în explicarea ei, prin distincția ce o face între ipostas şi natură. La obiecția nestorianului că ortodocşii, afirmând că ipostasul lui Hristos e compus, admit prin aceasta că e dublu, Leontie arată cu exemple concrete cum elemente variate pot da un lucru unitar compus, deci nu rămân ca ipostasuri deosebite. „Cele simple se cuprind în cele compuse, deci acelaşi ipostas al Cuvântului trebuie cugetat că e înainte simplu, iar acum e compus (σνύν□ετος) în Hristos. Dar trebuie explicat cum se spune despre ipostasul lui Hristos că e compus. Din elemente mai multe

[50] *Dial. contra nest.*, lib. II; P.G., 87, I, col. 133-134.

poate rezulta o compoziție mai variată a unui lucru compus. De exemplu, din leacuri mai simple se poate compune un leac mai variat. Aşa se poate cugeta şi un singur ipostas compus rezultând din mai multe ipostasuri, cum e o încăpere sau o casă", în Hristos însă vedem „ipostasul compus din mai multe însuşiri nu numai ale Cuvântului, ci şi ale trupului. Deci, dacă spuneți că ipostasul lui Hristos e compus din două firi, suntem de acord, dar dacă e compus din ipostasuri, să nu fie. Luați seama că sinteza (compoziția) din însuşiri a avut-o ipostasul Cuvântului şi înainte de ce a avut trup. Dar nu din atâtea. Căci propriu Cuvântului de o ființă cu Tatăl era nu numai a subzista (a fi ipostas) prin naştere, ci şi în a nu naşte, nici a purcede Duhul din El... Deci Cuvântul ipostatic e unul şi acelaşi compus din mai multe însuşiri ale Lui"[51]. Aceasta ne dă putința să înțelegem cum acelaşi unic ipostas poate face şi firea umană şi însuşirile ei fire şi însuşiri ale Lui. „Dacă ar fi luat ipostasul Cuvântului şi un ipostas al trupului, nu s-ar fi făcut Cuvântul trup, ci ar fi avut Cuvântul trupul (ca ipostas deosebit). Iar dacă firea Lui s-ar fi făcut firea trupului... Cuvântul nu s-ar fi sălăşluit în noi cei trupeşti, ci s-ar fi prefăcut El Însuşi în trup"[52]. Primul lucru îl învață nestorianismul, al doilea monofizitismul.

De observat cât accent pune Leonțiu pe calitatea de posesor al ipostasului. Cuvântul devine ca ipostas posesor al firii omeneşti, nu se uneşte cu umanitatea care îşi are un ipostas propriu, sau un posesor al ei. Nestorianismul şi monofizitismul nu vedeau pe Dumnezeu Cuvântul ca putând lucra şi pătimi cele omeneşti, pentru că nu-L vedeau ca ipostas dumnezeiesc ce îşi face proprii cele

[51] *Adv. Nest.*, lib. II; P.G., 87, I, col. 1585.
[52] *Op. cit.*, col. 1593.

omenești, ci ca fire neipostatică, care nu se activează ca posesoare.

„Chiar dacă cunoaștem în El însușiri ipostatice variate, nu spunem că e o unire de ipostasuri variate, sau că sunt în El ipostasuri diferite... Ci spunem că El e o sinteză (o compoziție) a firilor într-un prim ipostas al Cuvântului care există de la început și nu într-al doilea; deci nu-L știm format din ipostasuri”[53].

Însușirile (proprietățile) omenești primite de ipostasul dumnezeiesc nu-L fac mai puțin dumnezeiesc și de aceea nu-I modifică calitatea Lui de „Unul din Treime”.

Noțiunea de „ipostas compus” și totuși unul al lui Hristos o va întrebuința și Sf. Maxim Mărturisitorul.

Analizele lor sunt cele dintâi și cele mai profunde analize ale tainei persoanei, care e în același timp unitară și negrăit de complexă și capabilă de a se îmbogăți.

Organic unită cu învățătura că Hristos e Fiul lui Dumnezeu cel întrupat și nu un om asociat cu El, este învățătura că Sfânta Fecioară din care s-a născut El ca om, este Născătoare de Dumnezeu. De aceea în cap. 2 Ioan Maxențiu spune că Sfânta Fecioară „este cu adevărat și în mod propriu Născătoare de Dumnezeu”, deci că nu i se atribuie acest nume „pentru onoare”, pentru că a născut un om, care după aceea se numește Dumnezeu, ci pentru că L-a născut pe Dumnezeu cel întrupat care s-a făcut om.

Dacă aceste „Capetele” au fost îndreptate mai ales împotriva nestorienilor, *„Altă mărturisire de credință”* (P.G. 87, I, col. 89-90) e îndreptată atât împotriva monofiziților cât și a nestorienilor. De fapt, după ce se spune în ea că Fiul sau Cuvântul lui Dumnezeu, care e una din Persoanele Sfintei Treimi, s-a făcut om din Fecioară, rămânând în propria Persoană, se continuă: „De aceea

[53] *Op. cit.*, col. 1562.

trebuie mărturisit că Dumnezeu s-a născut din femeie nu după dumnezeire, ci după umanitate; că Dumnezeu a stat în iesle... după umanitate, nu după dumnezeire; că Dumnezeu a flămânzit... nu după dumnezeire, ci după umanitate; că Dumnezeu a fost apucat de mâinile nelegiuiților, judecat, osândit, răstignit, împuns cu sulița în coastă, nu după dumnezeire, ci după umanitate; că Dumnezeu a murit, a fost îngropat, a înviat, nu după dumnezeire, ci după umanitate; că Dumnezeu Însuși s-a înălțat la cer cu trupul, a stat de-a dreapta Tatălui de unde iarăși va să vie cu trupul întru slavă ca să judece viii și morții”. Toate aceste lucruri omenești le-a făcut sau le-a pătimit Dumnezeu ca una din Persoanele Treimii, dar nu le-a pătimit în dumnezeirea Lui, cum afirmau monofiziții, ci în umanitatea Lui. Dar dacă n-ar fi rămas Persoană dumnezeiască și nu ar fi făcut sau pătimit toate aceste lucruri omenești Dumnezeu Însuși, ele n-ar avea valoarea și puterea mântuitoare unică. Cu aceasta se respinge și nestorianismul. Dar dacă nu le-ar fi făcut sau suportat numai „Unul din Treime”, le-ar fi pătimit dumnezeirea în ființa Ei, deci Ea ar fi pătimitoare. Și atunci nu ne-ar fi putut mântui prin ele. Pe de altă parte, nici în cazul că Persoana care le-a făcut și pătimit n-ar fi fost „Unul din Treime”, ci o persoană omenească, nu ne-ar fi putut mântui prin ele. Numai făcându-le și pătimindu-le Fiul lui Dumnezeu, dar în trup omenesc, s-a realizat o punte adevărată între Dumnezeu și noi.

Dar Ioan Maxențiu continuă, afirmând, că precum toate cele omenești pomenite le-a făcut Unul din Treime după umanitate, la fel toate cele dumnezeiești le-a făcut Cel ce s-a făcut om, rămânând totuși Unul din Treime. Le-a făcut pe cele dumnezeiești după dumnezeire, nu după umanitate, căci aceasta iarăși ar fi lipsit cele omenești făcute de El să ne fie spre mântuire. Aceasta arată din nou

că dumnezeirea nu s-a confundat cu umanitatea în sens monofizit, dar nici n-a rămas despărțită de umanitate în sens nestorian. Deoarece fiind ipostasul firii dumnezeiești s-a făcut și ipostas al firii omenești.

De aceea, Ioan Maxențiu continuă împotriva neslorienilor: „Iarăși trebuie mărturisit că Iisus Hristos, Fiul omului sau Omul, e născut dinainte de veci din Tatăl ca Unul din Treime și prin El s-au făcut toate cele văzute și nevăzute și fără de El nimic nu s-a făcut, dar nu după umanitate, ci după dumnezeire; că Unul și Același Om e viața veșnică, înțelepciunea, puterea Tatălui, dar nu după umanitate, ci după dumnezeire; că Unul și Același Om e chipul ființei Tatălui..., dar nu după umanitate, ci după dumnezeire".

Apoi continuă rezumând: Cel ce e toate acestea „s-a născut după trup, a pătimit, s-a răstignit pe cruce, a murit după trup". „Fiindcă precum este Unul din Treime și la început... tot așa Același este din noi". „Și pentru aceea nu sunt două persoane ale lui Hristos, ci o Persoană".

Toată lupta călugărilor daco-romani e pentru „unitatea Persoanei" lui Hristos, dar în două firi, sau pentru ipostasul cel veșnic al Fiului, care-și asumă și firea omenească. Acesta va fi și conținutul hristologiei lui Leonțiu din Bizanț, care n-a făcut decât să exprime această asumare a firii omenești de către ipostasul dumnezeiesc, prin termenul de *enipostasiere* și să-i dea o explicare mai dezvoltată.

Călugării daco-romani au deschis în hristologie preocuparea pentru aprofundarea tainei persoanei, care și în om, dar cu deosebire în Hristos împacă unitatea cu complexitatea.

O a treia scurtă dar densă explicare a formulei „Unul din Treime" o dă Ioan Maxențiu în „*Cuvânt despre unirea Cuvântului cu trupul propriu*" (P.G. cit., col. 89-92). Ea e

o și mai clară respingere a nestorianismului. Chiar în expresia „trupul propriu" se indică faptul că trupul sau umanitatea lui Hristos nu se constituie ca un ipostas aparte, ci e formată ca o umanitate proprie a ipostasului Cuvântului de la însuși începutul alcătuirii ei, ceea ce înseamnă o relație de supremă intimitate între ipostasul dumnezeiesc și umanitatea ce se formează.

Pornind de la expresia „Fiul lui Dumnezeu, Cuvântul Tatălui, Unul din Treime, de o ființă cu Tatăl, născut din Dumnezeu dinainte de veci", Ioan Maxențiu spune, mai întâi în mod general, nu ca în „Altă mărturisire", că Acesta s-a născut și s-a făcut om fără de sămânță din Fecioara „rămânând Dumnezeu în propria Persoană", ci „subzistând ca Dumnezeu în propria Persoană" și „rămânând ca Dumnezeu în propria natură". Dar apoi continuă cu o nouă precizare a unirii Fiului lui Dumnezeu cu umanitatea împotriva nestorianismului, spunând că Fiul lui Dumnezeu nu și-a luat din Fecioară un trup gata format sau însuflețit. În acest caz, acest trup ar fi putut fi socotit „al oricărui om". Hristos ar fi fost în acest caz rezultatul unei mișcări atât din partea dumnezeiască, cât și din partea omenească. Unirea firilor în Hristos ar fi fost „socială", nu „naturală". Expresia „unirea naturală" este influențată de Sf. Chiril din Alexandria care spunea că „Hristos e firea lui Dumnezeu Cuvântul întrupată". Expresia aceasta nu s-a permanentizat în hristologia ulterioară. În locul ei s-a permanentizat expresia „unirea ipostatică", sau „unirea după ipostas". Dar Ioan Maxențiu dă expresiei folosite de el un sens ferit de monofizitism. Prin expresia aceasta Maxențiu respingea ideea nestoriană că Hristos e numai o asociere a două persoane. El vrea să spună prin aceasta că Însuși Fiul lui Dumnezeu, purtător al firii dumnezeiești își formează firea lui omenească, deci că aceasta nu s-a format din inițiativa omenească spre a nu se

alătura ca persoană deosebită în mod liber celei dumnezeieşti şi nu lucra cele ale ei în mod autonom, prin ascultarea liberă de Dumnezeu. Maxenţiu condamnă învăţătura nestoriană, după care „persoana Cuvântului nu s-a unit cu natura trupului, ci s-a adunat (concurisse - expresia de la Calcedon) cu persoana unui om oarecare". Ioan Maxenţiu accentua mereu iniţiativa Persoanei divine şi lucrarea Ei ca subiect în Întrupare şi în toate faptele şi pătimirile omeneşti, desigur fără să le anuleze pe acestea. Noi ne întâlnim cu Însuşi Fiul lui Dumnezeu în toate faptele şi pătimirile omeneşti. „Credinţa universală nu crede şi nu propovăduieşte că persoana Cuvântului s-a unit (convenisse) cu persoana vreunui om deja format, ci cu natura trupului, şi astfel învaţă că unirea realizată nu e socială, ci naturală".

Nestorianul va obiecta faţă de această expresie a lui Ioan Maxenţiu: „Tot ce se face natural, se înţelege că nu se face în mod voluntar, ci din necesitate". Ioan Maxenţiu nu va răspunde la ea decât cu întrebarea: „Deci socoteşti că toate cele ce se fac în mod natural se fac din necesitate, nu din voinţă?"[54]. În obiecţia nestorianului se afirmă ideea că a trebuit ca şi firea omenească să accepte cu voia unirea cu cea dumnezeiască în Hristos, deci că a fost şi ea o persoană. Cuviosul Ioan Maxenţiu admite o învoire umană la Întrupare prin Maica Domnului care e o persoană deosebită când începe din ea formarea firii omeneşti a Lui. Dar firea omenească a lui Hristos e constituită în mod precumpănitor prin voia Fiului lui Dumnezeu.

„*Cărticica împotriva Acefalilor*" (P.G., 87, I, col. 111-116) e îndreptată împotriva unei ramuri monofizite. Ea începe prin a spune că după scurta „*Mărturisire de credinţă*", se trece acum la respingerea celor ce „uneltesc

[54] *Dial. contra Nest.*, lib. II; P.G., 87, I, col. 134.

să introducă o dogmă abominabilă în Biserica lui Hristos, care, mărturisind pe Hristos Dumnezeu şi om, Cuvânt şi trup, încearcă să susţină după unirea lor în mod prostesc şi fără ruşine o singură natură în Hristos, pe motiv că nu e natură fără persoană"[55]. Deci dacă Hristos e o singură persoană, El trebuie să fie şi o singură natură.

Ioan Maxenţiu respinge întâi concluzia acelora: Dacă după unirea „în Hristos nu e decât singură dumnezeirea, dumnezeirea Cuvântului nu e simplă, ci compusă şi pătimitoare"[56]. „Dar a cugeta aceasta despre singura dumnezeire a lui Hristos e un sacrilegiu. Rămâne deci că unirea, care produce compoziţia şi evită simplitatea, să însemne primirea naturii omeneşti de către Fiul lui Dumnezeu. Şi astfel se constată după unire în Hristos două naturi, din care şi în care subzistă o singură Persoană în Hristos"[57].

Apoi Ioan Maxenţiu respinge argumentul de bază al monofiziţilor pentru unitatea naturii în Hristos: „Dacă nu e natură fără persoană, cu atât mai mult nu poate fi persoană fără natură. Dar atunci sunt trei naturi ale dumnezeirii, nu una. Iar aceasta e o afirmare proprie arienilor"[58].

În sfârşit, Ioan Maxenţiu se opreşte la precizarea monofiziţilor că unitatea naturii lui Hristos apare „după unire" (post adunationem) ca să respingă şi prin analiza ei

[55] P.G., *cit.*, col. 111.
[56] P.G., *cit.*, col. 112.
[57] *Ibid.* E de observat că formula „din care şi în care" s-a adoptat de Sinodul V ecumenic, câtă vreme Sinodul IV ecumenic de la Calcedon folosise numai expresia „în care", iar monofiziţii o folosesc numai pe cea „din care". E aceeaşi tendinţă de echilibru pe care o găsim şi în formula monahilor de la Dunăre. Expresia „din care" singură putea duce la ideea monofizită că cele două firi au devenit una, „în care" singură putea încuraja pe nestorieni în ideea că ipostasul lui Hristos nu e cu adevărat unul.
[58] *Ibid.*

neadevărul identificării naturii cu persoana: „Dar să-i întrebăm: ce vrea să însemne adaosul «după unire»? are că înainte de unire au fost două naturi,... sau că şi înainte de unire a fost o singură natură în Hristos? Dacă şi înainte de unire a fost una, e de prisos să mai spună că s-a făcut una după unire... în acest caz se menţionează în chip cu totul mincinos unirea". „Iar dacă spun că înainte de unire au fost două naturi ale lui Hristos, vor trebui să admită că au fost şi două persoane, o dată ce după ei nu este natură fără persoană"[59]. Dar prin aceasta se vădesc a cugeta ca nestorienii, care văd pe Hristos ca „pe un om plin de Dumnezeu, nu ca pe Dumnezeu făcut om"[60]. „Dacă nu voiesc să fie natură fără persoană, fără îndoială după această declaraţie prostească şi neevlavioasă, vor afla înşişi în Hristos două persoane, pentru că nu pot nega în Hristos ci după unire Cuvântul şi trupul, a căror deosebire de natură nimeni nu o ignoră»[61].

Dar vor spune: „Nu putem mărturisi două naturi în Hristos după unire, pentru că două nu pot da un număr neîmpărţit, fiindcă orice număr e supus împărţirii". Ioan Maxenţiu le răspunde: „Noi aflăm că niciun număr nu subzistă prin el însuşi, ci în realitatea lucrurilor... Dacă cei trei: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt sunt una şi păstrează proprietăţile Persoanelor lor întregi şi depline în mod neconfundat, însă nu subzistă în împărţire, ci în unitate, urmează că nu pe toate pe care le stingem numărându-le prin cunoaştere, le şi împărţim în mod necuvenit şi în realitatea însăşi. Pentru că nici pe om nu-l împărţim în două, declarând sufletul şi trupul lui două naturi, dat fiind că nu le distingem în realitate, ci prin cunoaştere".

[59] *Ibid.*
[60] *Ibid.*
[61] P.G., *cit.*, col. 111-112.

„Dacă nu o pot face ei aceasta, să cedeze adevărului şi să admită în Hristos două naturi, împreună cu noi care nu le împărţim, ci le distingem şi le experimentăm numai prin cunoaştere"[62].

Ioan Maxenţiu ţinea seama de toate formele nuanţate ale realităţii, nu se închidea simplist în nişte definiţii generale. Şi aşa face şi Leonţiu.

Dar monofizitul venea cu o nouă observaţie: „Precum din trup şi din suflet se constituie o singură natură omenească, care e indicată într-un număr singular, nu plural, tot aşa din dumnezeire şi umanitate s-a constituit o singură natură a lui Hristos".

Ioan Maxenţiu răspunde că acest exemplu nu se poate aplica lui Hristos, „pentru că Lui trupul nu i-a fost o cauză a subzistenţei", cum îi este omului. Ci Cuvântul care subzistă dinainte de veci în propria persoană în mod incomunicabil (fără să-şi comunice proprietatea ipostatică), se face trup din milă. Dar de sufletul omenesc nimeni nu îndrăzneşte să afirme că a subzistat cândva înainte de trup şi după aceea s-a inserat în trup"[63]. Dacă sufletul preexistent ar veni într-un trup format de la sine, n-ar fi greu de admis că şi Cuvântul lui Dumnezeu vine într-un ipostas omenesc ce se formează de la sine, în sens nestorian. Ioan Maxenţiu se arată prin aceasta opus origenismului, care poate fi folosit de nestorianism ca o temelie. Dar e străin şi de ideea că Fiul lui Dumnezeu se face Dumnezeu-om dintr-o lege necesară care se repetă în multe exemplare. De aceea, cele două naturi ale lui Hristos nu constituie o natură, cum constituie pentru om trupul şi sufleul. Iar „fiindcă nu e nici un lucru sau natură care să nu se numească cu un nume propriu, să ne arate aceştia

[62] P.G., *cit.*, col. 112.
[63] *Ibid.*

numele naturii celei una, care după ei s-a constituit din Treime şi umanitate. Iar, dacă ar spune că acesta e „Cuvântul întrupat", sau „o natură a lui Dumnezeu-Cuvântul întrupată chiar prin faptul că-L numesc aşa, se dovedesc siliţi să spună că în Hristos sunt două naturi, întrucât indică numele a două naturi, nu a uneia, adică a Aceluia care s-a întrupat, sau a Cuvântului lui Dumnezeu, şi a aceluia pe care l-a asumat, adică a trupului"[64].

Nici nestorienii, nici monofiziţii nu vedeau toată adâncimea şi mărimea tainei lui Dumnezeu Cel personal. Nu vedeau pe Fiul lui Dumnezeu ca una din Persoanele în reciprocă iubire ale Treimii şi deci în stare să-şi însuşească din această iubire firea umană, a cărei sensibilitate s-o experieze ca proprie şi prin aceasta să trăiască în comuniune iubitoare cu toţi cei ce vor. Nestorienii Îl închideau pe Fiul într-o natură divină înţeleasă ca supusă unei legi interioare; monofiziţii Îl vedeau la fel închis într-o natură divină de care ţine oarecum prin fire umanitatea, cu care unindu-se, se modifică asemenea acesteia, tot în baza unei legi interioare.

Nu vedeau în firea dumnezeiască libertatea, care nu se activează decât în Persoană, mai bine zis în Treimea de Persoane şi care de aceea, fiind Treime, nici nu e închisă în Ea însăşi, nici nu se modifică în întâlnirea cu natura umană, arătând-o pe aceasta ca ţinând de ea însăşi. Dumnezeirea nu ni se face accesibilă decât în Persoană, pentru că numai în Persoană, sau în Treime de Persoane subzistă, ca şi umanitatea. Nu e accesibilă în Persoana Fiului lui Dumnezeu prin umanitatea pe care şi-o face proprie Persoanei Lui, dar care ne e proprie şi nouă. Iar la această iconomie a Fiului în favoarea oamenilor ia parte şi Tatăl şi Duhul Sfânt. Căci Fiul se întrupează din

[64] Este expresia Sf. Chiril al Alexandriei.

bunăvoirea Tatălui şi din iubirea Lui faţă de oameni şi Duhul aduce iubirea Treimii din Fiul cel întrupat în oamenii deveniţi fii ai Tatălui şi fraţi ai Fiului.

La această iubire a Treimii cugeta Cuviosul Ioan Maxenţiu când nu concepea dumnezeirea ca o esenţă impersonală supusă unei legi fatale, ci o vedea în cele trei Persoane, activând fiecare iubirea dumnezeirii după modul relaţiei în care se afla fiecare ca Persoană cu celelalte două persoane. Firea dumnezeiască dacă e izvorul iubirii nu se poate cugeta decât ca fire tripersonală, ca fire activată în cele trei Persoane ce se iubesc nesilit, sau în cele trei Persoane iubitoare şi de aceea libere. Aceasta e marea „lege" a dumnezeirii.

Nestorianismul şi monofizitismul vedeau pe Dumnezeu, dimpotrivă, supus unor legi asemănătoare legilor naturii care ne înconjoară pe noi. Unindu-se cu firea noastră, Fiul lui Dumnezeu nu o contopeşte cu a Lui, nici nu rămâne într-o separaţie de ea, închis în propria Persoană, pentru că nu o vrea aceasta. Ioan Maxenţiu înţelegea pe Dumnezeu ca izvor al iubirii superioare acestor legi. O Persoană din Dumnezeu îşi poate adăuga la propria Sa fire şi firea omenească în mod liber.

Acestui profund adevăr i-au dat formularea teologică cea mai clară călugării daco-romani, descoperindu-l întregii teologii ca adevărul fundamental al Creştinismului.

Această înţelegere a lui Dumnezeu o prezintă şi mai pe larg Ioan Maxenţiu în „*Dialogurile împotriva nestorienilor*".

Dialogul din prima carte începe prin afirmarea nestorianului că Maica Domnului nu poate fi numită Născătoare de Dumnezeu decât în sensul că „a născut un om unit cu Dumnezeu", nu pentru că „a născut pe Dumnezeu după fire, sau după dumnezeirea cu care

Cuvântul este unit cu Tatăl".

Nestorianul, rob unei cugetări simpliste, nu putea cugeta decât aceste două laturi ale alternativei. El nu putea cugeta că în afară de ele mai există şi putinţa ca şi Cuvântul să-şi unească în calitate de Persoană dumnezeiască natura umană cu natura Sa, făcând-o proprie şi pe aceasta ipostasului Său.

Observăm la nestorian aceeaşi incapacitate de a distinge între persoană şi fire.

De aceea, Maxenţiu răspunde, făcând această distincţie: „Ea nu e Născătoarea dumnezeirii..., pentru că nu naşte dumnezeirea lui Dumnezeu-Cuvântul, ci pe Dumnezeu-Cuvântul făcut om din Ea". Era soluţia care depăşea alternativa naşterii Firii dumnezeieşti din Fecioară, sau simpla asociere a două persoane.

Manifestând neînţelegere pentru distincţia între fire şi Persoană, care nu poate să-şi apropríeze prin libertatea ei când voieşte alte însuşiri decât cele pe care le are, nestorianul întreabă cum poate începe să fie Cel neînceput? Aceasta ar însemna, după el, o prefacere a firii dumnezeieşti în trup, lucru pe care monofiziţii îl credeau posibil, iar nestorienii imposibil. Nestorienii şi monofiziţii nu cunoşteau decât alternativa despărţirii între firi sau contopirea lor. Ei nu cunoşteau decât alternativa despărţirii firilor în două persoane, sau schimbarea firii dumnezeieşti prin contopirea cu cea omenească, pentru a realiza o persoană.

La aceasta Ioan Maxenţiu răspunde: „Dumnezeu Cel neschimbabil nu se poate preface în trup, ci, rămânând Dumnezeu, desăvârşit în propria dumnezeire, dar unindu-se cu trupul şi cu sufletul raţional, a început să fie om, adică ceea ce nu era înainte, şi - în acest sens - se spune că are

început după trup Cel ce este din Tată fără un început"[65].

Nestorianul, auzind că Hristos s-a născut după natura omenească din Fecioara, nu putea socoti această natură decât independentă, deci ca persoană omenească. După el, Hristos născut din Fecioară este simplu om, nu Dumnezeu-Cuvântul.

Cuviosul Ioan Maxenţiu îi răspunde că de fapt o natură nu poate veni la existenţă concretă decât într-un ipostas, sau într-o persoană, în cazul lui Hristos însă ipostasul în care şi prin care natura omenească vine la existenţă e Dumnezeu Cuvântul. Lucrul acesta este posibil o dată ce toate îşi au temelia sau raţiunile creatoare în Dumnezeu Cuvântul. „Tu, voind să arăţi că Dumnezeu e din Tatăl, iar omul din Maica, conchizi cu o judecată consecventă... că Fericita Fecioară nu trebuie crezută Născătoare a lui Dumnezeu, ci a naturii omeneşti a Celui a cărui Maică este... Dar dacă Dumnezeu Cuvântul, asumând din pântecele matern trupul, s-a format pe Sine Însuşi ca om, natura umanităţii asumate din Fecioara, fără îndoială nu a fost făcută a altuia, ci a Lui Însuşi care s-a format pe Sine ca om din Ea şi astfel Sfânta Fecioară e crezută în mod adevărat şi propriu Născătoare a lui Dumnezeu după trup, pentru că Dumnezeu nu s-a prefăcut în natura trupului, încât să nu mai fie Dumnezeu cel care s-a născut, ci s-a făcut om şi s-a născut rămânând Dumnezeu»[66]. Vedem evidenţierea calităţii personale a firii şi a însuşirilor ei, pe care am văzut că şi-a însuşit-o şi Leonţiu de Bizanţ. În acest sens, Ioan Maxenţiu foloseşte expresiile „Dumnezeu Cuvântul s-a făcut El Însuşi om" dar nu din Sine, ci „s-a format pe Sine ca om" din Fecioara, şi „şi-a făcut natura omenească nu a altuia, ci a

---

[65] *Dialogi contra Nestorianos*, lib. I; P.G., 87, I, col. 119-120.
[66] *Op. cit.*, col. 121.

Sa". El afirmă prin aceasta că Dumnezeu Cuvântul își face firea Sa omenească ca un posesor în devenire al ei și El și-a făcut-o a Sa, făcându-se posesor al ei. El e de mai înainte ipostas virtual al ei și se face de la începutul formării ei ipostas actual al ei. Dar Persoana Lui e liberă nu ca una ce e despărțită de cele ale Ei, ci toate ale Ei se fac părtașe de libertatea Ei.

Prin calitatea Fecioarei de Născătoare a Însuși Fiului lui Dumnezeu, dar după trup, se evită atât prefacerea Lui în trup, cât și nașterea unui om despărțit de Dumnezeu, adică atât monofizitismul cât și nestorianismul; sau prin aceasta intrăm în relație directă cu Dumnezeu, căci nici El nu rămâne închis în propria Sa natură sau nu asimilează ceea ce ia în ea și nici noi închiși în planul omenesc.

Fiul lui Dumnezeu își poate forma Sieși ca ipostas dumnezeiesc o fire omenească proprie. Nici El nu rămâne închis în proprietățile Lui dumnezeiești ci își adaugă la ele și pe cele omenești, sau își adaugă la firea Lui dumnezeiască și pe cea omenească; și nici firea omenească nu e în cazul Lui închisă în ipostasul ei omenesc obișnuit. Ca ipostas, Fiul lui Dumnezeu se face punte între cele două firi. Nici firea dumnezeiască nu-L oprește de la aceasta, nici cea omenească nu se opune acestei formări a ei de către El și în El.

Rămânând în neputința de a înțelege distincția între fire și ipostas, nestorianul continuă: „Crezi că dacă cel ce se naște nu e Dumnezeu prin vocație și demnitate, ci prin natură, sau crezi trupul de o ființă cu Tatăl, sau mărturisești pe Pruncul născut din Fecioară necorporal?". Ioan Maxențiu îi răspunde: „Tu pretinzi că nu crezi pe Prunc necorporal, noi dimpotrivă Îl declarăm ca fiind Dumnezeu făcut trup. Dar trupul Lui nu-l credem de o ființă cu Dumnezeu Tatăl, ci cu Maica, însă dumnezeirea o mărturisim de o ființă nu cu Maica, ci cu Dumnezeu

Tatăl"[67]. Firile nu se prefac una în alta, dar nici nu rămân despărțite în două persoane, ci se unesc neconfundate în aceeași Persoană, care are și însușirile unuia și ale altuia. Persoana depășește în unitatea Ei despărțirea firilor, dar datorită complexității Ei nu le confundă. Mereu întâlnim taina unității complexe a Persoanei.

Dar nu persoana omenească poate concentra în unitatea ei complexă cele două firi, ci cea dumnezeiască, pentru că în Ea își au toate originea prin creație. Ea e sânul potențial al tuturor și poate deveni sânul actual al lor. În Persoana Cuvântului se pot activa ca în Posesorul lor suprem posibilitățile atotcuprinzătoare ale firii dumnezeiești, dar și ale celor mai restrânse, fără ca acelea nemărginite să se facă mărginite și cele strâmte să se facă nemărginite prin fire. Natura divină și umană nu se prefac una în alta. Dar datorită faptului că unirea lor se face prin Persoana divină, aceasta poate, prin faptul că e Persoana supremă cuprinzătoare a tuturor, să realizeze în diferite forme puterea Ei atotcuprinzătoare. Cel bogat poate cuprinde și pe cel sărac ca să-l îmbogățească, dar cel sărac nu-l poate cuprinde pe cel bogat, căci e prea strâmt pentru aceasta (*II Cor.*, VIII, 9).

Dionisie Areopagitul vorbește de o ieșire din sine (extaz) a lui Dumnezeu din bunătate (pentru erosul Său), prin care dă existență creaturilor și se unește cu ele. Dumnezeirea e capabilă de această ieșire. E un paradox în aceasta. Fiind inepuizabilă în bunătate, tocmai de aceea se poate revărsa din nemărginirea Ei în afară de Ea. Nu e închis în Sine. Dar revărsarea înseamnă să îmbrățișeze mărginitul și să-i dea putere, însă fără să-l anuleze. Dar aceasta n-o poate face firea dumnezeiască decât prin caracterul ei de Persoană. Persoana poate manifesta în

[67] *Op. cit.*, col. 123.

mod liber bunătatea firii Sale nemărginite nu numai în activitatea comunicării reciproce între Ea şi celelalte Persoane dumnezeieşti, ci şi în constituirea unor persoane mărginite şi în revărsarea Ei în ele, pe măsura puterii lor de cuprindere. În aceasta se arată în altă formă „nemărginirea" bunătăţii dumnezeieşti. Dar numai Persoana o poate face aceasta prin restrângerea gradului de dăruire a firii celei nemărginite în Ea însăşi. Numai Persoana poate face ca dăruirea firii dumnezeieşti să nu însemne topirea celor cărora se dăruieşte în firea Sa proprie. Dar în acelaşi timp numai Persoana se poate uni, din bogăţia bunătăţii firii Sale, cu firea umană restrânsă în aşa măsură încât să nu o lase închisă în ea însăşi, iar firea Sa dumnezeiască să rămână în propria persoană. Sau numai ca Persoană dumnezeirea poate ajunge în unirea cu umanitatea până la capătul ultim, făcându-se ea însăşi om, nerămânând Persoană distinctă de om, şi totuşi neanulând umanul, ci trăind toate ale lui, inclusiv pătimirea şi moartea, ca să le învingă.

Persoana omului nu poate ieşi din sine în gradul în care iese Dumnezeu, pentru că nu are o natură infinită. Ea nu-şi poate învinge finitudinea decât din ajutorul ce-l primeşte de la Dumnezeu. De aceea, omul nu se poate face ipostas al dumnezeirii. Dacă ar putea face aceasta, rezultatul ar fi mai degrabă o restrângere a dumnezeirii în cadrul ipostasului omenesc, pe când ipostasul dumnezeiesc cuprinzând în Sine umanitatea o ridică în lărgimea infinită a dumnezeirii, dar nemodificând-o ca natură.

Ioan Maxenţiu va spune deci: „Nu confundăm diversitatea naturilor... Pentru că nu credem nici că dumnezeirea Cuvântului s-a prefăcut în natura umană, nici pe cea umană nu o vestim prefăcută în fiinţa dumnezeirii. Totuşi nu mărturisim că Hristos s-a făcut Dumnezeu, cum afirmi tu, ci că Dumnezeu s-a făcut Hristos. Pentru că nu

fiind sărac s-a făcut bogat, ci fiind bogat s-a făcut sărac... La fel nu fiind trup s-a făcut Cuvântul, ci fiind Cuvântul s-a făcut trup"[68].

Vorbind de Hristos, nestorianul înţelegea persoana omenească distinctă de cea dumnezeiască, dar unită cu Dumnezeu prin relaţie; în acest sens spunea că Hristos s-a făcut Dumnezeu prin progres duhovnicesc, dar Dumnezeu prin har, nu prin natură. Faţă de aceasta Ioan Maxenţiu spunea că nu Hristos s-a făcut Dumnezeu, ci Dumnezeu s-a făcut Hristos nu în sensul că s-a unit strâns cu omul Hristos, ci în sensul că s-a făcut ipostasul naturii umane.

Ca să amăgească pe naivi, nestorianismul afirma că Hristos s-a făcut „dumnezeu" prin însăşi conformarea cât mai strânsă a lui din pântecele Fecioarei cu Dumnezeu Cuvântul. Dar pe de altă parte afirma că în această conformare avea şi pe Dumnezeu Cuvântul asociat cu ea. Dar nu înţelegea prin aceasta o „formare" a trupului, sau a umanităţii de către Dumnezeu Cuvântul ca umanitate a Lui chiar de la începutul constituirii ei în pântecele Sfintei Fecioare, ci ca o lucrare paralelă a persoanei umane şi a celei divine, cea umană fiind într-un anumit grad influenţată de cea divină în formarea ei. Acestei afirmaţii Ioan Maxenţiu îi răspunde: „Cel ce declară pe Dumnezeu Cuvântul asociat cu trupul de la însăşi începutul formării acestuia, care implică o conformare a trupului cu Dumnezeu Cuvântul, nu învaţă că Dumnezeu Cuvântul a primit în ipostasul propriu natura umană fără o persoană, ci că s-a unit cu un ipostas al trupului, care, pe măsură ce se extinde în formele mădularelor, arăta anexat cu el ipostasul divin. De aceea, încă de atunci se crede că se face cunoscută nu numai o persoană, ci două ipostasuri sau persoane, una a lui Dumnezeu Cuvântul cel întrupat şi alta

[68] *Op. cit.*, col 124.

a omului făcut. Dar credinţa universală mărturiseşte că nu prin conformarea proprie, cum afirmi tu, s-a făcut omul unit cu Dumnezeu Cuvântul, ci Însuşi Dumnezeu Cuvântul, după trupul format de către El Însuşi, s-a făcut om, păstrându-se fiinţa dumnezeirii Lui"[69].

Un **nestorianism** rafinat afirma o legătură de paralelitate între Cuvântul Dumnezeu şi omul ce se forma de la zămislirea acestuia într-o autoconformare a lui Dumnezeu Cuvântul, desigur nu fără influenţa lui Dumnezeu Cuvântul. Creştinismul însă nu se putea lăsa atras nici de această legătură a omului cu Dumnezeu dusă până la începutul formării omului, de la credinţa că Dumnezeu Cuvântul Însuşi se face om şi intră prin aceasta în relaţie directă cu noi, realizând prin aceasta unirea cea mai intima a oamenilor cu El ca om şi în acelaşi timp ca Dumnezeu, scăpându-ne prin aceasta de moarte. Fiul lui Dumnezeu e Cel ce-şi formează de la început El Însuşi umanitatea ca proprie Persoanei Lui.

Nestorianul întreba: Cum, dacă Cuvântul lui Dumnezeu există ca ipostas din veci, unindu-se cu umanitatea, nu s-a făcut şi aceasta un ipostas deosebit?

Cuviosul Ioan Maxenţiu răspundea: „Pentru că nu cred pe Dumnezeu Cuvântul unit cu un om existent deja în ipostas propriu, sau cu un trup format şi însufleţit, prin care se înţelege persoana oricărui om, ci că a primit natura umană, care nu subzistă niciodată ca o natură comună în afară de Dumnezeu Cuvântul. Ea a răsărit (orta) şi a fost primită prin El şi făcută natura Lui proprie şi nu se află în ipostasul ei, ci în El care a primit-o, adică în ipostasul sau în persoana lui Dumnezeu Cuvântul; de aceea nu sunt două ipostasuri, ci un ipostas sau o Persoană a două naturi,

[69] *Op. cit.*, col. 126.

adică a Cuvântului şi a trupului"[70].

Enipostasierea care e ideea centrală a hristologiei lui Leonţiu de-Bizanţ, o vedem afirmată la Ioan Maxenţiu: „Cuvântul a primit natura umană în ipostasul Lui" (in Dei verbi subsistentia Seu persona suscepta). Leonţiu n-a făcut decât să traducă expresia lui Ioan Maxenţiu în greceşte.

Persistând în neînţelegerea deosebirii între natura divină şi Persoana Cuvântului, nestorianul întreabă: „Cum poţi să spui că natura umană a fost făcută natură a lui Dumnezeu Cuvântul?" El cugeta că dacă Cuvântul e Dumnezeu, El nu poate avea casa Sa decât natura divină, Ioan Maxenţiu îi răspunde: „Pentru că nu e a altuia decât a lui Dumnezeu Cuvântul făcut om".

Nestorianul mai întreabă cu aceeaşi neînţelegere, care nu cunoaşte decât alternativa: nestorianism sau monofizitism: „Afirmi că s-a făcut om, fiindcă s-a prefăcut în om sau pentru că omul primit de El s-a făcut Dumnezeu? Ioan Maxenţiu răspunde că Dumnezeu n-a primit propriu-zis un om, nici nu s-a prefăcut în om, deci nici o parte a alternativei nu e adevărată: „Eu nu îndrăznesc să spun că a fost primit de Dumnezeu un om, ci că Dumnezeu s-a făcut om fără micşorarea dumnezeirii Sale... E mai bine a spune că Dumnezeu a luat natura umană decât că a primit un om"[71]. Dacă Dumnezeu Cuvântul ar fi luat un om, nu s-ar putea spune că din aceasta a rezultat o singură persoană, decât anulându-se fie omul, fie Dumnezeu. De aceea, Dumnezeu Cuvântul s-a făcut om, fără să înceteze a fi şi Dumnezeu, pentru că nu s-a unit cu un om, ci cu natura umană. El s-a făcut ipostasul ei, dar fără să o anuleze pe aceasta, ci dându-i existenţa cea mai fermă şi mai desăvârşită, fără ca să-şi

[70] *Op. cit.*, col. 127.
[71] *Ibid.*

prefacă firea dumnezeiască al cărei ipostas este din veci în firea omenească. Nu e imposibil pentru ipostasul firii dumnezeieşti să se facă şi ipostasul firii omeneşti, o dată ce „în El ne mişcăm, vieţuim şi suntem" (*Fapte* XVII, 28).

Nestorianul răspunde că se miră cum poate zice Ioan Maxenţiu că Dumnezeu Cuvântul a luat natura umană, dar nu un om, „când omul nu e altceva decât natura umană". Deci dacă spune Ioan Maxenţiu că a luat natura umană, trebuie să spună că a luat un om, nu că s-a făcut om. Dar Ioan Maxenţiu spunând că Dumnezeu Cuvântul a luat numai natura umană, el spune că Acela în calitate de Cel ce a luat-o rămâne deosebit de ea, deşi s-a făcut şi ipostas al ei.

Se afirma mereu doctrina enipostasierii şi capacitatea ipostasului divin de a se face şi ipostas al firii omeneşti, sau om, dar nu şi capacitatea ipostasului uman de a se face ipostas al firii dumnezeieşti. Aceasta ar însemna ca el să dea firii dumnezeieşti pe lângă existenţa Ei din veci în cele trei Persoane divine, şi putinţa de a începe să fie în timp într-un ipostas nou, omenesc, şi de a echivala umanul cu divinul în sens panteist.

Cuviosul Ioan Maxenţiu îi spune nestorianului: „Nu e alta cauza erorii voastre decât că nu puteţi distinge între persoană şi natură, ci socotiţi că natura este ceea ce este şi persoana... Şi de aceea propovăduiţi că precum sunt două naturi în Fiul lui Dumnezeu, aşa sunt în El şi două persoane. De aceea, spunând noi că Dumnezeu Cuvântul s-a născut din Fecioară după trup, socotiţi că noi propovăduim că s-a născut din Fecioară însăşi natura dumnezeirii. Dar dacă am crede aceasta, n-am zice că El s-a născut din Fecioara după trup. Şi iarăşi auzindu-ne zicând că Dumnezeu a primit natura umanităţii din Fecioară, nu credeţi că Acela s-a făcut om. Şi de aceea nu voiţi să credeţi că fericita Fecioară e cu adevărat şi în mod propriu

Născătoare a lui Dumnezeu, pentru că nu credeţi că Dumnezeu s-a făcut din sângele ei în mod neschimbat om, ci credeţi că s-a născut din ea un om unit cu Dumnezeu"[72].

Persoana e cea care desăvârşeşte actul asumării în mod liber şi conştient, nu în virtutea unei legi, şi ca atare e ea însăşi atât de prezentă în acest act, că ceea ce se întâmplă prin el se întâmplă cu Persoana însăşi. Cuvântul lui Dumnezeu ca Persoană, formând o natură umană pentru Sine, se face El Însuşi om.

Persoana nu rămâne numai în cele ale firii sale, ci îşi însuşeşte prin actele ei cele ce nu-i aparţin prin fire. Firea nu poate ieşi din ea însăşi, sau dacă iese, se modifică. Identificarea persoanei cu natura anulează persoana. Aceasta e una cu panteismul. Identitatea persoanei cu firea nu lasă loc libertăţii adevărate. Desigur prin persoană se revarsă puterile firii. Dar persoana le activează pe acestea în mod liber când voieşte şi cum voieşte. Deci le poate activa şi în mod restrâns. Un Dumnezeu în care persoana e una cu firea, nu poate fi un Dumnezeu al Treimii şi nici al libertăţii. Acela nu e propriu-zis Dumnezeu, fiind supus fatalităţii unor legi a căror origine este inexplicabilă. Teza monofizită a identităţii persoanei cu natura, luată din filosofia precreştină, duce la dizolvarea lui Dumnezeu în natură. Fără persoană totul se desfăşoară fatal şi fără sens în existenţă. În Sinodul de la Calcedon conştiinţa umană a ajuns la ideea deosebirii persoanei de natură. Dar dezbaterea aprofundată a temei persoanei ca deosebită de natură a început prin călugării daco-romani, găsindu-şi prin Leonţiu de Bizanţ întemeierea filozofică şi ontologică cea mai bogată, dar în esenţă identică cu a acelora, în timpurile mai noi nu s-au mai adus decât contribuţii psihologice de stilul celor inaugurate de Fericitul Augustin

[72] *Op. cit.*, col. 127-8.

la o mai accentuată evidenţiere a persoanei.

Faţă de afirmarea lui Ioan Maxenţiu că persoana nu e una cu natura, nestorianul vine cu cererea: „Arată că este natură fără persoană"[73]. Cererea venea din aceeaşi confuzie între ele. De fapt, nu există natură fără persoană, nici persoană fără natură, dar natura nu e decât în persoană. Dar între ele este o distincţie. Ele sunt date împreună, dar nu se confundă, în Treime natura e dată în trei Persoane, dar nici în Hristos natura umană nu e în afara Persoanei, ci e în Persoana divină.

Însă nestorianul voia să susţină prin afirmarea că nu există natură decât în persoană, învăţătura că firea umană în Hristos nu poate fi decât într-o persoană umană. De fapt, şi ortodocşii spun că firea nu există decât în persoană, dar pentru ei aceasta nu înseamnă identificarea persoanei cu firea, nici necesitatea ca firea să fie într-un ipostas rezultat din ea. Poate fi o fire şi într-o persoană deosebită de ea, cum e cazul în Hristos.

În răspunsul la afirmarea nestoriană că nu există fire decât în persoană, Ioan Maxenţiu arată raporturile diferenţiale între persoană şi natură: „Natura umană, deşi se deduce (derivetur) întreagă din persoanele singulare, totuşi nici o persoană singulară, sau om singular, sau individual, nu se dovedeşte (probator) ca fiind toată umanitatea. Căci în acest caz n-ar exista oameni sau persoane nenumărate ale aceleiaşi umanităţi generale. Deci persoana se distinge de natură, pentru că persoana înseamnă o singură entitate (unam rem) individuală a naturii. Iar natura se cunoaşte ca substanţă (materiam) comună, din care pot subzista (pot lua existenţă concretă ca ipostasuri) multe persoane. De aceea, orice persoană conţine natura, dar nu orice natură e îmbrăţişată în mod

---

[73] *Op. cit.*, col. 128 B.

egal de o singură persoană. Altfel, precum dreptcredincioşii mărturisesc trei Persoane, ar trebui să mărturisească şi trei naturi ale Sfintei şi negrăitei Treimi".

Nestorianul confundând mereu natura cu persoana, declară: „Mi se pare că afirmi o natură lipsită de substanţă (insubstantialem)[74] şi goală, de care spui că nu are nici o persoană"[75].

Cuviosul Ioan Maxenţiu îl întreabă pe nestorian: „Ţi se pare fără substanţă natura supremei şi necuprinsei Treimi, care fiind una şi singură, nu se îndoieşte nimeni dintre dreptcredincioşi că subzistă totuşi în trei Persoane?"[76].

Apoi trece la o explicare pe larg a raportului între natură şi persoană, cu aplicare la Hristos, şi o face aceasta folosindu-se de ceea ce se observă la oameni:

„Calitatea naturii, care se răspândeşte (diffunditur) în multe persoane în mod neîmpărţit, să nu o socoteşti fără substanţă ca şi când n-ar fi nimic... Ea apare minţilor mai îngroşate ca lipsită de substanţă (in-substantialis), pentru că ele percep mai puţin substanţa unei alte persoane care încă n-a apărut, ca să fie o altă persoană, pentru că pe această persoană neadusă încă la lumină, nu o arată potenţa naturală deplină în toate trăsăturile mădularelor. Şi de aceea, tu nu socoteşti natura ca substanţa, fără de care nu poate subzista nici o persoană... Aşa spunem şi de trupurile viciate că au mai puţin din natură... Dar ea există întreagă ascunsă în substanţa seminţei. Sau cine va socoti că pruncul care nu se foloseşte încă de raţiune are o natură nedeplină? Sau cine va spune aceasta despre cel ce nu se

---

[74] Termenul e preluat şi folosit în tradiţia greacă de Leonţiu şi Sf. Maxim Mărturisitorul (ανούσιοζ) pentru a-l combate cum îl combate şi Maxenţiu.
[75] *Op. cit.*, col. 128 D.
[76] *Op. cit.*, ibid.

poate folosi de rațiune pentru un timp oarecare?... De aceea despre natura umană, care se ascunde în substanța seminței, nu se poate spune că nu e de loc, sau e nedeplină înainte de a se forma în substanța (în ipostasul) ei, din ea însăşi, prin puterea creatoare a lui Dumnezeu, sau chiar înainte de a se semăna în pântece sau de a se concepe[77], cum se spune că era Levi în coastele lui Avraam... Când prin consimțirea Lui (Dumnezeu) se seamănă în pântecele femeiesc puterea seminței adusă prin generații, atunci ceea ce se ascundea în mădulare se extinde şi se arată în propria persoană. Deci în felul acesta Dumnezeu Cuvântul a binevoit să se unească cu natura umană, care e generală şi comună tuturor oamenilor şi fără de care nu poate să subziste, cum am spus mai sus, Persoana, în pântecele Sfintei Fecioare, care a meritat, fiind plină de credință, să conceapă pe Dumnezeu; şi din materia trupului Ei se creează pe Sine Însuşi după trup, fără vreo sământă a bărbatului, din propria putere (propria potentia et virtute) fără vreo micşorare a statutului Său, progresează în mădulare, se face om, primeşte naşterea a doua pentru mântuirea noastră, apoi creşte cu vârsta"[78].

Desigur Fiul lui Dumnezeu începe să-şi formeze firea Sa omenească, dând putere şi Fecioarei spre această concepere şi formare a ei, creându-şi un suflet adecvat trupului ce şi-l formează din Fecioara, sau care, format din trupul Fecioarei, poartă şi întipărirea sufletului Ei ce-i însuflețeşte trupul Ei. Dar sufletul Lui, ca factor conştient unificator al elementelor materiale ale trupului Său, nu dă o unitate independentă umanului Său, ci îl încadrează în unitatea mai înaltă şi mai cuprinzătoare a ipostasului

[77] Maxențiu include şi lucrarea lui Dumnezeu în conceperea şi formarea unei persoane noi din natura umană.
[78] *Op. cit.*, col. 129-130.

Cuvântului dumnezeiesc.

Din aceasta se vede că diversitatea persoanelor în unitatea naturii nu e un fapt static, ci un fapt de comunicare a ființei între persoane. La Dumnezeu comunicarea se face numai între trei Persoane şi aceasta pentru că Ele există din veci împreună şi în Ele se poate manifesta toată infinitatea existenței şi iubirii. Şi comunicarea aceasta (perihoreza) are loc în baza originii a două dintre Ele, sau a Fiului şi Duhului Sfânt, dintr-Una (din Tatăl). La oameni comunicarea prin naştere este continuă, ca ființa mărginită să se extindă în ipostasuri tot mai multe. Dar pentru că fiecare ipostas îşi are originea în alte două (în bărbat şi femeie), deci nu toate ipostasurile umane pot avea între ele o relație de origine directă, ele îşi îmbogățesc reciproc ființa în cursul timpului prin alte şi alte moduri de comunicare, sau de ipostasuri ce vin treptat la existență din aceeaşi natură.

Deci, ca să pornim de la oameni nu vedem la ei o natură umană cu totul uniformă, ci o găsim numai în persoane, din care fiecare reprezintă natura cea comună cu o pecete proprie, având nevoie să-şi arate toată bogăția ei în alte şi alte persoane. În legătură cu aceasta stă faptul că persoana e o entitate în relație şi fiecare aduce, în interesul față de celelalte persoane de aceeaşi natură, ceva propriu.

În Dumnezeu, la fel nu se găseşte în concret natura dumnezeiască generală, ci în cele trei Persoane, dintre care fiecare se află în altă relație cu celelalte două, iubirea ce o are față de celelalte (iubire care se află în firea însăşi) manifestându-se într-un mod conform cu relația în care stă cu ele. Fiul iubeşte pe Tatăl ca Fiu, Tatăl iubeşte pe Fiul ca Tată, Duhul Sfânt măreşte bucuria Tatălui de Fiul ca Tatăl şi a Fiului de Tatăl ca Fiu, bucurându-se cu fiecare de celălalt cu bucuria ce îi este proprie Aceluia.

Intrând libere în relație cu oamenii, fiecare Persoană

dumnezeiască intră în această relație conform cu relația ce o are în Treime. Fiul se face și ca om Fiu al Tatălui, Tatăl se face, în relația cu oamenii cu care s-a unit Fiul, Tată al lor, iar Duhul se bucură împreună cu Tatăl de oameni ca de niște fii ai Lui și împreună cu oamenii de dragostea față de Tatăl ca unii ce s-au unit cu Fiul Tatălui.

Astfel întrupându-se Fiul, nu trebuie să se întrupeze toată Treimea, sau ființa dumnezeiască generală, cum spune monofizitismul, nici nu rămâne Fiul separat de om ca Persoană închisă în natura Lui. Căci iubirea Tatălui față de Fiul și iubirea Fiului față de Tatăl face ca Fiul să se facă om pentru ca Tatăl să iubească odată cu Fiul Său devenit om și pe oameni ca Tată, iar Fiul să-L iubească pe Tatăl împreună cu oamenii cu care s-a făcut Frate, ca Tată al tuturor.

Dacă Fiul n-ar avea în Sine iubirea Treimii ca Fiu al Tatălui, nu s-ar fi făcut om. Formula „Unul din Treime a pătimit în trup" are și acest sens. El e Unul din Treimea iubitoare și anume Acela care poate aduce omului cea mai înaltă afecțiune a Treimii, făcându-se ca Fiu al Tatălui și om și prin aceasta Frate al oamenilor. Dar în același timp a pus temeiul unei afecțiuni egale a oamenilor față de Treime.

Dar din Treimea însăși vedem că ipostasul e forma în care firea își manifestă pornirea sa de dăruire între ipostasele Ei. Astfel, prin Tatăl firea dumnezeiască se dăruiește Fiului și Duhului Sfânt originându-le, iar prin acestea se dăruiește Tatălui în bucuria de a fi din El și se dăruiește între Ele prin bucuria de a fi împreună din Tatăl.

La oameni, de asemenea, natura comună se dăruiește în cadrul ei prin ipostasuri constituind alte ipostasuri, arătându-se prin aceasta izvorâtoare de iubire. Dar pentru că ipostasurile umane se înmulțesc mereu ca noi forme de subzistență a naturii, menite să se îmbogățească reciproc,

arătându-și iubirea, fiecare nou ipostas se ivește din dăruirea naturii prin două ipostasuri, comunicându-și ființa unul altuia și ființa comună împreună unui ipostas nou, dar nu întreagă ca în Dumnezeu. Căci natura umană fiind mereu mărginită în fiecare ipostas, și trebuind să-și depășească individualitatea în actul aducerii la existență a altui ipostas, face aceasta printr-un act de comuniune între două ipostasuri, depășindu-se atât fiecare spre celălalt, cât și împreună spre al treilea.

Femeia are un rol deosebit în această dăruire a ființei umane din ea - prin sângele ei - unui ipostas nou, sămânța bărbatului având mai mult rolul să facă să pornească acest proces de dăruire a ființei femeii unui ipostas nou.

Dumnezeu Cuvântul însă, care a dat putere și dă putere perechilor de ipostasuri să actualizeze prin naștere ipostasuri noi, vrând să se facă om El Însuși, ca Unul ce există din veci ca ipostas dumnezeiesc, nu susține mișcarea firii ca să se actualizeze într-un ipostas uman nou prin alte două ipostasuri, ci provoacă și conduce firea umană din Fecioara prin puterea Lui spirituală creatoare în formarea în Sine ca ipostas existent al unei firi umane pe seama Lui.

Sufletul pe care îl pune de la începutul formării firii Sale din Fecioara în trupul ce începe să și-l formeze spre a fi sufletul uman propriu Lui lucrează în trupul Lui în mod mai direct la formarea lui. Dar el e în același timp sufletul propriu al Cuvântului și prin el lucrează Cuvântul Însuși ca factor ultim unificator al umanității pe care și-o formează. Actul de dăruire al firii umane se manifestă și în acest caz în învoirea Fecioarei de a-L naște ca om. Mai mult chiar, în Ea se manifestă acest act de dăruire a firii umane într-o îndreptare totală spre Dumnezeu, însă întrucât Cel pe care-L naște este și om, în dăruirea ei totală lui Dumnezeu se include din voia lui Dumnezeu care se face

om, dăruirea firii umane către ea însăşi, dar nu spre formarea unui ipostas nou autonom, ci spre o formare nouă a firii omeneşti în ipostasul Cuvântului, ca să poată fi cu adevărat mântuită şi ca Acela ce se face om să aducă cel mai mare folos umanităţii. Ea se dăruieşte nu ca să înmulţească încă cu unul numărul ipostasurilor umane, care n-ar scoate umanitatea din starea în care se află, ci ca să deschidă prin Cel căruia I se dăruieşte spre formarea Lui ca om putinţa de mântuire a tuturor oamenilor, să deschidă omenirii izvorul îmbogăţirii lor desăvârşite şi fără sfârşit din infinitatea vieţii şi a iubirii dumnezeieşti, punând omenirea în comunicare cu Treimea ca izvor al iubirii nesfârşite. Dumnezeu Cuvântul nu-şi formează firea Sa omenească din Sine sau din nimic. În primul caz ar însemna că nu e o deosebire de natură între El şi om, în al doilea caz că nu-şi face comună firea ce şi-o formează cu firea noastră. Se face El Însuşi ipostas al firii noastre, dar şi-o formează pe aceasta din femeia care îşi dă sângele Ei însufleţit în această formare, ca să intre Însuşi Dumnezeu Cuvântul în comuniune cu noi prin umanitatea noastră ce şi-o face proprie. Dacă Dumnezeu a făcut ca ipostasurile noi să apară, sau îmbogăţirea firii noastre prin ele să se facă, prin dăruire, deci ca firea noastră să nu rămână statică, ci într-o comunicare dinamică şi dăruitoare, de ce n-ar fi provocat El Însuşi o dăruire din partea femeii în aşa fel ca prin Ea să se formeze firea Lui umană, prin care întreţine cea mai vie comunicare dăruitoare între El şi oameni şi între oamenii înşişi?

Ioan Maxenţiu afirmă că firea omenească poartă în ipostasurile prezente în mod virtual pe cele viitoare, dar în aducerea lor la existenţa actuală lucrează şi Dumnezeu Cuvântul, care imprimă în trupul ce se concepe sufletul creat de El, potrivit acestui trup, care se resimte şi de sufletul ce însufleţeşte trupurile părinţilor. Natura umană

nu se înmulţeşte deci fără Dumnezeu Cuvântul. Aceasta înseamnă că natura umană se menţine în dinamismul ei actualizat în noi şi noi ipostasuri, prin care se îmbogăţeşte, prin Dumnezeu Cuvântul. Între ea şi El nu se poate face o despărţire netă.

Despre crearea sufletului în trupul ce începe să se formeze va scrie mai pe larg Sf. Maxim Mărturisitorul în „Ambigua".

Dar din cele spuse de Ioan Maxenţiu despre implicare a noilor persoane umane în cele existente, datorită dinamismului naturii în toate persoanele, implicare ce aduce la existenţă persoane noi nu fără o lucrare a lui Dumnezeu Cuvântul, s-ar putea trage şi o altă concluzie: Dacă persoanele există virtual ca persoane latente în firea umană, adică în persoanele existente, înainte de a se forma, e de cugetat că ele rămân într-o anumită legătură cu natura umană existentă în persoane şi după ce au încetat să existe cu trupul. Ele au lăsat nişte urme în persoanele umane prin viaţa lor. Umanitatea se îmbogăţeşte prin toate. Toate persoanele care au decedat cu trupul influenţează prin urmele ce le-au lăsat umanitatea tuturor persoanelor, sau modul de a fi al persoanelor ce sunt şi se vor ivi în viitor, în sensul acesta toate persoanele care au decedat rămân în umanitatea îmbogăţită. De aci pomenirea celor decedaţi rămasă în cei de după ei. Dar pomenirea aceasta nu exprimă numai urmele lăsate în cei ce rămân şi vor fi de cei ce au fost. Prin pomenirea lor de către cei credincioşi, ei sunt trăiţi ca persoane ce continuă să dureze în mod nevăzut în legătură cu ei şi cu Dumnezeu, înainte de a se naşte au existat ca persoane virtuale în natura celor ce au fost şi în preştiinţa lui Dumnezeu. După decesul cu trupul ei vor exista ca persoane actualizate într-o legătură cu umanitatea ce continuă în alte persoane şi cu Dumnezeu.

Toate ipostasurile umane se pot îmbogăţi reciproc în veci. Tendinţa spre aceasta e înscrisă în firea lor. Umanitatea se înmulţeşte prin noi ipostasuri pentru a ajunge la o stare finală, eshatologică, în care va fi posibil ca toţi să se îmbogăţească prin toţi la nesfîrşit.

Cei ce au decedat cu trupul au rămas în sufletele lor cu tot ce au dat altora şi au primit de la alţii, ca să dea altora tot şi să primească de la alţii tot într-o formă desăvârşită când vor fi toţi înviaţi cu trupurile.

Până atunci credinţa creştină ne spune, într-un mod care nu e contrar raţiunii, că decedaţii continuă să fie într-o legătură întreolaltă, dar într-o anumită legătură de dor şi de aşteptare şi cu cei ce sunt şi vor fi pe pământ în trupuri. Dar în acelaşi timp mai ales continuă să se afle într-o legătură mai simţită cu Dumnezeu. Şi mai ales Dumnezeu întreţine şi mai departe legătura între toţi cei ce alcătuiesc natura umană, ceea ce îi îndeamnă pe cei de pe pământ să se roage lui Dumnezeu pentru sufletele celor decedaţi, ca Acesta să-i ţină într-o legătură tot mai strânsă cu El şi cu umanitatea de pe pământ şi de pe celălalt tărâm.

Dacă umanitatea e făcută să se realizeze în toate persoanele rânduite de Dumnezeu să vină la existenţă, e de crezut că acestea nu pot să înceteze în unicitatea lor să-şi dea contribuţia în veci la îmbogăţirea umanităţii, pentru că nici aceasta nu poate fi ciuntită sau anulată prin dispariţia, rând pe rând, în mod definitiv, persoanelor în care ea se realizează. Aceasta pentru că nici fiinţa lui Dumnezeu nu se ciunteşte, sau nu se anulează prin dispariţia uneia sau alteia dintre cele trei Persoane ale Ei, sau ale tuturor celor Trei.

Ca să revenim la cele dinainte, în Fecioara, Fiul lui Dumnezeu e inserat în natura umană generală, formându-şi din Ea natura ipostasului Său, sau imprimând în Ea ipostasul propriu care actualizează în El toate potenţele

naturii umane în mod personal.

Sau Fiul lui Dumnezeu îşi formează din trupul Fecioarei natura umană proprie, actualizând toate potenţele ei, dar punând în această actualizare şi puterile dumnezeieşti, fără să o altereze: „Cel care era se naşte după ceea ce nu era, prin propria voinţă. Cel ce era prin fire (naturaliter) născut fără început din Tatăl, Acelaşi în timpurile noastre se naşte prin fire (naturaliter – cu firea omenească reală) din Maică. Acolo după dumnezeire, aici Acelaşi se face om nu după ceea ce era, ci după ceea ce nu era. Căci Dumnezeu care era se face om, sau ceea ce nu era, fără o prefacere a Lui”[79]. Dar numai Dumnezeu se poate face om în mod liber fără ca dumnezeirea Lui să se prefacă, pentru că El l-a creat pe om în mod liber, nesilit de firea Lui, deci fără schimbarea firii, în aceasta se arată că este Persoană şi nu natură. Dacă l-a putut crea pe om fără să se prefacă firea lui dumnezeiască, de ce nu s-ar putea face şi El Însuşi om, fără să-şi prefacă firea dumnezeiască? De ce n-ar putea nu numai să se unească cu omul, ca şi cu altă persoană, ceea ce a făcut prin creaţie, ci să facă un pas mai departe, sau să meargă până la capăt în manifestarea puterii, a libertăţii şi a dragostei faţă de om, ca să se facă El Însuşi om.

Nestorianul o socotea îndrăzneaţă afirmarea lui Ioan Maxenţiu că „Dumnezeu Cuvântul s-a unit natural cu natura umană”. El socotea că aceasta înseamnă că nu s-a unit în mod voluntar cu ea, ci din necesitate[80]. Întorcea lui Ioan Maxenţiu reproşul că supune natura divină necesităţii. De fapt, acesta afirma că unirea s-a făcut şi cu voia firii omeneşti. Afirma ideea că firea omenească poate să-şi găsească în ipostasul Cuvântului putinţa activării

---

[79] *Op. cit.*, col. 130.
[80] *Op. cit.*, lib. II; col. 131-133.

libere a resurselor ei. Dar am văzut în ce sens spunea Ioan Maxențiu că Dumnezeu Cuvântul s-a unit cu firea omenească în mod natural; în sensul că a luat în mod real natura umană în ipostasul Său şi nu s-a unit numai prin relație cu o persoană umană. Ioan Maxențiu salva şi unitatea firilor şi rolul persoanei în această unire, odată ce Persoana Cuvântului preia şi rolul persoanei umane pentru firea umană.

Spre a arăta că Dumnezeu Cuvântul nu s-a unit „în mod natural" cu firea omenească în sensul unei prefaceri necesare a firii dumnezeieşti sau a supunerii acesteia unei legi, Ioan Maxențiu recurge la ideea „compoziției" ipostasului Cuvântului întrupat[81]. Înțelegerea de către el a acestei „compoziții" am văzut-o mai înainte. Rezumând acest sens, împotriva concluziei trase de nestorieni că prin această compoziție sau se separă, sau se confundă naturile, Ioan Maxențiu afirma că nu se întâmplă nici una, nici alta. „Precum unirea nu confundă naturile, tot aşa nici compunerea, fiindcă nici naturile sufletului şi trupului, care sunt unite prin compoziție, nu se confundă între ele. Dar aci e o locuire a uneia în alta. Dumnezeu însă şi omul nu e unul în altul (în Hristos), ci Acelaşi e Dumnezeu şi Acelaşi şi om".

Nestorianul neagă că Acelaşi e şi Dumnezeu şi om. Căci altfel de ce ar fi spus Iisus: „Dărâmați acest templu şi în trei zile îl voi ridica" (*Ioan* II, 19). Astfel discuția s-a mutat la tema trupului.

Ioan Maxențiu îl întreabă: „Socoteşti trupul acesta al lui Dumnezeu, sau al omului?" Nestorianul răspunde: „Fără îndoială, al omului asumat".

Cuviosul Ioan Maxentiu observă: „Dacă acest trup este al omului asumat, este el templu al omului asumat?"

[81] *Op. cit.*, col. 133-137.

Nu-i al lui Dumnezeu? Nestorianul răspunde, trebuind să admită că este al lui Dumnezeu.

Ioan Maxențiu conchidea: „Atunci acest trup nu-i al omului asumat, ci al lui Dumnezeu, al cărui templu este". „Căci dacă nu e trup al lui Dumnezeu, cum poate comunica oamenilor viața veşnică"[82]. Nestorianul nu putea admite aceasta: „Deci a fost apucată viața de mâinile celor nelegiuiți, a fost răstignită viața, moare apoi viața? Şi dacă viața a murit, cine trebuie să credem că a dat viață oamenilor?".

Ioan Maxențiu răspundea: „Dacă nu Acela care e viața a fost răstignit şi a murit, morții nu pot să spere viața". El revenea mereu la Persoană. Trupul e viață pentru că e trupul lui Dumnezeu Cuvântul. Iar prin Dumnezeu Cuvântul ca ipostas se poate revărsa viața veşnică, dar El poate şi suferi cu trupul. Prin trup El poate restrânge această revărsare datorită libertății Lui sau poate revărsa din puterea firii Sale putere în alt mod: în modul acceptării morții pentru a o birui, dovedindu-se mai tare decât ea. Şi numai dacă Cel mai tare ca moartea a acceptat moartea ca s-o biruiască, vor putea fi eliberați de moarte toți cei ce se unesc cu Cel ce, făcându-se om, a biruit moartea. Avem aici afirmat efectul mântuitor al formulei daco-romanilor „Dumnezeu a pătimit cu trupul".

Nestorianul se încăpățâna să vadă trupul ca despărțit de Dumnezeu, nu ca făcut propriu al Lui. Nu înțelegea taina Persoanei, care lucrează în trup. El credea că Dumnezeu Cuvântul a înviat trupul ca o altă persoană deosebită de cea care a murit cu trupul. Cugetând mereu la această separare, el întreba: „Şi în ce mod poate viața să atârne pe lemn? Oare a fost răstignit de iudei Dumnezeu Însuşi?".

Ioan Maxențiu cugeta că dacă trupul a fost făcut

[82] *Op. cit.*, col. 137.

propriu al lui Dumnezeu, El Însuşi a fost răstignit ca Persoană în trupul Său, aşa cum omul ca persoană suferă în sufletul său bătăile aplicate trupului său.

Stăruind în neînţelegerea distincţiei între Persoana Cuvântului şi natura Lui dumnezeiască, nestorianul îl întreba din nou: „E ceva nou şi insuportabil în opinia voastră care predică un Dumnezeu pătimitor"[83].

Cuviosul Ioan Maxenţiu îi răspundea: „Nu predic nicidecum dumnezeirea pătimitoare, dar mărturisesc pe Dumnezeu că a pătimit în trup pentru că-L cunosc pe Iisus Hristos ca Dumnezeu adevărat"[84].

Călugării daco-romani au referit de la început formula „Unul din Treime a pătimit în trup". Căci tocmai prin aceasta Îl mărturiseau pe El Însuşi ca Fiul lui Dumnezeu. Nestorianul obiecta că nu poate admite că „Dumnezeu a pătimit în trup"..., ci că „Hristos a pătimit în trup". Ei făceau această distincţie în sprijinul ereziei lor, cugetând că Hristos nu e Dumnezeu, ci o persoană deosebită de Dumnezeu. Dar călugării daco-romani au luptat pentru formula lor tocmai ca să arate că Hristos, care a pătimit, nu e un om oarecare, ci Însuşi Dumnezeu cel întrupat.

De aceea, Ioan Maxenţiu răspundea: „Eu mărturisesc şi una şi alta: şi că Dumnezeu a pătimit în trup, şi că Hristos a pătimit în trup, pentru că Hristos este Dumnezeu peste toate. Tu însă eviţi să spui că Dumnezeu a pătimit în trup, fiindcă nu crezi că Hristos este Dumnezeu". Dar dacă a pătimit în trup numai un om, cum a putut să învingă el moartea?

Confundând mereu ipostasul cu natura, nestorianul

[83] *Op. cit.*, col. 142.
[84] *Ibid.* Şi la Fr. Glorie, *op. cit.*, p. 88. Era şi formula călugărilor daco-romani.

răspunde: „Dacă pe Însuşi Dumnezeu Îl înţelegi că a pătimit în trup, când zice Petru că Hristos a pătimit în trup (*I Petru* IV, 1), după voi nu e numai Hristos, ci şi Tatăl, fiindcă şi El este Dumnezeu". Nestorianul credea că salvează credinţa în Treime, neadmiţând că Însuşi Dumnezeu s-a întrupat şi a pătimit, pentru că prin aceasta s-ar afirma că şi Tatăl s-a întrupat şi a pătimit, fiindcă dumnezeirea este nedespărţită. El cugeta o Treime închisă în Ea însăşi, sau nu distingea în Dumnezeu o Treime de persoane. Aceasta era implicată în opinia că fiinţa e identică cu persoana. Căci dacă fiinţa e una şi identică cu persoana, în Dumnezeu nu mai sunt trei Persoane, ba nici măcar una. Acestei confuzii a nestorienilor, Ioan Maxenţiu îi răspundea: „Tatăl nu e Hristos, deşi e Dumnezeu, pentru că Hristos e şi ceea ce nu e Dumnezeu Însuşi. Hristos e Fiul făcut om"[85].

Nestorianul, voind să amăgească pe naivi, admitea să dea lui Hristos numele de Dumnezeu, dar numai pentru faptul că Dumnezeu locuieşte în El. De aceea, strâns cu uşa, admitea şi expresia că Dumnezeu a pătimit în trup (erau multiple nuanţe de nestorieni), dar recunoştea aceasta în sensul că „Dumnezeu şi-a făcut proprii patimile trupului Său"[86].

Am văzut înainte cum Ioan Maxenţiu a limpezit această temă, arătând în câte feluri se pot numi proprii lui Dumnezeu cele cu care se uneşte în diferite grade. Numai trupul este propriu în sensul că e încadrat în ipostasul Lui.

Am văzut înainte că trupul era considerat de către Ioan Maxenţiu ca propriu Cuvântului, iar de către nestorian ca propriu omului asumat de către Cuvântul, ceea ce-l făcea pe ultimul să nu admită o pătimire a

[85] P.G., *cit.*, col. 142.
[86] P.G., *cit.*, col. 145.

Cuvântului Însuşi cu trupul. Acum nestorianul admite că trupul e propriu Cuvântului, dar în sensul în care e Biserica un trup propriu al Lui, sau în sensul în care un veşmânt e propriu unui om. Ioan Maxenţiu îi răspunde, precizând, că Biserica e trupul propriu al Cuvântului întrucât primeşte Duhul Lui, dar nu întrucât e trupul ipostasului Lui distinct de alte ipostasuri, iar veşmântul nu „ţine de natura dumnezeirii sau a trupului Lui" (ad divinitatis vel carnis eius naturam pertinere». De aceea nici când e rupt veşmântul cuiva nu simte purtătorul lui vreo durere[87]. Prin aceasta Ioan Maxenţiu exprima taina unităţii ipostasului divin cu natura umană. Durerea ce o simte ipostasul divin în trupul Lui e ceva asemănător cu durerea ce o simte în suflet cel ce primeşte în picior vreo zgârietură. Trupul nu e numai materie despărţită de suflet, nici sufletul nu e despărţit de trup. La fel în Hristos trupul nu e numai trup material, şi nici despărţit de ipostasul dumnezeiesc; şi nici Acesta nu trăieşte numai cele dumnezeieşti.

Ipostasul dumnezeiesc poate depăşi cele strict dumnezeieşti. El poate „ipostasia" sau „personaliza" sau îşi poale însuşi simţirea celor nedumnezeieşti, fără ca acestea să se opună celor dumnezeieşti, sau să fie anulate, ci sunt pătrunse sau transfigurate, sau îndumnezeite.

Folosind un limbaj echivoc pentru a înşela pe naivi, nestorianul admitea să se spună că „a pătimit trupul lui Dumnezeu dar nu al lui Dumnezeu Cuvântul, pentru că Hristos al cărui trup a pătimit s-a făcut Dumnezeu prin onoare şi demnitate, din pricina lui Dumnezeu Cuvântul care locuieşte în el. De aceea am negat – zice el – că Dumnezeu a pătimit şi totuşi am mărturisit că trupul Lui a pătimit". Respingând aceste ambiguităţi, Ioan Maxenţiu

[87] Ed. Glorie, p. 94.

aducea locuri din Scriptură care arătau că Hristos e Dumnezeu Cuvântul şi deci Dumnezeu în mod real, nu prin demnitate, sau onoare.

Nestorianul riposta: „Dacă nu recunoşti că Hrislos e Dumnezeu pentru onoarea şi demnitatea Lui Dumnezeu Cuvântul care locuieşte în El, faci pe Dumnezeu văzut şi tangibil"[88].

Nestorianul nu ştia de arătarea lui Dumnezeu cel spiritual prin cele văzute. Aceasta însemna că nu vedea prin trup nici măcar spiritul omului. Ei le separau net pe acestea.

Cuviosul Ioan Maxenţiu îi răspundea: „Dacă Dumnezeu nu e văzut şi atins de nimeni", cum ar fi spus Ioan: „Ceea ce era de la început, ceea ce am auzit, ceea ce am văzut cu ochii noştri, ceea ce am privit şi mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieţii... aceea vă vestim" (*I Ioan*, I, 1).

„Parcurge toate şi priveşte pe Dumnezeu văzut şi pipăit de oameni ...şi observă că nu e altul Cel văzut şi pipăit decât Cuvântul, care este Dumnezeu şi la Dumnezeu"[89].

Desigur „nimeni nu poate vedea cu ochii trupeşti natura dumnezeirii, care nu e trup, ci Duh... Dar că se poate vedea de oameni că Dumnezeu în trupul asumat ne învaţă ce s-a spus prin preînchipuire de către patriarhul Iacob: „Am văzut pe Dumnezeu faţă către faţă şi s-a mântuit sufletul meu" (*Fac.* XXXII, 30).

Nestorianul răspunde: „Când Toma spune, după ce vede pe Domnul Iisus Hristos înviat: „Domnul meu şi Dumnezeul meu", e vădit că Iisus Hristos, pe care-L vede înviat din morţi şi-L pipăie, nu e Dumnezeu, pe care nici

[88] P.G., *cit.*, col. 146.
[89] P.G., *cit.*, col. 146.

un om nu poate să-L vadă şi să vieţuiască» (*Ieşire* XXXIII, 2).

Ioan Maxenţiu răspunde la rândul său: „Dumnezeul apostolilor nu e Dumnezeu după demnitate, ci după natură".

Nestorianul nu poate înţelege că Persoana lui Dumnezeu se vede şi prin cele trupeşti, cum se vede sufletul prin trup. Nestorianul vedea despărţit trupul, sau pe om de Dumnezeu, El se baza, când spunea că Hristos nu e Dumnezeu, ci omul în care locuieşte Dumnezeu pe cuvântul apostolului Pavel: „întru El locuieşte plinătatea dumnezeirii trupeşte" (*Col.* II, 9).

Ioan Maxenţiu îl întreba: „Ce înţelegi prin plinătatea dumnezeirii care locuieşte în Hristos?" Nestorianul răspundea: „Fără îndoială, toată Treimea".

Ioan Maxenţiu răspundea la rândul său: „Dar atunci Hristos în care locuieşte Treimea, e un al patrulea"[90]. În acest caz Hristos nu e Fiul lui Dumnezeu, ci altcineva. Căci cel ce locuieşte e altul decât cel în care locuieşte. Iar dacă-i aşa noi nu suntem în relaţie deosebită cu Fiul lui Dumnezeu făcut om, ci cu toată Treimea, mai bine-zis cu esenţa divină; sau cu un om, în care locuieşte Treimea. Aceasta rezulta din a nu vedea ca nestorianul distincţia între persoană şi fiinţă. Ea înseamnă a nu vedea nici distincţia între persoană şi persoană în Dumnezeu.

Nestorianul trece apoi la alt argument pentru locuirea întregii Treimi în Hristos: „Tot ce e muritor e creat, sau necreat?".

După răspunsul lui Ioan Maxenţiu că tot ce moare e creat, nestorianul deduce: „Deci dacă tot ce moare e creat, atunci şi Hristos, care a murit pentru păcatele noastre, e o creatură". Iar pentru că nu e nici o creatură asupra căreia

[90] *Op. cit.*, col. 148 A, 149 D.

să nu lucreze întreaga Treime, Treimea întreagă l-a creat şi l-a înviat pe Hristos.

Cuviosul Ioan Maxenţiu nu neagă rolul Treimii în iconomia mântuitoare a lui Hristos, dar Îl vede şi pe El ca Unul din Treime şi lucrarea Treimii, care e şi a lui Hristos, o vede referindu-se la trupul Lui, nu la ipostasul Lui divin. Dacă Hristos nu şi-a înviat şi El trupul, El n-are putere să ne învie nici pe noi. Ne aflăm iarăşi uniţi cu un om, în separare de Dumnezeu. În teologia occidentală, în care se vorbeşte de obicei de Învierea lui Hristos numai de către Tatăl, şi în care Hristos Cel răstignit e zugrăvit cu totul sleit de puteri, se manifestă ceva din nestorianism.

Ioan Maxenţiu observă că „Hristos care a murit pentru păcatele noastre nu e străin de Treime, ci e Unul din Treimea însăşi. E creat şi înviat de întreaga Treime nu Hristos, ci fără îndoială trupul lui Hristos. Pentru că trupul nu e al altuia, ci al lui Hristos Însuşi, Hristos se creează şi se învie şi El pe Sine după trup împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt"[91].

Nestorianul îi întorcea lui Ioan Maxenţiu reproşul că face din Hristos un al patrulea pe lângă Treime, sau că împarte fiinţa cea una a Treimii, pentru că îl auzea spunând de Hristos că e „Unul din Treime", întrebat de Ioan Maxenţiu să explice această învinuire, nestorianul declara că numai celor create se poate aplica numărul, pentru că unde este numărul e o ordine şi o gradaţie între unul mai mare şi unul mai mic. De aceea, nu poate fi număr în Treime şi nici nu se poate spune de Hristos că e „Unul din Treime". „Fiindcă tot numărul înseamnă diviziune, a spune «Unul din Treime» înseamnă a diviza deofiinţimea care constă în unitate şi nu subzistă în

[91] *Op. cit.*, col. 150.

diviziune"[92].

Cuviosul Ioan Maxențiu îl vedea pe nestorian atins prin aceasta de erezia lui Sabelie şi a lui Paul de Samosata, care „precum afirmă o natură, aşa afirmă o subzistență sau o persoană a Treimii". Dacă nu se numără Persoanele dumnezeieşti, se renunță la credința în Treime. „Dacă recunoşti că Treimea subzistă în realitate (in rebus et substantiis) şi nu numai în cuvinte, şi că altul e Tatăl, altul Fiul şi altul Duhul Sfânt, cum nu se numără Treimea? Căci prin însuşi faptul că se zice Treime se arată un număr"[93]. Deci Treimea se numără şi nu se numără. Nu se numără după natură, pentru că s-a scris: „Înțelepciunii Lui nu este număr" (*Ps.* CXLVI, 5). Dar se numără după Persoane, pentru că Treimea are trei Persoane: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt... De aici învățăm că Unul nu este număr; deşi este izvorul numărului, el rămâne ferm în indiviziune"[94]. Mai degrabă tu – zice Ioan Maxențiu nestorianului – numeri Treimea nu numai după Persoane, ci şi după natură, odată ce spui că „orice număr cade în diviziune"; şi nu noi împărțim deoființimea, ci tu. „Dar dacă Unul, care e desăvârşit şi indivizibil, nu poate cădea prin vreo rațiune în diviziunea numărului, noi nu împărțim deoființimea când mărturisim că Hristos este Unul din Treime. Căci nu toate cele ce se numără se şi împart în realitate, deşi toate care se împart se numără şi în realitate. Astfel, numărăm când numim cele două lucrări ale soarelui, strălucirea şi căldura, dar nu le împărțim, pentru că numai prin cugetare

[92] *Op. cit.*, col. 152.
[93] Argumentul acesta îl foloseşte şi nestorianul căruia îi răspunde Leonțiu „din Bizanț" în cartea VII din *Adv. Nestorianos*, P.G., 87, I, col. 1768, de unde se vede iarăşi dependența lui Leonțiu de Maxențiu. Răspunsul lui Leonțiu e cam la fel.
[94] *Ibidem.*

le distingem"[95]. „Se poate spune deci că Hristos e Unul din Treime şi nu se împarte deofiiţimea, pentru că nu se afirmă că e Unul din Treime după ceea ce nu se numără Treimea, ci după ceea ce se numără"[96].

Nestorianul nu-şi dădea seama că chiar prin Cuvântul „deoființime" se exprimă pe de o parte o ființă, pe de alta trei Persoane. Căci trebuie să existe Persoane ca să fie deoființă. „Deoființimea" indică deci şi unitatea de ființă şi numărul sau pluralitatea de Persoane. De fapt, ființa cea una nu stă ca o unitate în afara celor trei Persoane. Căci ființa ca realitate dinamică în ea însăşi nu subzistă decât în Persoane ce se iubesc în baza unității de ființă. Orice ființă e totodată deoființime, sau nu subzistă decât în persoane, în care se afirmă sau se iubeşte pe sine însăşi. Iar persoanele nu se iubesc decât pentru că sunt deoființă. Persoanele sunt forma în care ființa îşi săvârşeşte mişcarea lăuntrică a iubirii de sine. Iar iubirea persoanelor deoființă e şi temeiul pentru iubirea de către ele a celor care nu sunt deoființă cu ele.

Chiar oamenii se iubesc pentru că sunt deoființă. Sau ființa omenească subzistă în persoane pentru că se afirmă şi se iubesc pe sine. Dacă n-ar subzista în persoane deosebite, nu s-ar putea afirma şi iubi. Căci o persoană nu poate iubi de fapt decât o altă persoană, care-i poate răspunde cu iubirea ei. Dar iubeşte o altă persoană, pentru că este deoființă cu ea şi pentru că aceea îi poate răspunde cu iubirea ei din acelaşi motiv. Altfel se iubesc oamenii între ei, decât se pot iubi un om şi un animal. Se iubesc pentru că sunt două persoane conştiente, dar şi pentru că sunt două persoane deoființă. Deoființimea uneşte unitatea cu multiplul. Cu cât se iubesc mai mult două persoane, cu

[95] Acelaşi exemplu îl dă undeva şi Leonțiu.
[96] *Ibidem.*

atât se actualizează mai mult ființa ca două persoane, dar și ca una în ființă. În pluralul persoanelor deoființă se depășește atât o unitate abstractă, rece și rigidă, fără viață, cât și despărțirea între ele.

Cu atât mai mult se conciliază unitatea de ființă și pluralitatea persoanelor în Dumnezeu, în care iubirea e desăvârșită. De aceea, expresia „Unul din Treime întrupat" nu înseamnă o rupere a Lui din unitatea celor Trei, ci dimpotrivă indicarea Lui ca Acela ce face parte din Treimea de Persoane care sunt unite prin iubirea întemeiată pe unitatea de ființă; dar ea arată și distincția Lui ca Persoană deosebită.

Dar în Hristos, Fiul lui Dumnezeu, dumnezeirea „iese" din iubirea de Sine, prin Persoanele dumnezeiești, sau își revarsă prin Ele iubirea spre oameni, ca să aducă și umanitatea în interiorul iubirii Sale. Însă aceasta n-ar putea-o face dacă dumnezeirea s-ar uni numai ca Treime integrală, sau ca ființă divină ce nu se manifestă ca iubire între Persoanele dumnezeiești, cu o persoană umană. De aceea în Hristos, o anumită Persoană, sau Fiul lui Dumnezeu, se face om, rămânând și Fiul lui Dumnezeu prin firea Sa dumnezeiască. Umanitatea nu mai rămâne în afara dumnezeirii, sau a iubirii între Persoanele Treimii, dar nici nu se contopește cu dumnezeirea impersonală.

Dar umanitatea nu e ridicată fără consimțirea ei la această stare de umanitate a Fiului lui Dumnezeu. Dacă în nașterea altor și altor ipostasuri umane, iubirea lăuntrică a firii omenești se mișcă în cadrul ei și de aceea orice nou ipostas se naște din iubirea reciprocă între bărbat și femeie, în care se manifestă rămânerea firii în ea însăși în venirea la existență a unei alte persoane, care va manifesta la rândul ei iubirea lăuntrică a firii, în iubirea față de alte persoane umane, în cazul întrupării Fiului lui Dumnezeu ca om are loc și un „extaz" al firii omenești spre

Dumnezeu în persoana Fecioarei Maria, nu numai un extaz al firii dumnezeiești în persoana Fiului lui Dumnezeu, în cazul lui Hristos iubirea lui Dumnezeu e îndreptată la maximum spre umanitate și a umanității la maximum spre Dumnezeu. Totuși nu umanitatea poate face ca un om să se facă și Dumnezeu, ci numai Dumnezeu are puterea să se facă și om pentru că El a creat pe om și e infinit mai puternic decât omul.

Acum nu se mai naște un ipostas nou între celelalte, pentru o nouă activare a iubirii firii omenești în marginile ei, ci Fiul lui Dumnezeu Însuși ca un ipostas al firii și iubirii dumnezeiești desăvârșite se face și ipostas uman ca să iubească pe ceilalți oameni cu iubirea dumnezeiască desăvârșită dar prin simțire umană. El face prin aceasta ca toată dumnezeirea Treimii celor de o ființă cu El să se reverse peste El și ca om, deși peste toți oamenii ca peste cei de o ființă cu El după umanitate, iar pe de altă parte ca în El, însăși umanitatea asumată de El să iubească pe Tatăl și pe Duhul Sfânt cum îi iubește El ca Cel deoființă cu Acela.

Neînțelegând acest „extaz" al lui Dumnezeu în umanitate și această putere a Lui de a ridica umanitatea încadrată în Persoana Fiului în Treime, ci voind să lase mereu umanitatea în afara Treimii, nestorianul admitea să se spună că Hristos (înțeles ca om) este „Unul în Treime" dar nu „Unul din Treime", pentru că Îl socotea om ridicat „în Treime", dar nu Fiul lui Dumnezeu născut din Tatăl, deci fiind prin ființă „din Treime".

Ioan Maxențiu răspundea că „în Treime" putem fi și noi drept creaturi, putând fi ridicați în Dumnezeu cel în Treime prin credință[97].

Nestorianul mai admitea să se spună că Hristos este

[97] *Op. cit.*, col. 153.

„o persoană din Treime", dar nu că El este „Unul din Treime". Admitea să se spună că e „o persoană din Treime" pentru că o deosebea de persoana dumnezeiască cu care spunea că s-a unit. El nu primea să spună că Hristos este „Unul din Treime", pentru că vedea afirmându-se Hristos ca identic cu una din Persoanele dumnezeieşti, care s-a făcut Ea însăşi şi om, fiind deci „Unul din Treime". De aceea, Ioan Maxenţiu răspunde: „Credinţa universală mărturiseşte că Domnul nostru Iisus Hristos este Dumnezeu Cuvântul Însuşi care e cu trupul Său propriu Unul din Treime, fără să fie după trup de o fiinţă cu Treimea"[98]. Hristos este ca ipostasul Fiului lui Dumnezeu care s-a întrupat „Unul din Treime", deşi trupul Lui nu e din fiinţa Treimii. Trupul Lui nu face ipostasul Lui mai puţin dumnezeiesc, sau mai puţin „Unul din Treime". Trupul nu-L micşorează ca ipostas dumnezeiesc, nici nu-I adaugă ceva la calitatea de ipostas dumnezeiesc. Hristos ridică trupul nostru în Treime, dar ca trup al ipostasului Său pe care nu-L modifică şi care nu se modifică, nu ca o entitate de sine.

Nestorianul declara că nu poate admite că „Hristos e Unul din Treime pentru că nu se spune aceasta nicăieri în Scriptură".

Ioan Maxenţiu îi răspundea: „Dar unde ai citit în Scriptură că Hristos e Unul în Treime, sau o *Persoană din Treime*?[99].

Nestorianul mergea până acolo, că admitea să spună că „Dumnezeu Cuvântul s-a născut din Fecioară", dar nu că El este „Unul din Treime". Căci primind prima expresie, cugeta la o persoană umană umplută de Dumnezeu Cuvântul, dar nu la Dumnezeu Cuvântul făcut

[98] *Op. cit.*, col. 154.
[99] *Op. cit.*, col. 155.

om[100].

El aproba toate definiţiile hristologice ale Sinoadelor ecumenice, dar se opunea formulei călugărilor daco-romani, pentru că aceasta făcea imposibilă interpretarea lor nestoriană, după care Hristos e o persoană omenească, chiar dacă prin unirea strânsă cu Dumnezeu poate fi declarat şi El Dumnezeu, sau chiar Dumnezeu Cuvântul. Prin aceasta nestorienii înşelau pe mulţi naivi dintre credincioşi.

*

N-am considera suficientă sublinierea importanţei conţinutului formulei călugărilor daco-romani dacă n-am menţiona şi importanţa ei pentru împărtăşirea cu trupul şi sângele euharistic al Domnului, ce rezultă din ea. Dacă Fiul lui Dumnezeu s-ar fi unit cu un om şi nu s-ar fi făcut El Însuşi om, făcându-şi proprii trupul şi sângele omenesc, împărtăşirea de acestea ar fi împărtăşirea de trupul şi sângele unui om, nu de trupul şi sângele Fiului lui Dumnezeu făcut om. În acest caz nu ne-am uni prin ele cu Însuşi ipostasul dumnezeiesc, sau cu Fiul lui Dumnezeu făcut om. N-am deveni în acest caz fraţi ai Fiului lui Dumnezeu, de o fiinţă cu El după umanitate. N-am purta în trupul şi sângele nostru trupul şi sângele Fiului lui Dumnezeu. N-am purta fiecare din noi împreună cu El trupul şi sângele Lui, nici El, aflându-se cu trupul şi sângele Lui în trupul şi în sângele nostru, n-ar purta împreună cu noi trupul şi sângele nostru. Nu ne-am uni cu Unul din Treime, mai precis cu Fiul Tatălui, deci n-am purta în noi pe Duhul Fiului care aduce în noi iubirea Tatălui venită în noi în Persoana Duhului Sfânt, cu care putem răspunde ca fii, împreună cu Fiul de Unul Născut, iubirii Tatălui. Treimea ar rămâne separată de noi, iar noi

[100] *Ibidem.*

închişi în umanitatea noastră. De la Treime ne-ar veni doar nişte puteri, dar nu s-ar face Unul din Ea şi Unul dintre noi, ridicându-ne pe toţi care voim, prin deofiinţimea Lui după umanitate cu noi, la starea de fii ai Tatălui şi de purtători ai Duhului împreună cu Fiul Însuşi, „Unul din Treime". Formula aceasta a pus în evidenţă faptul că Însuşi Unul din Treime s-a făcut om, şi prin aceasta avem ca într-un centru al umanităţii de o fiinţă cu ea izvorul nesfârşit al vieţii nemuritoare, în faptul de a avea pe Unul din Treime ca Unul dintre noi, Îl avem pe Fiul în aceeaşi comunicare cu noi, în care se află cu celelalte Persoane ale Sfintei Treimi, sau ca verigă vie prin care se revarsă viaţa dumnezeiască în verigile umanităţii, toate încopciate în ea.

S-ar putea rezuma conţinutul potenţial al acestei formule în următoarele puncte:

a) Luând firea noastră Însuşi Unul din Treime, a putut-o scăpa de moarte şi ridica în comuniunea veşnică a Lui cu celelalte Persoane ale Sfintei Treimi. Iar în alipirea noastră de El şi pe noi. Ipostasul care a încadrat firea noastră în El fiind nemuritor, face nemuritoare şi firea noastră pe care şi-a făcut-o proprie. Chiar dacă pătimeşte moartea, El, fiind nemuritor, învinge moartea ei prin Înviere. Iar în comunicare cu ipostasul nemuritor şi înviat cu trupul Său, recâştigăm şi noi, cu care s-a făcut de o fiinţă după umanitate, nemurirea.

b) Acest Unul din Treime, fiind Fiul lui Dumnezeu, El devine şi ca om Fiul lui Dumnezeu şi purtător al Duhului iubitor al Tatălui, iar în alipire cu El, şi noi. Iubirea Tatălui, îndreptată spre Fiul Său şi ca om, se îndreaptă şi spre noi cei uniţi cu Fiul datorită umanităţii Lui, dar şi iubirea Fiului îndreptată spre Tatăl şi în calitatea Lui de om, devine şi iubirea noastră.

c) Ipostasul Fiului făcut om intră prin umanitatea pe care şi-a făcut-o proprie, El Însuşi în relaţie şi comunicare

directă cu noi. Prin aceasta ne comunică la nesfârşit bogăţiile Sale spirituale dumnezeieşti, dar îşi însuşeşte modurile de simţire ale tuturor persoanelor umane. Căci Dumnezeu Cuvântul, făcându-se ipostas al firii omeneşti, deschide acesteia, în toate ipostasurile ei, dumnezeirea, şi o deschide pe aceasta dumnezeirii.

d) Prin aceasta umanitatea asumată de Fiul lui Dumnezeu se arată ca având valoarea cea mai înaltă şi valoarea eternă, nedespărţită de valoarea ce o are dumnezeirea Lui însăşi; iar prin alipirea de El, valoarea aceasta se proiectează şi asupra umanităţii noastre. În aceasta se arată şi o capacitate a firii omeneşti de a revela la nesfârşit şi în eternitate infinitatea spirituală a lui Dumnezeu. Valoarea şi conformitatea sau chipul dumnezeiesc al omului se arată şi în faptul că Dumnezeu Însuşi mă priveşte prin ochi omeneşti, sau eu Îl văd în ochii Lui omeneşti pe El Însuşi. Iar dacă suntem uniţi cu El, fiecare putem vedea în ochii omeneşti ai fiecăruia pe Dumnezeu Cel unit cu el, odată ce este unit prin credinţă cu Dumnezeu Cel întrupat. Chiar omul, care nu este încă unit cu Hristos prin credinţă, are în el virtualitatea de a se uni cu Hristos. Astfel, cel ce dispreţuieşte un om, dispreţuieşte pe cel a cărui valoare e nedespărţită virtual sau actual de a dumnezeirii lui Hristos.

e) În sfârşit, Fiul lui Dumnezeu, însuşindu-şi ca om lucrarea noastră asupra naturii şi pătimirea Lui din partea întregului cosmos, ca şi lucrarea şi pătimirea noastră în relaţie cu oamenii, a confirmat şi desăvârşit poziţia de centru şi de om împreună-lucrător cu oamenii în raport cu semenii şi cu natura, Însuşi Fiul lui Dumnezeu vede cu ochi omeneşti natura, aude cu urechi omeneşti ceea ce aud oamenii, comunică precum un om cu oamenii experienţa prilejuită de natură. Aceasta pentru că numai prin ochi omeneşti se pot privi cu înţelegere lumea şi oamenii şi se

pot comunica simţirile produse de ele, pentru că numai prin urechi omeneşti se pot auzi sensuri, şi numai prin cuvinte omeneşti se exprimă experienţa spirituală ce o are fiecare în legătură cu lumea şi cu oamenii, pentru că numai prin trup omenesc se pot trăi durerile produse de toate obiectele naturii, fie prin apăsarea lor asupra omului, fie prin lipsa celor necesare oamenilor dintre ele, sau numai omul se bucură de iubirea ce i se arată de către semeni prin dăruirea lucrurilor din lume, pentru că numai el are trup şi are nevoie de ele. Numai prin om se poate trăi universul material ca producând dureri sau bucurii şi producând intuiţii spirituale şi dezvoltând astfel spiritualitatea omului; numai prin om se poate comunica cu fiinţele conştiente trupeşti. De fapt, omul este veriga de legătură între Dumnezeu şi univers. Numai omul poate aduna universul în sine ca să-i descopere şi să-l umple de sensurile legăturii lui cu Dumnezeu. De aceea, numai prin om a adunat şi Fiul lui Dumnezeu universul în Sine şi îl trăieşte împreună cu noi.

Nestorianismul nu cunoştea niciuna dintre aceste relaţii ale lui Dumnezeu cu oamenii şi cu universul, iar monofizitismul făcea ineficace o relaţie a lui Dumnezeu cu oamenii şi cu lumea, odată ce se modifica conform cu ei şi cu ea, sau îi prefăcea pe aceştia şi lumea lor în esenţa sa. Pentru nestorianism, Dumnezeu rămânea separat de lume şi de oameni, iar pentru monofizitism, neputincios.

*

Conţinutul nesfârşit de important pentru oameni al acestei formule are ca temei deosebirea ce au făcut-o prin ea călugării daco-romani între persoană şi natură. Persoana e nu numai existenţa concretă a firii, ci şi modul existenţei ei ca relaţie. În Dumnezeu, Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt realizează relaţiile interioare fiinţei divine. Dar aşa cum persoana umană e capabilă de relaţii nu numai cu semenii

de o fiinţă cu ea, ci şi cu cele ce nu sunt de o fiinţă, cu atât mai mult are această capacitate Dumnezeu cel în Treime, care le-a creat pe toate. Aceasta au exprimat-o monahii daco-romani prin termenii „propriu", sau „compus" referite la ipostasul Cuvântului făcut om.

Relaţiile persoanei cu cele de altă fiinţă sunt de multe feluri. Omul poate avea relaţii cu cele ce-i devin mai mult sau mai puţin proprii ca unuia ce le posedă sau le foloseşte, sau cu care îşi îmbogăţeşte fiinţa fără să o altereze. Aceasta pentru că poate fi în relaţie şi cu semenii cu care comunică. Fiul lui Dumnezeu poate realiza cu oamenii o relaţie de partener în dialog, dar pentru deplinătatea unei astfel de relaţii, îşi poate adăuga firea omenească existenţei sale fără să altereze fiinţa sa sau pe cea omenească.

Aceste adevăruri, singure mântuitoare, le-au pus în lumină pe plan teologic – printr-o înţelegere reală a lui Hristos Cel din Noul Testament – în modul cel mai clar călugării daco-romani de la începutul sec. VI, deschizând prin aceasta calea spre aprofundarea hristologiei adevărate a Bisericii prin Leonţiu „de Bizanţ" şi prin Sf. Maxim Mărturisitorul şi al oricărei fructificări a ei cu un folos din ce în ce mai mare. Această hristologie adevărată, singura eficientă şi mântuitoare, s-a situat pe poziţie de mijloc între monofizitismul care confunda umanitatea cu dumnezeirea, făcând neputincioasă dumnezeirea şi nemântuită omenirea, sau anulându-le pe amândouă, tendinţa agreată în mod deosebit în părţile orientale, şi între nestorianismul care ţinea mai mult sau mai puţin separată umanitatea de dumnezeire, curent care deşi a luat forma cea mai accentuată în Orient, a rămas într-un grad mai atenuat agreată până azi în Occidentul care nu trăieşte o deschidere destul de limpede spre taina şi spre prezenţa dumnezeirii în Hristos, ajungându-se să se vorbească azi

despre El ca despre „un om pentru oameni", iar în denominațiunile ieşite din Reformă evitându-se să se vorbească despre Iisus ca despre Dumnezeu Cuvântul, sau despre Maica Lui ca Născătoare de Dumnezeu şi ca Fecioară.

Călugării daco-romani au accentuat cu putere credința în „coborârea din cer a lui Dumnezeu", dar, afirmând că Dumnezeu Însuşi s-a făcut om şi a pătimit şi s-a răstignit pentru noi, au accentuat tot atât de mult valoarea eternă a omului în ochii lui Dumnezeu şi mântuirea ca stând, în mod principal, în biruirea morții prin Înviere, în biruirea acestui tragic fenomen care apasă cu non-sensul lui existența omenească. Dumnezeu merge până acolo încât ia asupra Lui pătimirea morții pentru noi, suferind cum suferim şi noi, dar face din această pătimire un mijloc de scăpare a noastră de moarte. Hristos este Dumnezeu venit în maximă apropiere de noi, pentru că noi suntem făcuți capabili de această maximă vecinătate cu El. El vine atât de aproape încât se face şi rămâne veşnic om ca să rămânem şi noi în unire, cu El în veşnicie, îşi adevereşte apropierea maximă de noi prin acceptarea umanității noastre, primind chiar patima şi moartea noastră, dar nu ca să rămână în ele, ci ca să le învingă pentru noi. De aceea, pe cât de mult se accentuează în Hristos apropierea lui Dumnezeu de noi, tot pe atât se accentuează în El realitatea umanității noastre. De aceea, prin împărtăşire Îl primim pe El Însuşi ca ipostas, dar Îl primim în umanitatea noastră în care ni s-a făcut accesibil, în umanitatea noastră concretă, împreună-pătimitoare cu noi, în umanitatea corporală, dar transfigurată sau inundată de spirit şi de dumnezeire. Prin aceasta călugării daco-romani au pus în evidență chiar valoarea şi taina trupului omenesc. Acesta a fost făcut trupul lui Dumnezeu Cuvântul pentru veci, ca să strălucească prin el lumina şi

viața dumnezeirii. Dacă prin trupul persoanei umane lucrează spiritul omului, dacă prin el se arată pornirea lui de ajutorare şi de dăruire, de ce n-ar putea lucra cu atât mai mult prin acest trup şi Dumnezeu Cuvântul, care l-a creat?

Poate că această situare pe poziția de mijloc, sau de cumpănă echilibrată, care salva în înțelegerea lui Hristos iconomia Lui mântuitoare şi marea milostivire a lui Dumnezeu față de oameni, le-a fost uşurată călugărilor daco-romani şi de spațiul de mijloc între Orient şi Occident în care au trăit ei, împreună cu toată populația traco şi daco-romană. Ei vorbeau o limbă de origine latină, dar aveau legături deosebit de strânse cu Constantinopolul şi prin el cu tot Orientul creştin. Ei au împlinit atunci o funcție de împăcare până la un loc între creştinismul răsăritean şi cel apusean. Poate că aceasta este o misiune la care era chemat poporul daco-roman. Ei au fost ajutați în lupta pentru acest echilibru şi în impunerea lui şi de generalul Vitalian, originar din aceeaşi Scytia Minor şi înrudit cu ei, şi de împăratul Justinian, ridicat din aceeaşi traco-romanitate care umplea spațiul între Orient şi Occident.

Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae

I. CUVIOSUL IOAN MAXENŢIU, DACO-ROMANUL DIN SCHYTHIA. MĂRTURISIRE DE CREDINŢĂ*

Carte de la smeritul Maxenţiu, şi din partea tuturor celor ce sunt cu mine, pentru prea fericiţii bărbaţi conducători episcopii Gherman şi Ioan, pentru diaconii Felix şi Dioscur, pentru preotul Blandus şi pentru întreaga delegaţie a Scaunului apostolic.

PROLOG (la Mărturisirea de credinţă)

Fiindcă unii, văzând că noi suntem contra acelora care, cu un gând duşmănos se străduiesc să dărâme credinţa venerabilului Sinod de la Calcedon, să aducă în faţă păreri ale Sfinţilor Părinţi şi să se opună părerilor Bisericii universale, prin noi argumentări rău intenţionate; fiindcă ei, de asemenea, îşi dau cu părerea că noi facem vreun adaos, în materie de credinţă, sau că noi, în mod sigur, venim împotriva celor statornicite de Sinod, am crezut şi noi că este necesar să alungăm această părere neadevărată din sufletul lor, prin documente demne de crezare, căci noi socotim că în nici un fel nu este ceva contrariu (dreptei credinţe), dacă provine din părerile acelor Părinţi, pe care i-a aprobat Sinodul însuşi; noi am mai învăţat că este falsă părerea ereticilor, prin care ei încearcă să adauge sinoadelor învăţături care au fost contrarii lor înainte de ele.

Dar mai întâi, este ceva îndrăzneţ să credem că Biserica universală, în ceea ce priveşte credinţa, poate să

---

* Traducere din limba latină după textul publicat de FR. GLORIE în *Corpus Christianorum*, Series Latina, LXXXV A, Turnholti, 1978. pp. 5-25.

mai primească vreun adaos, fiindcă, odată ce ea este perfectă şi deplină întru toate, nu poate să mai admită vreun adaos; căci fără îndoială numai ceea ce este imperfect poate să primească acest adaos. Dar dacă nu este vorba despre înţelesul credinţei, ci despre cuvinte, aceasta nu este totdeauna ceva vătămător, fiindcă, uneori, adaosul de Cuvinte aduce lămurirea credinţei, alteori, această adăugire de cuvinte aduce corupţia credinţei, ceea ce nu este sporire, ci mai degrabă pierdere pentru credinţă. De aceea, numai atunci trebuie să ne temem de adăugirea de cuvinte, când aceasta nu aduce o lămurire a credinţei, ci aduce corupţia şi ceea ce este contrariu ei. Pentru că, dacă orice adăugire de cuvinte se crede vătămătoare credinţei universale, atunci pentru ce a adus fericitul Chiril atât de multe păreri ale Sfinţilor Părinţi, la Sinodul de la Efes, ca să dărâme tâlcuirea nelegiuită a Simbolului de credinţă, făcută de Nestorie, şi niciun adaos de cuvinte nu s-a crezut că se cuvine să fie respins? Fiindcă dacă nu se crede că aici s-a făcut un adaos (la credinţă), pentru că el (Sfântul Chiril) n-a introdus părerile Sfinţilor Părinţi în învăţătura însăşi a Sfântului Simbol, ci alăturându-le ca exterioare, el a redat înţelesul cel mai curat şi clar al aceluiaşi sfânt Simbol; deci, la fel se cade să judece aceştia şi despre puţinătatea noastră, fiindcă noi nu introducem părerile Părinţilor în cadrul însuşi al venerabilului Sinod de la Calcedon, ci le alăturăm exterior lui, contra duşmanilor, pentru apărarea lui. Tot aşa şi Papa Leon a fost constrâns pentru apărarea aceluiaşi Sinod să astupe gurile celor care contrazic cele rânduite de Sinod, şi să înlăture noile invenţiuni de credinţă şi calomniile celor cu mintea sucită, prin opiniile diferiţilor Părinţi, prin cele ce se numesc Encyclia.

Urmând şi noi exemplul Sfântului Chiril şi al Papei Leon, am fost siliţi de cei care se străduiesc să susţină

eroarea nelegiuirii lor, cu autoritatea Sinodului de la Calcedon, şi încearcă să răstălmăcească cuvintele exprimate în mod sincer şi corect, de Sfinţii Părinţi, pentru opinia lor depravată, ca înarmaţi cu părerile sfinţilor şi ale celor mai preţuiţi dascăli, să ne ridicăm împotriva lor şi să respingem, cu ajutorul harului lui Dumnezeu, nelegiuitele lor afirmaţii, dovedindu-le, limpede, că ei sunt profund străini de credinţa Sfinţilor Părinţi şi a aceluiaşi Sinod.

Căci, cum ar fi contra Sinodului şi nu mai degrabă pentru Sinod, dacă punând în faţă părerile Sfinţilor Părinţi (care au strălucit în Biserică mai înainte de întărirea dreptei credinţe la Calcedon), împotriva duşmanilor Sinodului de la Calcedon, duşmani care spun, pe nedrept, că această credinţă a venit împotriva Sfinţilor Părinţi, am arătat că nimic nou şi nimic contrariu credinţei Sfinţilor Părinţi nu s-a stabilit de către memorabilul Sinod? Aceasta mai ales fiindcă înşişi Prea Fericiţii Părinţi, care s-au adunat în Sinod, începând să vorbească, au mărturisit, cu vocea lor clară, expunând şi întemeind înţelesul credinţei proprii: „Urmând şi noi pe Prea Sfinţiţii Părinţi, mărturisim ca şi ei...", şi celelalte. Cei ce socotesc însă că este o abatere de la cele stabilite la Sinodul de la Calcedon, faptul că, într-un chip sau altul, dăm la iveală texte din cărţile Sfinţilor Părinţi, împotriva noilor invenţii ale ereticilor, precum şi faptul că expunem învăţătura care s-a alcătuit cu dreaptă raţiune, în primul rând, învinuiesc pe Fericitul Chiril al Alexandriei, care (aşa cum am arătat mai sus), păstrând neclintit Simbolul de credinţă, desăvârşit şi întărit, al Sfinţilor Părinţi, a adus pentru înlăturarea nelegiuitei interpretări a lui Nestorie, declaraţiile contrarii ereziilor, ale diferiţilor Părinţi. De asemenea, şi pe Fericitul Leon care a învăţat, la fel ca şi mărturiile Sfinţilor Părinţi, că hotărârile venerabilului Sinod de la Calcedon se potrivesc întru totul cu credinţa

Părinţilor. Făcând aşa, ei vor putea să ne învinuiască şi pe noi, ca pe unii ce respingem Sinodul, adică ne vor învinui ca pe unii care ne-am lepădat de hotărârile Sinodului, fiindcă noi, prin părerile drepte ale Sfinţilor Părinţi, dovedim că este falsă părerea înşelătoare a ereticilor.

Căci nimeni nu este osândit, pe drept, că respinge hotărârile Sinodului (de la Calcedon), decât acela care, dându-şi părerea despre hotărârile acestui Sinod, încearcă să înfăţişeze păreri ale Părinţilor, nu pentru cele spuse de Sinod, ci contra Sinodului, aşa cum fac ereticii, însă, cei care prezintă păreri ale Părinţilor, nu contra Sinodului, ci pentru el, sunt apărători, iar nu adversari ai Sinodului. Aşadar, cu totul zadarnic ne învinovăţesc pe noi aceşti eretici, că respingem învăţătura Sinodului, fiindcă ei văd bine că noi înfăţişăm părerile Părinţilor, nu împotriva Sinodului, ci pentru el. Fiindcă Sinodul ne-a oprit să transmitem o altă credinţă sau o altă învăţătură, în afară de aceea a Sfinţilor Părinţi, credincioşilor, care se alipesc la credinţa Bisericii universale; dar nu ne-a interzis să ne împotrivim, cu documente raţionale, urâţeniei învăţăturii ereticilor, sau acelora care se străduiesc să falsifice înţelesul credinţei Bisericii universale. De aici urmează că este ceva contrar firii, ceea ce ni se obiectează nouă, şi anume, că nu trebuie să fie spus ceea ce Sinodul nu spune, în niciun fel. Aceasta nu este drept, pentru că sunt multe lucruri care nu sunt spuse de Sinod, nici de vreo Carte canonică a Sfintei Scripturi şi totuşi, fiindcă raţiunea o cere, nu trebuie să stăm la îndoială nicidecum, ca să expunem aceste învăţături de credinţă, cum sunt: Treimea, sau ca să spunem despre Tatăl, că este nenăscut, şi multe altele. Căci nu să luăm în considerare în expunerea lucrurilor, precum zice Prea Fericitul Augustin, ceea ce uzul vorbirii noastre îngăduie sau nu îngăduie să fie spus, ci ceea ce poate să lămurească înţelesurile lucrurilor înseşi.

Astfel, cunoscute fiind acestea Prea Fericiţilor, pentru ca să înlăturăm şi să smulgem orice suspiciune din suflete (precum am spus chiar mai sus), am crezut că e necesar să vă facem cunoscut acum gândurile noastre despre Întruparea Domnului, şi despre Harul lui Dumnezeu – nu despre Harul cu care suntem creaţi, ci despre Harul cu care suntem recreaţi. Fiindcă voim să ştiţi că nu avem nici o îndoială despre Dumnezeirea Fiului lui Dumnezeu, Dumnezeire cu care El rămâne neschimbat şi este unit cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt. Deci, dacă în cartea aceasta a noastră, care stăruie în dreapta credinţă, este ceva contrariu credinţei Bisericii universale sau tradiţiilor Sfinţilor Părinţi, Sfinţenia Voastră să judece şi să binevoiască să dea învăţătura cea dreaptă şi să îndrepte ceea ce ar fi de îndreptat; dacă însă, această carte de apărare a credinţei este potrivită cu credinţa Bisericii universale, Sfinţenia Voastră s-o întărească cu propria autoritate.

A. Despre Întruparea Domnului

Aşadar noi, urmând întru toate credinţa Sfinţilor Părinţi, mărturisim că Unul şi Acelaşi Fiu al lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos, este Acelaşi, desăvârşit în Dumnezeire, Acelaşi desăvârşit în umanitate (ca Om); Dumnezeu adevărat şi Om adevărat, din suflet raţional şi Trup; de aceeaşi fiinţă cu Tatăl, după Dumnezeire, de aceeaşi fiinţă cu noi, Acelaşi, după umanitate, întru toate asemenea nouă, în afară de păcat; născut, într-adevăr, mai înainte de veacuri, născut din Tatăl, după Dumnezeire, iar în zilele cele mai din urmă, Acelaşi, (născut) pentru noi şi pentru a noastră mântuire, din Maria, Fecioara, Născătoarea de Dumnezeu, după umanitate. Mărturisim că este Unul şi Acelaşi Hristos,

Fiul-Domn, Unul născut, Care trebuie să fie cunoscut în două naturi, (unite) în mod neamestecat, neschimbat, neîmpărțit, nedespărțit, fără să fie ceva nimicit, în cele două naturi deosebite, din cauza Unității. Mai bine spus, există această Unitate, dar însușirea proprie fiecărei naturi rămâne nevătămată și, într-o singură Persoană, care coincide și cu o singură ipostasă. Nu trebuie să se facă împărțirea sau despărțirea în două Persoane, fiindcă este Unul și Același Fiu, Unul născut, Dumnezeu-Cuvântul, Domnul Iisus, așa precum ne-au prezis nouă profeții, despre El, și cum ne-a învățat Însuși Hristos, și cum ne-a transmis Simbolul de credință al Părinților.

Noi credem și mărturisim, așadar, că aceste două naturi ale lui Dumnezeu-Cuvântul, Domnul nostru Iisus Hristos – adică natura Dumnezeirii și a umanității – sunt unite, în mod natural, potrivit cu Tradiția Părinților, prin aceea că natura nestricăcioasă a lui Dumnezeu-Cuvântul s-a unit cu natura pătimitoare (omenească), fiindcă Fericitul Atanasie spune: „Cuvântul s-a făcut Trup, iar nu Trupul s-a făcut Cuvânt. Se spune, însă, că s-a făcut Trup Cuvântul (Logosul), fiindcă Trupul s-a făcut al Cuvântului, iar nu al unui om oarecare, adică, Dumnezeu a devenit Om, și se spune Trup, ca nu cumva să treceți cu vederea numele de «trup». Așadar, pentru ce nu este de ajuns, pentru voi, unirea Cuvântului cu propriul Său Trup, și mărturisirea că Dumnezeu s-a făcut Om?" Potrivit cu aceste cuvinte, Fericitul Chiril zice către Nestorie: „Noi nu spunem că natura lui Dumnezeu, schimbată sau neschimbată, s-a făcut Trup, sau că natura lui Dumnezeu s-a transformat în omul întreg, care este alcătuit din suflet și trup, ci mai degrabă că Cuvântul și-a unit trupul însuflețit, cu suflet rațional, și Fiul lui Dumnezeu în mod substanțial și negrăit și de nepriceput, S-a făcut Om, și a fost numit Fiul Omului. Și nu numai printr-o simplă

voință, nici prin asumarea unei persoane, s-a făcut aceasta, ci spunem că, într-adevăr, naturile deosebite s-au întrunit într-Unul; că e totuși, unul Hristos și Fiul din amândoi, fără să fie anulată sau îndepărtată deosebirea naturilor, din cauza unirii lor".

Așadar, noi, urmând învățătura Sfinților Părinți, respingem toate aiurelile acelora, care mărturisesc că: Fiul este unit cu fiul, sau Domnul cu domnul, sau că Unul locuiește într-altul, sau că Unul este unit cu altul printr-o unire afectivă, sau prin Har, sau prin demnitate, sau prin cinstea egală, sau prin autoritate, sau prin nume egal, sau prin acord, sau prin strălucire, sau prin lucrare; de asemenea, noi respingem și pe cei care cred că s-a făcut o uniune între persoane, căci Fericitul Chiril în capitolul al treilea contra lui Nestorie, zice: „Dacă cineva separă naturile care există într-Unul și Același Hristos, după ce s-a făcut unirea și dacă spune că aceste naturi s-au legat numai prin asocierea lor după demnitate, sau după autoritate, sau după putere, ci nu mai degrabă prin întâlnirea într-o Unitate naturală, anatema să fie". La fel zice și Fericitul Grigorie în Epistola către Cledonius: „Dacă cineva zice că Dumnezeu-Cuvântul a înfăptuit o unire (a celor două naturi), după Har, așa cum este într-un Profet, și nu mărturisește că această unire s-a făcut în mod substanțial (natural), să nu aibă parte de nicio răsplată superioară, ba, ceva mai mult, să se umple de ceea ce este mai rău în viață!"

Într-adevăr, noi mărturisim că Unica Ipostasă sau Persoană a celor două naturi, după cum ne-a transmis-o nouă venerabilul Sinod de la Calcedon, nu este a nici unuia, decât a Cuvântului, întrupat și devenit Om. Pentru aceasta, însă, noi nu ne abatem nici de la părerea pe care unii o socotesc contrarie Sinodului, adică de la părerea, că o singură natură a lui Dumnezeu-Cuvântul s-a întrupat,

fiindcă nimic altceva nu ne învață Sinodul, decât că există o singură Ipostasă sau Persoană, în două naturi unite. De aceea și Fericitul Flavian, episcopul acestui oraș, într-o scrisoare pe care i-a dat-o împăratului Teodosie, despre credința sa și despre excluderea (din Biserică) a celor care, spunând că sunt două naturi, tot așa spun că sunt două Ipostase, n-a stat la îndoială să mărturisească adevărul, că o singură natură, natura lui Dumnezeu-Cuvântul, s-a întrupat, zicând: „Căci, într-adevăr, noi mărturisim că este Un Hristos, Un Fiu, Un Domn, Hristos din două naturi, după Întruparea din Sfânta Fecioară, sau după ce și-a luat natură omenească, într-o singură Ipostasă sau Persoană. Și nu refuzăm să mărturisim că, într-adevăr, o singură natură a lui Dumnezeu-Cuvântul s-a întrupat".

De aceea, în mod nelegiuit, cred unii că Sinodul a admis o persoană a omului, și a atribuit Ipostasul lui Dumnezeu-Cuvântul. Aceasta o spun ei nu pentru că n-ar ști că pentru Sinod este același lucru „ipostasul" și „persoana", ci, ca nu cumva să se vadă, că ei introduc două Ipostase sau două Persoane și se folosesc din plin de acest prost argument. Noi, însă, crezând că una și aceeași este „ipostasă" și „persoană", nu spunem că Treimea locuiește în Hristos, cum spun partizanii lui Teodor de Mopsuestia și ai lui Nestorie, ca și când Hristos ar fi în afară de Treime, ci credem că Dumnezeu-Cuvântul, Unul născut, Fiu al Tatălui, Domnul nostru Iisus Hristos, Care pentru noi a pătimit în Trup, este Unul din cele trei Ipostase ale unei (singure) Dumnezeiri. Deci să nu se teamă cei care încearcă să ne mustre pe noi, zicând că prin aceasta despărțim Treimea, când zicem „Hristos, Unul din Treime", pentru că și expresia „din Treime", și, ceva mai dezvoltat, „Unul din Treime" a fost spusă de Fericitul Augustin.

În fine, în cartea *Enchiridion* (*Manual către*

Laurențiu, sau *Despre credință, nădejde și dragoste*), tratând expresia: „că Dumnezeu-Cuvântul S-a născut din Duhul Sfânt și din Maria Fecioara", între altele, Fericitul Augustin spune: „Dar, dacă Acea Creatură, pe care a zămislit-o și a născut-o Fecioara, deși se referă la Persoana Fiului, a fost făcută de întreaga Treime, fiindcă nu sunt separabile lucrările Treimii; pentru ce – se întreabă Fericitul Augustin – la facerea Acestei Creaturi, este amintit numai Duhul Sfânt? Oare – se întreabă iarăși, Fericitul Augustin – nu pentru că și atunci când este amintit numai Unul din Treime, în săvârșirea vreunei lucrări, se înțelege că lucrarea este a Treimii întregi?" Și iarăși, în Cartea a doua *Despre Treime*, zice: „Oare, Dumnezeu S-a arătat, fără deosebire (de Persoane), Părinților noștri, mai înainte de a veni Hristos, în Trup, sau în vreo Persoană (oarecare) din Treime, adică în mod separat, cam alternativ?" Și iarăși, după puține cuvinte, spune: „Așadar, nici aici nu apare, în mod evident, dacă este vreo Persoană din Treime, sau dacă Domnul Însuși este Treimea despre Care s-a spus și Care i S-a arătat lui Avraam: Să cinstești pe Domnul Dumnezeul tău, și numai Lui să-i slujești" (cf. *Deut.* VI, 13; X, 20; *Matei* IV, 10; *Luca* IV, 8).

Dar, puțin mai clar decât aici, a vorbit despre această învățătură Fericitul Proclu, episcopul acestui oraș, episcop pe care l-a aprobat chiar venerabilul Sinod de la Calcedon, scriind *Către armeni*, scriere cerută de însuși neamul acesta, contra blasfemiilor lui Teodor, care învață că există o quaternitate, în loc de Trinitate, și pe când respingea (*Proclu*) blasfemiile aceluiași Teodor, zicând: „Dar, poate că vrei să afli de la mine acel nou și înșelător înțeles, sau acea vorbire goală, care spune că acela care mărturisește că Cel care S-a răstignit este Hristos Dumnezeu, mărturisește că și Tatăl și Duhul Sfânt S-au răstignit, de

îndată ce una este natura Treimii; Eu, însă, din contră, îți pun în față acestea, și te întreb: Cel care S-a răstignit este Unul din Treime, sau este altcineva din afara Treimii? Și dacă, într-adevăr, este Unul din Treime, cearta s-a stins. Dacă, însă Cel care S-a răstignit este altcineva, fără îndoială, pe lângă Trinitate, Domnul slavei este un al patrulea Domn; și el e străin de acea proslăvire, cu care proslăvesc serafimii Treimea. Însă acele minți însuflețite laudă (numai) Trinitatea și mărturisesc Unitatea Treimii (cf. *Isaia* VI, 2-3). Însă, dacă vocea aceea nu dă o învățătură mincinoasă, ne întrebăm: Cum a mântuit acest al patrulea, din afara Treimii, pe cei pe care nu i-a plăsmuit el, sau a distrus zapisul păcatelor pe Cruce; cel care nu are puterea de a ierta păcatele, dacă nu este, potrivit spuselor tale, Dumnezeu? (cf. *Marcu*, II, 7; *Luca* V, 20)". Și, din nou, zice, după puțin: „Dacă tu îmi arăți și-mi spui că cel care mărturisește că Dumnezeu-Fiul S-a răstignit, dar mărturisești că și Tatăl, și Duhul S-au răstignit, scrii pe apă, și zidești pe nisip. Așadar, fii cu băgare de seamă la tăria credinței Bisericii universale și spală-ți nerușinarea ta. Căci, ce lucru este, aici, pe care nu-l putem primi? Noi nu spunem că El (Hristos) a pătimit; în această natură însăși, în care subzistă, și prin care El este unit cu Tatăl și cu Duhul, ci spunem că El a pătimit în Trup, care S-a făcut, din noi și pentru noi. Nu spunem, însă, că altul decât Unul din Treime S-a făcut Trup, și S-a răstignit cu Trup, în care S-a făcut. Și n-a pătimit cu Dumnezeirea prin care este unit cu Tatăl și cu Duhul, așa încât să spunem că și Ei înșiși (Tatăl și Duhul) S-au răstignit, împreună cu El. Căci, dacă noi, contrar adevărului, am spune că El S-a răstignit cu Divinitatea, într-adevăr, am introduce Pătimirea în Treime; dacă, însă, spunem – ceea ce este adevărat – că Cuvântul a luat asupra Sa Pătimirile, în Trupul Său, mărturisim și faptul că Unul

este din Treime, Care a pătimit, dar natura Trinității a rămas nepătimitoare".

Și, iarăși, zice: „Dar dacă, contrar adevărului, întrupat fiind, n-ar fi pătimit, poate că ar fi îndreptățită vreo abilă obiecție împotriva întrupării. Dacă, însă, Cel întrupat a pătimit, este clar că crucea este cauza întrupării, adică El a fost răstignit pe Cruce, pentru că El a fost întrupat (nu altul), fiindcă Crucea este dovadă a întrupării. Dacă, însă, pentru faptul că (numai) Domnul Hristos a fost întrupat, numai El a fost răstignit, Tatăl și Duhul Sfânt (care nu S-au întrupat) n-au fost răstigniți pe Cruce. Așadar, Unul din Treime a fost răstignit pe Cruce. Domnul Hristos, însă și-a păstrat, nepătimitoare Divinitatea, de care se împărtășește, împreună cu Tatăl și cu Duhul și numai El Însuși. Același și Singur, a pătimit, cu Trupul Însuși, cu care numai El Însuși S-a făcut Om".

De aceea, dacă cineva îndrăznește să respingă această părere a acestui Prea Fericit Părinte, părere care strălucește mai presus decât strălucirea soarelui, și susține „o ipostasă a întregii Treimi, adică a Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfânt", asta descoperă, în mod clar, că el crede la fel ca Sabelie. Pentru că, dacă, (după părerea lor, eretică), oricine ar spune că „Unul din Treime, Hristos, pentru noi a pătimit cu Trupul" este descoperit că face o separare (împărțire) a Treimii, atunci, desigur, și cel care ar zice „Dumnezeu din Dumnezeu" face o separare a Dumnezeirii. Sau, dacă cel care zice „Dumnezeu din Dumnezeu" nu face împărțirea Divinității, mai cu seamă pentru motivul că Una este Dumnezeirea Treimii, cu atât mai mult, zicerea „Unul din Treime" nu aduce împărțirea Treimii, pentru că, nu datorită faptului că Unul este Dumnezeu și Una este Dumnezeirea Trinității, spunem noi, că Unul este Hristos din Treime, care a pătimit pentru noi, cu Trupul, ci spunem aceasta, potrivit adevărului că

trei sunt (Persoanele), adică Tatăl, şi Hristos, şi Duhul Sfânt. Dar, dacă aceştia ar voi să se întoarcă din îndrăzneala lor, fără socoteală şi să nu mai respingă acest glas al întregii Biserici, glas în deplin acord cu tradițiile apostolice, şi ar vrea să observe în ce chip se spune „Unul Dumnezeu este Treimea" şi cum este „Dumnezeu din Dumnezeu", şi „Unul din Unul", nicidecum n-ar mai sta la îndoială să spună că: Fecioara Maria a născut pe Hristos Unul din Treime. Care a pătimit pentru noi, cu Trupul, şi astfel, ea n-a născut Treimea, Care este Unul Dumnezeu, ci a născut pe Dumnezeu, Care este, în mod substanțial, din Dumnezeu; iar de aci rezultă fără îndoială, că Cel care S-a născut, după Trup, din ea însăşi, este Unul din Treime. Dacă-i aşa, aceştia, care socotesc că acest grai este contrariu credinței Bisericii universale, ar mai putea să mărturisească, că Dumnezeu Care este Treime, S-a născut din femeie? Iar dacă n-ar îndrăzni s-o zică aceasta, atunci să spună: de unde este Dumnezeu, Care S-a născut din Fecioara, dacă nu este din Treime, fiindcă, în afară de Treime, credincioşii Bisericii universale nu cunosc nici un alt Dumnezeu. Dar, dacă aceştia, contrar adevărului, ar crede că ea (Fecioara Maria) este, cu adevărat, şi în mod propriu, Născătoare de Dumnezeu, ei ar crede, întru totul, că Dumnezeu Cuvântul este Unul din Treime, fiindcă, din ea nu S-a născut Dumnezeu, Cel care este Treime. Căci, dacă Apostolul mărturiseşte că „Hristos este Dumnezeu peste toate" (Romani IX, 5), însă, Trinitatea este Unul Dumnezeu, nu este nepotrivit să se ceară de la ei, să răspundă la aceste întrebări: Oare, Hristos este Treime, sau Hristos este un alt Dumnezeu, pe lângă Treime, sau, poate Hristos este peste Treime, pentru faptul că Apostolul mărturiseşte că El este peste toate? Apoi, dacă este nelegiuit a spune că oricare din Aceştia trei (este Treime), rămâne ca să spunem că „Unul din Treime" este

Dumnezeu-Cuvântul, Care S-a născut, după Trup, din Fecioara, şi S-a făcut Om, şi a pătimit, în Trup, pentru noi.

De aici, rezultă că ei (Nestorie şi Eutihie, cei ce s-au abătut de la dreapta credință), pretind ca Fericita Fecioara Maria este Născătoare de Dumnezeu, numai pentru mărirea Omului Aceluia, care S-a născut dintr-însa, pe Care ei Îl declară Dumnezeu, numai după Har, iar nu după natură. Noi, însă, credem şi mărturisim că Fecioara Maria este, cu adevărat şi în mod propriu, Născătoare de Dumnezeu, pentru că ştim că Pruncul Acela, pe care ea însăşi L-a născut, este Dumnezeu prin natură, şi prin El Însuşi s-au făcut toate (cf. *Ioan* I, 1; I, 3), potrivit învățăturii Fericitului Chiril, care zice: „S-a născut Om, deşi este Dumnezeu după natură, Cuvântul lui Dumnezeu-Tatăl, fiindcă, asemenea, ca noi, El S-a făcut părtaş sângelui şi trupului (cf. *Evrei* II, 14). Căci aşa S-a arătat El pământenilor: nu părăsind ceea ce era (Dumnezeire), ci luându-Şi asupra Sa natura umanității, în rațiunea Sa desăvârşită". Şi, iarăşi, zice, în primul capitol, *Contra lui Nestorie*: „Dacă cineva nu mărturiseşte că Cel care este Emanuel, este Dumnezeu, în adevăr, şi tocmai de aceea, fiindcă este Dumnezeu, în adevăr, Sfânta Fecioară a născut pe Însuşi Cuvântul lui Dumnezeu, cu Trup adevărat, fiindcă din Dumnezeu S-a făcut cu Trup, după cum este scris: «Cuvântul Trup S-a făcut» (cf. *Ioan* I, 14), anatema să fie!"

De aceea, noi mărturisim că sunt două naşteri ale Cuvântului: una, mai înainte de veci, din Tatăl, după Dumnezeire, alta, însă, în ultimul timp, după umanitate, din Sfânta Fecioară. Fiindcă noi nu credem că Unul este Fiul Maicii, iar Altul este al Tatălui. Ci noi ştim că, Unul şi Acelaşi este Fiu natural al Tatălui şi Fiu natural al Maicii. Fiindcă şi Fericitul Papă Leon spune către Flavianus: De credem că Tatăl este Dumnezeu şi

atotputernic, arătăm că Fiul este coetern cu El întru nimic deosebindu-Se de Tatăl, fiindcă este Dumnezeu din Dumnezeu, Atotputernic din Atotputernic, coetern, născut din Cel etern, nu mai târziu, în timp, nu inferior în putere, nu deosebit întru slavă, nu împărţit, prin natură. Noi mărturisim, de asemenea, că Unul născut, Cel veşnic, al Tatălui veşnic, S-a născut din Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara. Această naştere, în timp, nu i-a scăzut nimic acelei naşteri divine din veşnicie nici nu i-a adăugat, dar S-a jertfit pe Sine, întreg, spre reînnoirea omului, care fusese amăgit (de diavol)". După părerea acestui Fericit Părinte, noi învăţăm că Dumnezeu S-a făcut Hristos, iar nu Hristos S-a făcut Dumnezeu, aşa cum spun partizanii lui Teodor de Mopsuestia, învăţători ai lui Nestorie, care cred că, treptat, Hristos S-a făcut Dumnezeu, pentru că, nu s-a spus că fiind sărac, S-a făcut bogat, ci „fiindcă El era bogat, S-a făcut sărac, ca să ne facă pe noi bogaţi" (2 *Corinteni* VIII, 9), precum mărturiseşte şi Psalmistul, zicând: „Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului; toiag de dreptate, toiagul împărăţiei Tale. Iubit-ai dreptatea şi ai urât fărădelegea, pentru aceasta Te-a uns pe Tine, Dumnezeul Tău, cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtaşii Tăi" (*Psalmul* XLIV, 7-8). Cum ar fi putut Dumnezeu să fie uns, sau să aibă părtaşi, dacă n-ar fi fost Om? Şi tocmai de aceea, noi credem că atât faptele cele prea minunate, cât şi Patimile (pe Cruce), adevărate, sunt ale Unuia şi Acelaşi, adică ale lui Dumnezeu-Cuvântul, întrupat, şi ale Omului făcut, fiindcă nu este Unul, Dumnezeu, şi Altul, Om, ci Acelaşi Dumnezeu, Acelaşi Om, potrivit învăţăturii Fericitului Papă Leon, care spune că: „Dumnezeu Cel nepătimitor n-a refuzat să se facă Om, şi Cel nemuritor (Dumnezeu) n-a refuzat să se supună legilor morţii". Potrivit acestor cuvinte, chiar Fericitul Chiril spune, contra lui Nestorie: „Dacă cineva

nu mărturiseşte că Dumnezeu-Cuvântul a pătimit în Trup, atunci a fost răstignit cu Trupul, şi a gustat moartea cu Trupul (*Evrei* II, 9) şi S-a făcut Primul născut din morţi, potrivit adevărului că El este Viaţă şi dătător de viaţă, ca (fiind) Dumnezeu, anatema să fie!".

Aşadar, potrivit acestei învăţături soborniceşti a tuturor acestor Sfinţi Părinţi, noi recunoaştem patru Sinoade, adică: al celor 318 Părinţi (325 Niceea), şi al celor 150 Părinţi, care s-au întrunit în acest oraş împărătesc (381 – Constantinopol) şi pe acela care a avut loc la Efes (431), în fruntea căruia au fost Celestinus şi Chiril, Prea Fericiţii Patriarhi, pentru că, aci, s-au înfăţişat toate cele care sunt contra lui Nestorie, sau împotriva oricărei erezii. Noi recunoaştem, de asemenea, şi acel venerabil Sinod de la Calcedon, pe care îl urmăm şi îl îmbrăţişăm. Şi toate cele scrise ale Sfinţilor Părinţi, care gândesc unul şi acelaşi lucru, potrivit definiţiilor acestor Sinoade. Noi anatemizăm pe toţi aceia, oricine ar fi, care se îndoiesc, sau care resping, sau care socotesc că aceste învăţături sunt imperfecte, sau care afirmă că ele sunt străine de credinţa Sfinţilor Părinţi. De asemenea, noi anatemizăm toate scrierile lui Teodor de Mopsuestia şi ale lui Nestorie, discipolul lui, şi pe toţi cei care gândesc la fel cu ei, adăugând la aceştia pe Eutihie, Dioscur, Timotei Aelurum, Petru Alexandrinul şi Petru Antiohianul, şi Acaciu Constantinopolitanul, împreună cu toţi partizanii lor. Noi anatematizăm şi pe urmaşii lor, pe părtaşii lor, şi pe cei în legătură cu ei, sau pe cei care sunt pătaţi – într-ale credinţei – într-un fel sau altul, de atingerea de aceştia, sau care proslăvesc amintirea acelora care au murit în osânda însăşi, sau îi apără ca şi cum ar fi nevinovaţi.

B. Despre Harul lui Dumnezeu

Astfel, acestea fiind cunoscute, Prea Fericiților Părinți, să spunem acum ceva despre Harul lui Dumnezeu, nu despre Harul cu care suntem creați, ci despre Harul cu care suntem recreați și cu care suntem reînnoiți. Făcând o expunere, pe scurt, am crezut că este nevoie să vă facem cunoscut Sanctității Voastre faptul că, în această parte (regiune), dușmanii Harului divin, adică partizanii lui Pelagiu și Celestin, se dovedesc foarte potrivnici nouă.

Așadar, noi mărturisim că Adam a fost creat bun (*Eccles.* VII, 29; *Tim.* IV, 4) de către Dumnezeii din toate punctele de vedere, nici muritor, nici nemuritor (cf. *Facere* II, 17), dar, în stare să aibă ambele însușiri, având, în posibilitatea hotărârii proprii atât voința cât și puterea pentru toate, adică, și spre bine, și spre rău. Noi mărturisim că el (Adam) a fost înșelat de viclenia șarpelui șiret, că el s-a arătat călcător al poruncii divine cu voia sa proprie (cf. *Facere* III, 1-6; 2 *Corinteni* XI, 3), iar pentru aceasta, el s-a făcut vinovat de pedeapsă, de dreapta judecată a lui Dumnezeu, nu numai de moartea trupului, dar chiar a sufletului, și, fiind despuiat de cinstea de mai înainte, s-a făcut asemenea dobitoacelor, nu pentru că ar fi devenit fără rațiune, ci pentru că vigoarea rațiunii a fost stingherită de pofta lui carnală, în fine, el a simțit, îndată, din vina neascultării „o lege contrarie în propriile mădulare, luptându-se împotriva legii minții sale, și făcându-l rob, în legea păcatului" (cf. *Romani* VII, 23).

Noi credem că acest rău, și pedeapsa pentru acest rău s-au transmis la întreg neamul omenesc; noi nu spunem că numai moartea trupului – care este pedeapsa păcatului – s-a introdus în lume, precum voiesc unii să spună, ci spunem că și „boldul morții", adică „păcatul" (cf.

1 Corinteni XV, 56) s-a introdus în lume. Noi ne unim în păreri cu acestea – spuse mai înainte – dar mai mult ne unim în păreri cu Apostolul, care mărturisește, zicând: „Printr-un om a intrat păcatul în lame, și prin păcat moartea, și astfel moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuit în el (Adam)". (*Romani* V, 12). Pentru aceea, noi credem că pruncii, de curând născuți din pântecele maicii lor, sunt botezați, nu numai ca să merite însușirea de fii adoptivi (ai lui Dumnezeu), sau pentru împărăția cerurilor, precum încearcă să afirme discipolii lui Pelagiu și ai lui Celestin, sau ai lui Teodor de Mopsuestia, care spun că există unul și același păcat, natural și originar, dar noi credem că acești prunci sunt botezați, și pentru iertarea păcatelor, ca ei să nu piară, în veci. Așadar, vigoarea din naștere fiindu-i slăbită, el (Adam) nicidecum n-a mai putut să se ridice prin el însuși, de acolo, de unde a căzut prin propria sa voință. De aceea, noi credem că nici un om, de la Adam și până acum, nu s-a mântuit, prin puterea sa naturală, fără numai prin darul Harului Duhului Sfânt, prin credința în numele lui Iisus, fiindcă: „Nu este alt nume dat oamenilor, sub cer, în care trebuie să se mântuiască, decât în numele lui Iisus Hristos" (*Fapte* IV, 12).

Noi credem, însă, că liberul arbitru natural (din naștere) nu are putere pentru nimic altceva decât numai pentru deosebirea unui lucru de altul și pentru ațâțarea dorinței pentru un lucru sau altul, lucruri privitoare la cele trupești sau lumești, care, nu la Dumnezeu, ci, poate că la oameni pot să pară lucruri de laudă, însă pentru cele ce tind spre viața veșnică, noi credem că liberul arbitru nu poate nici să cugete, nici să voiască, nici să dorească, nici să săvârșească ceva decât prin pătrunderea și prin lucrarea, înăuntru, a Duhului Sfânt, Care este chiar Duhul lui Hristos: „Căci, cine nu are Duhul lui Hristos, acela nu este

al Lui" (*Romani* VIII, 9). Iar dacă cel care crede în Hristos este chiar al lui Hristos – precum este şi adevărat – este fără nici o îndoială, că nu printr-un dar natural, ci prin Duhul Sfânt, este al lui Hristos, acela care crede în Cel care iartă pe păcătos, aşa încât, el (cel care crede) să mărturisească: „Domn este Iisus, fiindcă nimeni nu poate să spună (aceasta) decât în Duhul Sfânt" (*I Corinteni* XII, 3; *Romani* X, 9).

Pentru toate acestea, noi anatemizăm pe cei care spun că păcatul este ceva natural sau o substanţă oarecare. Noi respingem şi pe cei care, contra cuvântului Apostolului, îndrăznesc să spună: în puterea noastră este „a voi", dar „a săvârşi" este lucrarea lui Dumnezeu, îi osândim pe aceştia, fiindcă acelaşi învăţător (Sfântul Pavel) mărturiseşte că şi „a voi" şi „a săvârşi" sunt daruri divine, el însuşi zicînd: „Dumnezeu este Cel ce lucrează în voi şi ca să voiţi, şi ca să săvârşiţi, după a Lui bunăvoinţă" (*Filipeni* II, 13). Noi, însă, credem că toţi, de la Abel până la Hristos, dacă s-au mântuit, s-au mântuit prin Harul acela prin care ne mântuim şi noi, potrivit cuvântului Fericitului Apostol Petru care spune: „De ce ispitiţi pe Dumnezeu şi vreţi să puneţi un jug pe grumazul ucenicilor pe care nici părinţii noştri, nici noi n-am putut să-l purtăm? Ci, prin Harul Domnului nostru Iisus Hristos, credem că ne vom mântui ca şi aceia". (*Fapte* XV, 12)

II. CAPITOLELE CUVIOSULUI IOAN MAXENŢIU SCRISE CONTRA NESTORIENILOR ŞI PELAGIENILOR SPRE BUCURIA FRAŢILOR*

1. Dacă cineva nu mărturiseşte că în Domnul nostru Iisus Hristos sunt două naturi unite, adică a Dumnezeirii şi a umanităţii, şi dacă nu vede o natură întrupată a Cuvântului lui Dumnezeu ca două naturi unite într-o singură Ipostasă sau persoană, după cum ne-a transmis nouă venerabilul Sinod de la Calcedon, anatema să fie!

2. Dacă cineva nu mărturiseşte că Sfânta Maria este, cu adevărat şi în mod propriu, Născătoare de Dumnezeu, ci că numai pentru onoare i s-a atribuit ei acest nume, pentru că ea a născut un om, care după Har, se numeşte Dumnezeu, nu însă, pentru că ea a născut pe Dumnezeu întrupat, şi Care S-a făcut Om, anatema să fie!

3. Dacă cineva nu mărturiseşte o unire substanţială sau naturală, prin faptul că, Cuvântul rămânând Dumnezeu, prin natură, este unit cu natura omenească, ci spune că este o unire ipostatică sau personală, fie după strălucire, fie după iubire, sau după afecţiune, anatema să fie!

4. Dacă cineva nu este de acord cu noi ca să mărturisească că *Hristos este Unul din Treime*, chiar şi cu Trupul Său propriu, Care a pătimit pentru noi, în Trup, deşi, după Trup nu este din natura Treimii, ci este asemenea nouă, anatema să fie!

5. Dacă cineva nu mărturiseşte că Pruncul acela, pe Care L-a născut Fecioara Maria este *Dumnezeu prin*

* După *Corpus Christianorum*, S.L., LXXXV. A Turnholti, 1978, pp. 29-30.

natură, şi că prin El s-au făcut toate, cele văzute şi cele nevăzute, cele cereşti şi cele pământeşti (*Ioan* I, 1,3; *Coloseni* I, 16; *Efeseni* I, 10), şi că *este ziditor a toate, Dumnezeu Tare, Domn al păcii, Părintele veacului ce va să fie, anatema să fie!* (*Isaia* IX, 6).

6. Dacă cineva zice că Hristos a pătimit în Trup, însă nu se învoieşte să spună că Dumnezeu a pătimit în trup, prin ceea ce înţelegem când zicem că Hristos a pătimit în Trup, anatema să fie!

7. Dacă cineva zice: „Dumnezeu nu s-a făcut Hristos, însă Hristos s-a făcut Dumnezeu", anatema să fie!

8. Dacă cineva nu mărturiseşte că sunt două naşteri, într-un Singur Fiu al lui Dumnezeu, Dumnezeu-Cuvântul născut, mai înainte de veci din Tatăl, iar în ultimul timp, Acelaşi născut din Maica, anatema să fie!

9. Dacă cineva nu mărturiseşte pe Hristos compus după Întrupare, anatema să fie!

10. Dacă cineva zice că păcatul este ceva natural, atribuind, fără de minte, cauza păcatului, Ziditorului naturii, anatema să fie!

11. Dacă cineva nu mărturiseşte că păcatul originar s-a introdus în lume prin călcarea Legii, de către Adam, după cuvântul Apostolului, care spune: „De aceea, precum printr-un om a intrat păcatul în lume şi prin păcat moartea, aşa şi moartea a trecut la toţi oamenii, pentru că toţi au păcătuit în el", anatema să fie! (*Romani* V, 12).

12. De asemenea, noi anatemizăm întreaga opinie a lui Pelagiu şi Celestin, şi a tuturor acelora care sunt de o părere cu ei, susţinînd toate câte s-au săvârşit şi s-au scris, în diverse texte, contra lor, de către conducătorii Scaunului Apostolic, adică de către Inocenţiu, Bonifatie, Zosima, Celestin şi Leon, ba şi de către Atticus Constantinopolitanul şi Augustin şi episcopii provinciei Africa.

III. CUVIOSUL IOAN MAXENŢIU: FOARTE SCURTĂ MĂRTURISIRE DE CREDINŢĂ A BISERICII UNIVERSALE*

1. *Există Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Fiul şi Dumnezeu-Sfântul Duh; nu sunt trei Dumnezei, ci un singur Dumnezeu.* Există o singură substanţă sau natură; o singură înţelepciune, o singură Putere, o singură Stăpânie, o singură Domnie, o singură Atotputernicie, o singură Slăvire. Totuşi, sunt trei Ipostase sau Persoane, fiecare Persoană păstrând, totdeauna, în mod neschimbabil, ceea ce Îi este propriu: aşa încât nici Tatăl nu este Fiu, sau Duh Sfânt, nici Fiul nu este Tată sau Duh Sfânt, nici Duhul Sfânt nu este Tată sau Fiu.

2. Fiul însă, adică Cuvântul lui Dumnezeu, Unul născut, Dumnezeu, de o fiinţă cu Tatăl, rămânând, în propria Persoană, Dumnezeu, în zilele cele mai de pe urmă, Şi-a luat natură omenească din sânurile Fericitei Fecioare Maria, şi alcătuindu-Şi Trup, S-a făcut Om, având suflet raţional sau înţelegător.

3. Pentru aceasta, noi trebuie să mărturisim că Dumnezeu S-a născut din Femeie, nu după Dumnezeire, ci după umanitate; că Dumnezeu a stat în iesle, înfăşurat în scutece de fâşii de cârpe, că a crescut şi a înaintat în vârstă şi în înţelepciune, după umanitate, nu după Dumnezeire; că Dumnezeu a flămânzit, a însetat, că S-a odihnit, fiind obosit de drum, nu după Dumnezeire, ci după umanitate; că Dumnezeu a fost prins de mâinile nelegiuiţilor, a fost judecat, osândit, răstignit, coasta fiindu-I împunsă cu suliţa, nu după Dumnezeire, ci după umanitate; că Dumnezeu a murit, a fost îngropat, a înviat, nu după

* După *Corpus Christianorum*, S.L., LXXXV A, Turnholti, 1978, p. 33-36.

Dumnezeire, ci după umanitate; că Dumnezeu, cu Trupul Însuşi, S-a înălţat la cer, a şezut de-a dreapta Tatălui, de unde, iarăşi, va să vină, cu Trupul Însuşi, întru slavă, să judece viii şi morţii (cf. *Matei* I, 25; *Luca* II, 7; II, 52; *Ioan* IV, 6, 7; *Matei* XXVI, 57; *Marcu* XIV, 53; *Luca* XXII, 54; *Ioan* XVIII, 12; *Matei* XXVI, 65-66; *Marcu* XIV, 63, 64; *Luca* XXII, 71; *Matei* XXVII,11 sq.; *Marcu* XV, 2, sq.; *Luca* XXIII, 2 sq.; *Matei* XXVII, 26; *Marcu* XV, 15; *Luca* XXIII, 24-25; *Ioan* XIX, 16; *Matei* XXVII, 33 sq.; *Matei* XXVII, 50; *Marcu* XV, 37; *Luca* XXIII, 46; *Ioan* XIX, 30; *Matei* XXVII, 60; *Marcu* XV, 46; *Luca* XXIII, 53; *Ioan* XIX, 42; *Matei* XXVIII, 6; *Marcu* XVI, 6; *Luca* XXIV, 6; *Ioan* XX, 11 sq.; *Romani* VIII, 34; *Marcu* XVI, 19; *Matei* XXV, 31; *II Timotei* IV, 1; *Petru* IV, 5).

4. Iarăşi, noi trebuie să mărturisim că Iisus Hristos Fiul Omului, sau Omul, S-a născut din Tatăl mai înainte de veci, că este Unul din Treime, şi „prin El s-au făcut toate, cele văzute şi cele nevăzute, şi, fără El, nimic nu s-a făcut" (cf. *Daniil* VII, 13; *Matei* IX, 6; X, 23; XVI, 27-28; XIX, 28; XXV, 31; *Marcu* II, 10; VIII, 38; IX, 8; *Luca* V, 24; VI, 5; IX, 26; *Ioan* III, 13-14; V, 27; XII, 23-34; XIII, 31 etc.; I *Timotei* II, 5; *Ioan* I, 3; *Coloseni* I, 16), dar, nu după umanitate, ci după Dumnezeire; că El, Acelaşi Om, este Viaţa veşnică, Înţelepciunea şi Puterea Tatălui; totuşi, nu după umanitate, ci după Divinitate; că El, Acelaşi Om, este chipul fiinţei sau icoana Tatălui, şi chipul strălucirii lui Dumnezeu: totuşi, nu după umanitate, ci după Dumnezeire (cf. I *Ioan* V, 20; I *Corinteni* I, 24 ; *Evrei* I, 3; II *Corinteni* IV, 4; *Coloseni* I, 15; *Înţelepciunea lui Solomon* VII, 25).

5. Iarăşi, noi trebuie să spunem că El, Care este Viaţa veşnică, Înţelepciunea şi Puterea Tatălui, S-a născut după Trup, din Femeie; că El, Viaţa veşnică, Înţelepciunea şi Puterea lui Dumnezeu, a stat înfăşat şi culcat în iesle; că

El, Viaţa veşnică, Înţelepciunea şi Puterea lui Dumnezeu, a pătimit, a fost răstignit pe cruce, a murit după Trup (cf. I *Ioan* V, 20, I *Corinteni* I, 24; *Matei* I, 25; *Luca* II, 7, I *Petru* IV, 1; *Matei* XXVII, 33 sq.; *Marcu* XV, 22 sq.; *Luca* XXIII, 33 sq.; *Ioan* XIX, 17 sq.; *Matei* XXVII, 50; *Marcu* XV, 37; *Luca* XXIII, 46; *Ioan* XIX, 30).

6. Fiindcă aşa stau lucrurile, nimeni nu poate să fie credincios al Bisericii universale decât cel care va fi mărturisit că, în Cuvântul lui Dumnezeu, Fiul Unul născut, rănim două naturi după unire, totdeauna, de nedespărţit, adică a Cuvântului şi a Trupului, a lui Dumnezeu şi a Omului, a Dumnezeirii şi a umanităţii, fiindcă după cum este Unul din Treime şi la început, Cuvântul lui Dumnezeu, tot aşa, Acelaşi, Însuşi, din noi, este Om desăvârşit şi adevărat.

7. *Căci, Cel Care S-a dat nouă, Pruncul din coapsele lui Avraam şi din sământa lui David, este Dumnezeul cerului şi Domn al păcii.* Şi pentru aceea, nu sunt două persoane ale lui Hristos, ci o Persoană, fiindcă „nimeni nu s-a suit la cer, decât cel care s-a coborât din cer, Fiul Omului, care este în cer şi Iisus Hristos, ieri şi azi şi în veci, este Acelaşi" (cf. *Ioan* I, l; *Evrei* VII, 5; *Ioan* VII, 24; *Romani* I, 3; *II Timotei* II, 8; *Isaia* IX, 6; *Facere* XXIV, 7; *Ioan* III, 13; *Evrei* XIII, 8).

IV. ÎNVĂȚĂTURĂ FOARTE SCURTĂ A CUVIOSULUI IOAN MAXENȚIU CU PRIVIRE LA UNIREA CUVÂNTULUI LUI DUMNEZEU CU PROPRIUL SĂU TRUP*

1. Fiul lui Dumnezeu, Cuvântul Tatălui, Unul din Treime, de o ființă eu Tatăl, născut din El, mai înainte de veci, rămânând Dumnezeu, în propria Sa Persoană, după aceea, în ultimul timp, în timpul rostirii cuvintelor îngerului binevestitor, şi în timpul încrederii, arătată de Fecioară, în aceste cuvinte, cu propria tărie a puterii Sale, alcătuindu-Şi Trup din mădularele aceleiaşi Fecioare, fără sămânța de bărbat, rămânând Dumnezeu, în propria natură, S-a făcut Om, având Trup rațional sau înțelegător, şi aşa, la plinirea vremii, potrivit legii naturii omeneşti, a ieşit din pântecele feciorese (cf. *Psalmul* XVIII, 5; *Ioil* II, 16).

2. Din această cauză, adunarea sau unificarea în Hristos este numită, cu toată dreptatea, naturală, iar nu prin asociere, pentru că Cuvântul nu S-a unit în pântecele Fecioarei cu un trup gata format sau însuflețit, fapt care poate să arate că este o persoană a oricărui om, ci „Înțelepciunea Şi-a zidit casă" (*Pilde* IX, 1) din înseşi măruntaiele Fecioarei.

3. De altfel, dacă Cuvântul lui Dumnezeu S-ar fi unit în pântecele feciorese cu un Trup format, sau însuflețit, unirea sau unificarea aceasta ar trebui să fie numită, mai degrabă, o asociere iar nu o unire naturală; în acest caz nu s-ar crede că Persoana Cuvântului S-a

* După *Corpus Christianomm*, S.L., LXXXV A, Tumholti, 1978, pp. 39-40.

unit cu natura Trupului, ci, că s-a unit cu persoana unui om oarecare. Dar cei care spun aceasta sunt pătrunşi de rătăcirea lui Nestorie.

4. Însă, Biserica universală crede şi mărturiseşte că persoana Cuvântului nu s-a alăturat la persoana unui om format, ci S-a alăturat la natura Trupului (Său), şi, de aceea, ea învață că s-a făcut o unire nu prin asociere sau prin relație, ci naturală.

V. RĂSPUNSUL CUVIOSULUI IOAN MAXENȚIU CONTRA ACEFALILOR*

I. După ce a fost expusă, pe scurt, mărturisirea de credință a Bisericii universale, să continuăm, să răspundem așa-ziselor învățături ale celor care, prăbușindu-se la pământ, cu o cădere-nenorocită, se smucesc să introducă o învățătură de credință nelegiuită, în Biserica lui Hristos, prin așa-zise argumentări și cercetări noi. Aceștia, cu toate că mărturisesc că El este Dumnezeu și Om, Cuvânt și Trup, încearcă să adauge, în mod foarte neînțelept și imprudent, că în Hristos, după unirea celor două naturi, este o singură natură, fiindcă, zic ei, nu există „natură", fără „persoană".

II. Acestora, li se răspunde: dacă este o singură natură, în Hristos, după unire, atunci nu s-a făcut nici unirea cu Trupul. Dar dacă nu s-a făcut unirea cu Trupul, pentru ce se face pomenirea de „unire"? Iar dacă, într-adevăr s-a făcut unirea cu Trupul, atunci, nu numai natura divină este în Hristos, ci și natura Trupului. Așadar, în Hristos, după unire, fără nici o îndoială, sunt două naturi.

Dacă, însă, chiar după ce s-a făcut unirea, rămâne, în Hristos Divinitatea, una și singură, urmează că aceeași Dumnezeire a Cuvântului nu este simplă, ci unită sau compusă, și pătimitoare, fiindcă, ceea ce se crede că există, dintr-o unire, potrivit unui adevăr elementar, nicidecum nu este ceva simplu sau unic, ci se înțelege că este, în general, compus. Însă, a cugeta aceasta despre singura dumnezeire a lui Hristos, se dovedește că este un sacrilegiu. Așadar, rămâne un lucru clar, că unirea, care a creat o compoziție sau o îmbinare, este contrară unicității,

* După *Corpus Christianorum*, S.L., LXXXV A, Turnholti, 1978, pp. 41-47.

și este, în afară de orice îndoială, că unirea înseamnă asumarea naturii omenești de către Fiul lui Dumnezeu. De aceea, este un lucru clar că, după unire, în Fiul lui Dumnezeu, sunt două naturi, adică a Divinității și a umanității, din care și în care subzistă o unică și singură Persoană a lui Hristos.

Și iarăși, dacă trebuie să mărturisim după unire o singură natură în Fiul lui Dumnezeu, ea este sau umanitatea singură în Hristos, sau Dumnezeirea singură.

III. De asemenea, dacă nu există „natură" fără „persoană", cu atât mai mult, nu poate să fie „persoană" fără „natură". Așadar, dacă nu există natură fără persoană, dar nu este nici persoană fără natură, înseamnă că sunt trei naturi ale Divinității, iar nu una, fiindcă, fără nici o îndoială, sunt trei Persoane sau Ipostase, a Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh. Dar, cei care spun acest lucru, sunt uniți, întru totul, cu arienii și trebuie să se ferească de aceasta cu o deosebită precauție fiindcă altfel sunt recunoscuți, ca și ei, că defăimează ceea ce este sfânt.

Să cercetăm, totuși, ce vrea să însemne pentru ei adăugirea de care vorbesc „după unire": oare, pentru că, înainte de unire au fost două naturi în Hristos, și de aceea, spun „după unire", sau, mărturisesc că și înainte de unire, în Hristos a fost o singură natură? Dacă spun că înainte de unire a fost o singură natură, este întru totul de prisos să spună „după unire", fiindcă, după ei înșiși, se constată că totdeauna în Hristos a fost și este o singură natură. Dar, dacă așa este, în mod cu totul fals se mai face pomenire despre „unire" chiar de către ei, dacă și înainte, și după aceea, a fost o singură natură, în Hristos. În general în acest caz nu s-a făcut nicio „unire", fiindcă nu este nimeni care să nu știe că o „unire" se face din naturile lucrurilor diferite.

Dacă, însă, ei spun că înainte de unire au fost în

Hristos două naturi, atunci sunt dovediţi că spun că înainte de unire, fără nici o îndoială, în Hristos au fost două persoane, pentru că, după ei înşişi, nu există natură fără persoană. Şi îndată ce spun acest lucru, cine nu ştie că sunt legaţi în capcanele perfidiei lui Nestorie, fapt de care ei vor să fugă. Această perfidie, a lui Nestorie şi a rătăciţilor acefali se dovedeşte că predică - contrar adevărului - că Omul a devenit plin de Dumnezeu, iar nu Dumnezeu S-a făcut Om.

IV. De asemenea, dacă „nu există natură fără persoană", cerem de la ei să ne spună: dacă „după unirea" Cuvântului cu Trupul în Hristos există două naturi, sau tăgăduiesc aceasta. Apoi, dacă ei vor nega fie natura Cuvântului, fie natura Trupului în Hristos, atunci trebuie să fie socotiţi părtaşi întru totul, ori nelegiuirii iudeilor, care afirmă că Hristos a fost numai om, ori să fie socotiţi unii şi aceiaşi ca batjocoritori ai celor sfinte cu maniheii, care tăgăduiesc esenţa sau natura Trupului în Hristos. Dacă, însă, ei spun că în Hristos există şi Cuvântul şi Trupul, de bună seamă că ei mărturisesc, fără voia lor, că sunt două naturi, arătând aceasta şi denumirile acestor naturi, fiindcă nu sunt aceleaşi denumirile Cuvântului şi Trupului: Cuvântul este Cuvânt, iar Trupul este Trup. Dar fiindcă ei nu voiesc Să fie „natură fără persoană", este în afară de orice îndoială, chiar şi aşa, că, potrivit acestei necugetate şi nelegiuite învăţături a lor, ei sunt descoperiţi că afirmă în Hristos două Persoane, fiindcă nu pot să tăgăduiască existenţa Cuvântului şi a Trupului în Hristos, chiar după unirea lor. Căci nu este niciunul dintre ei care să nu ştie că aceste naturi sunt deosebite.

V. Dar, zic ei, noi nu mărturisim că sunt două naturi în Hristos, după unire, pentru că numărul doi nu poate să fie indivizibil, sau inseparabil, deoarece, conform adevărului, orice număr este supus diviziunii. În felul

acesta obişnuiesc să se argumenteze unitatea necuvenită a acestora, împotriva adevărului Bisericii universale.

Dar, mai întâi, noi ştim prin raţiunea cea mai ardentă că nici un număr nu subzistă prin sine însuşi, ci prin naturile lucrurilor, în al doilea rând, dacă nu pot să subziste într-o unitate cele ce se disting şi se numără, potrivit vreunui calcul oarecare, întreb: *Tatăl şi Fiul şi Sfântul Duh, Care*, nu în realitate, ci numai prin cunoaştere se disting Unul de Altul (*I Ioan* V, 7), cum nu subzistă, în distincţie, ci în unitatea naturii?

Dar, dacă *Aceştia Trei sunt Una* (*I Ioan* V, 7) şi îşi păstrează, neamestecat, atributele Persoanelor Lor, întregi şi perfecte, şi dacă cele Trei Persoane subzistă, nu în despărţire, ci într-o unitate, atunci, rezultă că nu despărţim toate cele pe care le distingem numărându-le prin cunoaştere, în realitatea însăşi, în mod nelegiuit, fiindcă, nici atunci când vorbim de cele două naturi deosebite, a trupului şi a sufletului, nu împărţim în două un om pe care nu-l distingem în realitate, ci numai prin cunoaştere. Altfel, să împartă ei, dacă pot, nu numai prin cunoaştere, ci şi în realitate, referindu-se la soare, culoare, de strălucirea lui, sau căldura de soarele însuşi, în acest caz ar putea fi susţinută necugetata lor părere. Dar, dacă nu pot să facă acest lucru, atunci, să se supună adevărului, şi să mărturisească în Hristos două naturi, împreună cu noi, care nu împărţim aceste două naturi în realitate, ci le deosebim şi le aprobăm numai prin Cunoaştere.

VI. Dacă, însă ei vor spune: „precum o singură natură omenească este alcătuită din suflet şi trup, şi ea se exprimă la numărul singular, nu la plural, aşa şi unica natură a lui Hristos s-a făcut din Dumnezeire şi umanitate. Dar, eu socotesc că acest exemplu nu se potriveşte nicidecum pentru Fiul lui Dumnezeu, Care a avut Trup, nu pentru ca să subziste de sine, fiindcă, El, Care, mai înainte

de veci, S-a născut din Tatăl, a subzistat, în mod neschimbat în propria Sa persoană, dar a săvârşit un act de milă, Cuvântul făcându-Se Trup. Nimeni nu îndrăzneşte să afirme, însă, că sufletul omenesc subzistă undeva înainte de trup şi după aceea se introduce în trup.

Deci, fiindcă nu e niciun lucru sau natură care să nu se denumească cu un nume propriu, să arate şi ei numele unicei naturi, pe care o susţin cu tărie, spunând că ea s-a făcut din divinitate şi din umanitate. Iar, dacă ei voiesc să spună: Cuvântul întrupat, sau o singură natură întrupată a Cuvântului lui Dumnezeu, prin însuşi faptul că spun aceasta, ei sunt dovediţi, în afară de orice îndoială, când declară că, în Hristos sunt două naturi, spunând şi numele celor două naturi, iar nu al uneia singure, şi anume al Aceluia Care S-a întrupat, adică al Cuvântului lui Dumnezeu şi al celui care a fost luat asupra Sa, de către El Însuşi, adică al Trupului.

Aşadar, acest nume este al unui lucru, care ne arată sensul clar a două naturi deosebite şi unitare, aşa precum, atunci când se spune „natura omenească", nimeni nu se îndoieşte că aceasta subzistă din două, sau mai bine-zis, în două naturi deosebite, adică a trupului şi a sufletului, precum şi atunci când se spune „sufletul întrupat", sau o singură natură a sufletului întrupat. Şi de aceea, sunt constrânşi să înveţe că e numele naturii unuia, care poate să aibă înţelesul clar al Dumnezeirii şi al umanităţii.

VII. Dar, dacă şi-au pierdut minţile în aşa măsură, încât să spună că aceasta este natura lui Hristos, iarăşi se cere de la ei să spună ce fel de natură este aceea, pentru că „Hristos" nu este numele naturii Lui, ci al lucrării Duhului Sfânt sau al acţiunii Sale, adică al ungerii. Şi de aceea, ei sunt constrânşi să arate numele acelei naturi singulare pe care ei o voiesc să fie „după unire, în Hristos", fiindcă nu există nici o natură a vreunui lucru care să nu fie numită

cu un nume propriu şi unic, după înţelesul lui, special. Este clar, însă, că „Hristos" nu este numele naturii Sale, ci este al „ungerii", chiar din faptul că, în Vechiul Testament, au fost mulţi numiţi „unşi".

De aceea, ei, ori să arate numele acelei naturi unice, lucru care se cere de la ei, foarte drept, ori dacă nu pot să facă aceasta, fiindcă este întru totul imposibil, să aibă curajul să mărturisească că sunt două naturi, nu înainte, ci după unire, şi, de aici înainte, au rămas totdeauna, în mod nedespărţit, într-o singură Persoană a lui Hristos. Aceasta, după ce a fost înlăturată negura ceţoasă a rătăcirii lor. Ei trebuie să facă această mărturisire, pentru ca nu cumva, mărturisind, împreună cu iudeii, că în Hristos este numai o natură omenească, sau, împreună cu maniheii, că este numai o natură dumnezeiască, să fie osândiţi de Biserica mamă, una şi sobornicească, ca să fie chinuiţi, în veci.

VI. DIALOGUL CUVIOSULUI IOAN MAXENȚIU CONTRA NESLORIENILOR (DOUĂ CĂRȚI)*

Prefață

1. Dacă în acest veac (sec. al VI-lea, după Hristos) ar putea să fie sfârşitul minciunii, de bună seamă, că Biserica lui Hristos ar rămâne liniştită. Dar, fiindcă, într-un anumit fel, răul, de nedescurcat, nicidecum nu încetează să izbească inimile omeneşti, dar, mai ales, prin „argumente" neaşteptate, nu încetează să tulbure credința Bisericii universale, este necesar pentru cei ce sunt părtaşi adevărului, să pătrundem, cu înțelepciune, părerile înşelătoare ale lui Nestorie, să le descoperim, cu băgare de seamă, şi, aduse în public, să le strivim cu ciocanul adevărului şi să luptăm împotriva lor, până la vărsarea sângelui, mai ales, pentru că, însăşi Scriptura ne învață să ne spunem: „Să nu te tulburi, grăind cuvântul pentru sufletul tău" şi „pentru adevăr, luptă până la moarte" (*Sirah*, IV, 20). La fel, şi Apostolul, arătând timiditatea unora, zice: „În lupta voastră cu păcatul încă nu v-ați împotrivit până la sânge" (*Evrei* XII, 4).

2. Trebuie să ne împotrivim, aşadar, şi să nu cruțăm pe eretici, fiind încredințați că, într-o astfel de lucrare, nu va lipsi nicidecum bogăția de cuvinte. Căci, dacă pentru combaterea nebuniei unui profet „Dumnezeu a deschis gura unui asin" (*Numeri* XXII, 28), cu atât mai mult, o inimă credincioasă se va învrednici să se deschidă, pentru ca să combată nebunia celor înşelători!

---

* După *Corpus Christianorum*, S.L., LXXXV, A, de Fr. Gloris, pp. 49-72, Turnholti, 1978.

De aceea, fiindcă odinioară, învățătura înjositoare a lui Nestorie a fost osândită, în rădăcina ei, acum din nou se ridică, mai vioi, în orice fel, şi luptând prin argumentele şirete ale silogismelor, chiar împotriva temeliilor credinței Bisericii universale, se încordează să profaneze religia, chiar sub o exprimare religioasă a cuvintelor, pentru aceasta zic, am crezut necesar, Teofile al meu, ca, ajutat de rugăciunile tale, să dau la iveală înțelesul ocult şi nelegiuit al acestora care se ascunde chiar sub cuvinte ale Bisericii universale, până când acest înțeles va fi descoperit, cunoscut, şi clar tuturor, de pretutindeni. Odată cu aceasta, acționăm chiar împotriva acelora, care deşi mărturisesc că Hristos este Dumnezeu, totuşi, influențați din nou, nu ştiu de ce sminteală, evită să mărturisească că El este Unul din Sfânta şi nedespărțita Treime.

3. Nevoind să afirme aceasta, cine nu înțelege că ei, prin alte cuvinte, tăgăduiesc însuşi lucrul pe care-l spun, şi cred, alături de arieni, în mod nelegiuit, că Hristos nu este altceva decât o creatură, în afară de Treime? Căci, dacă El este Dumnezeu adevărat, aşa precum şi este, atunci ori El este Treime, ori Unul din Treime. Dar, pentru că este sacrilegiu să credem că Hristos este Treimea întreagă, rămâne să credem că Hristos-Dumnezeu este Unul din Treime, dacă nu cumva ei susțin cu tărie că El este un alt Dumnezeu, pe lângă Treime, afirmație care este proprie, nu Bisericii universale, ci maniheilor, care introduc doi dumnezei contrari între ei.

4. Aşadar, ne-a plăcut să expunem lucrarea acestei dispute a noastră, în formă de dialog, între persoana ereticului, care întreabă, şi persoana credinciosului Bisericii universale, care răspunde, pentru ca, mai uşor, să le apară cititorilor rezolvarea obiecțiunilor.

A. Capitolele primei cărţi

I. Despre sensul denumirii, Theotócos, adică despre Născătoarea de Dumnezeu.

II. Cu privire la faptul că ereticii mărturisesc că Fericita Fecioară este Născătoare de Dumnezeu (Theotócos), nu pentru că a născut pe Dumnezeu după Trup, ci pentru că a născut omul, unit cu Dumnezeu.

III. Despre faptul că, nicidecum, ei nu spun că Fericita Fecioară este Născătoare de Dumnezeu, cu adevărat, şi în mod propriu.

IV. Despre faptul că aceia care mărturisesc că Dumnezeu, după Trup S-a născut din Femeie, cu adevărat şi în mod propriu şi că I se dă lui Dumnezeu-Cuvântul, începutul, din Femeie, sunt calomniaţi de către aceşti eretici.

V. Despre faptul că ei (ereticii) afirmă, cu şiretenie şi cu răutate, că Fecioara Maria este mama umanităţii lui Hristos.

VI. Despre faptul că, din acele cuvinte evanghelice, care se citesc, adresate către Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare, ei încearcă să adauge că din Femeie s-a născut nu „Dumnezeu tare", precum spunea Profetul (*Isaia* IX, 6), ci numai un Prunc (*Matei* II, 13-20), care este numit „Dumnezeu tare" pentru că şi-a câştigat meritul de a se uni cu El.

VII. Despre ceea ce este scris: „Ceea ce este născut din trup, trup este şi ceea ce este născut din Duh, duh este" (*Ioan* III, 6).

VIII. Despre faptul că ei (ereticii) mărturisesc, cu şiretenie, că nu Dumnezeu s-a făcut Hristos ci Hristos S-a făcut Dumnezeu.

IX. Despre faptul că ei mărturisesc, în mod

neînţelept, că Hristos este Dumnezeu, nu prin natură, ci prin demnitate şi unire, pentru aceea că este scris în Faptele Apostolilor, când Petru îi spune lui Corneliu „că Dumnezeu era cu El (Hristos)" - (*Fapte* X, 28).

X. Cu privire la faptul că ei mărturisesc, în mod nelegiuit, că Hristos se deosebeşte de Profeţi, numai prin faptul că El nu S-a născut din sămânţă bărbătească, şi, deşi susţin cu tărie, că Dumnezeu-Cuvântul S-a unit cu Hristos, nu după alcătuirea Sa trupească, ci în timpul alcătuirii însăşi, totuşi nu-l recunosc pe Hristos drept Dumnezeu-Cuvântul.

XI. Cu privire la ceea ce mărturisesc nestorienii, că, precum există două naturi, tot aşa, există şi două Ipostase sau Persoane.

XII. Despre faptul ca ei afirmă, în mod înjositor, că dacă Trupul a fost luat asupra Sa de către Dumnezeu, urmează că nu Dumnezeu S-a făcut om, şi prin acest fapt însuşi, ei stabilesc că „natura" este ceea ce este „persoana".

XIII. Despre faptul că unele sunt numele proprii ale naturilor şi ale persoanei, nume care nu creează nicio discuţie, altele sunt numele comune, care vin în discuţie.

XIV. Ce deosebire este între „natură" şi „persoană" şi cu privire la faptul ca nu orice „natură" este „persoană".

XV. Cu privire la faptul că ereticii refuză să creadă că Dumnezeu S-a făcut Om, şi să creadă că a avut loc şi cea de a doua naştere a lui Dumnezeu-Cuvântul, după Trup.

CARTEA ÎNTÂI
(Introducere)

Nestorianul: Auzind, cândva, că tu eşti defăimătorul spuselor noastre, de mai multe ori sufletul îmi era aţâţat, să

discut, împreună cu tine, despre taina iconomiei divine, în mod aprofundat. Acum însă, fiind locul şi timpul potrivit şi prezenţa ta fiindu-ne dăruită nouă de către Dumnezeu, doresc foarte mult ca tu să acuzi pe cel ce este de faţă, ca să nu-ţi mai baţi capul să cleveteşti pe cel care este absent.

Dreptcredinciosul: Cel care face dovada că nu este partizan al minciunii, ci al adevărului, nu este tulburat de niciun fel de murmure ale celor ce îl acuză: dar, sufletul celui ce este conştient de falsitatea sa, deşi nimeni nu se plânge de el, este totuşi chinuit mereu de ghimpii bănuielilor, însă, defăimarea mincinoasă a răuvoitorilor nu le smulge nimic celor prudenţi, ba, mai degrabă, le dă. Căci, dacă i se reproşează ceva, cu inimă curată, de către astfel de oameni, acel ceva trebuie lămurit, ca pe viitor, aceştia să nu-l mai condamne; dacă, însă, i se reproşează ceva, în mod mincinos, cei ce fac aşa trebuie să fie dispreţuiţi, ba, mai mult, trebuie să fie deplânşi. De aceea, dacă – precum socoteşti tu însuţi – eu sunt defăimătorul afirmaţiilor tale, haide, acum, fă precum ai dorit, şi, arătându-te pe tine părtaş al adevărului, arată că eu sunt cel mai mincinos acuzator al tău.

Nestorianul: Lăsând la o parte acestea, dacă eşti de părere să înfăţişăm în public, cele ce trebuie să fie discutate, cele pe care fiecare dintre noi, cu mintea sinceră, le socoteşte potrivite cu învăţăturile Bisericii universale, ca nu cumva, cu aceste discuţii, care nu ţin de subiect, să părem că nu preţuim timpul.

Dreptcredinciosul: Într-adevăr, pentru mine este foarte bine şi foarte plăcut, ca, dând la o parte insultele, să discutăm, totdeauna, despre adevăr.

Nestorianul: Injuriile obişnuiesc să aparţină acelora care nu se străduiesc să vorbească despre adevăr, ci despre proslăvirea victoriei proprii; însă, în aceia care doresc, cu toată inima, să se bucure de adevărul descoperit, aceste

lucruri nicidecum nu au loc.

Dreptcredinciosul: Precum este scris (cf. *Înţelepciunea lui Solomon*, VI, 16), de obicei, este uşor şi posibil ca „în cărările discuţiilor aprinse, *însuşi adevărul să te întâmpine pe tine, cu voioşie prietenească*”, pentru că adevărul însuşi vede că minţile care au ghidul curat, se îndreaptă spre cercetarea celor discutate. Aşadar, este în afară de orice îndoială că sfârşitul discuţiei noastre va fi rodnic, numai dacă încordarea furioasă va fi înlăturată din ea.

Nest.: În mod sigur, aceasta este întru totul intenţia mea, dacă şi tu, cu sufletul paşnic, vei fi călăuzit să răspunzi, în mod demn, la întrebările mele.

Dreptcred.: Arată-mi ce vrei, pentru ca să vedem ceea ce doreşti să iştii de la mine.

I. Nest.: Desigur, eu vreau să mă lămureşti în ce mod Fericita Fecioară este numită de către voi „Theotócos”, adică Născătoare de Dumnezeu, care se constată că a născut pe Emanuel.

Dreptcred.: Chiar începuturile întrebării tale arată, întru totul, că tu crezi că există doi Fii.

Nest.: Te rog, nu năvăli cu cuvinte calomnioase asupra mea, mai înainte ca tu să corectezi, cu atenţie, raţiunea spuselor mele.

Dreptcred.: Nimeni nu se plânge, pe bună dreptate, că i se aduce o calomnie, din afară, ci, mai degrabă, spusele sale, iar nu cele străine îl învinuiesc pe el. Dar, dacă eu n-am putut să înţeleg sensul întrebării tale, consideră aceasta ca o nepricepere, pentru ca să o explici mai clar tu, care cerând în mod stăruitor să-ţi explic felul denumirii „Theotócos”, ai adăugat: că se constată că ea a născut pe Emanuel. Căci, dacă, cercetând cu de-amănuntul felul denumirii de „theotócos”, l-ai crede pe Emanuel Însuşi Fiul lui Dumnezeu, despre Care, tu ai spus că S-a

născut din Fecioara, ar fi îndeajuns să arăți în ce chip Fericita Fecioară este numită de voi „theotócos". Adăugând, însă, „că se constată că ea a născut pe Emanuel", tu ai arătat, aşa cum este dat să înțelegem, că nu crezi că Emanuel este Fiul lui Dumnezeu.

Nest.: Eu niciodată n-am crezut că Emanuel nu este decât Fiul lui Dumnezeu, aşa cum afirmi tu, dar doresc să ştiu modul în care este numită de către voi Fericita Fecioară „Theotócos".

Dreptcred.: Dacă Emanuel, Care, cum mărturiseşti tu însuți, S-a născut din Fericita Maria, a fost totdeauna crezut de tine ca Fiu al lui Dumnezeu, dar Fiul lui Dumnezeu nu este altul decât Dumnezeu, pe bună dreptate, Fericita Fecioară este crezută, întrutotul, de voi Theotócos.

Nest.: Tu socoteşti că ai explicat, repede, sensul întrebării propuse, ca şi cum n-ar mai fi, mai departe, teme care să fie cercetate în această întrebare.

Dreptcred.: Haide, spune ce vrei, să nu laşi vreo lipsă, în dezvoltarea temei.

II. *Nest.:* Deşi nici eu nu refuz să mărturisesc că Fericita Fecioară este Născătoare de Dumnezeu, totuşi, eu mărturisesc că ea este Născătoare de Dumnezeu nu pentru că ea a născut pe Dumnezeu, ci pentru că ea a născut Omul unit cu Dumnezeu.

Dreptcred.: Acum, se dă pe față întru totul ceea ce era acoperit, până acum. Dacă Sfânta Fecioară Maria n-a născut pe Dumnezeu, ci Omul unit cu Dumnezeu, după tine, ea este, fără îndoială, anthropotócos, adică Născătoare de Om, iar nu Theotócos. Aşadar, în ce fel mărturiseşti tu că este Theotócos, ea care a născut numai pe Om, iar nu pe Dumnezeu, cum predici tu?

Nest.: Prin unire, s-a făcut ca Cel care S-a născut din ea să fie unit Dumnezeu; de aceea, pentru Dumnezeu, cu

Care Acela S-a unit, şi-a câştigat ea meritul, să aibă, împreună cu El, demnitate şi autoritate.

Dreptcred.: Aşadar, numai prin numire şi prin demnitate, sau onoare, iar nu cu adevărat, şi în mod propriu, este Fericita Fecioară – după voi – Theotócos; ea n-a născut, cu adevărat şi în mod propriu, după trup, pe Dumnezeu-Cuvântul, ci a născut Omul, Căruia I s-a dat, de la Cel cu Care a meritat să se unească ca să se numească Dumnezeu, ceea ce nu este de fapt.

III. *Nest.:* Pentru că acesta este faptul care pe noi ne tulbură foarte mult, şi anume că voi predicați că Dumnezeu S-a născut din Femeie, cu adevărat şi în mod propriu, iar pentru acest „cu adevărat şi în mod propriu" voi mărturisiți că Fericita Fecioară este Născătoare de Dumnezeu, eu întreb: cel care naşte „cu adevărat şi în mod propriu" oare dă naştere aceleiaşi substanțe căreia îi aparține el însuşi, sau dă naştere unei substanțe a altuia oarecare?

Dreptcred.: Întrebarea este prea nepotrivită şi smintită. Cine a crezut, vreodată, că există vreun născător de substanță străină de el?

Nest.: Dacă tu socoteşti că este ceva smintit şi nesocotit, să crezi că există cineva care să nască altă substanță decât a sa, atunci, şi eu spun: aşadar, este clar că Dumnezeu-Cuvântul, nu s-a născut din Maica, ci din Tatăl „cu adevărat şi în mod propriu", cu Care El are una şi aceeaşi substanță. Altfel spus, urmează, fără nici o îndoială, că Maica Domnului va fi consubstanțială nu numai cu Dumnezeu-Cuvântul, pe Care, după voi, se crede că L-a născut „cu adevărat şi în mod propriu", ci va fi consubstanțială chiar cu Dumnezeu-Tatăl, cu Care Acelaşi Dumnezeu-Cuvântul este consubstanțial.

Dreptcred.: Cel care crede că Dumnezeu-Cuvântul este consubstanțial cu Fecioara, nu după Dumnezeire, care

este una şi aceeaşi, pentru El şi pentru Tatăl, acela este străin de dreapta credinţă, dar, fiindcă ea n-a născut un om oarecare, care să nu fie Dumnezeu prin natură, ci a născut pe Dumnezeu-Cuvântul, Care S-a făcut Om din ea, din această cauză, noi credem că ea este cu adevărat şi în mod propriu Născătoare de Dumnezeu.

Nest.: Dacă Fecioara Maria a născut pe Cel Care este Dumnezeu prin natură, atunci ea nu este Născătoarea Trupului, ci este Născătoarea Dumnezeirii. Atunci, de ce predicaţi voi că din Fecioara S-a născut Dumnezeu-Cuvântul, nu după Dumnezeire, care îi este comună cu a Tatălui, ci după Trup?

Dreptcred.: Fecioara Maria nu este Născătoarea Dumnezeirii, precum crezi că gândim noi, deşi, cu adevărat şi în mod propriu, ea este Născătoare de Dumnezeu, nu pentru că a născut Dumnezeirea lui Dumnezeu-Cuvântul, ci pentr că a născut din ea pe Dumnezeu-Cuvântul, Care S-a făcut Om, precum s-a spus, mai sus.

IV. *Nest.:* Dacă am spune că Dumnezeu S-a născut din Fecioară, „cu adevărat şi în mod propriu" eu mă tem, ca nu cumva să se înţeleagă că Dumnezeu-Cuvântul, Cel fără de început, are început din Femeie.

Dreptcred.: Dar, de ce să nu admitem că are început, din Femeie, după Trup, El, Care după Dumnezeire, este din Tatăl fără de început?

Nest.: Eu nu înţeleg, ceea ce spui tu, că El, Care este de la Tatăl, fără de început, are început după Trup din Femeie: oare, pentru că, El, Care este de la Tatăl, fără de început, schimbându-se din Dumnezeire în Trup, se spune că a primit început? Sau pentru Cel Care era fără început, după ce a primit Trup, se zice că are început?

Dreptcred.: A se schimba în Trup Dumnezeu, Cel neschimbabil, nu se poate, dar, rămânând Dumnezeu

desăvârşit în propria Sa Dumnezeire unindu-Se pe Sine, cu Trup şi suflet raţional, a început să fie Om, fiindcă, mai înainte, nu era Om. Pentru acest motiv, spunem că după Trup, El, Care este de la Tatăl, fără nici un început, are început.

V. *Nest.:* Fiindcă se dezbate o chestiune dintre cele mai înalte şi mai însemnate, eu te rog să dai răspuns, cu răbdare, despre cele cercetate de către tine. Să nu te clatine cele ce poate îţi par contrarii mai înainte de a le înţelege.

Dreptcred.: Tu îmi aminteşti despre răbdare ca şi cum, până acum, eu ţi-aş fi dat răspunsuri, fără răbdare, la întrebările tale.

Nest.: Nu, de bună seamă, dar eu te sfătuiesc să îţi păstrezi calmul.

Dreptcred.: Aceasta este darul lui Dumnezeu (*Eclesiast* III, 13; *Efeseni* II, 8).

Nest.: Tu mărturiseşti pe Domnul nostru Iisus Hristos în una, sau în două substanţe (naturi)?

Dreptcred.: În două, fără îndoială, dar unite printr-o unire naturală, ci nu personală.

Nest.: Încă nu este lămurită tema despre care vorbim; prea repede te-ai aruncat spre alta. Dar, între timp, afirmându-se unirea naturală a celor două naturi, în mod absolut, te rog să-mi răspunzi: Oare tu afirmi că Hristos pe Care tu L-ai mărturisit, în două naturi, S-a născut numai din Tatăl sau şi din Maica?

Dreptcred.: Eu mărturisesc că Unul şi Acelaşi Hristos S-a născut şi din Tatăl şi din Maică.

Nest.: Într-un fel din Tatăl şi într-alt fel din Maică?

Drepcred.: Fără îndoială, într-un fel din Tatăl, într-alt fel din Maică.

Nest.: În ce mod din Tatăl, şi în ce mod din Maică spui tu că S-a născut?

Dreptcred.: După Dumnezeire, din Tatăl, dar,

Acelaşi, după Umanitate, din Maică.

Nest.: Dar atunci, de ce se spune de către voi că Maica Domnului este cu adevărat şi în mod propriu Născătoare de Dumnezeu, şi nu se spune, mai bine, că ea este Născătoarea aceleiaşi naturi, căreia îi aparţine şi Maica natură, căreia, unirea ei cu Cuvântul lui Dumnezeu, i-a adus numele şi demnitatea de Născătoare de Dumnezeu?

Dreptcred.: Dar a cui crezi tu că este natura aceasta a umanităţii, natură care, cu adevărat şi în mod propriu vrei să fie din Fecioara?

Nest.: Fără îndoială, a Domnului Hristos.

Dreptcred.: Ce precizezi că este Hristos?

Nest.: Dumnezeu şi Om.

Dreptcred.: Aşadar, natura aceea a umanităţii a devenit şi a lui Dumnezeu şi a Omului, natură care, cu adevărat şi în mod propriu, spui tu că este din Fecioara?

Nest.: Cine se îndoieşte de aceasta?

Dreptcred.: Şi cum, nu este absurd să crezi că Dumnezeu şi Omul şi-au luat natură omenească din Fecioara? Apoi, dacă Dumnezeu şi Omul se crede – după voi – că Şi-au luat natură omenească, din Fecioara, de unde trebuie să credem că Dumnezeu S-a făcut Om, mai înainte ca Dumnezeu să-Şi fi luat natură omenească din Fecioara, încât să se creadă aşa că Dumnezeu şi Omul Şi-a luat natură omenească din Fecioara?

Nest.: Mă mir că râzi aşa, de nesocotit, de adevăr...

Dreptcred.: Nu râd de adevăr, dar resping, cu cea mai dreaptă raţiune, absurditatea răspunsului tău.

Nest.: Eşti jignit, cum mi se pare mie, când auzi că Hristos este Dumnezeu şi Om.

Dreptcred.: Nu mă supără faptul că aud că Hristos este şi Dumnezeu şi om, dar pe tine te supără, care nu crezi ca Hristos-Dumnezeu S-a făcut Om. Căci, când eu ţi-am

răspuns, limpede, la întrebările tale, că Unul şi Acelaşi S-a născut, şi din Tatăl, după Dumnezeire, şi din Maică, după umanitate, tu, voind să arăţi că Dumnezeu s-a născut din Tatăl, iar Omul, din Maică, tragi concluzia că, dintr-un raţionament firesc şi te străduieşti să înveţi, nu trebuie să credem că Fericita Fecioară este Născătoarea de Dumnezeu cu adevărat şi în mod propriu, ci că este născătoarea naturii omeneşti, căreia îi este şi Maică. Dar dacă Dumnezeu-Cuvântul, luându-şi Trupul, din trupul Maicii, S-a format Om pe Sine Însuşi, fără îndoială că natura umanităţii luată din Fecioară nu s-a făcut a altuia, ci a aceluia care s-a format Om din ea. De aceea, noi credem că Sfânta Fecioară este cu adevărat şi în mod propriu Născătoarea de Dumnezeu, după trup, fiindcă nu Dumnezeu S-a transformat în natura Trupului, aşa încât să nu mai fie Dumnezeu, cel ce s-a născut, ci rămânând Dumnezeu S-a făcut Om şi S-a născut.

VI. *Nest.:* Tu te smuceşti, şi în sus, şi în jos, pentru nimic altceva, după cum văd, decât ca să înveţi că Cel pe Care L-a născut Fecioara este Dumnezeu, prin natură. Dar, în locul meu, ţi se opun cuvintele evanghelice, care nu îngăduie, nicidecum, ca să predici că Cel care S-a născut din Fecioara este Dumnezeu.

Dreptcred.: Dar care sunt cuvintele evanghelice care mă opresc să predic că Dumnezeu S-a născut din Fecioara?

Nest.: Sunt cuvintele care au fost rostite către Iosif, în vis. (*Matei* II, 13-20; *Isaia* IX, 6).

Dreptcred.: Şi ce se citeşte că s-a spus astfel către Iosif?

Nest.: Îngerul a zis: *„Ia Pruncul şi pe Mama Lui şi fugi în Egipt... fiindcă Irod are să caute Pruncul, ca să-L ucidă*”, şi iarăşi: *„Au murit toţi cei ce căutau să ia sufletul Pruncului*” (*Matei* II, 20). De ce nu s-a spus: „Au murit

toți cei ce căutau sufletul lui Dumnezeu", sau: „Ia pe Dumnezeu şi fugi în Egipt", sau: „Că Irod caută pe Dumnezeu, ca să-L piardă"? Deci ce este mai nepotrivit decât să credem că, din cauza unui om, Dumnezeu a fugit în Egipt? De aici rezultă clar că tu te chinuieşti cu nişte argumente zadarnice, împotriva înțelesurilor cuvintelor divine, care ne învață că este „Prunc", adică Om, Acela pe Care tu încerci să afirmi că este Dumnezeu, prin natură.

Dreptcred.: Câtă vreme te-ai întins prea mult în aceste cuvinte ale Sfintelor Scripturi, pe care tu le socoteşti că sunt întru totul de partea ta, pe celelalte le dispreţuieşti cu desăvârşire. Sau poate ți se pare că este fără valoare, şi de dispreţuit, autoritatea Vechiului Testament, care pe „*Pruncul*", pe Care tu Îl tăgăduieşti că este Dumnezeu, Îl numeşte „*Dumnezeu tare, Stăpân*"? (*Isaia* IX, 6). Oare, nu striga Isaia, cel mai distins dintre Profeți, zicând: „*Prunc S-a născut nouă, a Cărui stăpânire este pe umerii Lui, şi se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie*" (*Isaia* IX, 6; *Psalmul* XXI, 3). Oare, e de crezut că tu nu le cunoşti acestea? Sau socoteşti că această declarație a Profetului este contrarie mărturiilor evanghelice expuse de tine?

Nest.: Eu nu cred că declarația Profetului este contrarie mărturiilor evanghelice, ci aşa ți se pare ție, care încă n-ai putut să prinzi înțelesul lor. Ia seama, dacă vrei, la cel mai clar înțeles al declarației profetice, şi vezi că ea nu este contrarie afirmațiilor. Apoi observă că nu se dă mărturie că „*Pruncul născut şi Fiul dat*" (nouă) este numit într-adevăr Dumnezeu de către Profet: „*Şi se cheamă*", zice, „*Înger de mare sfat, sfetnic minunat, Dumnezeu tare*" (*Isaia* IX, 6). Căci, toate cele care sunt numite nu au, numaidecât, însuşirea denumirii lor; apoi şi Moise este numit Dumnezeu (*Ieşire* VII, 1), dar, niciodată nu s-a

crezut că el are înțelesul adevărat al acestei denumiri. De aici, noi învățăm că „Pruncul" nu este Dumnezeu după natură, dar, pentru Dumnezeu, care S-a unit cu El, este numit Dumnezeu de către Profet.

Dreptcred.: Impietate evidentă! După acest înțeles al expunerii şi anume că, dacă „Dumnezeu tare" este acelaşi cu „pruncul", fiindcă aşa este numit de către Profet, El nu este acelaşi, în mod substanțial (după natură), pentru că şi Moise este numit, cum spui tu, Dumnezeu, ceea ce el nu este „substanțial" (*Ieşire* VII, 1); Aşadar, şi când se spune „Prunc născut" (*Isaia* IX, 6), nu se înțelege „substanțial" (după natură) născut, fiindcă se spune că mulți se nasc, care totuşi nu se nasc „substanțial", precum arată şi cuvintele: „*Poporul care se va naşte, pe care l-a făcut Dumnezeu*" (*Psalmi*, citat liber), sau cele spuse de Apostol către cei care existau substanțial: „*Căci, de ați avea zeci de mii de învățători în Hristos, totuşi nu aveți mulți părinți. Căci eu v-am născut prin Evanghelie, în Iisus Hristos*" (*I Corinteni* IV, 15). Această interpretare a voastră tinde să arate că este fals ceea ce mărturiseşte întreaga Biserică universală, că Fiul lui Dumnezeu este Dumnezeu, născut din Tatăl, în mod natural (substanțial). Împreună cu arienii, prin interpretarea voastră, puteți să spuneți că Fiul S-a născut cu adevărat din Tatăl, dar, nu S-a născut, în mod substanțial, din El. Dar, de unde să se creadă că s-a născut Dumnezeu-Pruncul în mod substanțial, dacă, după voi, nu se înțelege că S-a născut în mod substanțial nici din Maică, nici din Tată?

Nest.: Te rog, nu-ți cheltui timpul cu lucruri de prisos. Căci şi noi, osândind nelegiuirea lui Arie, credem şi predicăm că Dumnezeu-Fiul S-a născut din Tatăl, în mod natural (substanțial) şi mărturisim că Pruncul S-a născut fără îndoială din Fecioara, după natură (substanță), şi pe Pruncul acesta, urmând spusele Profetului, Îl numim

Dumnezeu, pentru Cel Care s-a unit cu El (*Isaia* IX, 6).

Dreptcred.: Aşadar, Pruncul nu este Dumnezeu prin natură, ci prin chemare, ca şi Moise? (*Ieşire* VII, 1).

Nest.: Dacă Pruncul este Dumnezeu, nu prin chemare sau demnitate, ci prin natură, ori crezi că Trupul este consubstanţial cu Dumnezeu-Tatăl, ori mărturiseşti, că Pruncul S-a născut din Fecioară necorporal.

Dreptcred.: Tu afirmi că noi credem că Pruncul este necorporal; noi, din contră, predicăm, după cuvântul Evangheliei, că Dumnezeu „S-a făcut Trup" (*Ioan* I, 14); noi credem că Trupul Lui este consubstanţial, nu cu Dumnezeu-Tatăl, ci cu Mama; noi mărturisim, însă, că Dumnezeirea este consubstanţială, nu cu Maica, ci cu Dumnezeu-Tatăl.

Nest.: Eu nu pot să înţeleg, întru totul sensurile variate şi diverse ale afirmaţiei tale, care când amestecă, când deosebesc naturile. Dacă tu predici că Dumnezeirea este consubstanţială Tatălui, iar Trupul este consubstanţial Maicii, cum afirmi tu iarăşi că Dumnezeu „*S-a făcut Trup*" (*Ioan* I, 14), amestecând această deosebire sigură a naturilor, deşi Dumnezeu nu este Trup, ci este Duh odată ce Domnul spune: „*Duh este Dumnezeu*"? (*Ioan* IV; 24).

Dreptcred.: Noi, mărturisind adevărata unire a lui Dumnezeu-Cuvântul, cu Trupul, nu amestecăm naturile, ci le unim, fiindcă predicăm, nu că Dumnezeu S-a schimbat în Trup, ci că S-a unit cu Trupul şi S-a făcut Om.

VII. *Nest.:* O dată ce Domnul zice: „*Ce este născut din trup, trup este; şi ce este născut din Duh, duh este*" (*Ioan* III, 6), cum afirmi tu că Pruncul, născut din femeie, este Dumnezeu, nu prin unire, ci prin natură?

Dreptcred.: Fiindcă Trupul care s-a născut din trup, trupeşte, nu este Altul decât Duhul care s-a născut din Duh, duhovniceşte, de aceea, şi noi predicăm că Fiul lui Dumnezeu este Dumnezeu, din două şi în două naturi,

unite şi neamestecate.

VIII. *Nest.:* Dar tu amesteci diversitatea acestor naturi predicând că este Dumnezeu prin natură; Hristos, care se numeşte Dumnezeu, prin unirea cu El a Cuvântului lui Dumnezeu. Căci, dacă este Dumnezeu, nu prin unire, ci prin natură, cel Care S-a născut din Fecioara, fără nici o îndoială, Dumnezeu a fost una, iar nu Pruncul Iisus Hristos; şi aşa după voi, se crede că nu Hristos S-a făcut Dumnezeu, ci Dumnezeu S-a făcut Hristos; iar Apostolii sunt consideraţi mincinoşi, fiindcă mărturisesc în *Faptele Apostolilor* IV, 27, că nu Dumnezeu, ci Pruncul Iisus a fost uns, zicând: „*Căci, asupra Sfântului Tău Fiu Iisus, pe Care Tu L-ai uns, s-au adunat laolaltă, cu adevărat, în cetatea aceasta, şi Irod şi Ponţiu Pilat*".

Dreptcred.: Noi nu amestecăm diversitatea naturilor, precum ţi-am răspuns, mai sus, fiindcă noi credem că Dumnezeirea Cuvântului nu s-a schimbat în natura umană, nici nu predicăm că substanţa omenească a străbătut în Dumnezeire, dar, mărturisim totuşi că nu Hristos S-a făcut Dumnezeu, cum afirmi tu, ci că Dumnezeu S-a făcut Hristos, ceea ce ţie nu-ţi place, fiindcă, nu cel care era sărac S-a făcut bogat, ci „*Cel ce era bogat S-a făcut sărac, pentru ca pe noi să ne facă bogaţi*" (*II Corinteni* VIII, 9); şi nu mărturisim că „*deşi era chip de rob a luat chip de Dumnezeu*", ci mărturisim că „*deşi era în chip de Dumnezeu, a luat chip de rob*" (*Filipeni II*, 6-7). De asemenea, nu mărturisim că „*deşi El era Trup, S-a făcut Cuvântul lui Dumnezeu*", ci mărturisim că „*deşi era Cuvântul lui Dumnezeu, S-a făcut Trup*" (*Ioan* I, 14). Iar privitor la ceea ce spui tu, că, dacă Pruncul născut din Fecioara este Dumnezeu prin natură (*Isaia* IX, 6) greşesc Apostolii în *Faptele Apostolilor* (IV, 27), spunem că, mărturisind ei nu Dumnezeu, ci Pruncul Iisus a fost uns, nu ei greşesc, ci mai degrabă tu greşeşti, fiindcă nu

înțelegi că Dumnezeu a fost uns după Trup. Şi dacă crezi că Apostolii şi Profetul n-au vorbit în mod contrar, ci într-unul şi acelaşi sens, ascultă pe Profetul care învață şi spune clar că Dumnezeu a fost uns: *„Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului; toiag de dreptate, toiagul împărăției Tale. Iubit-ai dreptatea şi ai urât fărădelegea; pentru aceasta Te-a uns pe Tine, Dumnezeule, Dumnezeul Tău, cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtaşii Tăi"* (*Psalmul* XLIV, 8-9). De aici, apare clar că Pruncul Iisus, Cel uns, nu este altul decât Dumnezeu, şi nici nu este altul Dumnezeu Cel uns decât Pruncul Iisus. Aceasta dacă nu te îndoieşti că, atât Profetul, cât şi Apostolii au predicat, nu doi, ci un Hristos.

IX. *Nest.:* Eu osândesc, întru totul, pe cei care predică doi Hristoşi, şi nu mă îndoiesc că Profetul şi Apostolii lui Hristos au vorbit într-unul şi acelaşi duh, dar eu te dezaprob pe tine, care gândeşti cele contrarii, care încerci să adaugi, ca şi cum ar fi din învățătura Profetului, că Cel pe care el Îl predică, Uns este Dumnezeu prin natură. Căci, pe când Profetul Îl predică pe El Dumnezeu uns de Dumnezeu şi învață că El are şi părtaşi, tu te sileşti să înveți că Cel uns este Dumnezeu prin natură, Dumnezeu Care nu are niciun părtaş, după natura Sa, pentru că Dumnezeu nu are nici un părtaş, precum nu are nici frați, dar acela (Pruncul Iisus), învățăm că are părtaşi. Despre acela grăieşte Apostolul: *„Deci, de vreme ce pruncii s-au făcut părtaşi trupului şi sângelui şi El Însuşi S-a făcut părtaş acestora"* (*Evr.* I, 14) şi El Însuşi a zis: *„Spune-voi numele Tău fraților mei, în mijlocul adunării Te voi lăuda"* (*Psalmul* XXI, 24). De aici, apare clar că Acela, despre care Profetul mărturiseşte că este uns mai mult decât părtaşii Săi, nu este Dumnezeu prin natură, ci prin unire.

Dreptcred.: Cum afirmi tu, că osândeşti pe cei care

predică doi Hristoşi, când tu însuți te faci vinovat, că predici, pe față, că sunt doi Fii?

Nest.: Dar, când ai auzit tu că eu predic doi Fii?

Dreptcred.: Ori de câte ori spui că nu Cel Care este Dumnezeu prin natură a fost uns, ci Acela despre Care ne învață Profetul că are părtaşi, care se numeşte Dumnezeu prin unire.

Nest.: Eu nu predic doi fii, cum socoteşti tu, ci predic unul singur, pentru că mărturisesc că este una şi aceeaşi denumire, şi una şi aceeaşi demnitate, şi a Celui Care este Dumnezeu, prin natură, şi a Celui Care este Dumnezeu, prin unire. Că Cel care a fost uns este Dumnezeu, nu prin natură, ci prin unire, ascultă pe Fericitul Petru, Apostolul, care zice către Corneliu: *„Şi El a trimis fiilor lui Israel cuvântul, binevestind pacea prin Iisus Hristos; Acesta este Domn peste toate. Voi ştiți cuvântul care a fost în toată Iudeea, începând din Galileea, după botezul pe care l-a propovăduit Ioan adică despre Iisus din Nazaret, cum L-a uns pe El Dumnezeu cu Duhul Sfânt şi cu putere; Acesta a umblat, făcând bine şi vindecând pe toți cei asupriți de diavolul, pentru că Dumnezeu era cu El"* (*Fapte* X, 36-38). Fără îndoială, aici se recunoaşte că Dumnezeu este nu cu Dumnezeu ci cu *„Iisus din Nazaret, Cel uns cu Duhul Sfânt şi cu putere"* (*Fapte* X, 38). Căci, cum n-ar fi o impietate, să crezi că Cel ce este Dumnezeu prin natură, a fost uns; El, Căruia nicio natură nu este în stare să I se împotrivească? Căci, a fost uns Acela, Care avea să lupte contra diavolului.

Dreptcred.: Într-adevăr, tu argumentezi cu o şiretenie abilă, dar nu renunți la predicarea a doi Fii. Căci, dacă Iisus din Nazaret, pe care L-a uns Dumnezeu, cu Duhul Sfânt şi cu putere (*Fapte* X, 38) nu este Dumnezeu, cum susții tu, atunci, pe Care Dumnezeu Îl predică Profetul, venind din Liban, zicând: *„Dumnezeu va veni din*

Liban şi Cel Sfânt din muntele umbros şi dens"? (*Avacum* III, 3 - citat după Septuaginta). Căci Nazaretul se arată şi acum, la poalele acestui munte, în părţile Galileei, unde Iisus Hristos - Dumnezeu, despre Care Profetul (*Avacum* III, 3) spune că a venit din Liban, a binevoit să fie hrănit, după Trup. Iar despre faptul că tu te sileşti să dovedeşti că Iisus Hristos nu este Dumnezeu prin natură, ci prin unire şi demnitate, din aceea, că s-a spus. „*Dumnezeu era cu El*" (*Fapte* X, 38), mă mir că tu nu auzi că Acelaşi Domn zice: „*Dar, Eu nu sunt singur, ci Tatăl este cu Mine*" (*Ioan* XVI, 32). Aşadar, Iisus Hristos din Nazaret este Dumnezeu prin natură, precum am învăţat de la Profet, şi *Dumnezeu cu El* este, fără îndoială, Tatăl. În fine, chiar pentru aceasta, El este arătat prin cuvântul aceluiaşi Apostol „*Domn peste toate*" (*Fapte* X, 36). De altfel, dacă pentru faptul că s-a spus „*Dumnezeu era cu El*" (*Fapte* X, 38), nu trebuie să se înţeleagă că este Tatăl cu Fiul, ci Dumnezeu-Fiul cu Iisus Hristos, fără nicio îndoială aceasta va fi egal pentru toţi profeţii, chiar şi pentru Iosif, fiul lui Iacov, fiindcă şi despre el s-a scris: „*Dar era Dumnezeu cu el*" (*Facere* XXXIX, 23), ba chiar lui Iacov însuşi, care pleca în Haran, Dumnezeu îi spune: „*Eu voi fi cu tine, precum şi cu tatăl tău*" (*Facere* XXVIII, 10, 15). Dar este ceva prea lipsit de evlavie ca Mântuitorul tuturor să fie egalat cu cei mântuiţi de El.

X. *Nest.:* Noi nu credem că Mântuitorul tuturor este asemenea nici Profeţilor, nici lui Iacov sau Iosif, ci credem că El este incomparabil, mai distins, fiindcă deşi a fost Dumnezeu cu ei, totuşi, ei nu s-au născut fără sământă bărbătească, ci s-au născut după legea naturii. Hristos, însă, Domnul, S-a născut, printr-un nou mod de naştere, din Duhul Sfânt şi din Fecioara Maria şi în însăşi zămislirea Sa S-a făcut Hristos.

Dreptcred.: Dacă Hristos nu este egal cu Profeţii,

sau cu Iacov, sau cu oricare dintre sfinţi, va fi, desigur, după voi, egal cu Ioan Botezătorul sau cu Ieremia, care au fost sfinţiţi chiar în perioada lor de zămislire, precum spune Dumnezeu către Ieremia: „*Mai înainte de a te urzi tu în pântece, te-am cunoscut şi mai înainte de a ieşi din pântece, te-am sfinţit*" (*Ieremia* I, 5; cf. *Luca* I, 14-15).

Nest.: Hristos nu este egal cu cei sfinţiţi în pântecele maicii lor, pentru că aceştia, într-adevăr, sunt sfinţiţi în pântece, dar El S-a făcut Hristos în însuşi actul formării Sale trupeşti; aceştia, într-adevăr, au primit un har special, dar El a fost plin de Har ca Unul care este Unicul născut al lui Dumnezeu (cf. *Ioan* I, 14).

Dreptcred.: Eu nu înţeleg în ce fel spui tu că S-a făcut Hristos în însuşi actul formării Sale, şi de aceea arată-mi clar cine este Hristos, Care S-a făcut Hristos în însuşi actul formării Sale.

Nest.: Hristos este, fără îndoială, Unul născut al Tatălui.

Dreptcred.: Ceea ce ai atacat până acum, ai mărturisit acum, constrâns de adevărul însuşi, deci fără voie. Tu care până acum refuzai să spui că Dumnezeu S-a făcut Hristos, acum, deşi negi că El S-a format de la Sine Însuşi, după Trup, mărturiseşti, totuşi, că Dumnezeu S-a făcut Hristos în însuşi actul formării Sale.

Nest.: Să nu crezi că eu sunt încercuit de şireteniile tale. Căci eu, de aceea am spus că S-a făcut Hristos unul Născut, în însuşi actul formării Sale, fiindcă eu cred că Dumnezeu Cuvântul S-a unit cu Însuşi Trupul ce se forma.

Dreptcred.: Cine spune că Dumnezeu-Cuvântul S-a adaus la însăşi formarea Trupului nu învaţă că Dumnezeu-Cuvântul şi-a luat asupra Sa natura omenească, în propriul Ipostas sau Persoană, ci arată că s-a anexat la Ipostasul Trupului, în timp ce acesta se extindea în trăsăturile mădularelor. De aici, se deduce că tu crezi că există, nu

unul, ci două Ipostasuri sau Persoane: al lui Dumnezeu întrupat şi al Omului făcut.

Biserica universală, însă, mărturiseşte că Dumnezeu-Cuvântul S-a unit cu Trupul, nu în actul formării lui, cum afirmi tu, ci ea mărturiseşte că Însuşi Dumnezeu-Cuvântul, după Trupul format de El Însuşi, S-a făcut şi Om, păstrându-se natura Divinităţii Sale.

XI. *Nest.:* Dar ce? Tu negi că subzistă Dumnezeu-Cuvântul? Căci acest lucru ne sileşte să-l înţelegem, când spui că El Însuşi, format de El Însuşi, S-a făcut şi Om, deşi afirmi, în mod şiret, în cele următoare, că aceasta s-a făcut fără micşorarea Dumnezeirii Sale.

Dreptcred.: În niciun fel, nu tăgăduiesc că Dumnezeu-Cuvântul subzistă (ca Ipostas).

Nest.: Ce crezi despre Trup, sau despre întreaga umanitate?

Dreptcred.: Mărturisesc că şi Trupul sau Umanitatea rămâne.

Nest.: Atunci, cum spui tu că subzistă Dumnezeu-Cuvântul, dar şi Omul? De ce mărturiseşti un singur Ipostas, iar nu două Ipostasuri?

Dreptcred.: Pentru că eu cred că Dumnezeu-Cuvântul S-a unit nu cu omul care rămâne în propriul său ipostas, sau cu trupul format, sau însufleţit, prin care se înţelege persoana oricărui om, eu cred că Ipostasul sau Persoana Cuvântului lui Dumnezeu Şi-a luat natura omenească, natură care nu subzistă în afară de Dumnezeu-Cuvântul, aşa cum se întâmplă în general, ci ivindu-se prin El şi asimilată de El s-a făcut, în mod propriu, natura Lui Însuşi, şi rămâne, nu în ipostasul ei, ci în cel de care a fost luată, adică în Ipostasul sau Persoana lui Dumnezeu-Cuvântul. De aceea, nu sunt două Ipostase ci este un singur Ipostas sau Persoană a celor două naturi, a lui Dumnezeu-Cuvântul şi a Trupului.

Nest.: Aşadar, natura omenească s-a făcut Dumnezeire?

Dreptcred.: A primi, măcar cu gândul, aceasta dovedeşte o extremă nebunie.

Nest.: Dar cum spui tu că natura omenească s-a făcut propria natură a lui Dumnezeu-Cuvântul?

Dreptcred.: Fiindcă ea nu este natura altuia oarecare, ci a lui Dumnezeu-Cuvântul făcut Om.

XII. *Nest.:* Precum afirmi tu, Dumnezeu S-a făcut Om. Oare, tu predici aceasta pentru că Dumnezeu S-a schimbat în Om, sau pentru că Dumnezeu S-a făcut Om prin faptul că a luat asupra Sa pe om?

Dreptcred.: Eu nicidecum nu îndrăznesc să spun că Omul a fost luat asupra Sa de către Dumnezeu, ci mărturisesc că Dumnezeu, fără micşorarea Dumnezeirii Sale, S-a făcut Om, ca nu cumva, dacă voi spune că Omul a fost asimilat de către Dumnezeu, să par că predic că sunt două Persoane în Fiul lui Dumnezeu, fiindcă şi cel ce ia asupra sa pe sfinţi şi pe credincioşi este numit Dumnezeu, potrivit cu ceea ce se spune, către el, în Cântarea din Cartea Ieşirea: *„Ajutor şi primitor mi s-a făcut mie, spre mântuire"* (*Ieşirea* XV, 2 - citită după Septuaginta). Aşadar, este mai bine să spun că natura omenească a fost luată, asumată de către Dumnezeu, decât că omul a fost asumat de El.

Nest.: Cele ce sunt introduse de tine în urechile mele sunt lucruri încremenitoare. Tu vorbeşti, aşa ca şi cum ar fi ceva deosebit şi nu acelaşi lucru, a spune că omul sau natura omenească, odată ce omul nu este altceva decât natura omenească.

Dreptcred.: Desigur, aceasta este cauza erorii voastre, şi nu alta. Căci o dată ce voi nu sunteţi în stare să faceţi deosebirea între „persoană" şi „natură", înţelegând că „natura" şi „persoana" sunt acelaşi lucru, ba, mai mult,

necrezând că „o natură” poate să existe şi fără „persoană” şi confundaţi cuvintele „persoană” şi „natură” predicaţi că există două Persoane, precum există fără îndoială două naturi ale Fiului cel Unul al lui Dumnezeu. Căci, spunând noi că Dumnezeu-Cuvântul S-a născut din Fecioara, după Trup, voi socotiţi că noi predicăm că natura divină s-a născut din Fecioara. Dar, dacă - ferească Dumnezeu - s-ar fi crezut aceasta de către noi, n-am mai fi mărturisit că El Însuşi S-a născut, după Trup, din Fecioara. Şi, iarăşi, auzind voi că Dumnezeu a asumat natura omenească, credeţi că Persoana a fost luată asupra Sa de către El, adică Omul, nu că El Însuşi s-a făcut om. De aici urmează că voi nu credeţi că Dumnezeu-Cuvântul s-a făcut om, în mod neschimbabil, cu adevărat şi în mod propriu, din mădularele Fecioarei, ci credeţi că, din ea S-a născut Omul unit cu Dumnezeu.

XIII. *Nest.:* Fiindcă tu ne învinuieşti pe noi că nu suntem în stare să facem deosebirea dintre „natură” şi „persoană”, arată-ne că „natura” există fără „persoană” sau arată-ne care cuvinte se atribuie naturii în mod propriu sau persoanei.

Dreptcred.: Unele nume sunt proprii „naturilor” şi „persoanei”, altele le sunt comune. Numele proprii, într-adevăr, nu dau naştere la nici o discuţie; cele comune, însă, care sunt folosite, de preferinţă, de către învăţătorii mincinoşi, în mod şiret, revarsă o ceaţă de îndoială în sufletele celor mai simpli.

Nest.: Care sunt numele care nasc sau care nu nasc discuţii?

Dreptcred.: Desigur „Divinitatea” şi „Umanitatea”, „Trupul” şi „Dumnezeirea” sunt nume proprii ale „naturilor”. „Cuvântul”, însă, sau Iisus Hristos, şi cele ce exprimă pe cele asemenea, sunt nume proprii ale Persoanei. Astfel, Paul şi Petru sunt nume proprii ale celor

doi Apostoli. Numele, însă, de „Dumnezeu” şi de „Om” este comun naturilor şi persoanelor. Astfel, precum numele de Dumnezeu exprimă toată Dumnezeirea Treimii, la fel şi pe fiecare Persoană din Treime: căci Dumnezeu este Tatăl, Dumnezeu este Fiul şi Dumnezeu este Duhul Sfânt; şi toată Treimea, la un loc, este Unul Dumnezeu. La fel, numele unui om indică atât persoana cât şi natura. De aceea, şi unii Sfinţi Părinţi, neprivind la „persoană”, ca voi, ci mai degrabă la „natură”, se dovedesc că spun că Omul a fost luat asupra Sa, de către Dumnezeu.

XIV. *Nest.:* Aprob cele care au fost înfăţişate de tine, dacă ai putea totuşi să-mi arăţi că există „natură” fără „persoană”.

Dreptcred.: Natura omenească deşi se arată în întregime în persoane singulare, totuşi, nu fiecare persoană unică, sau om unic, adică un individ sau ins, se dovedeşte a fi umanitatea întreagă. Altfel, n-ar exista nenumăraţi oameni sau persoane de o astfel de umanitate generală. Aşadar, „persoana” se deosebeşte de „natură”, fiindcă „persoană” înseamnă un singur lucru, individual, al „naturii”; „natura”, însă, se ştie că este o materie comună, din care ar putea să subziste foarte multe persoane. De aceea, într-adevăr, fiecare persoană conţine, în acelaşi timp, o natură, nu însă fiecare natură îmbrăţişează la fel o persoană; altminteri, credincioşii Bisericii universale ar mărturisi că, precum sunt trei Persoane, tot aşa sunt şi trei naturi ale Acelei Sfinte şi negrăite Treimi.

Nest.: Mie mi se pare că o astfel de natură ce nu are o persoană, aşa cum spui tu, este ceva fără substanţă şi goală.

Dreptcred.: Aşadar, ţie ţi se pare că natura Trinităţii, cea mai înaltă şi de nepătruns cu mintea, este fără substanţă? Nimeni dintre credincioşii Bisericii universale nu se îndoieşte, că această (natura), deşi este una singură,

subzistă totuşi în trei Persoane, dar, pentru că nu este lipsit de pericol ca o creatură să discute despre Creatorul sau, dacă vrei, să trecem la natura noastră, adică la natura omenească, despre care, dacă am greşi (să nu fie!), mai uşor ne-am da seama. Să ne ocupăm de ea fiindcă despre ea s-a stârnit această discuţie între noi, ca, de aici, pe cât va fi cu putinţă, să se lămurească ceea ce se cercetează. Aceasta pentru ca nu cumva, natura, despre care spunem că nu subzistă în persoană, să ţi se pară că este fără substanţă.

Nest.: Fie cum vrei tu, numai să se explice ceea ce cercetăm.

Dreptcred.: Proprietatea naturii, care se revarsă în multe persoane şi indivizi, să nu ţi se pară că este fără substanţă, ca să nu fie nimic. Altminteri, cum poate să fie crezut Creatorul tuturor naturilor, când spune că pe toate le-a făcut bune şi foarte bune? (*Facere* I, 31). Natura este socotită insubstanţială, de către minţile mai greoaie, fiindcă aceste minţi nu observă că una este substanţa unei persoane, încă indivizibilă, şi alta este persoana, care, cum am spus, încă nu a fost adusă la lumină când puterea naturală nu se arată efectuându-se, într-un anumit fel, în toate trăsăturile mădularelor. Şi, de aceea, nu este bine că socoteşti că este fără substanţă natura, fără de care nicio persoană nu poate să subziste. Pentru acest motiv, chiar când vorbim despre trupurile cu beteşuguri, zicem: este în ele ceva în minus de la natură. Dar nu trebuie să se creadă că o putere, pentru faptul că este ascunsă, este imperfectă, sau nu există deloc; această putere însăşi există întru totul, în mădularele noastre, dar stă ascunsă, în plinătatea ei, potrivit raţiunii sale proprii, în substanţa seminţiei sale, căci cine va crede că un prunc, care încă nu se poate folosi de raţiune, are o natură umană, imperfectă? Nici nu se va declara că pentru faptul că pruncul nu se poate folosi de

raţiune e lipsit de ceva din definiţia naturii omeneşti, fiindcă, precum l-au definit cei vechi, „omul nu este altceva decât un animal raţional, muritor". Sau, poate va încerca cineva să afirme că pruncii, fiindcă nu se folosesc de raţiune, sunt animale neraţionale? Căci la timpul potrivit, pe aceştia îi va îmbogăţi (mintal) raţiunea, care vine, nu de dinafară, ci de dinăuntru, fiindcă natura intimă este cea care lucrează. De aceea, natura omenească, care stă ascunsă în materia seminţei, nu este inexistenţă sau imperfectă înainte de a se forma în subzistenţa (ipostasul) ei, (Dumnezeu creând-o din ea însăşi); ci că este, întru totul, perfectă, motiv pentru care se citeşte (*Evrei* VII, 9-10), că *Levi*, cu mult înainte de a fi fost zămislit în pântecele mamei sale, era aşezat în coapsele lui Avraam, dând şi el zeciuială (lui Melchisedec prin Avraam), căci nimic nu poate fi supus zeciuielii înainte de-a exista. Aşadar, acest lucru, sau natură, care există, în ascuns, atunci când se aduce la lumină, este socotită, de către cei care înţeleg mai puţin, ca fără substanţă; când, însă, cu voinţa lui Dumnezeu, printr-o serie de reproduceri umane, puterea seminţei a fost vărsată în uterul femeii, atunci, ceea ce era ascuns se extinde în mădulare, şi se arată, clar, în persoană. Aşadar, cu această natură omenească, care este generală şi comună pentru toţi oamenii, fără de care nicio persoană nu poate subzista, cum am spus mai sus a binevoit Dumnezeu-Cuvântul să se unească în pântecele Sfintei Fecioare, care, fiind plină de credinţă, s-a învrednicit să zămislească pe Dumnezeu; a binevoit să se unească cu ea, El Însuşi; şi din materia mădularelor ei, fără vreo sămânţă bărbătească, prin propria Sa putere şi tărie, şi S-a creat El Însuşi pe Sine Însuşi, după Trup, fără nicio micşorare a Dumnezeirii Sale; S-a dezvoltat apoi, în mădulare, S-a făcut Om, a suportat o a doua naştere, pentru a noastră mântuire, în fine, a crescut, întru creşterea

vârstei. De aceea, se predică, de către Biserica universală, că Dumnezeu-Cuvântul S-a născut, cu adevărat, şi în mod propriu, din Sfânta Fecioară; tocmai de aceea, noi credem că aceeaşi Sfântă Fecioară este, cu adevărat, şi în mod propriu, Născătoare de Dumnezeu.

XV. *Nest.:* Deşi s-ar părea, că ceea ce s-a spus de către tine, mai sus, este raţional, concluzia finală a confirmat toate: ea afirmă că Dumnezeu S-a făcut Om, şi, ceea ce este de nesuportat, ea a afirmat, cu îndrăzneală, o a doua naştere a lui Dumnezeu-Cuvântul, deşi niciun lucru nu poate să se nască, a doua oară, în mod substanţial, în ce fel se predică, de către tine, că Dumnezeu S-a făcut Om? Oare, se spune că El a devenit ceea ce se socotea că încă nu există? Sau, că din Ceea ce este, S-a schimbat în cu totul altceva, aşa încât, El să nu mai fie Ceea ce este?

Dreptcred.: Desigur, de aici rezultă cât de cutremurătoare şi de minunată este minunea celei de a doua naşteri, după Trup, a Dumnezeului nostru şi se dovedeşte că este, fără îndoială, o mare taină a credinţei, care se neagă de către cei necredincioşi: pentru că, nu Cel care nu exista, ci Cel care există, se naşte; nici nu se formează, după Ceea ce era, ci, după Ceea ce nu era, prin propria sa voinţă.

Căci, Cel care exista, în mod natural, fără îndoială, născut din Tatăl, Acelaşi Însuşi, în timp, în mod real, se naşte, pentru noi, din Maică; acolo după Dumnezeire, aici, Acelaşi Însuşi S-a făcut Om din om (Fecioara Maria); nu după ceea ce era, ci, după aceea ce nu era. Căci Dumnezeu, Care exista, Se face Om fără schimbarea Sa, Ceea ce nu era mai înainte. Aşadar, argumentul adus de tine are valoare pentru acela care cere, stăruitor, să se nască sau să devină, pentru a doua oară, ceea ce există, după ce există. Pentru noi, însă, care predicăm că Dumnezeu S-a născut a doua oară, şi S-a făcut Om, nu

după ceea ce era, ci, după Ceea ce nu era, acest „argument" nu valorează nimic.

Dar, dacă vrei, aceasta să fie sfârşitul acestei dispute. Iar, dacă mai rămân unele teme, să fie cercetate începând un alt dialog.

B. Titlurile capitolelor Cărţii a II-a*

I. Despre unirea naturală a lui Dumnezeu Cuvântul, făcută cu propriul Său Trup.

II. Să se înveţe că Hristos este compus din Dumnezeire şi din Umanitate.

III. Despre ceea ce spun nestorienii că unul locuieşte într-Altul, adică, Dumnezeu-Cuvântul în Om.

IV. Despre ceea ce s-a scris: „*Dărâmaţi templul acesta, şi, în trei zile, îl voi ridica*" (*Ioan* II, 19).

V. Despre faptul că ei primesc, într-un sens perfid, ceea ce s-a scris: „*Dacă nu veţi mânca Trupul Fiului Omului, nu veţi avea Viaţă în voi*" (*Ioan* VI, 53).

VI. Cu privire la faptul că ei nu cred că Cel care a fost răstignit de iudei este Viaţă.

VII. Cu privire la faptul că ei mărturisesc că numai Omul, nu Dumnezeu, a fost răstignit, în Trup.

VIII. Despre ceea ce s-a scris: „*Domnul slavei a fost răstignit*" (*I Corinteni* II, 8).

IX. Despre ceea ce spun ei, că trebuie să mărturisim că Hristos a pătimit, în Trup, nu Dumnezeu a pătimit, în Trup, şi despre ceea ce s-a scris: „*(Că, pe Acest Iisus), Dumnezeu L-a făcut Domn şi Hristos*" (*Fapte* II, 36).

X. Despre mărturiile prin care ei se străduiesc să arate că Cel care a pătimit pentru mântuirea noastră a fost simplu Om.

* După *Corpus Christianorum* S.L., LXXXVA, Turnholti 1978, pp. 49-100.

XI. Cu privire la faptul că ei nu mărturisesc că minunile şi Patimile sunt ale Unuia şi Acelaşi (Hristos), şi despre ceea ce s-a scris, către evrei: *„Căci, ducând pe mulţi fii la mărire, I se cădea Aceluia, pentru Care sunt toate, şi prin Care sunt toate, ca să desăvârşească prin pătimire pe începătorul mântuirii noastre”* (*Evrei* II, 10).

XII. Despre ceea ce se spune de către ei: Trupul lui Dumnezeu a pătimit, însă, Dumnezeu în Trup n-a pătimit.

XIII. Să spună în ce fel a îndurat Dumnezeu propriile Patimi ale Trupului Său.

XIV. Cu privire la faptul că ei afirmă, cu viclenie, că Dumnezeu a pătimit în Trup, dar mărturisesc că Dumnezeu-Cuvântul n-a pătimit în niciun fel.

XV. Cu privire la faptul că ei neagă că este Dumnezeu, Acela Care a fost văzut şi a fost pipăit şi a pătimit în Trup pentru motivul că este scris: *„Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată”* (*Ioan* I, 18).

XVI. Cu privire la faptul că ei afirmă, în mod nelegiuit, că Treimea locuieşte în Hristos, pentru motivul că este scris: *„Căci întru El locuieşte, trupeşte, toată plinătatea Dumnezeirii”* (*Coloseni* II, 9).

XVII. Cu privire la faptul că ei afirmă, în mod pervers, că Dumnezeu-Fiul, iar nu Dumnezeu-Tatăl, locuieşte în Hristos, pentru motivul că este scris: „Pentru că Dumnezeu era în Hristos, împăcând lumea cu Sine Însuşi” (*II Corinteni* V, 19).

XVIII. Cu privire la faptul că ei afirmă că Hristos, nu Trupul lui Hristos, a fost creat şi înviat de Sfânta Treime: că, în timp ce ei încearcă să predice, sunt descoperiţi că, împreună cu arienii, cred că Hristos este o creatură.

XIX. Despre ceea ce spun ei că a spune că Hristos este Unul din Treime, înseamnă a separa pe Cel de o fiinţă (omousion).

XX. Despre ceea ce spun ei despre orice se spune că este din ceva, arată că unul este din altul, şi, de aceea, nu trebuie să mărturisim că Hristos este Unul din Treime, ci Unul în Treime; prin această perversitate se afirmă acelaşi lucru de eretici.

XXI. Cu privire la faptul că ei mărturisesc că Hristos este, într-adevăr, o Persoană din Treime, dar neagă, în mod prostesc, că Hristos este Unul din Treime; şi că ei născocesc, în mod nelegiuit, că Hristos nu este din două naturi, ci din două Persoane, o Persoană pentru numele de Fiu, şi o Persoană pentru demnitate şi autoritate.

XXII. Despre declaraţia lor, că nu trebuie să afirmăm nimic, din ceea ce nu se cuprinde în Scripturile canonice; şi despre ceea ce, în mod viclean, spun că nu există Treime, fără Hristos; şi că ceea ce s-a scris, *„Iată, Adam s-a făcut Unul dintre voi”* (*Facere* III, 22) se opune, triumfător, împotriva tuturor şireteniilor lor.

XXIII. Despre faptul că se arată spunând, în mod viclean, că, într-adevăr, Însuşi Dumnezeu S-a născut din Femeie, dar, nu mărturisesc că Hristos este Unul din Treime; şi despre ceea ce spun ei că este de ajuns, pentru noi, să mărturisim aceasta, dar nu voim să ne folosim de cuvintele noastre.

XXIV. Despre spusa şireată a lor: dacă voi socotiţi că este acelaşi lucru ceea ce se spune, de către voi şi de către noi, de ce ne consideraţi pe noi, ca eretici, pentru motivul că noi nu ne folosim de vorbirea voastră, ca nu cumva să dăm ocazie altor eretici.

XXV. Despre spusa lor, că nimic nu trebuie să spunem mai mult, decât ceea ce se cuprinde în cuvintele Sinodului; şi că-i socotesc eretici pe cei care răspund, la fel, ca ei înşişi, într-adevăr, noi spunem că sunt două naturi, cu alte vorbe, dar nu voim să ne folosim de cuvintele voastre, ca să nu părem că dăm ocazie altor eretici.

CARTEA A DOUA

I. *Nest.:* Îmi amintesc că tu, în cuvântul de mai înainte, când ţi-a fost pusă întrebarea dacă crezi că Hristos este în două naturi, ai răspuns: în două naturi, însă, unite într-o unire naturală. Această temă, fiindcă, pe neaşteptate, între timp, s-a ivit cercetarea unei alte întrebări, a fost amânată, atunci, pentru ca să cercetăm despre altceva; acum, însă, pentru că se crede, precum socotesc eu, că este ceva prea nelegiuit şi străin învăţăturilor Bisericii universale, a crede că Dumnezeu-Cuvântul S-a unit, în mod natural, cu natura omenească, dacă vrei să cercetăm, mai întâi, în ce mod s-ar putea înţelege cum se cuvine, aceasta.

Dreptcred.: Într-adevăr, cu toate că am discutat multe în dialogul de mai sus, n-am putut să am nici o ascultare, la tine, pentru că mintea ta, nedorind să se însănătoşească, ci să învingă, s-a întors de la cele ce s-au spus, şi nu s-a îndreptat spre nimic altceva, decât spre inventarea a ceea ce ar pleda pentru cele ce sunt de partea ei. De aceea, se cădea, într-adevăr, să nu mai discut mai departe cu tine despre cea mai înaltă temă, dar, ca nu cumva să socoteşti că noi facem acest lucru, mai degrabă dintr-o lipsă de raţiune, decât din modestie, suntem siliţi să răspundem, cu o contra-propunere obiecţiilor tale. Aşadar, tu ai spus, dacă nu mă înşel, că este ceva neevlavios să credem că Dumnezeu-Cuvântul S-a unit, în mod natural, cu natura omenească, şi, că aceasta este ceva străin învăţăturilor Bisericii universale. Pentru ce socoteşti tu aceasta, se cuvine să explici mai pe larg.

Nest.: Ceea ce este natural, se înţelege că nu este făcut din voinţă, ci dintr-o necesitate; de aceea, dacă, Dumnezeu-Cuvântul S-a unit cu Trupul Său propriu în

mod natural, trebuie să credem că a făcut aceasta, nu dintr-un simţământ de milă, ci dintr-un impuls al naturii.

Dreptcred.: Aşadar, tu tragi concluzia că toate cele ce se zic că sunt făcute, în mod natural, sunt făcute din necesitate, nu din voinţă?

Nest.: Aşa socotesc. Într-un cuvânt, noi îndurăm foamea, setea, somnul, nu din voinţă, ci în mod natural. Ceea ce însă, nu se face din voinţă, se face, fără îndoială, dintr-o necesitate a naturii.

Dreptcred.: Cele ce spui tu sunt proprii pentru o natură compusă şi pătimitoare; pentru o natură nepătimitoare, însă, şi necompusă, nu este posibil să se facă ceva, în mod natural, iar altceva, în mod voluntar; ci acestea, sunt unul şi acelaşi lucru, fiindcă în aceasta, nu este una natura şi alta voinţa, ci natura este voinţă şi voinţa este natură. De aceea, Dumnezeu-Cuvântul, Care nu are voinţă ca accident, sau o natură pătimitoare, când ce se spune că S-a unit, în mod natural, cu Trupul, credem că s-a făcut aceasta, nu din necesitate, ci din voinţă. De altfel, te întreb: tu crezi oare că Dumnezeu există în mod natural sau în mod voluntar? Căci, dacă vei zice că El există, în mod voluntar, urmează că Dumnezeu nu există, în mod natural; dacă, însă, vrei să spui „în mod natural” va exista, aşadar, după voi, un Dumnezeu, din necesitate, iar nu din voinţă. Dar este un act de demenţă să crezi aşa despre Dumnezeu. Şi de aceea, nu este ceva nelegiuit, nici străin de învăţăturile Bisericii universale, a crede că Dumnezeu-Cuvântul S-a unit cu Trupul Său propriu, în mod natural. Trebuie să fie excluşi aceia care nu cred că natura nestricabilă s-a unit cu natura pătimitoare, ci mărturisesc că S-a unit cu persoana, nu ştiu cui, deja formată în pântece omenesc. Ei mărturisesc un Dumnezeu, după Har, sau după strălucire, sau, desigur, prin iubire.

II. *Nest.:* Mie mi se pare că tu introduci, în discuţie,

o natură compusă şi amestecată, de îndată ce spui că naturile sunt unite în mod natural.

Dreptcred.: Cu toate că noi mărturisim că Domnul nostru Iisus Hristos este compus sau unit, din Dumnezeire şi Umanitate, totuşi, ne îndepărtăm, întru totul, de amestecarea naturilor, fiindcă ambele naturi credem că au rămas perfecte.

Nest.: „Compoziţia" este înţeleasă contrarie „unităţii", fiindcă ori produce un „amestec", ori nu este lipsită de „diviziune". Toate edificiile, care se formează dintr-o „compunere", nimeni nu se îndoieşte că se descompun. Iar acele medicamente care sunt compuse de către spiţeri, din diferite elemente ale naturii, se amestecă între ele şi niciun element, în acest amestec, nu-şi păstrează întocmai însuşirea sa proprie. Aşadar, cum puteţi să spuneţi că în Hristos naturile sunt neamestecate şi neîmpărţite, voi care predicaţi că Hristos este compus?

Dreptcred.: Afirmi că orice „compunere" este pătimitoare sau nepătimitoare?

Nest.: E întru totul pătimitoare.

Dreptcred.: Dar despre ceea ce nu este „compus", ce crezi?

Nest.: Desigur că ceea ce nu este „compus" subzistă în impasibilitate.

Dreptcred.: Tu afirmi că Hristos este pătimitor sau nepătimitor?

Nest.: După Întrupare, întru totul, pătimitor.

Dreptcred.: Atunci, de ce eviţi să mărturiseşti că „*Hristos, Fiul lui Dumnezeu Cel viu*" (*Matei* XVI, 16; *Ioan* XI, 27) este „compus", în timp ce spui că este pătimitor?

Nest.: Eu mărturisesc că, după Umanitate, de bună seamă, Hristos este „compus", fiindcă tot după Umanitate eu cred că El este pătimitor; după Dumnezeire, însă, El

este „necompus", fiindcă este şi nepătimitor.

Dreptcred.: De ce, cum? Tu mărturiseşti pe Unul şi Acelaşi compus din Divinitate şi Umanitate, după Întrupare, după ce se ştie că înainte de Întrupare a fost necompus?

Nest.: Nu, desigur, dar eu spun că Şi-a luat asupra Sa Omul, cel compus; dar El, Care a luat pe Om, a fost necompus.

Dreptcred.: În afară de orice îndoială, tu eşti prins că mărturiseşti că sunt doi Fii: Unul compus, Altul necompus.

Nest.: Tu negi, aşadar, că natura Dumnezeirii este simplă şi necompusă?

Dreptcred.: În niciun fel nu tăgăduiesc aceasta.

Nest.: Tu mărturiseşti că Omul este compus, sau necompus?

Dreptcred.: Fără îndoială, este compus.

Nest.: Aşadar, cum negi tu că este compus şi necompus Hristos, pe Care, fără îndoială, Îl mărturiseşti Dumnezeu şi OM?

Drepcred.: Eu mărturisesc, într-adevăr, că Fiul lui Dumnezeu este Dumnezeu şi Om, dar mă îndepărtez cu totul, de cei care nu mărturisesc că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este Unul şi Acelaşi, şi că înainte de Întrupare, este compus.

Nest.: Te faci cunoscut că predici o contradicţie în natura divină spunând că Acelaşi este necompus înainte de Întrupare, şi este compus după Întrupare. Dar, cum poate natura, necuprinsă şi prezentă peste tot, să se unească prin compunere cu o natură circumscrisă şi constituită într-un loc mic? Aceasta nu este cu putinţă, decât atunci când mărturiseşti, poate, în mod neevlavios, cum am spus, ori că s-a făcut o contracţie a Dumnezeirii, ori o extensiune a Trupului.

Dreptcred.: Eu mă gândesc că tu crezi că Esenţa divină este trupească, deoarece când socoteşti că se contrage în Trup, când că se extinde cu Trupul.

Nest.: Să nu fie aceasta, de la un suflet creştin?

Dreptcred.: Aşadar, ce crezi tu că este natura divină?

Nest.: Fără îndoială, este o Putere mare şi este întreagă peste tot.

Dreptcred.: Tu spui că Ea există pretutindeni întreagă ca într-un tot?

Nest.: Nu e? în orice caz, este peste tot, ca într-un tot, ci, într-un fel, sunt cuprinse de către Ea cele raţionale, într-alt fel cele iraţionale, într-alt fel, însă, cele lipsite de orice simţire.

Dreptcred.: Se cunoaşte că există toată, ca într-un tot, în fiecare suflet raţional, sau în mod particular?

Nest.: Este cert că Ea este, înlăuntru, în mod particular, nu ca un „tot", fiindcă *„din plinătatea Lui (a lui Dumnezeu), noi toţi (fiecare în parte) am luat*". (*Ioan* I, 16).

Dreptcred.: Dar, cum este toată Divinitatea peste tot, Ea, Care nu este toată, în fiecare fiinţă raţională, ci este în mod parţial? Şi cum este, aici, în mod parţial, Cea care nu este Trup, ci este Duh?

Nest.: Într-adevăr, Ea însăşi (Divinitatea) este toată la Sine însăşi, şi, potrivit „întregului", peste tot; cât priveşte însă creatura, Divinitatea nu face ca o fiinţă raţională să simtă că Ea este prezentă lângă sine, sau că Ea este înlăuntrul ei, decât atât cât judecă Ea însăşi.

Dreptcred.: Eu socotesc că tu crezi că Dumnezeu-Cuvântul nu se deosebeşte întru nimic de Tatăl.

Nest.: A crede că Fiul se deosebeşte de Tatăl, în vreo parte oarecare, este o învăţătură a arienilor şi a eunomienilor, iar nu a credincioşilor Bisericii universale.

Dreptcred.: Tu spui că Fiul lui Dumnezeu,

desăvârşit şi egal cu Tatăl, S-a unit cu Trupul Său propriu, sau că după ceva S-a unit, iar după altceva nu S-a unit?

Nest.: Pavel ne-a învăţat: *„Întru Care sunt ascunse toate vistieriile înţelepciunii şi ale cunoştinţei*" (*Coloseni* II, 3).

Dreptcred.: Aşadar, toată şi întru totul, S-a unit cu Trupul Dumnezeirea Cuvântului lui Dumnezeu, Care, precum este desăvârşită, este şi egală cu Tatăl?

Nest.: Niciun creştin nu se îndoieşte de aceasta.

Dreptcred.: Atunci, de ce spui că s-a făcut o contracţie a Divinităţii sau o extensie a Trupului, dacă, cum spui, nu se poate ca natura divină, necircumscrisă şi revărsată peste tot, să se unească, prin compunere, ca natura omenească, circumscrisă şi formată într-un loc mic?

Nest.: Eu afirm că nu s-a făcut nici contracţia naturii divine şi nici extensiunea naturii omeneşti, fiindcă acest lucru este propriu trupurilor, nu Spiritului şi Puterii, Care nu poate să se unească cu Trupul, prin compunere, mai ales Dumnezeirea Cuvântului, Care, cum am spus, este necircumscrisă şi cuprinde toate.

Dreptcred.: Tu zici că Omul este compus sau necompus?

Nest.: E compus.

Dreptcred.: Din ce elemente?

Nest.: În orice caz, din suflet şi trup.

Dreptcred.: De suflet, spui că este consubstanţial cu trupul sau de natură diferită?

Nest.: Desigur, de natură diferită.

Dreptcred.: Oare, fiindcă nu există carne, nu există trup? Aceasta, pentru că, deşi orice carne este corp, totuşi, nu orice corp este carne.

Nest.: Eu nu spun în niciun fel că sufletul este trup.

Dreptcred.: Atunci, ce spui?

Nest.: Fără îndoială, că este duh (spirit), dar nu

necircumscris.

Dreptcred.: Mărturiseşti că, în întregime, acest suflet este răspândit în fiecare mădular, sau că, cea mai mare parte a lui este răspândită în mădularul mai mare, iar cea mai mică parte, în mădularul mai mic?

Nest.: Eu cred că sufletul întreg este în fiecare mădular al trupului, fiindcă, deşi el este circumscris, socotesc că, în nici un fel, el nu constă din părţi, pentru că, chiar dacă mădularele trupului au fost tăiate, sufletul însuşi continuă să existe întreg.

Dreptcred.: Aşadar, dacă sufletul care nu este trup, ci spirit, s-a unit cu trupul după compunere, nu suferă nicio contractare în mădularul mai mic, nicio extensie în mădularul mai mare, dar, fără amestecarea lor, se crede că el este, în întregime, în cel mai mare, şi în întregime în cel mai mic mădular. În acest fel, mai trebuie să credem că Dumnezeirea, unită cu Trupul Său propriu, prin compunere, a susţinut o contracţie sau extensiune sau amestecare? Căci, prin exemplul sufletului, care şi-a făcut unirea cu trupul, prin compunere, ceea ce tu n-ai negat, toţi învăţătorii Bisericii şi toţi bărbaţii iluştri sunt dovediţi că învaţă că s-a făcut unirea lui Dumnezeu-Cuvântul cu Trupul Său propriu.

Nest.: Pentru nimeni nu este vreo îndoială, că tot ceea ce este compus, constă din părţi. Partea, însă, este mai mică decât totul. Deci, Dumnezeu-Cuvântul este o parte a lui Hristos, de Care tu spui că este compus din Dumnezeire şi din Umanitate. Dar, dacă Dumnezeu-Cuvântul este o parte a lui Hristos, atunci Dumnezeu-Cuvântul – după voi – e mai mic decât Hristos, a Cărui parte este. Apoi, dacă Dumnezeu-Cuvântul este o parte a lui Hristos, cum mai este El Dumnezeu, dacă este imperfect?

Dreptcred.: Dumnezeu-Cuvântul nu este imperfect,

fiindcă El n-a avut nevoie să-Şi ia asupra Sa Trupul, cu scopul de a deveni perfect, ci S-a făcut „compus", unindu-Se cu Trupul, pentru ca Trupul să se perfecţioneze, fiind schimbat în mai bine. Dumnezeu-Cuvântul, mai înainte de Întrupare, fără îndoială, era „simplu" în cel mai înalt grad, adică necompus şi perfect întru toate întrucât era Dumnezeu, căci este scris despre El: *„Domnul meu eşti Tu, că bunătăţile mele nu-ţi trebuie"* (*Psalmul* XV, 2). Şi, deşi El Şi-a luat asupra Sa natura omenească, pentru mântuirea noastră, aceasta nu I-a adus nimic, în plus, şi nici nu I-a sustras nimic; mai bine zis, prin unirea Sa cu natura omenească, El Însuşi a proslăvit-o pe ea, într-un mod negrăit. Nici nu este mai mic Dumnezeu-Cuvântul decât Hristos, fiindcă El Însuşi este Hristos; nici nu poate să fie mai mic decât Sine Însuşi, fiindcă El, chiar dacă Şi-a luat asupra Sa Trup, a rămas, fără îndoială, Acelaşi Dumnezeu, perfect. De altfel, dacă şi după Întrupare se neagă că Hristos este „compus", se deduce că El a rămas, cum era mai înainte, simplu şi necompus. Iar dacă pe motiv că era în cel mai înalt grad, simplu şi necompus, n-a îndurat în Sine, nici o pătimire, în niciun fel, precum ai mărturisit tu mai sus; după voi, Hristos n-a pătimit pentru mântuirea oamenilor. Dacă, însă, rămânând simplu şi necompus, totuşi, a pătimit, natura simplă şi necompusă nu este nepătimitoare. Dar, dacă natura simplă şi necompusă nu este nepătimitoare, urmează că Divinitatea lui Hristos este pătimitoare; dacă, însă, Divinitatea lui Hristos rămâne nepătimitoare, precum şi este cu adevărat, rămâne că natura simplă şi necompusă nu este pătimitoare, fiindcă, deşi Hristos a păstrat simplicitatea şi impasibilitatea Dumnezeirii Sale, chiar după unirea cu Trupul şi după ce a avut loc „compunerea", totuşi, din cauza unirii Lui cu Trupul trebuie să fie crezut că, pe drept cuvânt, El este „compus" cu Trupul. De aceea, de vreme

ce tu nu vrei să mărturiseşti că Hristos, după Întrupare, este „compus”, ori eşti convins să crezi că natura Dumnezeirii Sale este compusă şi pătimitoare, ori, în mod cert, tu afirmi că Hristos, pe Care, chiar după Întrupare Îl socoteşti simplu şi necompus, cum era şi mai înainte, n-a pătimit nicidecum pentru mântuirea omului.

Nest.: Eu nu cred că natura dumnezeiască este pătimitoare, o dată ce spun despre ea că este simplă şi necompusă, în cel mai înalt grad. Eu mărturisesc că Hristos a pătimit pentru mântuirea oamenilor, fiindcă eu Îl cunosc nu numai ca Dumnezeu, ci şi ca Om. Te întreb, însă: Oare, tu afirmi că această „compunere” s-a făcut în pântecele Fecioarei sau după ce „ea a născut pe Fiul său, Cel Unul-Născut”? (*Matei* I, 25).

Dreptcred.: Desigur, în pântece, căci cum aş crede că este Dumnezeu, prin natură, Cel despre Care mărturisesc că S-a unit cu Trupul, prin compoziţie, dacă aş afirma că, compunerea naturilor s-a făcut după Naştere? Căci aceasta nu s-ar mai crede nici „compunere”, nici „unire”, ci s-ar crede că este locuirea Unuia într-Altul.

III. *Nest.:* Tu afirmi un lucru pe care te arătai până acum că îl ascunzi, prin ocolirea cuvintelor şi anume: „compunerea”, nu salvează, nevătămată, prosperitatea naturilor.

Dreptcred.: În ce fel am afirmat eu că „compoziţia” nu salvează proprietatea naturilor?

Nest.: Prin aceea că tu socoteşti că ea (compoziţia) este contrară locuirii Unuia într-Altul.

Dreptcred.: Precum „unirea” nu amestecă naturile, tot aşa nici „compoziţia”, fiindcă nici naturile sufletului şi trupului, care sunt unite, potrivit printr-o compunere, nu se confundă între ele. Locuirea, însă, a unuia în altul, arată direct existenţa a doi. Dumnezeu însă şi Omul; nu sunt Unul într-Altul, ci sunt: Acelaşi Dumnezeu şi acelaşi Om.

IV. *Nest.:* Deşi, prin „unire”, Unul şi Acelaşi este Dumnezeu şi Om, totuşi, prin naturi, Unul este Dumnezeu şi altul este Omul. Căci, dacă Însuşi Dumnezeu este Om, chiar prin naturi, de ce nu se spune: Desfăceţi-Mă pe Mine, ci *„Stricaţi templul acesta, şi Eu Îl voi ridica”*? (*Ioan* II, 19).

Dreptcred.: Eu mă mir că ţii minte numai cuvintele evanghelice, care – crezi tu – că se potrivesc cu afirmaţiile tale, dar pe cele care ştii că sunt contrarii partizanilor tăi le treci cu vederea ca şi cum n-ai fi auzit de ele niciodată. Dar, oare, Cel Care a zis *„Stricaţi acest templu”* (*Ioan* II, 19) nu este Însuşi Acela Care S-a grăbit să spună după ce pe capul Lui a fost turnat, de către o femeie, mirul ei: *„Lăsaţi-o! Căci lucru bun a tăcut ea faţă de Mine. Căci, turnând mirul acesta, pe trupul Meu, ea a făcut-o, spre îngroparea Mea”* (*Matei* XXVI, 7-13; Marcu XIV, 6-8). Observi tu că nimeni altul nu este îngropat, decât El, al Cărui nume – figurat – este şi „Templu”?

Nest.: Dacă a fost îngropat chiar Cel, al Cărui nume este şi „Templu”, urmează că templul nici nu a fost distrus, nici nu a fost îngropat.

Dreptcred.: Fiindcă, mi se pare că, în legătură cu numele de „templu”, afirmi că unul este îngropat, altul este neîngropat, dacă vrei, arată, mai clar, ce înţelegi prin cuvântul „templu”.

Nest.: Ceea ce se constată că a fost exprimat clar, de către Evanghelist, n-are nevoie de expunerea mea. Căci, după acel cuvânt spus de Domnul: *„Stricaţi templul acesta, şi în trei zile Eu îl voi ridica”* (*Ioan* II, 19), îndată Evanghelistul a adăugat: *„Aceasta, însă, El o spunea despre templul Trupului Său”* (*Ioan* II, 21).

Dreptcred.: Trupul acesta, spui că era al lui Dumnezeu sau al Omului?

Nest.: Fără îndoială, al Omului asumat.

Dreptcred.: Dacă acesta este Trupul Omului asumat de El, atunci templul este acest Trup al Omului asumat?

Nest.: Nu este templul Omului asumat, ci al Celui Care locuieşte în el, în mod invizibil.

Dreptcred.: Dar cine este Acel invizibil care locuieşte în templu?

Nest.: Fără îndoială, Dumnezeu.

Dreptcred.: Deci, nu este Trupul omului asumat, precum afirmi tu, ci al lui Dumnezeu, al Căruia este şi templul.

Nest.: Dacă ar fi un trup fără suflet, în care ar locui Dumnezeu Cel invizibil, ar fi întru totul Trupul lui Dumnezeu, nu al Omului asumat, însă, fiindcă Trupul, în care locuieşte Dumnezeu, este însufleţit, este Trupul nu al lui Dumnezeu, ci al Omului asumat.

Dreptcred.: Aşadar, nu Trupul, ci Omul este templul lui Dumnezeu? Aceasta, pentru că, Trupul însufleţit în care tu afirmi că locuieşte Invizibilul Dumnezeu, este fără îndoială, omul.

Nest.: Oare, ţie nu ţi se pare că este aşa?

Dreptcred.: Ferească Dumnezeu! Aceasta este întru totul contrar spusei Evanghelistului, care n-a zis: *„Aceasta o spunea despre templul Omului Său"*, ci *„despre templul Trupului Său"* (*Ioan* II, 21).

Nest.: Precum mi se pare, tu crezi că Hristos n-a avut suflet?

Dreptcred.: Departe de mine această calomnie!

Nest.: Dar atunci cum respingi, ca pe ceva contrar, ceea ce spunem noi, că Dumnezeu locuieşte în Om, dacă tu mărturiseşti că Hristos are Trup şi suflet?

Dreptcred.: Fiindcă eu mărturisesc că Trupul nu este al Omului asumat, cum afirmi tu, ci al lui Dumnezeu, al Căruia cred că este şi sufletul. De aceea, eu predic, nu pe Dumnezeu în Om, ci pe Dumnezeu în Trup. De altfel, nu

este altceva a spune că Dumnezeu este în Om, decât că Omul este al lui Dumnezeu, şi astfel, se cugetă că Hristos nu este Omul-Dumnezeu, ci Omul lui Dumnezeu, ceea ce se poate spune despre toţi care slujesc, cu credinţă, lui Dumnezeu.

V. *Nest.:* Dacă Trupul este al lui Dumnezeu, nu al Omului asumat, de ce nu s-a spus: *„De nu veţi mânca Trupul lui Dumnezeu"*, ci *„Trupul Fiului Omului, nu veţi avea viaţă în voi"* (*Ioan* VI, 53).

Dreptcred.: Deşi este Trupul Fiului Omului, totuşi trupul Fiului Omului este Trupul lui Dumnezeu Însuşi. Căci dacă nu este Trupul lui Dumnezeu, cum poate să dea credincioşilor viaţă veşnică?

Nest.: Fiindcă aceasta i-a fost dată lui, de către Dumnezeu, care s-a unit cu el.

Dreptcred.: Dacă Trupul este unit cu Dumnezeu, cum nu este Trupul lui Dumnezeu?

Nest.: Fiindcă tu porneşti împotriva cuvântului clar al Evangheliei, fără ruşine, eu te întreb: Cine este Cel Care, apropiindu-se de Patimă *„a spus Ucenicilor Săi: Luaţi şi mâncaţi dintru acesta toţi: acesta este Trupul Meu, care pentru voi se frânge, spre iertarea păcatelor"* (*Matei* XXVI, 26; *Marcu* XIV, 22; *Luca* XXII, 19).

Dreptcred.: Acela este, desigur, Cel Care a spus: *„Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa"* (*Ioan* XIV, 6).

VI. *Nest.:* Aşadar, Viaţa este prinsă de mâinile necredincioşilor, Viaţa este răstignită, la urmă, Viaţa moare? Dar dacă Viaţa a murit, Cine trebuie să fie crezut că dă viaţă morţilor?

Dreptcred.: Dacă Acesta, Care este Viaţa, n-a fost răstignit şi n-a murit, morţii nu trebuie să mai nădăjduiască viaţă. Dar, a fost răstignit şi a murit Cel Care este Viaţa, auzi, nu de la mine, ci de la fericitul Pavel, care glăsuieşte iudeilor:

„Voi ați cerut să vă dăruiască un bărbat ucigaş, iar pe Începătorul vieții L-ați omorât” (*Fapte* III, 14-15).

Nest.: Deşi se crede că începătorul vieții este propriu-zis Dumnezeu (*Fapte* III, 15), totuşi, fiindcă noi putem să numim începători ai vieții şi pe oamenii care transmit învățătura de a trăi frumos, explică mai clar, dacă poți, că Viața a fost răstignită sau că a murit.

Dreptcred.: Deşi se crede că nu oamenii care transmit învățătura de a trăi frumos, ci numai Dumnezeu (*Fapte* III, 15) este începătorul vieții, deşi eu te voi învăța totuşi din Scripturi, că El, Care este Viața, a fost răstignit şi a murit, tu iarăşi te întorci cu mintea spre alte lucruri, fiindcă nu voieşti să te supui adevărului şi nu încetezi să ne pui întrebări de prisos.

Nest.: Dacă n-aş vrea să cedez adevărului, niciodată n-aş aduce în discuție temele care mă frământă. Tu însă, fiindcă nu poți să răspunzi la obiecțiile noastre, ne insulți, ca pe nişte căutători de lucruri de prisos.

Dreptcred.: Este întru totul adevărat că nu eu, ci Însuşi Acela despre care se vorbeşte, răspunde obiecțiilor tale în locul meu. Cunoscându-te pe tine ca adversar al Său, El Însuşi spune în Deuteronom către poporul Israel: *„Şi veți vedea viața voastră, spânzurând pe lemn, şi nu veți crede”* (*Deuteronomul* XXVIII, 66).

VII. *Nest.:* Dar, cum poate Viața, prin Sine însăşi, să spânzure pe lemn?

Dreptcred.: În modul, în care Dumnezeu, Care este Viața, se crede că S-a făcut Om.

Nest.: Deci, Dumnezeu a fost răstignit de iudei?

Dreptcred.: Nu-mi crede mie, ci crede Profetului, care spune: „Dacă omul a pironit pe Dumnezeu, e pentru că voi, tot poporul, M-ați pironit pe Mine” (*Maleahi* III, 8, 9).

Nest.: Este întru totul fals; acest lucru nicidecum nu se citeşte în cărțile bisericeşti, deşi s-a scris la Profetul Maleahi: *„Dacă omul se năpusteşte (cu lovituri) împotriva lui Dumnezeu, e pentru că voi, tot neamul, v-ați năpustit asupra Mea”* (*Maleahi* III, 8-9).

Dreptcred.: Fără îndoială, aşa cum spui tu, acestea nu se cuprind în ediția veche; în ediția nouă, însă, este ceea ce s-a expus de către noi. Dar, dacă ți se pare că trebuie disprețuită autoritatea ediției recente, ascultă pe Apostolul care grăieşte: *„... n-ar fi răstignit pe Domnul slavei”* (*I Corinteni* II, 8).

VIII. *Nest.:* Dacă *„Domnul slavei cel răstignit”* (*I Corinteni* II, 8) trebuie crezut că e Dumnezeu răstignit, atunci şi Iacob e fratele lui Dumnezeu, fiindcă se numeşte fratele Domnului? (*Galateni* I, 19).

Dreptcred.: Nu este Unul Dumnezeu, iar Altul Domn, ci *„Domnul Însuşi este Dumnezeu”* (*Psalmul* XCIX, 2), fiindcă Profetul spune: *„Cunoaşteți că Domnul Însuşi este Dumnezeu”* (*Psalmul* XCIX, 2). De aceea, cu toată dreptatea, noi credem că *„Dumnezeul slavei”* a fost răstignit de către iudei, şi nu este, după cuvântul acesta al Profetului, contrar adevărului, că Iacov, fratele Domnului, este fratele lui Dumnezeu, după trup.

IX. *Nest:* Pentru noi este nouă şi insuportabilă învățătura aceasta a voastră care predică cum că Dumnezeu este pătimitor, câtă vreme, ce despre Cel Care a fost răstignit de către iudei Apostolul Petru mărturiseşte, limpede, în Faptele Apostolilor, spunând: *„Cunoscut să vă fie vouă tuturor, şi la tot poporul Israel, că în numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, pe Care voi L-ați răstignit, dar pe Care Dumnezeu L-a înviat din morți, întru Acela stă acesta, sănătos, înaintea voastră”* (*Fapte* IV, 10); şi iarăşi zice: *„Cu siguranță, să ştie, deci, toată casa lui Israel că Dumnezeu, pe acest Iisus, pe Care voi L-ați răstignit, L-a făcut Domn şi Hristos”* (*Fapte* II, 36). Aşadar, fiindcă Apostolul dă mărturie, că Acela, pe Care

iudeii L-au răstignit, a fost făcut Domn şi Hristos, de către Dumnezeu, nu mai este ascuns. Cine trebuie să se înţeleagă că este Domnul slavei (*I Corinteni* II, 8), sau, Cine trebuie să se creadă că a fost răstignit de către iudei. Eu nu cred că voi aţi ajuns într-o atât de mare prăpastie a erorii, încât să nu credeţi că Fiul lui Dumnezeu a fost făcut Domnul Dumnezeu de către Dumnezeu. De aceea, învăţaţi din această declaraţie a Apostolului şi din cuvântul Profetului, expus de tine, că numele „*Domn*" nu înseamnă, totdeauna, „*Dumnezeu*", ci, uneori, numai „*Dumnezeu*", alteori, numai „*Om*", iar, uneori „*Dumnezeu*" şi „*Om*". De aceea, nu suntem siliţi să înţelegem că „Dumnezeu a fost răstignit", pentru faptul că se spune de către Apostol „Domnul slavei a fost răstignit (*I Corinteni* II, 8), nici pentru că se spune „*Iacov, fratele Domnului*" (*Galateni* I, 19), să credem că el este fratele lui Dumnezeu.

Dreptcred.: Că Iisus Nazarineanul este Dumnezeu, socotesc că am arătat destul, atât din raţiune, cât şi din mărturii scrise, în cuvântul de mai sus. Dar, pentru necredincioşi toate sunt nimic. Însă, pentru că tu socoteşti că este o mare greşeală, a crede că Dumnezeu a fost făcut Domnul Dumnezeu de către Dumnezeu, fiindcă s-a spus, de către Petru, despre Iisus Cel răstignit: „*Fiindcă Dumnezeu L-a făcut pe El Domn şi Hristos*" (*Fapte* II, 36), eu te întreb: Oare, fiindcă era Iisus, dar nu era Domn, a fost făcut El Domn de către Dumnezeu, sau, fiindcă era Domn, a fost făcut Domn de către Dumnezeu?

Nest.: Cum ar fi fost făcut Domn, de către Dumnezeu, dacă El era Domn? Nimeni nu se face ceea ce este? ci, pentru că nu era Domn, se spune că a fost făcut Domn de către Dumnezeu.

Dreptcred.: Aşadar, era cândva, când Iisus nu era Domn?

Nest.: Nu era Domn, mai înainte de a fi făcut Domn.

Dreptcred.: Dar în ce mod ai spus: dacă ar fi fost Domn, n-ar fi fost făcut Domn, de către Dumnezeu; ci fiindcă nu era Domn, de aceea a fost făcut Domn de către Dumnezeu?

Nest.: Pentru că, înainte de a se fi născut, nu era Domn Cel care avea să devină Domn; nici după ce S-a născut nu S-a făcut Domn, ci S-a făcut Domn chiar în pântece prin unirea Fiului lui Dumnezeu cu El.

Dreptcred.: Deci, Unul este Fiul lui Dumnezeu şi altul Iisus, Care, prin unirea Fiului lui Dumnezeu cu El, se face Domn?

Nest.: El Însuşi este Acela, cum am spus, mai sus, după demnitate şi autoritate, nu însă, după naturi.

Dreptcred.: Aşadar, după naturi, sunt doi, dar după demnitate şi putere este un singur Fiu? Şi Care dintre aceştia trebuie să fie crezut că „*a luat chip de rob*"? (*Filipeni* II, 7).

Nest.: Nu sunt doi Fii, cum zici tu, ci Unul este Fiul lui Dumnezeu, pe Care Îl credem că este, totuşi, în două naturi unite. Acesta chiar „*deşi era în chipul lui Dumnezeu, a luat chip de rob*" (*Filipeni* II, 6).

Dreptcred.: Deci, Fiul lui Dumnezeu, deşi era Dumnezeu şi Domn, a luat chip de rob, şi S-a făcut rob, în chipul robului, sau, mărturiseşti că a crede aceasta este o eroare?

Nest.: Cine nu crede aceasta este de-a dreptul păgân.

Dreptcred.: Aşadar, dacă nu este o eroare să credem că Fiul lui Dumnezeu e Dumnezeu, fiindcă era Dumnezeu şi Domn, întrucât era egal cu Dumnezeu-Tatăl şi că El s-a făcut rob, în chipul robului, fiindcă aceasta o mărturiseşte chiar El Însuşi despre Sine, când zice către Tatăl: „*Eu sunt Robul Tău şi Fiul roabei Tale*" (*Psalmul* CXV, 7), nu este eroare nici să credem că Fiul lui Dumnezeu a fost făcut Dumnezeu de către Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu şi Domn

după ceea ce s-a făcut rob. Şi de aceea, nu trebuie să fie înţeles, aşa cum spui tu, odată, numai Dumnezeu, altădată numai Om, altădată, însă, Dumnezeu şi Om. Ci totdeauna trebuie să fie înţeles „Dumnezeu-Domn" şi „Domnul-Dumnezeu", fiindcă, nu trebuie să se predice că nu Altul a fost făcut Domn de către Dumnezeu decât Cel Care, luând chip de rob, S-a făcut rob, o dată ce, mai înainte de veacuri, era *„Domnul proslăvit"*, pe Care Pavel Îl predică *„răstignit de către iudei"* (*I Corinteni* II, 8). De aceea, El Însuşi glăsuieşte către Tatăl: *„Şi acum, proslăveşte-Mă, Părinte, la Tine Însuţi cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea"* (*Ioan* XVII, 5). Aşadar, Iisus, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce e Dumnezeu se face Domn şi se proslăveşte de către Tatăl, nu cu slava pe care n-a avut-o, ci *„cu slava pe care a avut-o la Tatăl, mai înainte de a fi lumea"*. De aceea, nu trebuie să ne îndoim că Iisus este prin natură Dumnezeu, pe Care Îl predică Apostolul Petru spunând că, precum a fost făcut Domn de către Dumnezeu, tot aşa, a fost proslăvit de Dumnezeu: *„Dumnezeul lui Avraam şi Dumnezeul lui Isaac, şi Dumnezeul lui Iacov a slăvit pe Fiul Său, pe Care voi L-aţi predat şi L-aţi tăgăduit în faţa lui Pilat, care găsise cu cale să-L elibereze"* (*Fapte* III, 13).

Nest.: Dacă nu vei crede că toate acestea sunt, din cauza unirii lui Dumnezeu cu Omul, eşti dovedit, fără îndoială, că predici că Dumnezeirea este pătimitoare.

Dreptcred.: „Nicidecum nu predic că Dumnezeirea este pătimitoare, însă, mărturisesc că Dumnezeu a pătimit în Trup, fiindcă ştiu că Iisus Hristos este Dumnezeu adevărat".

Nest.: Eu, în nici un fel, nu mărturisesc că Dumnezeu a pătimit în Trup, lucru care, nu se citeşte în Sfintele Scripturi, dar, urmând Apostolului Petru, mărturisesc că Hristos a pătimit în Trup.

Dreptcred.: Eu mărturisesc ambele adevăruri de credinţă: Dumnezeu a pătimit în Trup, şi Hristos a pătimit în Trup, pentru că *„Hristos este peste toate Dumnezeu"* (*Romani* IX, 5). Tu, însă, te fereşti să spui că Dumnezeu a pătimit în Trup, fiindcă nu crezi că Hristos este Dumnezeu. Căci, dacă nu tăgăduieşti că Hristos este Dumnezeu, urmează că, zicând că Hristos a pătimit, în Trup, ai zis, că Dumnezeu a pătimit în Trup, fiindcă Hristos, Care a pătimit, este fără îndoială Dumnezeu.

Nest.: Dacă este acelaşi lucru a spune că Dumnezeu a pătimit în Trup, şi a spune că Hristos a pătimit în Trup, aceasta înseamnă, după voi, că nu numai Fiul ci şi Tatăl este Hristos, fiindcă, fără îndoială, şi El este Dumnezeu.

Dreptcred.: Tatăl nu este Hristos, deşi este Dumnezeu, nici nu este Dumnezeu fiindcă este ceea ce este Hristos; Hristos însă, este Fiul fiindcă nu este El Însuşi Dumnezeu-Tatăl, ci fiindcă El este Hristos-Dumnezeu. Din această cauză, credincioşii Bisericii universale mărturisesc ambele adevăruri de credinţă, că şi Dumnezeu a pătimit în Trup, şi Hristos a pătimit în Trup.

X. *Nest.:* Dacă Hristos este Dumnezeu, Cine este Cel Care spune iudeilor: *„De ce vreţi voi să Mă ucideţi pe Mine, Omul care v-am vorbit adevărul"*? (*Ioan* VIII, 40).

Dreptcred.: Este Acela despre Care s-a scris că *„Iudeii căutau, şi mai mult, să-L omoare, nu numai pentru că dezlega sâmbăta, ci şi pentru că zicea că Dumnezeu este Tatăl Său, făcându-Se pe Sine deopotrivă cu Dumnezeu"* (*Ioan* V, 18).

Oare, ce urmă de nedumerire ne-a mai rămas, ca să nu credem că Iisus Hristos este Dumnezeu prin natură? Dacă El ar fi Dumnezeu, prin Har, şi nu prin natură, nicidecum nu S-ar face pe Sine egal cu Dumnezeu.

Nest.: Aşadar, greşeşte Pavel când zice: *„De vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un Om şi*

învierea morților"? (*I Corinteni* XV, 21).

Dreptcred.: Dar cum poate să fie învierea morților printr-un om, dacă nu este Învierea Însuși omul, Care grăiește în Evanghelie: „*Eu sunt Învierea și Viața*"? Și, fiindcă *Învierea* și *Viața* tuturor nu este decât fiindcă El este Dumnezeu, fără nici o îndoială, Acel Dumnezeu este Omul, prin Care spune Apostolul că este Învierea (*I Corinteni* XV, 21).

Nest.: Așadar, același Apostol se arată, întru totul, necunoscător al acestei taine, fiindcă zice: „*Unul este și Mijlocitorul între Dumnezeu și oameni, Omul Iisus Hristos*"? (*I Timotei* II, 5).

Dreptcred.: Așa precum Apostolul nu este necunoscător al acestei taine, tot așa, el nici nu se contrazice pe sine însuși fiindcă spune: „*După venirea Marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Care S-a dat pe Sine pentru păcatele noastre*" (*Tit* II, 13-14). Deci, dacă Omul Iisus Hristos care este „*Mijlocitorul între Dumnezeu și oameni*" (*I Timotei* II, 5), El este marele Dumnezeu care „*S-a dat pe Sine pentru păcatele noastre*" (*Tit* II, 14), nu este o contradicție în ceea ce spune Apostolul, ci mărturisește, în toate modurile, unul și același lucru, că Dumnezeu a pătimit în Trup, și Hristos a pătimit în Trup. De aceea, însăși Biserica recunoaște că Minunile și Patimile sunt ale Unuia și Aceluiași. Pentru acest motiv, dacă cineva nu mărturisește ambele adevăruri de credință, ori trebuie să fie îndepărtat ca un iudeu, ori trebuie să fie socotit ca un maniheu.

XI. *Nest.:* Până acum, ai recurs la o artă șireată și foarte subtilă de-a înșela; acum, însă, n-ai să mai poți găsi refugiu, predicând că Minunile și Patimile sunt ale Unuia și Aceluiași Fiu, fiindcă Apostolul învață, limpede, adresându-se evreilor, că Domnul Iisus Hristos a fost desăvârșit de către Dumnezeu-Cuvântul, prin Patimi,

zicând: „*Căci, ducând pe mulți fii la mărire, I se cădea Aceluia, pentru Care sunt toate și prin Care sunt toate, ca să desăvârșească prin Pătimire pe Începătorul mântuirii*" (*Evrei* II, 10). Observi că Dumnezeu-Cuvântul, Cel „*pentru Care și prin Care sunt toate și Care a adus la slavă pe mulți fii, a desăvârșit pe începătorul mântuirii lor*"? (*Evrei* II, 10).

Dreptcred.: Mi-ai dat mie un mare loc de scăpare și mi-ai deschis ușa, prin care, intrând, condus de Cel Care a spus „*Eu sunt Ușa*" (*Ioan* X, 9), nu prin meșteșugiri șirete, pentru a înșela, cum afirmi tu, ci, mai degrabă, prin cele mai adevărate documente, voi respinge nepriceperea și perfidia ta. Căci, pentru că nu înțelegi gândul Apostolului, ești convins să predici că unul este Fiul lui Dumnezeu Cel pătimitor, și Altul Cel nepătimitor. Căci, nu precum afirmi tu, Dumnezeu-Cuvântul desăvârșește pe începătorul mântuirii noastre, ci Dumnezeu-Tatăl desăvârșește, prin Pătimiri, pe Iisus Hristos, Dumnezeu-Fiul „*pentru Care sunt toate și prin Care sunt toate*", *Începătorul Mântuirii fiilor* (*Evrei* II, 10). Căci, cine își permite să înțeleagă aici pe Altul ca „*începător al mântuirii fiilor*", desăvârșit prin Pătimiri, decât pe Acela „*Care a adus la slavă pe mulți fii, pentru Care sunt toate și prin Care sunt toate*"?, după ce a spus, mai sus „*Ci, pe Cel micșorat cu puțin față de îngeri, pe Iisus, Îl vedem încununat cu slavă și cu cinste, din pricina morții pe care a suferit-o, astfel că, prin Harul lui Dumnezeu, El a gustat moartea, pentru fiecare om*" (*Evrei* II, 9), îndată, a adăugat, zicând: „*Căci se cădea ca Acela – adică Dumnezeu-Tatăl, pentru Care sunt toate și prin Care sunt toate, pe Începătorul mântuirii lor*", de bună seamă al fiilor „*pe care i-a adus la slavă*"; Acesta, deși era egal cu Dumnezeu „*a fost micșorat, cu puțin, față de îngeri, prin Harul lui Dumnezeu-Tatăl, și a gustat moartea, ca, prin Pătimire, să se desăvîrșească*" (*Evrei* II,

9-10). Dar, mai limpede, suntem învățați despre aceasta la începutul Epistolei: *„După ce Dumnezeu, odinioară, în multe rânduri și în multe chipuri, a vorbit părinților noștri prin proroci, în zilele acestea, mai de pe urmă, ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor a toate, și prin Care a făcut și veacurile; Care, fiind strălucirea slavei și chipul ființei Lui și Care ține toate cu cuvântul puterii Sale, după ce a săvârșit, prin El Însuși, curățirea păcatelor noastre, a stat de-a dreapta slavei, întru cele prea înalte, făcându-se cu atât mai presus de îngeri, cu cât a moștenit un nume mai deosebit decât ei"* (*Evrei* I, 1-4). Iată Începătorul mântuirii *„Care a adus pe mulți fii la slavă, făcând curățirea păcatelor"*, curățire, care, negreșit, nu se poate face *„fără vărsare de sânge"* (*Evrei* IX, 22), așa cum învață Apostolul, același lucru, în alt loc: *„Strălucirea slavei și chipul ființei lui Dumnezeu, Care ține toate cu cuvântul puterii Sale, Se face El Însuși, mai presus de îngeri, și a șezut de-a dreapta slavei, prin Care s-au făcut veacurile"* (*Evrei* I, 1-4). Așa sunt predicate acestea de către Apostol. Și în continuare zice: *„Cel Care, fiind micșorat, cu puțin, față de îngeri, prin Harul lui Dumnezeu-Tatăl*, precum s-a spus, *a gustat moartea, pentru fiecare om"* (*Evrei* II, 9). Despre Acesta s-a spus: *„Pentru Care sunt toate și prin Care sunt toate, Care a adus pe mulți la slavă"* (*Evrei* II, 9). Așadar, nu este altul Dumnezeu-Cuvântul *„pentru Care sunt toate și prin Care sunt toate"* decât Începătorul mântuirii, Iisus, *„Care, făcând curățirea păcatelor, pe mulți fii i-a adus la slavă, desăvârșit fiind (de Tatăl) prin Pătimiri"* (*Evrei* II, 10). Căci același Apostol spune despre Tatăl: *„El Care pe Însuși Fiul Său nu L-a cruțat, ci L-a dat morții, pentru noi toți"* (*Romani* VIII, 32).

XII. *Nest.:* Strădania ta, în general, nu urmărește nimic, decât să învețe, atât cât poate, că Dumnezeu, Cel

nepătimitor și nemuritor, a pătimit și a murit.

Dreptcred.: Fiindcă tu negi că e Dumnezeu, Cel Care S-a răstignit pentru mântuirea oamenilor, te întreb: Cine crezi că S-a întrupat?

Nest.: Fără îndoială, Cuvântul, precum mărturisește Evanghelistul zicând: *„Și Cuvântul Trup S-a făcut, și S-a sălășluit în noi"* (*Ioan* I, 14).

Dreptcred.: Dumnezeu-Cuvântul Însuși, Care S-a întrupat, a și pătimit? Sau, Unul S-a întrupat, iar Altul a pătimit?

Nest.: Într-adevăr, Dumnezeu S-a întrupat, însă n-a pătimit Dumnezeu, ci Trupul lui Dumnezeu.

Dreptcred.: Ne-ai dat o mare nădejde despre tine. Căci tu, care, până acum, afirmai că Trupul nu este al lui Dumnezeu, ci al Omului asumat, acum ai mărturisit că Trupul este al lui Dumnezeu. Dar, fiindcă este prea puțin limpede ceea ce spui, că nu este Dumnezeu Cel care a pătimit, ci Trupul lui Dumnezeu, dacă vrei, exprimă-te mai clar, căci, se pare că este prea absurd ceea ce spui. Dacă Trupul lui Dumnezeu a pătimit în Trup, cum a pătimit Trupul lui Dumnezeu, dacă nu cumva trebuie să credem că iudeii au răstignit un Trup fără suflet, gol de Dumnezeu? Pentru că este prea absurd să credem că a fost răstignit de către iudei, Trupul fără suflet rămâne să credem că a fost răstignit de către iudei, Trupul însuflețit al lui Dumnezeu, ceea ce înseamnă, fără nici o îndoială, Omul. Din afirmarea voastră că nu Dumnezeu a pătimit în Trup, ci Trupul lui Dumnezeu, rezultă dacă s-ar admite această credulitate, că Omul lui Dumnezeu a pătimit. Dar acest lucru se poate spune și despre Petru și Pavel, fiindcă și ei sunt numiți oamenii lui Dumnezeu și au pătimit pentru El.

XIII. *Nest.:* Într-adevăr, Dumnezeu n-a pătimit, pentru că este un sacrilegiu, a învăța că Dumnezeu este

pătimitor, dar Dumnezeu şi-a făcut proprii Patimile Trupului Său.

Dreptcred: Ceea ce e propriu se înţelege în multe chipuri. Căci şi Biserica este numită Trupul Lui (*Efeseni* I, 22-23) şi Dumnezeu îndură propriile suferinţe ale aceleiaşi Biserici (*Coloseni* I, 18, 24) chiar aflându-se în cer, glăsuieşte: *„Saule, Saule, de ce Mă prigoneşti*" (*Fapte* IX, 4). Dar fiecare dintre credincioşi este un mădular al ei (*I Corinteni* XII, 27), precum acelaşi Apostol învaţă, zicând: *„Voi sunteţi Trupul lui Hristos şi mădulare (fiecare) în parte*" (*I Corinteni* XII, 27). Dar şi pâinea, cu care se împărtăşeşte întreaga Biserică în amintirea Patimii Domnului, este Trupul Lui (cf. *Matei* XXVI, 26; *Marcu* XIV, 22; *Luca* XXII, 19; *I Corinteni* XI, 23-24). De aceea, se cuvine să lămureşti, prin exemple, în ce mod afirmi tu, că Dumnezeu şi-a făcut proprii patimile Trupului Său.

Nest.: Voi lămuri, cât voi putea, numai să te îndepărtez pe tine de la această cugetare, pentru ca să încetezi să mai afirmi că Dumnezeu-Cuvântul a pătimit în Trup, deşi Trupul lui Dumnezeu a pătimit. Acesta nu se numeşte Trupul lui Dumnezeu, în sensul în care se numeşte Biserica, nici în sensul în care se numeşte pâinea cu care se împărtăşeşte Biserica, în amintirea Pătimirii lui Hristos, ci se numeşte Trupul lui Dumnezeu, în sensul unui veşmânt propriu al unui om oarecare, veşmânt cu care a fost îmbrăcat, şi care, fiind sfâşiat de cineva, în mod jignitor, aceasta se referă la acela care a fost îmbrăcat cu el. În acest sens Dumnezeu îşi face proprii pătimirile Trupului Său.

Dreptcred.: Deci, Dumnezeu îşi face proprii pătimirile Trupului Său, după relaţie, nu printr-o adevărată şi intimă însuşire? Dar, cum se predică de către voi că Dumnezeu şi-a făcut proprii pătimirile Trupului Său, El, Care, nu prin impropriere, ci după relaţie şi-a făcut proprii

pătimirile Trupului Său? Dar cum poate fi propriu un veşmânt, pentru acela care a fost îmbrăcat cu el, o dată ce, el nu aparţine substanţei lui? Când definim ce este omul, nu includem veşmântul lui, pentru că este lucru clar că nu este o proprietate a substanţei lui. Deci, după voi, Dumnezeu îşi face proprii suferinţele Bisericile Sale, mai mult decât ale Trupului Său. Aceea, însă (Biserica) se numeşte Trupul lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu *„făcându-se părtaş trupului şi sângelui*" (*Evrei*, II, 14), S-a făcut *„Cap Bisericii*" (*Efeseni* V, 23); iar Biserica se face, prin credinţă, părtaşă a Lui, prin primirea Sfântului Duh.

La voi, însă, se crede că Trupul lui Dumnezeu are valoarea unui veşmânt, care nu aparţine, prin nimic, naturii dumnezeirii, sau a Trupului Lui. Isaia, însă, spune că veşmântul lui Dumnezeu nu este nimic altceva decât Trupul lui Dumnezeu, şi zice: *„Cine este Acela Care vine din Edom într-un veşmânt roşu din Bosor?*" (*Isaia* LXIII, 1). Iar, dacă şi tu înţelegi că veşmântul lui Dumnezeu nu este altceva decât Trupul lui Dumnezeu, rămâne ca şi tu să referi la acela, al cărui este veşmântul sau trupul, fie sfâşietura veşmântului, fie pătimirile trupului. Fără îndoială, trebuie crezut, prin urmare, că aceasta este o jignire a Aceluia şi o pătimire a Aceluia, al cărui trup sau veşmânt este.

XIV. *Nest.:* Dar, unde ai citit tu, în Sfintele Scripturi, că Biserica este Trupul lui Dumnezeu-Cuvântul, şi nu, mai degrabă, Trupul lui Hristos?

Dreptcred.: Prin această afirmaţie, tu admiţi că Unul este Hristos şi Altul este Dumnezeu-Cuvântul. Dar, dacă nu este Unul, Hristos, şi Altul, Dumnezeu-Cuvântul, ci, Dumnezeu-Cuvântul este Însuşi Hristos, se înţelege că, precum se spune că Biserica este Trupul lui Hristos, tot aşa se spune că este Trupul lui Dumnezeu-Cuvântul. Dar,

dacă Trupul lui Hristos nu este Trupul lui Dumnezeu-Cuvântul, cum ai spus mai sus că Trupul lui Dumnezeu a pătimit?

Nest.: Am zis că a pătimit Trupul lui Dumnezeu, nu, însă, al lui Dumnezeu-Cuvântul, fiindcă Hristos este Dumnezeu prin onoare şi demnitate. Şi am spus că trupul Lui a pătimit pentru că în El este sălăşluit Dumnezeu-Cuvântul. Prin aceasta, am negat că Dumnezeu a pătimit, dar, am mărturisit, totuşi, că Trupul lui Dumnezeu a pătimit.

Dreptcred.: Deci, Hristos nu este *Dumnezeu-adevărat* (*I Ioan* V, 20), ci se numeşte Dumnezeu după voi, pentru că în El sălăşluieşte Dumnezeu-Cuvântul, prin onoare şi demnitate sau, mai degrabă, numai după nume se numeşte Dumnezeu. Dar, aceasta, cum nu este contrară părerii Apostolului Ioan, care spune: *„Noi ştim că Fiul lui Dumnezeu a venit şi ne-a dat nouă pricepere, ca să cunoaştem pe Dumnezeul cel adevărat, şi să fim în adevăratul Fiu al Lui, Iisus Hristos. Acesta este adevăratul Dumnezeu şi Viaţa de veci?"* (*I Ioan* V, 20).

XV. *Nest.:* Dacă tu spui că Hristos este Dumnezeu, nu pentru onoarea şi demnitatea sălăşluirii lui Dumnezeu-Cuvântul, în El, desigur, tu admiţi că Dumnezeu a fost văzut şi a fost pipăit de către oameni.

Dreptcred.: Dacă Dumnezeu n-a fost văzut şi n-a fost pipăit de oameni, cum spune acelaşi Ioan: *„Ce era la început, ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul Vieţii, şi Viaţa s-a arătat şi am văzut-o şi mărturisim şi vă vestim Viaţa de veci care era la Tatăl şi s-a arătat nouă?"* (*Ioan I*, 1-2) pătrunde, singur, fiecare cuvânt din cele spuse aici, şi vezi că Dumnezeu a fost văzut şi pipăit de oameni, într-un cuvânt, Apostolul, cel atât de mare, dă mărturie că Cuvântul vieţii, Care a fost la început la Tatăl, pe Care

(oamenii) L-au ascultat; din Lege şi din Profeţi, a fost văzut şi a fost distins, cu ochii lor, şi a fost pipăit, cu mâinile lor. Dar, ca nu cumva cineva să fie ispitit să afirme că *„alt Cuvânt"*, în afară de Cel *„Care este Dumnezeu şi la Dumnezeu"* a fost văzut şi a fost pipăit (*Ioan I*, 1), îndată, Apostolul adaugă: *„Şi Viaţa S-a arătat, şi am văzut-o, şi mărturisim, şi vă vestim viaţa de veci, care era la Tatăl şi S-a arătat nouă"* (*I Ioan* I, 2).

Nest.: Aşadar, Domnul nu spune adevărul când zice: *„Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată"*? (*Ioan I*, 18). Dar şi Apostolul, vorbind despre Dumnezeu, zice: *„Pe Care nimeni dintre oameni nu L-a văzut, dar nici nu poate să-L vadă"* (*I Timotei* VI, 16); şi către Moise, zice Dumnezeu: *„Nimeni nu poate să vadă faţa Mea, şi să trăiască"* (*Ieşirea*, XXXIII, 20).

Dreptcred.: Dacă Cel care a fost văzut nu este Dumnezeu, cum spune El Însuşi: *„Iată, Eu sunt de faţă, Cel Care vorbeam"* (*Isaia* LII, 6), şi Profetul: *„Dumnezeu, strălucitor, va veni, Dumnezeul nostru şi nu va tăcea"* (*Psalmul* XLIX, 3)?

Nest.: Aşadar, trebuie să credem că Sfânta Scriptură se contrazice?

Dreptcred.: Sfânta Scriptură nu se contrazice, pentru cei care o înţeleg, cu credinţă, ci li se pare că se contrazice acelora, care amăgiţi de duhul eretic, nu pot să înţeleagă cele ce sunt adevărate. Căci, pentru că nimeni nu poate să vadă natura Dumnezeirii, cu ochii trupeşti, natură care, nu este Trup, ci Spirit, s-a zis: *„Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată"* (*Ioan I*, 18; *Ioan IV*, 12) şi *„Nimeni nu va vedea faţa Mea şi va trăi"* (*Ieşirea* XXXIII, 20). Dar, că Dumnezeu va fi văzut, de către oameni în Trupul luat asupra Sa, ne învaţă chipul arătat lui Iacov, pe când se lupta cu un om, într-o vedenie. Căci însuşi prea fericitul patriarh (Iacov), binecuvântat de Dumnezeu, a zis: *„Am*

văzut pe Dumnezeu, față în față, și mântuit este sufletul meu" (*Facere* XXXII, 24-30). Dar și Toma, după Învierea Domnului, pipăindu-I și atingându-I coasta Domnului, împunsă cu sulița, a exclamat: „*Domnul meu și Dumnezeul meu!*" (*Ioan* XX, 28).

Nest.: Tu ai adus mult folos părerilor noastre, chiar fără voia ta, căci natura divină nu este Trup, ci Spirit, precum chiar tu ai mărturisit. Că o natură a fost văzută și împunsă cu sulița, nu este nici o îndoială, fiindcă, Apostolilor, care se îndoiau despre El, Însuși Domnul le-a spus: „*Pipăiți-Mă și vedeți că duhul, carne și oase, nu are, precum vedeți că am Eu*" (*Luca* XXIV, 39). Deci, a fost văzut și a fost pipăit Domnul Iisus Hristos, Care a fost străpuns cu sulița. De aceea, după ce Apostolul L-a recunoscut pe El, a exclamat și a zis: „*Domnul meu și Dumnezeul meu!*" (*Ioan* XX, 28). Din acestea apare, în mod evident, că nu este Dumnezeu Iisus Hristos, Cel pe Care L-a văzut și L-a pipăit Toma, sau Hristos cel înviat din morți, decât pentru sălășluirea în El a lui Dumnezeu, pe Care „*nimeni*", fără îndoială, „*dintre oameni nu-L vede și va trăi*" (*I Timotei* VI, 6; *Ieșirea* XXXIII, 20).

Dreptcred.: Toma nu-L numește Dumnezeu pe Cel pe Care L-a văzut și L-a pipăit, pentru faptul că sălășluiește Dumnezeu în El, cum afirmi tu, pentru că, a crede că există doi Fii este în afară de credința apostolică, ci el mărturisește, direct, că Însuși Acela, ale cărui împunsături le-a pipăit, este Dumnezeul său. Căci Dumnezeul Apostolilor este Dumnezeu nu prin demnitate ci prin natură. Profetul Ieremia mărturisește foarte limpede despre Acela Care a fost văzut și pipăit că este Dumnezeu, prin natură, zicând: „*Acesta este Dumnezeul nostru și nimeni altul nu este asemenea Lui, Aflat-a toată calea științei și a dat-o lui Iacov, sluga Sa și lui Israel, cel iubit de Dânsul. După aceasta, pe pământ S-a arătat și cu*

oamenii împreună a locuit" (*Baruh* III, 36-38). De aceea, Dumnezeu-Omul este Iisus-Hristos, față de Care „*nimeni altul nu este asemenea*" (*Baruh* III, 36-38).

Nest.: Dacă nu este un alt Dumnezeu decât Cel Care a fost împuns cu sulița și răstignit de către iudei, Care este Dumnezeul care a înviat pe Dumnezeu, o dată ce nu este alt Dumnezeu, Care să fie asemenea Celui răstignit?

Dreptcred.: Tu nu cedezi nicidecum din voința de a crede că Hristos nu este altceva decât Unul din aceia despre care spune Dumnezeu: „*Fiindcă Eu voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu*" (*II Corinteni* VI, 16; Levitic XXVI, 12).

XVI. *Nest.:* Dar, despre nimeni dintre aceia nu s-a spus ceea ce mărturisește Apostolul despre Hristos, zicând: „*Căci întru El locuiește, trupește, toată plinătatea Dumnezeirii*" (*Coloseni* II, 9).

Dreptcred.: Ce înțelegi prin plenitudinea Dumnezeirii care locuiește în Hristos?

Nest.: Fără îndoială, toată Treimea.

Dreptcred.: Așadar, Hristos, în Care locuiește toată Treimea, este al patrulea?

Nest.: Oare, îl facem mincinos pe Pavel care afirmă aceasta?

Dreptcred.: Nu este mincinos Pavel, pentru că el nu zice că Treimea locuiește în Hristos. Căci el nu-L știe pe Hristos în afara Treimii.

Nest.: Dacă în Hristos nu locuiește Treimea, cum locuiește „*toată plenitudinea Dumnezeirii*" în Hristos? (*Coloseni* II, 9). Căci, ori nu locuiește plenitudinea Dumnezeirii în Hristos, o dată ce nu locuiește Treimea în El, dacă locuiește plenitudinea Dumnezeirii, fără îndoială, în Hristos locuiește Treimea.

Dreptcred.: Locuiește plenitudinea Dumnezeirii în Hristos, dar nu locuiește în El Treimea, ca nu cumva să nu

mai fie Treimea, ci Pătrime. Fiindcă nimeni nu se îndoieşte că împreună cu Treimea e Tatăl şi Fiul şi Sfântul Duh. Hristos se înţelege, descoperit ca al patrulea, dacă în El locuieşte Treimea. De aceea, Pavel învaţă că nu Treimea locuieşte în Hristos, când zice *„Fiindcă în El locuieşte trupeşte toată plenitudinea Dumnezeirii"* (*Coloseni* II, 9), ci că Tatăl locuieşte în Hristos.

Nest.: Dacă, prin „toată plenitudinea Dumnezeirii" trebuie să fie înţeles singur Tatăl, nu mai rămâne ceva pentru Fiul şi pentru Duhul Sfânt, ca să fie Dumnezeu.

Dreptcred.: Tu afirmi că Tatăl este Dumnezeu deplin şi desăvârşit, sau mărturiseşti că perfecţiunea şi Plenitudinea Lui este Fiul şi Sfântul Duh?

Nest.: E deplin, fără îndoială, şi perfect.

Dreptcred.: Deci nu mai lasă Dumnezeu-Tatăl, cel deplin şi perfect, ca să fie Dumnezeu şi Fiul şi Sfântul Duh? Dar, dacă a crede aceasta este ceva neevlavios, urmează că nu este ceva contrar, ba, mai mult, este ceva foarte potrivit adevărului, decât să înţelegem că Tatăl este plenitudinea Dumnezeirii, fiindcă, precum El Însuşi este plenitudinea Sa la fel şi Fiul este plenitudine şi Sfântul Duh este plenitudine şi toţi, împreună. Aceasta este întreaga Treime, că nu trei, ci Una este plenitudinea Dumnezeirii, fiindcă, şi Tatăl este perfect, şi Fiul este perfect şi Sfântul Duh este perfect şi toţi, împreună, nu sunt trei Perfecţiuni, ci o singură Perfecţiune. Dacă deci Fiul, precum mărturiseşte Ioan despre El, se numeşte Plenitudine, zicând *„Noi toţi din Plinătatea Lui am luat"* (*Ioan* I, 16), cum trebuie să fie negat, că Tatăl este Plenitudine?

Nest.: Dumnezeirea Treimii este una şi Treimea un singur Dumnezeu? Sau, sunt trei Dumnezei şi trei Dumnezeiri?

Dreptcred.: Fără îndoială e o singură Dumnezeire a

Treimii şi Treimea, un singur Dumnezeu.

Nest.: Dacă există o singură Dumnezeire a Treimii şi Treimea e un singur Dumnezeu, cum nu locuieşte în Hristos Treimea o dată ce în Hristos locuieşte plenitudinea Dumnezeirii Care este Una şi singura?

Dreptcred: Nu este nicio îndoială, la noi, că Hristos subzistă în două naturi unite, una a Divinităţii şi alta a Umanităţii; dar, fiindcă Dumnezeirea întregii Treimi este una şi singura, urmează, după voi, că Hristos este Treime şi Umanitate, şi El subzistă din Dumnezeirea întregii Treimi, Care este Una şi Singura, şi din Umanitate. Şi, mai departe, dacă Hristos este Treimea şi Umanitatea, în Hristos nu locuieşte Treimea, ci Hristos este însăşi Treimea.

XVII. *Nest.:* Hristos nu este Treimea şi Umanitatea, dar, totuşi, Hristos este din Dumnezeirea perfectă şi din Umanitate şi în Hristos locuieşte Treimea. Şi Hristos nu este «al patrulea», cum afirmi tu. Căci nimeni nu se îndoieşte că Tatăl locuieşte în Fiul şi Fiul în Tatăl, de Care nu este despărţit Sfântul Duh (*Ioan* XIV, 10, 11). Iar dacă Fiul, însă, este Dumnezeu, în Care locuieşte Tatăl, *«în Hristos, El împacă lumea cu Sine Însuşi»* (II *Corinteni* V, 19). Astfel, pentru unirea Fiului cu Sine, Unul şi Acelaşi este Fiul şi Hristos. Din acest motiv, Treimea locuieşte în Hristos şi Hristos nu este «al patrulea».

Dreptcred.: Prea mare este această absurditate lipsită de raţiune. Căci, de unde, până acum, susţineai cu tărie că Treimea locuieşte în Hristos, pentru faptul că s-a spus *«Că în El locuieşte, trupeşte, toată plinătatea Dumnezeirii"* (*Coloseni* II, 9), acum, spui că nu toată Treimea, ci numai Dumnezeu-Fiul este în Hristos, pentru motivul că s-a scris: *„Dumnezeu era în Hristos, împăcând lumea cu Sine Însuşi"* (II *Corinteni* V, 19). Totuşi, fiindcă Tatăl locuieşte în Fiul şi El Însuşi, în Tatăl, şi de Ei nu se desparte Sfântul

Duh, afirmi iarăşi, că în Hristos locuieşte toată Treimea, potrivit acestei raţiuni, dar, pentru aceea, zici tu, nu există o pătrime, deşi în Hristos locuieşte Treimea, fiindcă Dumnezeu-Cuvântul este în Hristos, aşa încât, pentru că Fiul S-a unit cu El, Unul este Fiul şi Unul este Hristos. Dar, dacă spui că în Hristos este, fie Treimea, fie Dumnezeu-Cuvântul, eşti dovedit că predici quaternitatea, iar nu Treimea.

Nest.: În ce mod voi fi dovedit că predic Pătrimea, iar nu Treimea, dacă spun că în Hristos este, fie Treimea, fie Dumnezeu-Cuvântul?

Dreptcred.: Pentru că Treimea este, aşa cum am spus mai sus, Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, Care, dacă locuiesc în Hristos, Hristos se înţelege, fără îndoială, ca al patrulea în Care locuieşte Treimea. Şi iarăşi dacă în Hristos este Fiul lui Dumnezeu, nu mai este El Însuşi Hristos; şi dacă nu este Hristos Însuşi, sunt numaidecât doi - Dumnezeu-Fiul şi Hristos, în Care locuieşte Acela, deşi, în mod şiret, tu aduci dovezi, pentru amăgirea celor simpli, că ei (cei doi) sunt Unul. Dar Apostolul ne-a învăţat, mai sus, că nu Dumnezeu-Fiul este în Hristos, ci Dumnezeu-Tatăl, Care împacă lumea cu Sine Însuşi. Căci se spune: *„Deci, dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi. Şi toate sunt de la Dumnezeu, Care ne-a împăcat cu Sine, prin Hristos"* (*II Corinteni* V, 17-18), Apoi, dacă pare că mai există vreo îndoială, la Care Dumnezeu se referă cuvintele *„a împăca lumea cu Sine, prin Hristos"*, la Tatăl sau la Fiul, să învăţăm de la Domnul Însuşi Care zice: *„Tatăl, Care rămâne întru Mine îşi face lucrările Lui»* (*Ioan* XIV, 10).

XVIII. *Nest.:* Puterea şi lucrarea Treimii este una, şi egală, sau diferită?

Dreptcred.: Fără îndoială, una.

Nest: Deci, toate câte sunt create, sunt create de toată

Treimea? Sau tu nu eşti de părerea aceasta?

Dreptcred.: „Toate cele ce face Tatăl, acestea le face şi Fiul, întocmai" (*Ioan* V, 19); şi fără Duhul Sfânt, Tatăl, sau Fiul nu fac ceva.

Nest.: Tot ceea ce este muritor, spui că este creat, sau necreat?

Dreptcred.: Cu totul creat.

Nest.: Aşadar, dacă tot ceea ce moare este creatură, atunci, şi Hristos, Care a murit pentru păcatele noastre, este creatură; dar, fiindcă nu există nici o creatură, pe care să n-o fi lucrat, Treimea, desigur, Hristos, despre Care credem că a murit pentru păcatele noastre, a fost creat de întreaga Treime; şi a fost înviat de Ea din morţi, fiindcă una este puterea şi lucrarea Treimii. Deci, dacă nu este contrar adevărului a crede că Hristos a fost creat şi înviat, de către întreaga Treime, precum ne-a învăţat raţiunea, nu va fi contrar adevărului nici a mărturisi că întreaga Treime locuieşte în Hristos, pe Care, fără îndoială, L-a înviat, din morţi.

Dreptcred.: Această afirmaţie este nelegiuită şi batjocoritoare de cele sfinte, şi trebuie să fie considerată echivalentă cu blasfemiile arienilor, care nu predică adevărul că Hristos este Dumnezeu, ci spun că este creatură. Deci, nu este adevărat ceea ce ai „argumentat" tu, în mod nelegiuit, că întreaga Treime a creat şi a înviat pe Hristos, Care a murit pentru păcatele noastre, fiindcă Hristos, Care a murit pentru păcatele noastre, n-a fost în afară, şi străin de Treime, ci a fost Unul din Treimea însăşi. De fapt, El a fost creat şi înviat din morţi, de întreaga Treime, nu Hristos, ci Trupul lui Hristos; dar, fiindcă Trupul nu este al altuia, ci al lui Hristos Însuşi, Hristos S-a creat şi S-a înviat şi El pe Sine Însuşi după Trup, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh. Căci şi Apostolul mărturiseşte că Hristos a fost înviat, nu de către

Treime, ci de către Tatăl, zicând: *„Pavel, Apostol, nu de la oameni, nici prin vreun om, ci prin Iisus Hristos, şi prin Dumnezeu-Tatăl, Care L-a înviat pe El din morţi"* (*Galateni* I, 1). Şi zicând: *„Nu de la oameni, nici prin om, ci prin Iisus Hristos"* l-a predicat pe Hristos numai ca Dumnezeu, nu şi ca Om. Apostolul a scris aceasta Galatenilor care fuseseră înşelaţi de apostolii mincinoşi ai Iudeilor, cumpănindu-şi cu înţelepciune cuvântul său, ca să nu fie scandalizaţi, când aud că Dumnezeu a murit şi a fost înviat de către Dumnezeu-Tatăl, sau să-şi închipuie că li se predică de către apostol doi Dumnezei, sau să creadă că Hristos, Cel înviat din morţi, este numai Om adevărat.

XIX. *Nest.:* De vreme ce respingi afirmaţia mea, ca impioasă şi egală cu blasfemiile arienilor, pentru că am spus că Hristos este creatură, care a murit pentru păcatele noastre, fiindcă orice creatură este muritoare, iar, nemuritor este ceea ce nu este creat, şi socoteşti că eu predic pătrimea, pentru că am spus că Hristos a fost creat şi a fost înviat din morţi de întreaga Treime, tu te vădeşti ca asemenea arienilor, împarţi Ceea ce este de o fiinţă (homousion), şi predici Pătrimea, în loc de Treime.

Drepcred.: Deşi tu dai o definiţie, cu prea mare nepricepere, că orice creatură este muritoare, totuşi, când mă acuzi că eu împart Ceea ce este de o fiinţă sau că predic Pătrimea în loc de Treime?

Nest.: Prin aceea, că zici „Unul din Treime".

Drepcred.: Arată, te rog, în ce mod, zicând acestea, introduc eu diviziunea sau împărţirea în Treime, sau că introduc în predică pătrimea?

Nest.: Toate cele care sunt făcute nu pot să fie nefăcute. Treimea, însă, este nefăcută. Şi, ca să las la o parte altele, există un număr, în cele făcute, iar în număr este o ordine a primului şi a celui de al doilea; iar în ordine, este o gradaţie a unuia mai mare, şi a unuia mai

mic. Dar, nici ordinea, nici gradaţia nu poate să fie cu Treimea: şi din acest motiv, Ea nu are cele ce sunt pentru număr, şi nici număr nu are. Pentru aceasta, nu este, cu totul, potrivit adevărului, să spunem că Hristos este Unul din Treime, pentru că „Unul" se constată că este un cuvânt al numărării. Şi fiindcă orice număr este divizibil, a spune „Unul din Treime", de Care se ştie că subzistă în Unitate, iar nu în diviziune, înseamnă a împărţi Ceea ce este de o fiinţă.

Dreptcred: Prin raţionamente multe şi de prisos n-ai făcut nimic, decât ca, după o mare muncă, să te arăţi urmaş al lui Sabelie, care afirmă că, precum este o singură natură, aşa este şi o singură Subzistenţă sau Persoană a Treimii. Căci, dacă aşa cum vrei tu, în niciun fel nu se foloseşte numărul pentru Treime, înseamnă că nu există chiar Treimea, ci numai Unimea întreagă, potrivit noţiunii de „întreg". Şi, dacă există Unimea întreagă, potrivit cu ceea ce este „întreg", cum este Treime? Dar, poate că este Treime numai cu numele, şi nu în Subzistenţe sau în Persoane, cum te lupţi tu, ca să arăţi, precum s-a spus mai sus, o Treime asemenea lui Sabelie şi Pavel de Samosata.

Dar, dacă tu mărturiseşti că Treimea subzistă în realitate şi în ipostasuri, şi pe Unul Îl numeşti Tată, pe Altul, Fiu, pe Altul, Sfântul Duh, cum nu se numără Treimea? Căci însuşi faptul că se numeşte Treime, nu înseamnă altceva decât număr. Deci, Treimea se numără, şi nu se numără. Nu se numără, după natură, fiindcă despre ea s-a scris: *„Şi înţelepciunea lui Dumnezeu nu are număr"* (*Psalmul* CXLVI, 5). Se numără, însă, după Persoane, fiindcă sunt în Treime trei Persoane: Tatăl şi Fiul şi Sfântul Duh. Aşadar, în Treime, nu este numai un număr singular, ci ea admite chiar un număr plural, deşi nu toate cele ale numărului pot să fie admise pentru Ea (Treimea). Căci, potrivit numărului plural, s-a spus: *„Să*

facem om, după chipul și asemănarea noastră" (*Facere* I, 26), şi *„Vom veni - Eu şi Tatăl - ne vom face locaş la el"* (*Ioan* XIV, 23) şi *„Eu şi Tatăl Una suntem"* (*Ioan* X, 30). Suntem Una, după natură, nu suntem Una - după Persoane; de aici, noi suntem învăţaţi că „Una" nu este număr, deşi este origine sau început de numărătoare, fiindcă, totdeauna, acest „Una" rămâne ca Totalitate sau întreg şi indivizibil. Altfel, dacă „Una" (Unul) este socotită de tine ca număr, Treimea se numără, nu numai după Persoane, ci chiar după natură; dar, fiindcă, aşa cum zici tu, orice număr cade în diviziune, adică este divizibil, se divide, adică se împarte de către tine, mai degrabă, iar nu de către noi. Ceea ce este de o fiinţă (h/omousion), de către tine, care crezi că „Una" poate să fie numărată sau împărţită. Dar, dacă „Una", ca aceea care este Ceea ce este desăvârşit şi indivizibil nu poate să cadă într-o diviziune a numărului, noi nu împărţim pe Cel ce este de o fiinţă (h/omousion), fiindcă mărturisim că Hristos este, cu adevărat, Unul din Treime. Căci, nu toate cele ce se numără se divid în realitate, deşi, toate care se împart în realitate se numără. Aşa, noi numărăm când spunem „două puteri ale soarelui", strălucirea şi căldura; totuşi, nici pe acestea nu le divizăm în realitate, fiindcă le percepem numai prin cunoaştere.

La fel facem noi numărătoarea, când spunem că Hristos, Domnul nostru, este în două naturi unite, căci aceasta nu ne face să împărţim acele naturi, în realitate, ci numai prin cugetare le separăm. Iar Treimea, precum s-a spus mai sus, O şi numărăm, şi O şi distingem, după Persoane; totuşi, după natură, care este una şi singură, nici n-o separăm, nici n-o numărăm, fiindcă Unitatea sau Singularitatea, sau, ceea ce cred că este mai bine să se spună, Unimea Dumnezeirii, nici nu se separă nici nu se numără. Aşadar, se spune „Hristos, Unul din Treime", dar

nu se divide Ceea ce este de o fiinţă (h/omousion), fiindcă se afirmă „Unul din Treime" după ceea ce se numără Treimea, nu după ceea ce nu se numără. Aceasta mai ales că şi „Una", cum s-a spus, nu este socotită ca număr; şi toate cele ce sunt numărate, în minte, nu se divid în realitate. De aceea, şi Pavel zice: *„Este un singur Dumnezeu-Tatăl, din Care sunt toate, şi noi întru El, şi Unul Domnul nostru Iisus Hristos, prin Care sunt toate, şi noi întru El"* (I *Corinteni* VIII, 6). Pentru aceasta, atât din raţiune, cât şi din mărturiile dumnezeieşti, învăţăm că concluzia aceea a ta este deşartă şi fără putere când spune că nu este conform adevărului, să spunem că Hristos este „Unul din Treime", pentru că „Unul" este propriu numărului, şi orice număr este divizibil.

XX. *Nest.:* Ceea ce se spune că este din cineva, fie prin naştere, fie prin purcedere, arată că unul este dintr-altul: prin naştere, ca Fiul din Tatăl, căci se zice (*„Dumnezeu din Dumnezeu"*; şi, la fel, prin purcedere, Duhul Sfânt, căci şi despre El s-a scris: *„Iar noi n-am primit duhul lumii, ci Duhul Care este de la Dumnezeu"* (*I Corinteni* II, 12). Deci, dacă Hristos este din Treime prin naştere, este Unul, şi este Fiul lui Dumnezeu; iar dacă prin purcedere, este Altul, ca şi Cel ce purcede din Treime. Şi, ceea ce socotiţi voi să spuneţi despre noi, mai degrabă sunteţi vădiţi voi că predicaţi, şi anume că Hristos este al patrulea, şi în afară de Treime, când spuneţi că este din Treime. De aceea, eu socotesc că mărturisirea Bisericii universale, este că Hristos e „Unul în Treime", nu însă „Unul din Treime".

Dreptcred.: Precum prin „naştere" şi „prin purcedere" se arată că unul este din altul, tot aşa şi prin „creaţie" se dă învăţătura că unul este din altul. Căci despre creatură se spune: *„Toate sunt de la Dumnezeu"* (*I Corinteni* XI, 12). Drept aceea, cei care mărturisesc că Hristos a fost creat şi înviat de către Treime socotesc în

mod vădit că El este al patrulea străin de Treime. Deoarece tu ai încercat să arăți, mai sus, că prin „naștere" și prin „purcedere" înțelegem că unul este din altul, n-ai voit să mai spui „prin creație", ca nu cumva să apari că tu lucrezi contra ta. Noi, însă, mărturisim că Hristos nu este Unul din Treime prin naștere, nici prin purcedere, nici prin creație, ci după număr, precum obișnuim să arătăm, în mod special, ca unul, oarecare, este din doi, sau din trei și din mai mulți, într-un mod care nu aduce nici micșorarea, nici creșterea acelui număr, din care unul e arătat, în mod special. Nici nu se micșorează, nici nu crește numărul Apostolilor, când se spune: „*Unul dintre voi Mă va vinde*" (*Marcu* XIV, 18; cf. *Matei* XXVI, 21). Sau, Ioan nu se face pe el străin de cei doisprezece, nici nu dovedește că el este al treisprezecelea, când vorbește despre sine: „*Și la masă era rezemat la pieptul lui Iisus unul din Ucenici, pe care-l iubea foarte mult*"? (*Ioan* XIII, 23). Sau, s-a făcut vreo micșorare, sau vreo creștere a celor doi din ucenici care mergeau spre Emaus, atunci când s-a spus: „*Și unul din ei era Cleopa*"? (*Luca* XXIV, 18). Pentru aceea, nu se face nici o creștere, nici o micșorare Treimii, când se spune că Hristos este Unul din Treime, ci prin aceasta arătăm cu o indicare specială, că El este Unul din Treime. Deci respingem pe aceia care predică amestecarea Persoanelor, iar pe aceia care cred că El este străin de Treime, îi declarăm străini de adevărul Bisericii universale.

Fiindcă tu socotești că aceasta este ceva contrar adevărului, ori te descoperi că dai crezare amestecării Ipostaselor, ori, înțelegi că Hristos este străin de Treime. Iar a spune, că Hristos este Unul în Treime dar a nega că El este Unul din Treime, nu este propriu Bisericii universale, cum afirmi tu, ci celor care cred că Hristos a fost creat de Treime; ei cred că este în Treime, nu este din

Treime, în sensul că nu-L cunosc „a fi" (din Treime), ci clar „a fi în" (Treime), așa cum fiecare dintre noi este în Treime, fiindcă Unul este Dumnezeu, „*în Care ne mișcăm, viem și suntem*" (*Fapte* XVII, 28); sau în sensul ca atunci când spunându-se: Tatăl în Fiul învață că e Unul în Altul, așa când se spune că Hristos este în Treime, se înțelege că pe lângă Treime El se înțelege ca în Treime. Aceasta nu este nimic altceva decât a predica, fără îndoială, Pătrimea.

XXI. *Nest.:* Nu-mi mai vine în minte nici o obiecție decât, că eu socotesc că este mai bine să mărturisim nu „Unul din Treime", ci că „Hristos e o Persoană din Treime", mai ales pentru că sunt trei Persoane ale Treimii.

Dreptcred.: Nu este ceva ascuns credincioșilor Bisericii universale că de către unii se spune că, „Hristos e o Persoană" în sensul că Cel Care S-a răstignit pentru noi în Trup, nu este persoană din Treime. Căci ei nu cred că Persoana cea una a lui Hristos este din două naturi, unite în chip natural, ci ei adaugă că Persoana cea una a lui Hristos este din două Persoane, unite printr-o legătură și prin Har. Căci zicând „Hristos, o Persoană din Treime", ei nu vor să mărturisească pe „Hristos, Unul din Treime"; dintre aceștia te arăți că ești și tu, fiindcă, zicând că Hristos este o Persoană din Treime, refuzi să zici că El este Unul din Treime. Dar, cine este atât de nepriceput și de smintit încât să spună: Petru este o persoană din oameni, dar Petru nu este unul din oameni? De aceea, dreapta învățătură de credință este, să mărturisim că Dumnezeu-Cuvântul, Domnul nostru Iisus Hristos, Cel cu Trup propriu, este Unul din Treime, deși nu este, după Trup, din substanța divină.

XXII. *Nest.:* Eu nu mărturisesc că Hristos este Unul din Treime, pentru că în niciun loc din Scriptura canonică nu se citește aceasta. Însă, exemplul pe care ai voit tu să-l aduci despre Petru nu se recunoaște întru nimic că are vreo

legătură cu tema noastră, fiindcă oamenii sunt împărțiți în unul câte unul și fiecare în parte; a crede însă aceasta despre Treime, indivizibilă și inseparabilă, este o nelegiuire. Dar acea învățătură „e persoana în Treime" trebuie să o mărturisim, fiindcă fără Hristos nu este Treime.

Dreptcred.: Dacă tu declari, public, că niciodată n-ai să spui decât ceea ce este cuprins de în Scripturile canonice, te întreb unde ai citit tu, în Scripturi, că Hristos este „Unul în Treime", sau „o Persoană din Treime", sau că „nu este Treime, fără Hristos"? Când se spune aceasta; cine nu înțelege că, cei care afirmă acest lucru predică Pătrimea? Căci, dacă nu este Treime fără Hristos, urmează că Treimea este cu Hristos, în sensul cum e Treimea sau Dumnezeu cu fiecare dintre noi, care nu suntem din El, ci *„în El suntem"* (*Fapte* XVII, 28), cum am dovedit mai sus, cu mărturia Apostolului. Așadar, Hristos este Cel de al patrulea, cu Care este Treimea, Tatăl, și Fiul și Sfântul Duh. Dar, pentru că tu crezi că a spune că Hristos este Unul din Treime este contrar adevărului a Cui voce zici că este aceea prin care s-a spus: *„Iată, Adam s-a făcut ca Unul dintre noi"*? (*Facerea* III, 22).

Nest.: A lui Dumnezeu, desigur.

Dreptcred.: Așadar, sunt mai mulți, și nu un Dumnezeu; iar dintre Aceștia, Unul a zis către ceilalți: *„S-a făcut Adam ca și Unul din noi"*? (*Facerea* III, 22).

Nest.: Nu sunt mai mulți Dumnezei, ci Unul este Dumnezeu, Tatăl și Fiul și Sfântul Duh.

Dreptcred.: Deci de ce mărturisești, că vocea aceea este a Acelui Dumnezeu, Care este Tatăl și Fiul și Sfântul Duh? Și, dacă vocea aceea este a Acestui Dumnezeu, către cine a zis: *„S-a făcut Adam, ca și Unul din noi"*? (*Facere* III, 22).

Nest.: Fără îndoială a lui Dumnezeu-Tatăl către Dumnezeu-Fiul.

Dreptcred.: Deci, dacă Tatăl și Fiul și Sfântul Duh sunt, fără îndoială, Unul Dumnezeu-Treimea; dacă Tatăl zice către Fiul: *„Iată, Adam s-a făcut ca Unul din noi"* (*Facerea* III, 22), nu recunoști că spunând *„ca Unul din noi"* înțelege: Care suntem Treime?

Nest.: Trebuie să mărturisesc, chiar dacă n-aș vrea, că aceasta o spune Tatăl către Fiul, pentru că aceasta se spune de Scriptură. Ceea ce nu se exprimă, însă, prin aceste cuvinte, în nici un caz, nu îndrăznesc să spun. Îmi este îndeajuns, ca să fiu scutit de suportarea unei calomnii, să spun despre Fiul numai ceea ce se cuprinde în Simbolul de credință, anume că El este Dumnezeu și Fiul și Unul născut al Tatălui, născut din Duhul Sfânt și din Maria Fecioara.

Dreptcred.: Dar, a spus și acela care a fost osândit la Efes că Dumnezeu S-a născut din Fecioară, fără să fie mărturisit că, într-adevăr și în mod propriu, Dumnezeu S-a născut din Femeie; ci l-a numit așa pentru unirea lui Dumnezeu-Cuvântul cu Omul pe Care L-a născut Fecioara.

XXIII *Nest.:* Eu spun că Dumnezeu-Cuvântul, după Trup, S-a născut din Femeie.

Dreptcred.: Dar pe Dumnezeu-Cuvântul, despre Care spui că S-a născut din Femeie, Îl mărturisești că este în afara Treimii, sau Treime, sau Unul din Treime?

Nest.: Eu mărturisesc că Dumnezeu-Cuvântul nu este nici în afara Treimii, nici Unul din Treime, ci, mărturisesc că este Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu, Care S-a născut, după Trup, din Femeie, și a pătimit, pentru mîntuirea noastră; mărturisesc, însă, că nu voiesc să mă folosesc de cuvintele tale, nici să mărturisesc că Hristos este Unul din Treime.

Dreptcred.: După cum mi se pare, tu nu vrei să te

folosești de cuvintele mele, mai cu seamă, fiindcă nu sunt ale mele, ci ale adevărului (tu vrei să te folosești prea mult de cuvintele tale, după obiceiul eretic, tăgăduind însuși ceea ce spui. Căci și arienii mărturisesc, împreună cu noi, că sunt trei Persoane, Tatăl și Fiul și Sfântul Duh, dar, nevoind să spună (h/omousion) – de aceeași ființă au fost osândiți; tot așa, cei ai lui Paul de Samosata predică, împreună cu noi, (h)omousion, dar, pentru că tăgăduiesc cele trei Persoane ale Treimii, au fost socotiți eretici.

Deci, la fel sunt respinși și aceștia care spun că într-adevăr Dumnezeu-Cuvântul S-a născut din Fecioara, după Trup, dar nu voiesc ca El să fie Unul din Treime, sau, pe cei care înțeleg să afirme cu Sabelie că este o singură Persoană a întregii Treimi, sau predică, nu știu pe Care alt Dumnezeu-Cuvântul, iar nu pe Cel care este din Treime.

Nest.: Dar, altceva este a spune că sunt trei Persoane și a tăgădui Treimea de o ființă, sau a mărturisi (h)omousion, și a nu accepta, sub nici un motiv, trei Persoane, ceea ce, în realitate, este ceva deosebit de adevăr și alta este să fii de acord în realitate și să te deosebești numai prin cuvinte.

Dreptcred.: Deci spui că este în acord cu învățătura Bisericii universale, și cu adevărul, să spui că Hristos este Unul din Treime?

Nest.: Nu vreau să mai discut cu tine, decât că ești dovedit că predici, cu un înțeles eretic, pe nu știu Care Dumnezeu-Cuvântul, – împreună cu maniheii – nu pe Cel Care este din Treime. Căci, dacă te-ai deosebi de noi, nu în înțeles, ci numai în cuvinte, te-ai dovedi că ești întru totul credincios al Bisericii universale, mărturisind că Hristos este Unul din Treime.

XXIV. *Nest.:* Nu ți se pare că este același lucru, ce spui tu și ce spun eu? Sau, tu spui că Altul, nu știu care,

este Unul din Treime, iar nu Dumnezeu-Cuvântul, Iisus Hristos?

Dreptcred.: Eu spun că Însuși Dumnezeu-Cuvântul este din Treime și n-am cunoscut, vreodată, pe altul.

Nest.: Dacă este același lucru (ceea ce spun eu și ceea ce spui tu), de ce îndrăznești să spui că sunt eretic, dacă nu vreau să mă folosesc de cuvintele tale, ca nu cumva, în timp ce-ți dau ție satisfacție, să apar că dau altor eretici ocazia erorilor.

Dreptcred.: Dacă pentru aceasta nu trebuie să se mărturisească că Hristos este Unul din Treime, ca să nu părem că dăm ocazie ereticilor, atunci nu trebuie să fie mărturisite trei Persoane și Treimea ca să nu dăm arienilor ocazia? Sau nu trebuie să fie mărturisit (h)omousion, ca să nu părem asemenea celor ai lui Paul? În fine, să negăm cele două naturi, pentru că, pe acestea le-a mărturisit Nestorie, totdeauna, și pretutindeni? Dacă ar fi așa, nu știu ce ar mai trebui să fie mărturisit. Sau, dacă ți-ar spune cineva: mărturisesc că Fericita Fecioară este Născătoare de Hristos (Hristotocon), dar nu accepți să i se spună Născătoare de Dumnezeu, îl declari pe acesta dreptcredincios, sau eretic?

Nest.: Mărturisesc că este eretic, fiindcă aceasta a hotărât-o însuși Sinodul ca și pe toate cele care au fost înfățișate de tine, mai sus.

Dreptcred.: Iarăși, dacă cineva ți-ar spune: mărturisesc că Hristos este natura cea una a lui Dumnezeu-Cuvântul, întrupată și însuflețită rațional și înțelegător, dar nu îndrăznesc să mărturisesc că El are două naturi; sau, dacă cineva ți-ar spune: eu cred că Hristos este din două naturi, însă, că El este în două naturi, nu pot să cred, ca nu cumva să apar că dau ocazie ereticilor; ce crezi despre astfel de mărturisitori? Oare, îndrăznești să spui că aceștia sunt eretici fiindcă înțeleg să mărturisească, cu alte vorbe, că în Hristos sunt două

naturi, dar, ca nu cumva să pară că dau ocazie ereticilor, ei nu voiesc să exprime cele două naturi, prin cuvintele înseşi?

XXV. *Nest.:* Pe astfel de mărturisitori, eu nu numai că îi socotesc străini de adevăr, dar chiar îi anatemizez. Căci aceasta, şi nu alta, este cauza, pentru care nu ne mai unim cu credincioşii din Egipt.

Dreptcred.: Deci, dacă şi pe aceştia, care predică cele două naturi, cu alte vorbe, dar nu voiesc să exprime aceasta, cu cuvintele proprii, deşi cam pripit, îi socoteşti nu numai eretici, ci chiar îi anatemizezi şi pe aceia care spun că Fericita Maria este Născătoare de Hristos; dar nu sunt de părere să afirme că ea este Născătoare de Dumnezeu, la fel, tu îi condamni, când se ştie că Hristos este Dumnezeu şi Dumnezeu este Hristos, cum vom socoti noi că sunt drept-credincioşi, şi nu eretici, aceia care spun că Dumnezeu-Cuvântul S-a născut după Trup, din Fecioara, şi a pătimit în Trup, pentru noi, dar neagă că El este Unul din Sfânta şi, nedespărţia Treime, mai ales când spun că aceasta nu e de acord, nicidecum, cu dreapta credinţă?

Nest.: Dar Sinodul a stabilit să spunem „două naturi" şi „Născătoare de Dumnezeu" (Theotocon), dar expresia „Unul din Sfânta Treime" n-a stabilit-o niciun sinod.

Dreptcred.: Deci socoteşti că nu trebuie să se spună nimic, în afară de ceea ce se cuprinde în literele sinodale?

Nest.: Absolut, nimic.

Dreptcred.: Dacă ţi-ar fi pusă de cineva întrebarea: oare tu mărturiseşti că Dumnezeu-Tatăl este născut, sau nenăscut, ce ai avea de gând să-i răspunzi?

Nest.: Nenăscut, fără îndoială.

Dreptcred.: Şi dacă ţi-ar răspunde: aceasta n-o primesc fiindcă n-a stabilit-o niciun sinod.

Nest.: Eu îi răspund că nici n-a oprit s-o spunem.

Dreptcred.: Iarăşi, dacă ţi-ar spune că nu trebuie să

se spună „Treime", pentru că niciun sinod n-a stabilit aceasta.

Nest.: Îi voi răspunde aceasta şi nimic altceva, că precum sinodul n-a hotărât să se spună, tot aşa n-a interzis să se spună.

Dreptcred.: Iar, dacă el ţi-ar spune: precum sinodul n-a oprit, tot aşa nici ceea ce nu se cuprinde în cuvintele Sinoadelor nu este potrivit să spunem, ce ai să răspunzi la acestea?

Nest.: Acestea, pot să le arăt din scrierile Părinţilor.

Drept cred.: Dar şi noi arătăm, din scrierile Părinţilor, că Hristos este Unul din Treime.

Nest.: Deşi cred că şi acest lucru este uşor de aflat, din scrierile Părinţilor, nu sunt de părere să-l spun, şi nici să mai vorbesc cu tine, mai departe, ci îmi voi respecta, cu tenacitate, părerea mea.

Dreptcred.: M-aş fi mirat să poţi să birui mândria omenească, fără ca nicio confuzie să nu te copleşească, până a primi învăţătura corespunzătoare adevărului, mişcat de autoritatea divină, învăţătură pe care, până acum, ai atacat-o. Dar, fiindcă în tine ea s-a definit în aşa fel că te menţii în părerea ta, pe care o aprobi ca adevărată mărturisire, din iubirea pentru fericirea veşnică, nici eu nu te voi socoti, vreodată, nimic altceva decât un eretic, care nu aprobi că Dumnezeu-Cuvântul, Domnul nostru Iisus Hristos, Care, pentru mântuirea noastră, a pătimit, în Trup, este Unul din Sfânta şi nedespărţita Treime, Căreia I se cuvine cinstea şi slava, în vecii vecilor. Amin.

VII. A. EPISTOLA CARE SE ZICE CĂ ESTE A PAPII HORMISDA, CĂTRE POSSESSOR, EPISCOPUL AFRICII, CARE (EPISCOP) ESTE ÎN CONSTANTINOPOLE*

Prea iubitului frate Possessor, (de la) Hormisda

I. – Precum este potrivit cu rațiunea, ca aceia ce sunt în nedumerire să ceară consultații, tot așa de potrivit este ca acei consultați să dea un răspuns la consultație, fiindcă pe un ignorant îl împinge spre eroare tocmai acela care nu-l instruiește, nici nu este ceva mai potrivit pentru un zelos cercetător al religiei decât cercetarea adevărului, deoarece, mai ușor evită drumurile lăturalnice ale rătăcirii cel ce întreabă pe ce drum să pășească.

Dar, mai înainte de a mă îngriji să dau un răspuns, despre cele ce mă întreabă iubirea ta, eu voi începe să mărturisesc, cu plăcere, că am descoperit, în scrisoarea ta, văpaia credinței tale, de a cărei căldură, fiind aprins, tu suspini de durere, că sminteala reînviată, într-ale credinței, se întărește, în acele părți de necredincioși. O durere, cu merit foarte mare, care, deși este lăsată în voia lui Dumnezeu, ne întristează inimile. Căci, la ei, nici nu este o rătăcire care să nu fie vrednică de plâns, fiindcă ei au o mică scânteie de iubire; o rugăciune spirituală este salvarea sigură a tuturor.

Dar, epoca aceasta furtunoasă, neobișnuită, nu-i este necunoscută Bisericii; ea are cunoștință despre furtunile de acest fel. Deși ea rezistă datorită cârmuirii neclintite a Cârmaciului ei, totuși ea suferă, fiindcă este izbită de

* După *Corpus Christianorum*, Series Latina LXXXV, A. Turnholti 1978, pp. 115-121.

vârtejurile valurilor care se ridică, vijelios. Dar, de unde, decât de aici, este vocea profetului, scriitor de psalmi, care, luându-și rolul Bisericii însăși – prin personificare – cu Duhul de care era plin, a zis: *„De multe ori s-au luptat cu mine, din tinerețile mele, și nu m-au biruit?”* (*Psalmul* CXXVIII, 2). Aceste valuri dușmănoase izbesc Biserica, dar, întru nimic nu vor putea s-o clatine. Noi sutem încă într-o arie de treierat grâul, în care sunt amestecate boabele de grâu cu paiele, în care cei buni suportă, cu suspin, tovărășiile celor răi, dar mai este, în plus, un foc arzător pentru „paie și pleavă” – nu pentru prietenii buni, și hambarele sunt pregătite pentru cei încercați (prețuiți). Dar, în care parte a pământului nu există amestecare sau tulburare? Se cade ca noi să stăm cu picioarele neclintite; vom merge înainte, cu virtuțile proprii, printre adversari, dacă nu vom fi învăluiți de rătăcirile străine. Căci forța puternică a virtuții sale o dovedește cel care nu se clintește din loc, ori de câte ori este împins spre păcat. Unde nu există prilejul pentru un imbold la felurite ispite? Așa s-a întâmplat, cam cu puțin mai înainte de anul în curs, din partea unor sciți, care se arătau monahi, după înfățișare, iar nu după adevăr, după declarație publică, iar nu după lucrare; noi am suportat otrăvurile lor sufletești, care slujesc simțămintele lor de ură, și șireteniile lor ascunse, cu o viclenie subtilă, sub pretextul religiei, și ne străduim să-i vindecăm de rana internă, prin măsura cumpănită a răbdării vindecătoare, neocolind sfaturile Fericitului Pavel, care zice: *„Să nu vă certați pe cuvinte, căci la nimic nu folosește, decât la pierzarea ascultătorilor”* (*II Timotei* II, 14). Dar, când se îndepărtează otrava, care pătrunde în măruntaiele omului? Când mai dau ascultare adevărului stabilit niște inimi rău încrezătoare în ele? Când mai îmbracă smerenia ascultării păcatul mândriei, întărit cu părerile proprii? Când se mai potolesc, în pace, cei care

sunt deprinşi cu preocupări de lupte, cei care doresc fierbinte să prindă din religie numai neînțelegerile, neglijând poruncile ei? Niciodată, la ei, nu există iubirea, ca poruncă nouă, încredințată de Domnul, niciodată nu au pacea lăsată de Domnul, la despărțirea Sa de Ucenicii Săi (cf. *Ioan* XIII, 34 ; XIV, 27), ei au o singură grijă, a unui plan încăpățânat, de a voi să poruncească rațiunii, iar nu să-i cedeze ei; sunt disprețuitori ai autorităților vechi, pofticioşi de teme noi; ei socotesc că numai calea ştiinței este dreaptă, ca părere acceptată cu oricâtă uşurință; ei sunt umflați de mândrie, până într-atât, încât socotesc că judecata fiecărui ciclu de teme trebuie să fie înclinată spre hotărârea de arbitru a lor, şi nici nu-l socotesc în numărul credincioşilor pe cel ce urmează tradiția Părinților, dacă ar vedea că nu voieşte să creadă părerii lor; ei sunt învățați să urzească acuzații, să alcătuiască vorbe veninoase de ponegriri, să urască întregul Trup al Bisericii, să făurească răzvrătiri, să ațâțe invidie şi, în loc de supunere, care, în chinovii, are întâietatea disciplinei canonice, sunt învățați să iubească încăpățânarea mândriei înverşunate.

Noi n-am putut să-i reținem, nici prin sfaturi, nici prin blândețe, nici prin autoritate; au ieşit înainte, până în adunarea publică, pentru zguduirea liniştii publice, strigând în gura mare, chiar în jurul statuilor regilor, şi dacă statornicia poporului credincios n-ar fi rezistat, ei, prin semințele ticăloase ale zâzaniei diabolice, ar fi provocat discordie şi dezmembrare, la cei, prin care, cu ajutorul lui Dumnezeu, a fost înlăturată dezbinarea din regiunile lor. Mai târziu, am recunoscut că Apostolul a spus cu glas profetic: *„În zilele din urmă, vor veni vremuri grele, şi vor fi oameni – numai – iubitori de sine, având înfățişarea adevăratei credințe, dar făgăduind puterea ei*"; aşadar *„depărtează-te şi de aceştia*" (cf. *II Timotei* III, 1,2,5).

Cu acest prilej, am crezut că aceste lucruri trebuie să fie arătate iubirii voastre, ca nu cumva, dacă ei vor fi aduşi acolo, necunoscând cum s-au purtat ei, la Roma, să vă amăgească, sub vreo prefăcătorie, în vorbire.

II. – Dar aceştia, pe care voi i-ați indicat în scrisoare, spunându-ne, tot în scrisoare că v-au consultat pe voi, despre cărțile lui Faustus, un oarecare întâistătător Arhiepiscop din Galia să-şi păstreze acest răspuns, şi anume că nici el, nici oricare altul, pe care nu-i primeşte mulțimea de credincioşi, în autoritatea Sfinților Părinți, nu pot să producă nicio neclaritate în credința sau în învățătura Bisericii universale, sau să pregătească vreun prejudiciu, în cele sfinte. Cele rânduite, pe care credincioşii trebuie să le urmeze, întocmai, sunt fixate de către Sfinții Părinți: fie interpretarea sau predica, sau cuvântul alcătuit pentru învățarea poporului; dacă ceva este în concordanță cu dreapta credință şi cu învățătura sănătoasă, este admis, dacă este în discordanță, să se înlăture. Una este temelia, în afară de care, orice zidire, dacă se ridică, pe ea este anulată; oricine zideşte pe această temelie, fie cele de valoare, fie cele fără de valoare, să chibzuiască bine; cel care se îndepărtează de la calea pe care au arătat-o, cu grijă, Sfinții Părinți, rătăceşte (cf. *I Corinteni* III, 10-12).

Totuşi, nu este respinsă grija de a se preocupa de multe lucruri, dar este respins cugetul care se abate de la adevăr. Adesea, din aceste lucruri, despre care sunt dovediți vinovați înşişi adversarii, se prevede pregătirea necesară; nici nu poate să fie socotit vinovat faptul că ştii de ceea ce să te fereşti; de aceea, nu cei care citesc cele nepotrivite credinței cad în culpă, ci cei care le urmează. Apoi, dacă n-ar fi aşa, niciodată, acel învățător al neamurilor n-ar fi fost de părere să anunțe credincioşilor: *„Toate încercați-le, țineți ce este bun*" (*I Tesaloniceni* V, 21). În privința aceasta, nu este, totuşi, lipsit de rațiune, să legăm o discuție, chiar cu caracter

lumesc: Se spune că unui oarecare, distins în arta de a picta, pe când voia să înfăţişeze un cal cu coadă, i s-a propus să picteze un măgăruş, preocupându-se, nu ca să fie imitat un dobitoc inform, dar nici să nu se întâmple să cadă în asemănarea vreunei trăsături diforme, de linii.

Nu în mod nechibzuit, venerabila înţelepciune a Părinţilor a definit, pentru posteritatea credincioasă, care sunt învăţăturile canonice (dogmele) sigure, care trebuie să fie admise chiar în autoritatea cărţilor vechi, fiindcă Sfântul Duh este Cel Care hotărăşte, fixând mai dinainte, ca nu cumva cititorul, binevoitor, cu părerea sa proprie, să nu afirme ceea ce nu se potriveşte cu zidirea bisericească, şi să afirme ceea ce ar concepe voinţa sa. Aşadar, ce nevoie au calomniatorii, ca să întindă discuţiile în afara hotarelor stabilite ale Bisericii, şi să stârnească lupte, despre cele ce sunt spuse, ca să le socotească aşa ca şi cum n-ar fi spuse, de vreme ce credinţa creştină este lămurită, cu o cărare stabilă şi neclintită, de către cărţile canonice, şi de învăţăturile sinodale, şi de hotărârile canonice ale Părinţilor?

Totuşi, despre liberul arbitru omenesc şi despre Harul lui Dumnezeu, să urmeze şi să păstreze ceea ce urmează şi păstrează Biserica Romană, adică universală, deşi acestea ar putea să fie cunoscute, din abundenţă, din diferite cărţi ale Fericitului Augustin, dar, mai ales, de la Ilarie şi Prosper. Pe lângă acestea, şi în dulapurile bibliotecilor bisericeşti se cuprind capitole clare, iar dacă aceste opere lipsesc de acolo şi credeţi că sunt necesare, noi vom hotărî ceea ce – trebuie să urmeze; deşi, cel care cercetează, cu atenţie, spusele Apostolului, le cunoaşte în mod clar.

Dumnezeu să te păzească teafăr, prea iubite frate.

Data. Idele lui August, în timpul Consulului Fl. Rusticius, de la zidirea Romei.

VII B. – RĂSPUNSUL LUI IOAN MAXENŢIU, ROBUL LUI DUMNEZEU, LA EPISTOLA, CARE, ZIC ERETICII, A FOST ADRESATĂ DE CĂTRE EPISCOPUL ROMEI CĂTRE POSSESSOR*

Prolog

I. – Deşi adevărul rămâne, totdeauna, neînvins, totuşi, minciuna nu încetează să se ridice împotriva lui; dar, pentru că ea n-a îndrăznit să se ridice, cu fruntea deschisă, împotriva lui, ca nu cumva să fie nimicită, imediat, de cele mai tari săgeţi ale lui, ea se luptă împotriva lui, sub chipul adumbrit al lui însuşi; şi astfel, minciuna nu amăgeşte numai sufletele uşoare şi neprecaute, dar, uneori şi pe cele prudente şi de greutate. Pe acestea le-a umplut de întunericul ei, îi constrânge pe cei cu judecata nesănătoasă a minţii să respingă cele ce sunt adevărate, şi să aprobe pe cele ce sunt ale ei (ale minciunii). Căci, de îndată ce virtutea îşi are originea în adevăr, iar viciul îşi are început în minciună, nicidecum, un autor şi un apărător al minciunii nu trebuie să fie Crezut că poate, cu adevărat, să arate un vicios, şi, de aceea, nu este de mirare, dacă, la aceia care sunt lipsiţi de lumina adevărului, şi sunt orbiţi de ceaţa înşelătoriei, virtutea este socotită viciu.

II. – De aceea, ei nu se tem să acuze pe cei pe care n-ar putea să-i aplece spre ruşinea rătăcirii lor, că sunt nereligioşi, mândri şi invidioşi, deşi aceste atribute, după

* După *Corpus Christianorum*, Series Latina LXXXV, A. Turnholti, 1978, pp.155-172.

o judecată dreaptă şi cinstită, ar putea să fie afirmate, mai degrabă, despre cei ce se desfată în întunericul rătăcirii, iar nu despre cei care rămân statornici, în adevăr, pe urmele fixe. Căci, atunci când ereticii nu pot să facă dovada ticăloşiei lor, se întorc spre insulte şi aruncă nenorocirile proprii împotriva acelora, pe care îi cred duşmani ai depravării lor, şi socotesc că, prin aceasta, îşi descoperă o cale, pentru amăgirea celor simpli.

III. – Ei lucrează toate, cu şiretenie, pentru ca, defăimând şi ponegrind pe credincioşii Bisericii universale, să-şi poată acoperi urâţenia lor, plăsmuind, chiar, împotriva lor, unele scrieri, sub numele acelora care se vădesc că se disting în Biserică, întrucât, prin aceasta, ar putea să aţâţe inimile tuturor contra acestor credincioşi.

IV. – De aceea, pentru că se răspândeşte o oarecare epistolă, peste tot, de la duşmani, ca şi cum ar fi fost adresată de către Episcopul Romei, epistolă în care se află multe expuneri, fără temei, împotriva monahilor sciţi, am socotit necesar să răspund spuselor epistolei însăşi, şi să dovedesc că aceeaşi monahi sunt liberi de orice culpă de acest fel. Să nu mă învinuiască cineva, după obicei, că eu m-am repezit, cu uşurinţă, să scriu pentru ei, deşi acel cineva ştie că *„noi suntem datori să ne punem sufletele pentru fraţi*" (*I Ioan* III, 16).

V. – De aceea, apropiindu-mă, chiar fără teamă, de această lucrare, cu ajutorul lui Dumnezeu, în primul rând, mă rog fierbinte, ca să putem vedea dacă această epistolă este alcătuită de un Păstor al Bisericii, sau mai degrabă, de către duşmani. Căci eu mă îndoiesc de felul în care trebuie să fie aprobată această scrisoare sacerdotală, în care nu străluceşte nici o lumină de adevăr, şi nici nu cuprinde, în sine, nici o cunoaştere teoretică de doctrină. Căci, cel care ceartă pe cineva, ca pe un rătăcit, dar nu-l învaţă ceea ce să urmeze, nu se dovedeşte un învăţător binevoitor, ci se face

cunoscut ca un acuzator invidios. De aceea, nu trebuie să credem, cu uşurinţă, că această epistolă este a celui cu al cărui nume se aduce intitulată, mai ales că în ea, precum am spus, nu se află nimic din cele ale raţiunii sau din cele ce sunt conforme cu raţiunea, dar, în întregime, ea apare plină de acuzaţii şi ponegriri deşarte, care, de obicei, purced dintr-o ranchiună a sufletului unui adversar. Căci dacă – aşa precum voiesc ereticii este, cu adevărat a episcopului însuşi, ea se dovedeşte întru totul contrarie autorului ei propriu, din însuşi începutul ei.

Contra-răspuns la epistolă

I. – Epistola începe aşa: „Precum este potrivit cu raţiunea, ca aceia ce sunt în nedumerire să ceară consultaţii, tot aşa de potrivit este ca cei consultaţi să dea un răspuns la consultaţie, fiindcă pe un ignorant îl împinge spre eroare tocmai acela care nu-l instruieşte".

Desigur, spusele unui învăţător nu trebuie să fie contrarii faptelor lui, fiindcă, atunci, se dovedesc că au o mare autoritate, pentru a fi învăţate, când vorbele şi faptele nu se distrug, în mod reciproc; altminteri, ele nu folosesc pentru instruirea altora, ci demonstrează, mai degrabă, confuzia lor. Aşadar, de vreme ce Episcopul Romei a amânat, în general, să dea un răspuns, nu altora, ci acestor monahi înşişi, care căutau acest răspuns, şi împotriva cărora au fost scrise acestea, şi, de vreme ce, pe aceiaşi monahi i-a silit să vină în aceste părţi, goi şi fără niciun rezultat, după multe pericole ale mării şi după chinul unui drum lung, chiar şi după marea întristare, pentru un timp îndelungat, în care episcopul i-a reţinut la el – fapt care este cunoscut, aproape, de către toţi credincioşii Bisericii universale, şi pe care nici ereticii înşişi nu pot să-l tăgăduiască – cum să nu se descopere, că în această

epistolă, el a scris cele contrarii lui însuşi? Dacă, totuşi, nu este o plăsmuire de către eretici (lucru care socotesc că trebuie să fie crezut, mai mult), cei care răspândesc, peste tot, această scrisoare, intitulată cu numele lui (al episcopului) voiesc să fie o veşnică discordie între Biserici, spre tulburarea sufletelor credincioşilor şi spre aţâţarea invidiei, printr-un bărbat de seamă. Altminteri, dacă – precum afirmă ereticii – cele scrise trebuie să fie crezute ale Episcopului Romei, ce fel de om ar fi acela, care îndreaptă scrisori către eretici, dar nu se tulbură să scrie în ele cele contrarii faptelor sale, nu vreau ca şi cititorul înţelept să ceară de la mine, să-i spun, ci să înţeleagă el, cu propria-i judecată. Căci, dacă – cum zice el – este potrivit raţiunii, ca cei consultaţi să dea un răspuns, de ce, el însuşi, care a fost întrebat, nicidecum nu s-a îndurat să dea răspunsul? De aci urmează că – după propria definiţie – el însuşi se dovedeşte că a împins, şi mai mult, pe ignoranţi, la rătăcire, fiindcă nicidecum nu s-a îndurat să arate celor care îl întrebau, stăruitor, semnele cărării celei drepte, şi se mai dovedeşte că achită de învinuire fără nicio judecată a doctrinei sănătoase pe aceia pe care delegatul său, Dioscur, i-a prins în capcanele perfidiei nestoriene, negând că Fiul lui Dumnezeu este Unul din Sfânta şi nedespărţita Treime. Şi iarăşi, dacă – precum adaugă el, în continuare – „nimic nu este ceva mai potrivit, pentru un zelos cercetător al religiei, decât cercetarea adevărului", cum se face că, mai jos, el acuză pe cei poftitori de chestiuni noi, pe cercetătorii adevărului? Şi dacă „evită drumurile lăturalnice" – cum spune el – „cel care întreabă pe ce drum să meargă", pentru ce n-a voit să le dea învăţătură, celor care voiau să evite drumurile lăturalnice, cu privire la drumul pe care ar trebui să meargă? Ori, poate, de aceea trebuie să fie crezut că a amânat să le dea răspuns acelora, cel care făgăduieşte să

răspundă celui care întreabă, pentru că a judecat că aceştia sunt de credinţa lui? Dar, dacă aşa este despre episcopul Romei, vom vedea, la locul potrivit. Acum, este sigur că autorul acestei epistole este un eretic, oricine ar fi el, şi nu încape îndoială că el este un duşman al adevărului Bisericii universale, ceea ce vom dovedi, îndată, din spusele lui.

În sfârşit, el continuă aşa: „Dar, mai înainte de a mă îngriji să dau un răspuns, despre cele ce mă întreabă iubirea ta, eu voi începe să mărturisesc, cu plăcere, că am descoperit, în scrisoarea ta, văpaia credinţei tale, de a cărei căldură fiind aprins, tu suspini de durere, că sminteala reînviată, într-ale credinţei, se întăreşte, în acele părţi de necredincioşi. O durere, cu merite foarte mari, care, deşi este lăsată în voia lui Dumnezeu, ne întristează inimile. Căci, la ei nici nu este o rătăcire care să nu fie vrednică de plâns, fiindcă ei au o mică scânteie de iubire; o rugăciune spirituală este salvarea sigură a tuturor". Nimeni, în acest oraş, dintre credincioşii Bisericii universale, cel puţin aceia care sunt, cu adevărat, credincioşi, nu se îndoieşte că Possessor, către care şi despre care autorul acesta scrie aceste lucruri, nu numai că nu mărturiseşte că *„Hristos, Fiul lui Dumnezeu Cel viu"* (*Matei* XVI, 16; *Ioan* XI, 27), este Unul din Sfânta şi nedespărţita Treime, dar este şi adversar celor care mărturisesc aceasta, cu credinţă, şi îi acuză ca necredincioşi şi perfizi, cu o cutezanţă de nespus. Tocmai în acest scop, ereticii răspândesc, peste tot, cu neruşinare, această epistolă, şi merg până acolo, ca să se nege că Hristos este Unul din Sfânta şi înfricoşătoarea Treime, ca să poată să fie predicată, în mod liber, rătăcirea înjositoare nestoriană, de către susţinători.

Aşadar, cine s-ar mai îndoi, că acest autor, care mărturiseşte că a descoperit ardoarea credinţei lui, cu plăcere, în scrisoarea lui, este unul din numărul celor care

se împotrivesc în mod impios, sfintei învățături? Căci, același Possessor suspină, nu pentru credință, cum spune acest autor, ci, precum ne arată adevărul, suspină că este aprins de focul eretic; nici nu geme (Possessor), pentru că vede că perversitatea credincioșilor este în vigoare, ci geme de durere, fiindcă nu poate să suporte mărturisirile credincioșilor. De aici, se dovedește nu durerea foarte demnă a unor astfel de credincioși, ci durerea foarte rușinoasă, care întristează inimile credincioșilor, inimi încredințate, nu lui Dumnezeu, ci rătăcirii eretice\u015fti, din cauza invidiei. Nici nu trebuie să fie crezut – acest autor – că la ei se poate găsi o scânteie de iubire, la ei, care, fiind orbiți de răutatea depravării lor, socotesc că sunt căzuți și într-o stare de plâns cei care, instruiți cu armele adevărului Bisericii universale, distrug argumentele dușmănoase ale ereticilor, fiindcă, într-adevăr, o rugăciune din suflet, nu însă a ereticilor, este salvarea sigură a tuturor.

După acestea, autorul epistolei continuă așa: „Dar, epoca aceasta furtunoasă, neobișnuită, nu-i este necunoscută Bisericii; ea are cunoștință de furtunile de acest fel. Deși ea rezistă, datorită cârmuirii neclintite a Cârmaciului ei, totuși, ea suferă, pentru că este izbită de vârtejurile valurilor, care se ridică, vijelios".

„Dar, de unde, decât de aici, este vocea profetului, scriitor de psalmi, care, luându-și rolul Bisericii însăși, printr-o personificare, cu Duhul, de Care era plin, a zis: *„De multe ori s-au luptat cu mine, din tinerețile mele, și nu m-au biruit?*" (*Psalmul* CXXVIII, 2). Aceste valuri dușmănoase izbesc Biserica, dar, întru nimic, nu vor putea s-o clatine".

Biserica adevărată a lui Dumnezeu, căreia nu-i sunt necunoscute furtunile ereticilor, nu este cea care mărturisește că Hristos este Dumnezeu, prin Har, iar nu prin natură, ci aceea, care predică și mărturisește că El este

Dumnezeu adevărat, și, pentru aceasta, este Unul din Treime, Imanuel.

De aceea, Biserica suferă, într-adevăr, pentru că este izbită de felurite vârtejuri ale valurilor, care se ridică, vijelios, dar, în niciun fel nu este zdruncinată și rămâne, totdeauna, neclintită, pentru că este condusă de Cârma Dumnezeului Cel adevărat. Toți ereticii, atât cei care s-au îndepărtat, pe față, de Biserică, și s-au despărțit de ea, cât și cei care stau în ea, care se deosebesc de ea, din punct de vedere spiritual, pe care iubirea sfântă a credincioșilor îi suportă, cu curaj, totdeauna își iau armele, cu furie, și nu încetează s-o atace, cu acuzații false, și, celor pe care ar putea să-i prindă în mreajă, prin rătăcirile lor, se străduiesc să le ațâțe invidia împotriva ei (a Bisericii). Dar, întru nimic, nu vor putea s-o clatine, fiindcă, cu adevărat, i s-a făgăduit ei, de către Dumnezeu adevărat, pe Care el Îl adoră și Îl predică, că nici porțile iadului nu vor putea să aibă vreo putere, împotriva ei (cf. *Matei* XVI, 18). În fine, ei (Bisericii) îi corespunde, perfect, fără nicio îndoială, acea mărturie profetică, pe care psalmistul a dat-o, ca și cum ar fi, din partea aceleiași Biserici, zicând: *„De multe ori, s-au luptat cu mine, din tinerețea mea, dar nu m-au biruit*" (*Psalmul* CXXVIII, 2).

Dar, chiar acum, să luăm aminte la cele ce urmează: *„Noi suntem, încă*, zice autorul, *într-o arie de treierat grâu, în care sunt amestecate boabele de grâu cu paiele, în care cei buni suportă, cu suspin, tovărășiile celor răi, dar mai este, în plus, un foc arzător – pentru «paie și pleavă» – nu pentru prieteni buni, și hambarele sunt pregătite pentru cei prețuiți*".

Cu privire la aceste cuvinte, eu socotesc că este de prisos să mai întârziem mult timp. Căci, cine nu știe că, pentru boabele de grâu, sunt pregătite hambarele, iar pentru paie și pleavă este pregătit focul? Dar în această

arie, adică în Biserică, în care sunt amestecate boabele de grâu cu paiele, şi în care gem cei buni, din cauza tovărăşiei cu cei răi, cine ar crede că cei credincioşi (prietenii Bisericii) trebuie să fie arşi, în focul cel veşnic, iar nu, desigur, „paiele", care, cu o gură batjocoritoare de cele sfinte, tăgăduiesc că Imanuel este Dumnezeu, prin natură, s-au îndepărtat de adevărul Bisericii Universale, şi, devenind apostaţi, luptă cu armele nelegiuirii lor proprii împotriva celei care i-a născut? Trebuie să se ştie, totuşi, că chiar un iubitor al mărturisirii celei adevărate, dacă, în mod obişnuit şi-ar duce viaţa, în fapte rele, să se ştie, zic, că nu „paiele" sunt socotite „prieteni", să se mai ştie, însă, că, niciodată, un partizan al mărturisirii false nu poate să fie numărat printre grăunţele foarte bune, de grâu, chiar dacă s-ar părea că este împodobit cu fapte bune, fiindcă nicidecum nu trebuie să fie socotite fapte bune, acelea care nu au adevărul, temelia.

La acestea, autorul epistolei adaugă, şi zice: „Dar, în ce parte a pământului nu există amestecare? Se cade ca noi să stăm cu picioarele neclintite? Vom merge înainte, cu virtuţile noastre proprii, între adversari, dacă nu vom fi învăluiţi de rătăcirile străine".

Deoarece tu nu te îndoieşti că această amestecare este peste toată faţa pământului, de ce nu explici clar, în ce parte a pământului s-ar cădea să stăm cu picioarele neclintite – mai ales că acest lucru îl cere raţiunea doctrinei, ca nu cumva, cei mai puţin învăţaţi, care te ascultă, să fie învăluiţi de rătăcirile străine?, dacă nu cumva, pentru că te sileşti să ascunzi, cu şiretenie, perfidia ta. Dar, adevărul Bisericii universale, prin strălucirea sa, te descoperă pe tine, şi pune înaintea ochilor tuturor, că tu, pe lângă celelalte rele, eşti învăluit chiar de rătăcirile perfidiei prea trufaşă, pelagiană; că tu, prin mândria umflată, crezi că poţi merge înainte, între adversari, nu

prin darul lui Dumnezeu, ci prin propriile tale virtuţi, fiindcă, dacă natura omenească ar putea să meargă înainte – să progreseze – între adversari, prin virtuţile proprii, iar nu prin ajutorul lui Dumnezeu, niciodată, profetul, plin de Duhul lui Dumnezeu, nu s-ar fi rugat, zicând: „*Îndreaptă picioarele mele în cărările Tale, ca să nu şovăie paşii mei*" (*Psalmul* XVI, 5).

Încă însufleţit de duhul ereziei, mai sus arătate, desigur, tu continui să spui: „Căci forţa puternică a virtuţii sale o dovedeşte cel care nu se clatină, ori de câte ori este împins spre rătăcire". Totdeauna să se clintească oricine, atunci când este împins pentru ceea ce este folositor şi pentru ceea ce este favorabil sănătăţii, dar să nu se îndepărteze de adevărul de credinţă, atunci când este tulburat de felurite ispite. Căci, în mod frecvent, cei nepricepuţi apără eroarea, în loc de adevăr şi perseverează, cu încăpăţânare în virtuţi false, sau, mai bine-zis, în păcate adevărate, fiindcă nu este puternică forţa virtuţii încercate, ci nesocotinţa uşoară, de neîngăduit a viciului. Dar, cine crede că el poate să persevereze, neclintit, în adevărul credinţei, prin virtutea sa, şi nu prin ajutorul lui Hristos Cel răstignit, decât cel care, orbit, întru totul, de duhul mândriei contrazice spusele divine, clare? Profetul n-ar fi mărturisit aceasta, dacă n-ar fi nevoie de darul divin, zicând: „*Împingându-mă, m-au împins să cad, dar Domnul m-a sprijinit. Tăria mea şi lauda mea este Domnul, şi mi-a fost mie spre izbăvire*" (*Psalmul* CXVII, 13-14); şi iarăşi: „*Când ziceam: s-a clătinat piciorul meu, mila Ta, Doamne, îmi ajuta*" (*Psalmul* XCIII, 18); şi iarăşi, ca nu cumva să fie clintit de vreo împingere contrarie, se roagă, zicând: „*Să nu mă lovească piciorul celui mândru, nici mâna păcătosului să nu mă clatine*" (*Psalmul* XXXV, 11).

În fine, după ce aceste fapte au fost astfel cunoscute,

autorul, aprins de flăcările mâniei, şi aţâţat de boldurile invidiei, în mod special, chiar împotriva acestor călugări (despre care vorbim), el se întărâtă, cu toată fiinţa lui, şi, deşi nu îndrăzneşte să-i acuze, pe faţă, că sunt eretici, fiindcă se teme de conştiinţa publică, totuşi, în mod indirect, şi şiret, acest lucru vrea să se înţeleagă despre ei; şi, în timp ce se năpusteşte asupra lor, cu neruşinare, cu ponegriri nedrepte, şi se străduieşte să-i înjosească, prin învinuiri false, se arată, pe sine însuşi, privirilor tuturor, acoperit de culoarea neagră a unei rătăciri dezgustătoare.

În continuare, adaugă, şi zice: „Unde nu există prilej, pentru un imbold la felurite ispite? Aşa s-a întâmplat, cam cu puţin mai înainte de anul în curs, din partea unor sciţi, care se arătau monahi, după înfăţişare, iar nu după adevăr, după mărturisire publică, iar nu după lucrare; noi am suportat otrăvurile lor sufleteşti, care slujesc simţămintelor de ură, şi şireteniile lor ascunse, cu o viclenie subtilă, sub pretextul religiei, şi ne străduim să-i vindecăm de rana internă, prin măsura cumpănită a răbdării vindecătoare, neocolind sfaturile Fericitului Pavel care spune: „*Să nu vă certaţi pe cuvinte, căci, la nimic nu foloseşte, decât la pierzania ascultătorilor*" (*II Timotei* II, 14).

Mărturisirea originală a tuturor creştinilor este, în comun, pornind, cu grijă, pe drumul adevărului şi al iubirii, Conducător fiind Hristos. De aceea, dacă acesta (autorul) ar fi un dreptcredincios, măcar prin mărturisire publică ori prin înfăţişare, n-ar mai îndrăzni să spună că aceşti monahi (contra cărora vorbeşte) sunt religioşi numai prin înfăţişare şi prin mărturisirea publică şi ar putea, probabil, să creadă, cu o dreaptă şi adevărată judecată, că cele spuse despre ei îi înalţă. Dar, când, cele spuse de el însuşi combat pe acest duşman al adevărului Bisericii universale? Cine se mai îndoieşte că acesta (autorul) a revărsat toate acestea, în mod nedrept, împotriva aceloraşi

monahi, fiind mişcat de duhul ereticesc? Căci nici cei care urmează învăţăturile Bisericii universale nu mărturisesc că „*Hristos, Fiul lui Dumnezeu Cel viu*" (*Matei* XVI, 16; *Ioan* XI, 27) este Unul din Sfânta Treime, şi de o singură natură, dar, mai ales, acest autor, care tăgăduieşte aceasta, în mod impios, ca să urzească nişte şiretenii ascunse, cu o viclenie subtilă, şi să nelinişteasca sufletele credincioşilor, se dovedeşte, în mod foarte clar, că voieşte să răspândească otrăvurile sale sufleteşti în tot Trupul Bisericii, otrăvuri care, sub pretextul religiei, sunt slujitoare, nu numai ale simţământului de ură, dar şi al rătăcirii sale. Săvârşeşte acest lucru, mai ales, cel care mărturiseşte că acest sfânt cuvânt al Bisericii universale este, pentru el însuşi, boldul ispitei.

Dar, oare nu este un adevăr al dreptei învăţături, a mărturisi că „*Hristos, Fiul lui Dumnezeu Cel viu*" (*Matei* XVI, 16; *Ioan* XI, 27) este Unul din Sfânta şi nedespărţita Treime? Căci se constată că numai pentru această singură învăţătură s-ar fi dus monahii sciţilor, la episcopul Romei, precum le este cunoscut, aproape, tuturor dreptcredincioşilor, nu numai în acest oraş împărătesc, dar chiar în întreaga Italie, căci, şi ereticii înşişi, cum s-a spus, mai sus, cu acest scop, răspândesc, peste tot, această epistolă (căreia îi răspundem noi). Ei merg până acolo, că, adesea, aţâţă ura împotriva celor spuse de monahi, şi toţi sunt opriţi, ca şi cum aceasta ar fi din autoritatea episcopului Romei, să mărturisească că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este Unul din Treime. Dar, cine a îndrăznit să mărturisească că această învăţătură nu este a Bisericii universale, pe care întreaga Biserică a lui Dumnezeu o venerează şi o îmbrăţişează? Eu îndrăznesc să spun, cu curaj că, dacă, nu prin epistolă, dar, dacă, cu voce tare, fiind aici, de faţă, acelaşi episcop al Romei ar interzice să se mărturisească că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este Unul

din Sfânta şi nedespărţita Treime, niciodată nu şi-ar mai găsi liniştea, în aceeaşi Biserică a lui Dumnezeu, niciodată n-ar mai fi venerat ca episcop dreptcredincios, ci ar fi, întru totul, blestemat, ca eretic, fiindcă, oricine nu mărturiseşte aceasta, nu mai încape îndoială, că, fiind orbit de întunericul perfidiei nestoriene, se luptă, să predice că Domnul Hristos este al patrulea, şi în afara Sfintei şi nespusei Treimi, El, Care a purtat Crucea pentru noi.

Dar, să ferească Dumnezeu ca episcopul Romei să contrazică, în vreun punct oarecare, mărturisirea Bisericii universale, – căci, într-adevăr, el nu ştia că monahii sciţilor, care, nu printr-un simplu cuvânt, ci chiar prin cele scrise, mărturisesc că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este Unul din Treime; pe aceşti monahi, episcopul i-a oprit acolo, aproape, pe o durată de patrusprezece luni, ca să le dea putinţa, să stea de vorbă, împreună, dacă – aşa cum voiesc ereticii – el ar decide că această predică este contrarie credinţei Bisericii universale; chiar el (episcopul Romei), ca să se spele de greşeala propriului său delegat (Dioscur), fiind de faţă mulţi bărbaţi de seamă, a cerut, stăruitor, ca, Romanus, bărbat foarte glorios, comandantul garnizoanei militare, întrucât el ar putea să-i strecoare prea evlaviosului împărat, vorbele sale, să i le spună aşa cum au fost: „Dacă Dioscur n-a mărturisit că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care a pătimit pentru noi, în Trup, este Unul din Sfânta şi nedespărţita Treime, să fie scufundat în mare”.

De aceea, cine ar mai îndrăzni să creadă, cu uşurinţă, că această epistolă, cum am mai spus, adesea, a fost trimisă de un bărbat de seamă (Papa Hormisda)? Fiindcă este nepotrivit să credem că ea este scrisă de către un atât de mare Întâistătător, trebuie să credem că ea este scrisă de amintitul Dioscur, căzut în greşeală, după aceea, şi că a scris acestea, contra părerii sale proprii. Deci, fie că epistola

este scrisă de acesta, fie că este scrisă de oricare altul, nu încape îndoială că autorul ei este un eretic, care gândeşte că a mărturisi că *„Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Cel viu”* este o ceartă de cuvinte şi o pierzanie pentru ascultători (cf. *Matei* XVI, 16; *Ioan* XI, 27; *II Timotei* II, 14).

Apostolul, zic ei, tâlcuind acest text, nu învaţă că afirmaţiile bazate pe adevăr, – cum voiesc ei să fie ale lor – prin care se zidesc sufletele credincioşilor, şi prin care se face cunoscută rătăcirea ereticilor, ci afirmaţiile goale şi contrarii adevărului, sunt o luptă de cuvinte şi o pierzanie a ascultătorilor (comiţând un sacrilegiu împotriva dreptei credinţe, mărturisită de călugării sciţi).

De altminteri, pe noi, totdeauna, ne învaţă Sfânta Scriptură, zicând: *„Să nu te ruşinezi a grăi cuvânt pentru sufletul tău”*, şi: *„Pentru adevărul sigur, până la moarte”* (Citate redate, în mod liber, care nu se găsesc la locurile indicate – *Eclesiast* IV, 24, 33 şi *Înţelepciunea lui Isus Sirah* IV, 29, 28 – nici în Septuaginta); niciodată, chiar acelaşi Apostol n-ar fi putut să mustre pe iudeii potrivnici sau neamurile, dacă nu s-ar fi luptat, după lege; în fine, între celelalte teme, în care el vorbeşte despre alegerea episcopului, care învaţă, într-ale credinţei, pe propriul său fiu, Apostolul dă sfaturi episcopului însuşi, spunându-i: *„Să se ţină de cuvântul cel credincios al învăţăturii, ca să fie destoinic şi să îndemne la învăţătura cea sănătoasă şi să mustre pe cei potrivnici. Pentru că mulţi sunt răzvrătiţi, grăitori în deşert şi înşelători, mai ales, cei din tăierea împrejur, cărora trebuie să li se închidă gura, ca unora care răzvrătesc case întregi, învăţând cele ce nu se cuvin; pentru câştig urât”* (*Tit* I, 9-11). De aceea, nu este de mirare, sănătatea dreptei învăţături este socotită rană, de către eretici, precum şi de către acesta (autorul scrisorii), care se laudă că el şi-a însuşit deprinderea răbdării vindecătoare, cu măsură, pentru ca să-i însănătoşească pe

călugării sciților, alungându-le propria lor rană.

De aci, urmează: „Dar, când – zice el – se îndepărtează otrava care a pătruns în măruntaiele omului? Când mai dau ascultare adevărului stabilit, nişte inimi, rău încrezătoare în ele? Când mai îmbracă smerenia ascultării, păcatul mândriei, întărit cu părerile proprii? Când se mai potolesc, în pace, cei care sunt deprinşi cu preocupări de lupte, cei care doresc, fierbinte, să prindă din religie numai neînțelegerile, ignorând poruncile ei?" Nu încape nicio îndoială că, precum învățăturile Bisericii dreptcredincioase le sunt mântuitoare credincioşilor, tot aşa ele sunt purtătoare de moarte pentru cei necredincioşi, în fine, pentru aceasta, Fericitul Apostol spune că *„el este mireasmă a vieții, spre viață, pentru unii, iar pentru alții, mireasmă a morții, spre moarte*" (*II Corinteni* II, 16). Dintre aceştia, unul este arătat că este vinovat, cel care este socotit otravă vătămătoare, şi anume, cel care face sfânta mărturisire de credință, care se potriveşte adevărului de credință al sciților, mai bine zis, al întregii Biserici. Şi nu pe nedrept, pentru că el (autorul eretic al epistolei) vede că această mărturisire este o sentință nimicitoare a perfidiei sale proprii, mărturisire care, tocmai de aceea, nu se îndepărtează niciodată din măruntaiele acelora, pe care îi păzeşte Harul divin, fiindcă dulceața dătătoare de viață a lui hrăneşte şi încălzeşte inimile credincioşilor. Aici, însă, (la eretici), tocmai de aceea, nicidecum nu sălăşluieşte farmecul Harului divin, fiindcă – precum el însuşi (autorul eretic) spune – niciodată, nişte inimi rău încrezătoare în ele nu mai dau ascultare adevărului stabilit, niciodată, păcatul mândriei, întărit cu părerile proprii, nu îmbracă haina smereniei ascultării. De aici, urmează că nu chiar aceia care se îndepărtează de pacea eretică sunt deprinşi cu luptele, ci mai degrabă acesta (autorul) se dovedeşte, întru totul, că este deprins cu preocupări de lupte, care,

opunându-se în mod nelegiuit, adevărului, se îndepărtează de pacea Bisericii universale. Aceştia nici nu ignoră poruncile Bisericii – precum vorbeşte el, nedrept – ci ei le păzesc, întru totul; ei nu se preocupă de neînțelegerile false, ci se preocupă de neînțelegerile reale, pentru folosul religiei Bisericii universale.

Încă tulburat de veninul urii sale, el continuă, şi se plânge că, la monahii sciților „niciodată nu există iubirea, lăsată de Domnul, ca poruncă nouă, niciodată nu există pacea lăsată de Domnul la despărțire" (cf. *Ioan* XIII, 14), fiindcă el observă că ei, din zel față de credința Bisericii universale, se îndepărtează, nu de tovărăşia credincioşilor, ci, cu grijă, prin Harul lui Dumnezeu, se îndepărtează de tovărăşia necredincioşilor; el îi mai acuză, cu neruşinare, „că aceiaşi călugări, sunt copleşiți de o singură grijă, a unui plan încăpățânat, că voiesc să poruncească rațiunii, iar nu să i se supună ei", atunci când adevărul dovedeşte că ei sunt supuşi întru totul rațiunilor lor proprii. Sau, poate că el crede că ei cedează rațiunii, iar nu-i poruncesc, atunci când ei mărturisesc că Hristos este, într-adevăr, o Persoană din Treime, nu, însă, Unul din Treime? Dar, aceştia, care spun aceasta, sunt dovediți că ei, mai degrabă, întru totul, voiesc să comande rațiunii, iar nu să i se supună. Căci cine este atât de nemintos şi smintit, încât să îndrăznească să spună că Paul este o persoană din Apostoli, nu, însă, că Paul este unul din Apostoli? Prilejul potrivit al locului cere ca noi să arătăm în ce fel, şi de ce, ereticii, dintre care, unul este Dioscur, predicând că Hristos este o Persoană din Treime, nu se îndură, niciodată, să mărturisească că Hristos este Unul din Treime. Aşadar, ei afirmă că Hristos are Persoana lui Dumnezeu-Cuvântul, nu, însă, că Hristos, Însuşi, este Dumnezeu-Cuvântul, aşa precum se părea că şi Profetul are Persoana lui Dumnezeu, Care zicea către Israel:

„Ascultă, poporul Meu, şi-ţi voi grăi ţie, Israele! Şi voi mărturisi ţie: Dumnezeu, Dumnezeul tău sunt Eu” (*Psalmul* XLIX, 8); totuşi, fiindcă Profetul nu era el însuşi Dumnezeu, ci Acela, Care mărturisea acestea lui Israel, prin el, dar, totuşi, ca şi cum el însuşi ar fi Dumnezeu, zicea: *„Dumnezeu, Dumnezeul tău sunt Eu”* (*Psalmul* XLIX, 8).

Aşadar, potrivit acestui mod de înţelegere, ereticii afirmă că Hristos este o Persoană din Treime, nu pentru că Acest Hristos este Unul din Treime, ci, El are Persoana lui Dumnezeu-Cuvântul, Care locuieşte în El, Persoană Care este Una din Treime, ca şi cum Hristos ar fi, într-un fel, Vicarul sau Slujitorul lui Dumnezeu-Cuvântul, nu, însă, că Hristos este Însuşi Dumnezeu-Cuvântul, lucru pe care cred că-l observă şi ei înşişi, care mărturisesc aceasta, cât de impios este. În fine, prin această şiretenie, ei mărturisesc că Hristos este, într-adevăr, o Persoană din Treime, dar nu voiesc să mărturisească, întru totul, că El este Unul din Treime.

Aceştia, însă, (monahii sciţi) nu mărturisesc că Hristos posedă Persoana lui Dumnezeu-Cuvântul, dar cred şi mărturisesc că Hristos este Însuşi Dumnezeu-Cuvântul; ei, precum predică, Hristos este o Persoană din Treime, tot aşa predică, Hristos este Unul din Treime, fiindcă, dacă Dumnezeu-Cuvântul este Hristos, şi Hristos este Dumnezeu-Cuvântul, precum crede dreapta învăţătură a Bisericii universale, cum nu este Hristos Unul din Treime, dacă o Persoană naturală este acelaşi Hristos din Treime? Dar, pentru aceea sunt ei învăluiţi în acest întuneric, pentru că ei nu înţeleg că Unul Hristos este Dumnezeu-Cuvântul şi, că natura omenească a fost luată asupra Sa, de către El, potrivit unei acţiuni de unire, dar ei înţeleg aceasta, potrivit locuirii unuia în altul, precum am dovedit mai sus. El înţelege că Hristos este o Persoană, o Uniune

socială a celor două Persoane, potrivit Harului, potrivit faptului acela, care se citeşte în Faptele Apostolilor, pentru voinţa de a trăi în bună înţelegere *„că inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut este una”* (*Fapte* IV, 32). Dar, să vedem ce mai urmează: „Ei sunt dispreţuitori”, – zice el – ai autorităţilor vechi, pofticioşi de teme noi; ei socotesc că numai calea ştiinţei este dreaptă, ca părere acceptată cu oricâtă uşurinţă.

O, nesocotinţă neruşinată şi nemintoasă a ereticilor, care sub înfăţişarea pietăţii, încearcă şi se străduieşte să adauge impietate! Căci ei nu socotesc – cum afirmi tu – o, nefericită perfidie – dar cred, întru totul, că drumul cunoştinţei este drept, fiindcă ei mărturisesc că Hristos este Dumnezeu-Cuvântul, şi pentru aceasta, El este Unul din Treime; ei sunt dovediţi, nu dispreţuitori, ci, mai degrabă, veneratori ai autorităţilor vechi, pentru că, ei mărturisesc, cu fidelitate, că această sfântă învăţătură a întregii Biserici este acceptată, nu cu oarecare uşurinţă – cum îi insulţi tu, cu nesocotinţă – ci este acceptată potrivit cu tradiţia învăţăturilor divine şi a Sfinţilor Părinţi. Şi, pentru aceasta, nu ei, pe care tu îi combaţi, în mod fals, ci, mai degrabă, tu te descoperi pofticios de teme noi, fiindcă tu eşti cel care te străduieşti să afirmi că Hristos este al patrulea Dumnezeu, şi străin de Sfânta şi nedespărţita Treime, că niciunul, niciodată, în afară de Nestorie şi partizanii lui nu şi-a însuşit, în mod abuziv, dreptul de a predica, în Biserică, acest neadevăr; pe acest Nestorie, care arunca astfel de blasfemii, autoritatea Sfinţilor Părinţi (Sinodul al III-lea ecumenic) l-a osândit şi l-a exclus, pe drept, din numărul credincioşilor.

Tu, încă exagerezi, şi zici „că aceiaşi monahi sunt umflaţi de mândrie, până într-adevăr, încât socotesc că judecata fiecărui ciclu de teme trebuie să fie înclinată spre hotărârea de arbitru a lor, şi nici nu-l socotesc în numărul

credincioşilor, pe cel ce urmează tradiţia Părinţilor, dacă ar vedea că acesta nu voieşte să creadă părerii lor"; acest lucru l-ai putea spune, pe drept, despre ei, dacă ai putea să dovedeşti că părerea lor este contrarie învăţăturilor Bisericii universale. Dar, de îndată ce nu poţi să arăţi acest lucru, sub nici un motiv, tu te năpusteşti împotriva lor, atât de mult, absolut pe nedrept, fiindcă ei mărturisesc, conform Tradiţiei Sfinţilor Părinţi, că *„Hristos, Care este Dumnezeu peste toate"* (*Romani* IX, 5), cum spune Apostolul, este Unul din Sfânta şi nedespărţita Treime; nu sunt excluşi dintre ei cei care sunt următori ai învăţăturilor Tradiţiei Sfinţilor Părinţi, ci aceia sunt excluşi din numărul credincioşilor, care sunt potrivnici mărturisirii lor, sau, mai bine zis, sunt potrivnici mărturisirii întregii Biserici.

Dar, în cele ce urmează, cine nu vede că tu, plin de atât de mare sminteală, vrei să-i prăpădeşti pe aceşti călugări, când zici? „Ei sunt învăţaţi să urzească acuzaţii, să alcătuiască vorbe veninoase de ponegriri, să urască întregul Trup al Bisericii, să făurească răzvrătiri, să aţâţe invidie, şi, în loc de supunere, care, în chinovie are întâietatea disciplinei canonice, sunt învăţaţi să iubească încăpăţânarea mândriei înverşunate", când toate acestea n-ar trebui să fie afirmate, de un om cu judecata dreaptă şi nepărtinitoare, decât despre cei care, fiind orbiţi de întunericul erorii de nespus, se opun adevărului Bisericii universale. Pentru aceasta, nu o greşeală omenească, ci adevărul însuşi ne descoperă că, mai degrabă, tu eşti acuzator şi ponegritor, şi răzvrătitor, şi invidios, şi iubitor de mândrie încăpăţânată, şi nesupus; nu încape nicio îndoială că tu eşti duşman al omului, precum am dovedit, de multe ori, mai sus – căci este mai uşor să fii calomniator al oricărui om, decât să fii calomniator al lui Dumnezeu. Sau, a urzi calomnii, a alcătui vorbe veninoase de ponegrire, a predica despre Dumnezeu, cele ce sunt

false, şi a apăra pe potrivnicii Săi, nu este ceva împotriva lui Dumnezeu? Dar, cine este atât de nemintos şi tocit la minte, ca să nu-şi dea seama că acesta este nesupus, mândru şi încăpăţânat, care se vede că persistă în propria greşeală, şi nu vrea să se supună învăţăturilor Bisericii universale? Sau, cine nu dovedeşte că el (autorul), mai degrabă, în chip conştient, urzeşte răzvrătiri, şi aţâţă invidia, cel pe care oricine îl vede bine că răspândeşte minciuni respingătoare împotriva dreptcredincioşilor? Cum nu trebuie să fie socotiţi că urăsc întregul Trup al Bisericii, mai degrabă, cei care se străduiesc să verse veninurile perfidiei lor, în mădularele ei, şi să le îndepărteze de la propria şi mântuitoarea lor Mărturisire de credinţă? Nu încape nicio îndoială, că tu, şi toţi cei care sunt de aceeaşi părere cu tine, vreţi sa vă împliniţi gândul, voi, care, printr-o şireată tergiversare, vă luptaţi să predicaţi că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, nu este Unul din Treime, însă, monahii, pe care tu îi izbeşti, crud, pe nedrept, sunt atât de mult străini de această acuzare, încât, niciodată, cu ajutorul Harului divin, ei nu s-ar despărţi de obştea dreptcredincioasă, deşi, la timp, cu privire la unele sminteli într-ale credinţei, ei au trimis înştiinţări Bisericilor apusene.

Încă, fără să te sinchiseşti, dar cu fruntea, absolut neruşinată, tu continui, şi zici: „Noi n-am putut să-i reţinem, nici prin sfatul, nici prin blândeţe, nici prin autoritate".

Dar, nicidecum, tu nu arăţi, câtuşi de puţin, de la ce greşeală, de la ce necuviinţă, n-aţi putut să-i opriţi, prin sfaturile, prin blândeţea şi prin autoritatea voastră; acest lucru, tocmai de aceea, îl treci cu vederea, ca nu cumva, făcând aceasta, să te descoperi pe tine însuţi odios şi nelegiuit. Dar, o, adevăr nebiruit, care întorci ponegririle invidioşilor, spre slava slujitorilor tăi! Căci, niciodată,

socotesc eu, tu nu crezi că ai fi putut să spui că cele ce ai scris acum, ca o mustrare împotriva monahilor, contra cărora ți se pare că lucrezi, le-ai scris, mai hotărât, spre laudele lor, fiind doritor de a lăuda pe credincioşi.

Căci, cum nu trebuie să fii înțeles, că tu, cu drept cuvânt, ai scris, spre lauda lor, şi spre ruşinea ta, aceste lucruri, tu, care mărturiseşti, cu propriile tale cuvinte, că n-ai putut să-i suceşti spre credința ta depravată, nici prin blândețe, nici prin autoritate?

Acum, trebuie să fie luate în considerare şi cele ce urmează, în care, expunând, într-o ordine sucită, cele ce au fost săvârşite de monahii înşişi, în Roma, ai mințit, cu privire la toate. Tu spui că: „Ei au ieşit înainte, până în adunarea publică, şi, strigând, în gura mare, pentru tulburarea liniştii publice, chiar în jurul statuilor regilor, şi dacă statornicia poporului credincios n-ar fi rezistat, ei, prin semințele ticăloase ale zizaniei diabolice, ar fi provocat discordie şi dezmembrare, la cei, prin care, cu ajutorul lui Dumnezeu, a fost înlăturată dezbinarea".

O, ciudată orbire a celor furioşi, şi falsitate a minților înstrăinate de adevăr! Căci nu este permis, ca un episcop al Romei să poată minți atât de vizibil. Este bine cunoscut tuturor celor ce trăiesc în Roma, că înşişi monahii au mărturisit despre cele scrise, în legătură cu cele ce s-au săvârşit față de ei, atât amintitului episcop, cât şi senatorilor, cât şi Bisericii universale. Căci, fiind prevenit, prin ispita omenească, acelaşi episcop al Romei, întrucât era copleşit încă de povara soartei de muritor, după ce a aflat că Dioscur s-a înapoiat, voind ca să-i facă această binefacere, ca nu cumva, în public, să fie dovedit ca eretic, fiind trimişi apărători, i-a împins, cu foarte mare violență, să iasă, pe neaşteptate, din oraşul Roma, deşi, de multe ori, şi în public, şi în particular, le-a făgăduit că le va acorda audiență la venirea lui Dioscur, atât în Adunarea

bisericească, cat şi în Adunarea tuturor senatorilor. Aceştia, fiindcă erau presați de aceşti defensori să iasă din oraş, au fost împinşi în locurile publice ca să mărturisească poporului, ca nu cumva partizanii lui Dioscur să-i defăimeze la Biserică, spunând că ei s-au retras, în ascuns; din această pricină, s-a întâmplat ca, cel puțin lor, să li se dea o scurtă amânare, în care timp, ei să se pregătească să iasă de aici: în acest timp, li s-a dat putința să mărturisească, prin acte scrise, toate câte s-au săvârşit împotriva lor – lucru pe care, niciodată, ei n-ar fi putut să-l facă, dacă poporul Romei nu le-ar fi oferit această posibilitate; deşi poporul acesta prea puțin, pe față, striga, pentru ei, totuşi, prin murmurul său, tacit, îndepărtând pe defensori, care se înfricoşară, care îi sileau (pe monahi) să iasă de acolo, a făcut în aşa fel încât expulzarea violentă a lor să fie cunoscută întregii Biserici. Aşadar, nu poporul – cum minte acest autor – ci defensorii (cei care răzbună, cei care pedepsesc) i-au silit pe ei, să iasă din oraş. Căci, nici de voia lor, ei n-au ieşit în public, ci au fost împinşi, în mod violent, să vină aici; oricine ar judeca drept ar spune, cu bună dreptate, că ei au făcut acest lucru pentru zguduirea liniştii, sau spre discordie şi dezmembrare. Că aşa stau lucrurile, suntem informați, cu uşurință, chiar din cuvintele autorului însuşi, prin care el afirmă că ei au strigat chiar în jurul statuilor regilor, lucru pe care nimeni nu este constrâns să-l facă, decât cel care este chinuit foarte violent; deşi, uneori, monahii amintiți au strigat, în jurul statuilor regilor, nu ca şi cum ar cere, stăruitor, ajutorul puterii regale, precum pălăvrăgesc, mereu, ereticii, dar, după ce fuseseră expulzați din locul pe care-l primiseră, ca să rămână acolo, din dispoziția aceluiaşi episcop al Romei, stând în public, unde, din întâmplare, fuseseră chipurile regilor, fiindcă li s-ar fi refuzat audiența pentru cererea lor, ei au dat mărturii poporului. Aşadar,

pentru ce le-ar rezista statornicia poporului – precum spune acesta – acelora, pe care-i vedea că au ieşit în public, din cauza violenţei desfăşurate împotriva lor? Dar, nici ei n-au avut vreo dezbatere, în public, aşa încât poporul să fie iritat, pe bună dreptate, şi să-i expulzeze din regiunile sale. Dar, dacă iei seama, mai cu atenţie, la vorbele acestuia, vei afla că el acuză poporul Romei, pe care-l numeşte credincios, că este, nu numai violent, dar că este chiar eretic. Căci, dacă poporul Romei nu se îndepărtează de învăţătura aceea, pe care o ţine şi o apără Biserica universală a lui Dumnezeu, fiindcă înşişi monahii sciţi o discută în public, şi anume, că se crede că Hristos, Fiul lui Dumnezeu este Unul din Sfânta şi nespusa Treime, atunci, nu numai acesta, care, orbit de întunericul rătăcirii sale, afirmă că sfânta învăţătură constituie seminţele ticăloase ale zâzaniei diabolice, dar chiar întreg poporul, mai sus amintit, este dovedit (ferească Dumnezeu) eretic; (P.S. – reflecţia traducătorului: şi autorul scrisorii este dovedit eretic, pentru că şi el face parte din „poporul Romei", pe care el însuşi îl declară eretic; acesta este şi raţionamentul lui Ioan Maxenţiu – argument retoric ad hominem, ca în tot Răspunsul său), dacă, însă, poporul rămâne acolo, în aceeaşi dreaptă credinţă, până la înfăţişarea rivalului său, fiindcă aceiaşi monahi voiesc să mai întârzie acolo, pentru ca, chiar în prezenţa rivalului însuşi, cauza lor să fie tratată, în mod echitabil, atunci, acelaşi popor, care a refuzat să-i asculte, pe cei care încercau o astfel de audienţă, pe drept, şi pe care i-a expulzat, cu violenţă, din locurile lor, este nemintos şi nedrept. La această concluzie îşi îndreaptă atenţia, şi pentru aceasta se luptă aceştia, care aruncă vorbe, încoace şi încolo, că ei au fugit de acolo, din Roma.

Acum, să vedem cele ce urmează: „Mai târziu", zice el, am recunoscut că Apostolul a rostit, cu glas profetic:

„În zilele din urmă, vor veni vremuri grele, şi vor fi oameni – numai – iubitori de sine, având, înfăţişarea adevăratei credinţe, dar, tăgăduind puterea ei; aşadar, depărtează-te şi de aceştia" (*II Timotei* III, 1).

Dacă, cei care află mulţumire, cu credinţă, în învăţăturile dreptei credinţe, sunt socotiţi că nu au virtute, ci numai înfăţişarea credinţei, fiindcă tăgăduiesc virtutea, cu atât mai mult, trebuie să fie socotiţi, în mod evident, necredincioşi cei care nu au nici măcar înfăţişarea adevăratei credinţe! De aici, urmează că nu aceia, ci aceştia, mai degrabă, trebuie să fie socotiţi cu adevărat iubitori de ei înşişi, şi trebuie să fie evitaţi, – după spusa Apostolului – fiindcă ei, amăgiţi de propriile lor păreri, se împotrivesc celui mai evident adevăr, însă, pentru faptul că el mărturiseşte că mai târziu a recunoscut că Apostolul a spus aceasta, cu voce profetică, nu este ceva de mirare, dacă, până acum, a ascultat, cu urechile surde, pe acelaşi Apostol, care glăsuieşte, zilnic, aceasta în Biserică, pentru că el este dovedit că nici acum, într-adevăr, n-a înţeles puterea învăţăturii apostolice. Însă, Biserica lui Dumnezeu, fiind întărită, de mult timp, cu aceste sfaturi, ştiind că ereticii nu pot să se potolească niciodată, întâmpinându-i cu grijă, le-a distrus mincinoasele lor afirmaţii.

În fine, după acestea, nemaiavând, cred, pe ce să-şi sprijine minciunile sale, contra aceloraşi monahi, zice: „Cu acest prilej, am crezut că aceste lucruri trebuie să fie arătate iubirii voastre, ca nu cumva, dacă ei vor fi aduşi acolo, necunoscând cum s-au purtat ei în oraşul Romei, să poată să amăgească pe alţii, printr-o prefăcătorie, în vorbire".

Cine doreşte să ştie, cu adevărat, cum s-au purtat monahii înşişi, în oraşul Roma, să cunoască, mai mult, din mărturiile lor, pe care le-au fixat în acelaşi oraş, în locurile

publice, decât din cele scrise ale acestuia, care este recunoscut, nu numai duşman al lor, dar şi al întregii Biserici. Căci el este cunoscut, în aşa măsură, ca adversar al Bisericii Romane însăşi, el, care simulează că este apărător al ei, încât, dacă amintiţii monahi, pe care îi socoteşte ca pe nişte potrivnici ai aceleiaşi Biserici, ar fi voit să plăsmuiască unele învăţături împotriva ei, în aceste părţi, eu cred că ar fi avut putinţa să abată, alături, credinţa aceleiaşi Biserici, aşa, precum acesta, care, tocmai de aceea îi ponegreşte şi-i izbeşte, pe nedrept, pe ei, că ar avea acest rol, din partea Bisericii însăşi, fiindcă, după Tradiţia spuselor Divine şi a Sfinţilor Părinţi, ei mărturisesc că Hristos, Fiul lui Dumnezeu este Unul din Treime, despre Care, Biserica universală învaţă că este în două naturi, în mod esenţial (existenţial), sau unite şi neamestecate, după alcătuire. Dar, falsitatea acestuia, într-adevăr, nu numai că nu le va smulge nimic, dar, chiar le va da multă nădejde pentru fericire, fiindcă Domnul spune: *„Fericiţi veţi fi când oamenii vă vor ocărî, şi vă vor prigoni, şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minţind din pricina Mea*” (*Matei* V, 11; cf. *Luca* VI, 22) lui, (autorului) însă, minciuna i-a adus, fără îndoială, moartea veşnică, fiindcă: *„Mărturia mincinoasă nu va fi nepedepsită*” (*Pilde* XIX, 5).

II. – Aşa, sfârşindu-se acestea, el vorbeşte multe, dar nu necesare, în cele ce urmează „Despre cărţile lui Faust”, un oarecare episcop din Galia; el nu răspunde la ceea ce se întreabă, ci expune, printr-un cuvânt lung şi fără vlagă, nu ştiu ce alte lucruri, care n-au legătură cu tema. Fiindcă tema, dacă nu trebuie să se citească din aceste cărţi, dacă ele sunt cu dreaptă învăţătură, este schimbată, acesta decide, nu ceea ce trebuie să fie crezut din aceste cărţi, ci decide, totuşi, să fie citite aceste cărţi care nu sunt socotite cu autoritate.

Dar, totuşi, fiindcă el mărturiseşte, la sfârşitul acestei epistole, că „Biserica Romană primeşte aceste cărţi, pe care Prea Fericitul Episcop Augustin le-a scris către Ilarie şi Prosper”, şi afirmă că „el poate să ştie, din abundenţă, din cărţile înseşi, aceleaşi lucruri, pe care le ţine şi le păstrează Biserica, despre Harul divin şi liberul arbitru omenesc, noi, omiţând cele ce se dovedesc expuse, de prisos şi prea lung, în această epistolă, am crezut potrivit, să alegem unele capitole sigure, atât din cărţile lui Faust, cât şi din cărţile citate mai înainte ale aceluiaşi prea sfinţit bărbat Augustin, şi să le adăugăm acestui opuscul al nostru, pentru ca, fiind aşezate într-un spaţiu mic, în schimb, să arate, cu claritate evidentă, că cele scrise în cărţile lui Faust sunt erezii, şi eretici sunt dovediţi toţi cei care, până acum, le apără ca pe nişte cărţi care ar conţine dreapta învăţătură de credinţă, fiindcă s-au descoperit cele contrarii pentru el. Fruntaşul şi sfătuitorul acestora este Possessor, episcopul african; chiar dacă, în această parte, nu se socoteşte că este părerea lui, anume că *„Hristos, Fiul lui Dumnezeu Cel viu*” (*Matei* XVI, 16; *Ioan* XI, 27), Care, pentru mântuirea oamenilor, S-a răstignit, cu Trupul, nu este Unul din Treime, totuşi, el spune că această părere are mare autoritate.

Capitole din cărţile lui Faust şi extrase din cărţile Fericitului Augustin

Dar, mai înainte de a fi introduse capitolele, de către noi, cu privire la ceea ce apără şi stabileşte Prea Fericitul Augustin în cărţile sale, şi ceea ce încearcă să adauge, contrariu Faust în cărţile sale, eu am crezut că este necesar să instruiesc, mai dinainte, pe cititor, pe scurt, pentru ca el să poată să deosebească, uşor, gândurile lor.

Aşadar, acelaşi Prea Fericit Augustin învaţă că liberul

arbitru omenesc îl are omul ca iluminare, putere şi mântuire, de la Hristos şi prin Hristos, şi cu Hristos; Faust, însă, aşa încearcă să înveţe că liberul arbitru creştin este o iluminare a lui, o putere şi mântuire, nu de la Hristos, ci prin natura sa – şi, ca să fie clar ceea ce spunem: acela (F.Augustin) precizează că noi, creştinii, suntem credincioşi şi supuşi lui Dumnezeu, în mod salutar prin Harul lui Hristos, pe care ni l-a dăruit prezenţa întrupării Sale; acesta (Faust), după născocirile odioase ale lui Pelagiu, învaţă că Harul este ceva natural. Căci, respingând, cu şiretenie, părerea aceluiaşi Pelagiu, şi, ca şi cum ar dezaproba faptul că el a tăgăduit, întru totul, Harul, precum şi pe cei care mărturisesc – după Apostol – că Harul lui Dumnezeu este dat oamenilor, chiar dacă nu au merite mai dinainte, el însuşi se sileşte să înveţe, ca şi cum ar fi cel mai înţelept, că Harul este dat şi după meritul credinţei şi al ostenelii, şi că „*Harul lui Dumnezeu nu mai este Har*" (*Romani* XI, 6). Căci, deşi nimeni nu se supune sau nu munceşte dacă nu vrea, deşi nimeni nu vrea să muncească, dacă nu ştie ce este potrivit pentru el, acesta adaugă, ostenelii omeneşti, ajutorul Harului, urmând după ştiinţă şi voinţă sau supunere; el afirmă, de bună seamă, că Harul şi osteneala omenească, asociate, în mod egal, săvârşesc celelalte lucrări, dar afirmă că puterea acestei osteneli a omului nu se naşte prin acelaşi Har, ci este înnăscută, în mod natural, în toţi. Şi el făgăduieşte, într-adevăr că acest lucru îl apără, după ce, însă, uitând de promisiunea sa, se dovedeşte că înlătură, mai din plin, tot Harul.

Capitolele

Faustus: În fine, în prefaţa sa, între altele, aşa vorbeşte, zicând că: „*Cel care îşi adscrie supunerea unui slujitor al ostenelii îşi ia asupra sa îndatorirea de a vorbi despre Har, în mod competent şi cu folos*".

Şi iarăşi în primul capitol al primei cărţi el spune: „*Aşadar, dacă redai însuşirile Sale, în părţi separate, şi crezi, şi afirmi că Hristos este Dumnezeu şi Om, este la fel ca şi cum ai uni Harul cu osteneala, şi ca şi cum n-ai separa încercarea omului de ajutorul lui Dumnezeu*".

Augustinus: Prea Fericitul Augustin contrazice această afirmaţie, în prima carte dintre cele pe care le-am amintit mai sus, aşa încât ai crede că chiar numai atunci răspunde contra lui Faust. În sfârşit, după destul de multe lucruri pe care le scrie despre începutul credinţei, ceea ce nouă, numai de sus, ne aprobă să ne fie date, prin documente foarte sigure, respingând acest înţeles, introduce un text, şi zice: „*Aşadar, eu nu voiesc să mă împotrivesc acestor mărturii atât de clare, dar, totuşi, voiesc ca ceea ce Crede el să fie de la el însuşi, pentru el însuşi: ca şi cum omul se uneşte cu Dumnezeu, spune el, ca o parte a credinţei să şi-o atribuie sieşi, iar o parte să i-o lase Lui. Şi ceea ce este mai plin de mândrie, este că prima parte şi-o atribuie sieşi, iar următoarea I-o dă Lui, şi, cu privire la ceea ce spune, că este un act al ambilor, presupune că el este primul care îl săvârşeşte, iar Dumnezeu este următorul*".

Faust: „Dar Faust", spun cei care încearcă să-l apere, că el este dreptcredincios, „*primul rol, nu omului, ci Harului îl atribuie*".

Acest lucru nu-mi este necunoscut, căci, în capitolul al şaselea, al aceleiaşi cărţi, când discută părerea Apostolului, el vorbeşte aşa: „*Dar, prin Harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt*" (*I Corinteni* XV, 10). *El, supus, cu pietate, atribuie primul rol numai Harului; el, învăţător al ascultării, socoteşte că cele intermediare se datoresc ostenelii (credinciosului); el, moderat, le uneşte pe amândouă, în desăvârşirea unui act, adică Harul şi osteneala. El nu zice „eu, fără Har", sau „Harul fără mine", ci zice „Harul lui Dumnezeu, care este cu mine".*

VIII. EPISTOLA MONAHILOR SCIŢI CĂTRE EPISCOPI

Prea Sfinţiţilor episcopi şi celor care trebuie să fie pomeniţi cu toată veneraţia: Daţian, Fortunat, Ianuariu, Albanu, Oronţiu, Bortu, Fulgenţiu şi celorlalţi episcopi şi celor distinşi în mărturisirea lui Hristos.

Smeriţii: Petru Diaconu, Ioan, Leonţie, celălalt Ioan, şi alţi fraţi, trimişi la Roma, pentru cele ale credinţei (*Întruparea, Harul*).

Prolog

(I) Noi credem că va fi folositor şi foarte necesar, pentru sfintele lui Dumnezeu Biserici, ca aceste teme, despre Întrupare şi despre iconomia divină, pe care, împreună cu noi, le apără Sfintele Biserici ale Orientalilor, împotriva ereticilor (care nu încetează să tulbure credinţa veche a Bisericii, cu argumente strâmbe şi nedrepte) să le supunem Sanctităţii Voastre în mod rugător, şi să dobândim părerea Fericirii Voastre, despre aceste teme. Aceasta, pentru că noi credem că sfânta şi slăvită mărturisire a Voastră nu se deosebeşte, în nici un fel, mai ales că, întru nimic, nu ne îndoim că Sfânta Biserică este însufleţită de Unul şi Acelaşi Duh universal. Căci toţi orientalii se vor umple, nu de puţină, dar, mai bine zis, de o mare bucurie, dacă voi afla că Sanctitatea Voastră are aceeaşi părere, în toate învăţăturile, ba ceva mai mult, în toate învăţăturile Bisericii universale.

De aceea, în mod rugător, noi cerem şi stăruim ca Fericirea Voastră, cercetând cu de-amănuntul, printr-o examinare cât se poate de atentă, cele ce se cuprind mai jos (că se cade să fie cei mai de seamă şi mai calmi

predicatori ai lui Hristos) să porunciţi să ne arătaţi părerea Voastră, pentru cele scrise de noi; aşa încât dacă, Dumnezeu fiind de faţă, expunerea noastră va fi fost dovedită, la Voi, că este potrivită cu credinţa universală şi cu tradiţia apostolică (precum nu ne îndoim), noi, întăriţi cu autoritatea atâtor bărbaţi şi preoţi foarte încercaţi, foarte uşor am putea să astupăm gurile celor ce vorbesc nedreptăţi (cf. Psalmul LX, 10; Romani III, 19) şi stăruind în credinţa Sfinţilor Părinţi, să aducem mulţumiri lui Dumnezeu, Care V-a făcut să vă mândriţi cu mărturisirea Sfinţeniei Lui, Prea Sfinţiţilor episcopi şi Prea vrednicilor lui Dumnezeu.

Acum, cerem să cercetaţi, mai atent, cele ce urmează.

(II) Despre Întruparea Domnului

Aşadar, potrivit Tradiţiei Sfinţilor Părinţi, noi mărturisim că Domnul nostru Iisus Hristos este într-o singură Persoană sau Ipostas, în două naturi, unite şi neamestecate, adică a dumnezeirii şi a Umanităţii. Noi, nici nu suntem de aceeaşi părere cu aceia care învaţă că este o singură natură întrupată a Cuvântului lui Dumnezeu, cei care se îndepărtează de credinţa venerabilului Sinod calcedonian, nici nu aprobăm pe aceia care mărturisesc, cât mai puţin, că este o unică natură întrupată a lui Dumnezeu-Cuvântul, declarând, cu voce tare, cu viclenie, că sunt două naturi; noi socotim că aceasta este ceva contrariu mărturisirii despre cele două naturi, fiindcă cele ce scrie Fericitul Chiril, Arhiepiscopul cetăţii Alexandria, în cea de a doua Epistolă către Succesus, episcopul Diocezareei, nu înseamnă altceva, decât că unica natură, întrupată, a lui Dumnezeu-Cuvântul, are două naturi unite într-un mod de nespus: „*Căci, dacă noi am fi făcut*

spunând: unica natură a lui Dumnezeu-Cuvântul, neintroducând cuvântul «întrupată», ca şi cum am lăsa la o parte Iconomia divină, poate că ei ar fi avut un cuvânt admirabil, prefăcându-se că întreabă: unde este desăvârşirea în Umanitate? Sau: cum există substanţa (natura) voastră? Dar, fiindcă a fost introdusă, şi desăvârşirea care este în umanitate, arătarea esenţei noastre, prin faptul că s-a spus «întrupat», ci, chiar, să înceteze să-şi mai ia cu ei toiagul păstoresc, pentru a lovi, să înceteze să înlăture Iconomia divină, şi să înceteze să tăgăduiască Întruparea".

(III) Noi credem că, într-adevar, Fericita Fecioară Maria este Născătoare de Dumnezeu, nu pentru vrednicia Omului Aceluia, Care S-a născut din ea (unii nu se tem să predice, în mod impios, că Acesta, prin Har, iar nu prin natură este Dumnezeu), ci, în mod propriu şi după adevăr, adică ea este Născătoarea lui Dumnezeu, pentru aceea că ea a născut, cu adevărat şi în mod propriu, pe Dumnezeu-Cuvântul, întrupat şi făcut Om, dar, unit, în mod esenţial şi natural, cu Trupul.

Pentru aceea, noi mărturisim, în tot chipul că unirea naturilor s-a făcut, în mod esenţial (fiinţial), sau natural, iar nu că s-a săvârşit, ca într-un Profet, cum se străduiesc aceia să dovedească.

Pe aceştia îi combate Grigorie de Nazianz, zicând către Cledonius: *„Dacă cineva zice că Dumnezeu Cuvântul S-a arătat, ca într-un Profet, după Har, să fie lipsit de înfăţişare mai bună, dar mai bine să fie plin de una mai rea!*". Noi, nici nu mărturisim, cum încearcă aceia să adauge că uniunea celor două naturi este după strălucire, sau iubire, sau intimitate, sau personală, sau ipostatică, sau după autoritate, sau putere, sau după egalitatea în cinste. Pe aceştia, îi anatemizează Fericitul Chiril, cel amintit puţin mai sus, zicând contra lui Nestorie:

„Dacă cineva, separă naturile, după unire, Într-Unul Hristos, unindu-le numai într-o legătură după vrednicie, sau autoritate, sau putere, iar nu, mai degrabă, printr-o împreunare, spre o unitate naturală, anatema să fie!". Căci Dumnezeu-Cuvântul S-a făcut Om fără să fie golit de numele Său (Dumnezeu), fără să fie golit de vreo părticică din El, ci S-a unit pe Sine cu natura omenească, dar, prin natură El este Dumnezeu, atât cât este şi Tatăl, egal, în toate, Tatălui, în afară, numai că Acela este Tată, Acesta este Fiu.

De aceea, se învaţă de către Sfinţii Părinţi, că Hristos, Domnul nostru, este alcătuit din unirea dintre Divinitate şi Umanitate. Acest lucru, nevoind Paul de Samosata să-l mărturisească, a fost condamnat de sinodul din Antiohia prin preotul Malchion al aceleiaşi Biserici antiohiene, un bărbat foarte erudit în toate şi de către toţi preoţii, care se adunaseră, atunci, contra aceluiaşi Paul, pentru cel ales. Malchion, luându-şi asupra sa cea mai mare luptă, în dezbaterea neînţelegerii, încredinţată de amintitul sinod, a combătut pe acelaşi eretic, astfel, spunând, între altele: *Desigur, ceea ce este compus se face din cele simple, precum în Hristos Iisus, Care este din Dumnezeu-Cuvântul şi din Trupul omenesc, care este din sămânţa lui David* (Ioan. VII, 24; Romani I, 3; II Timotei II, 8), *cele două s-au făcut Unul, neexistând, nicidecum, vreo despărţire, după aceea, ci rămânând în unitate. Însă tu, în legătură cu aceasta, mi te arăţi că nu vrei să mărturiseşti că Hristos Iisus este o Compunere, aşa încât să nu fie, în El, Fiul lui Dumnezeu, prin natură, ci Înţelepciunea cea după participare.*

Căci tu ai spus aceasta, fiindcă Înţelepciunea suportă pierdere şi de aceea ea nu poate să fie compusă, nici nu cugeţi că înţelepciunea divină, precum S-a golit pe Sine, mai înainte, aşa a rămas nemicşorată; aşa şi în

această golire, pe care a purtat-o cu milostivire, a rămas nemicşorată şi neschimbabilă. Locuim şi noi în case, ca unul într-altul, dar nici o parte din case nu suntem noi, nici vreo parte a noastră nu este casă. La fel, chiar Fericitul Atanasie, în cărticica al cărei ititlu este „Că Unul este Hristos", respingând deşertăciunea ereticilor, după ce dovedise că cercetările lor despre dumnezeirea Fiului lui Dumnezeu sunt fără măsură, continuă aşa: *Chiar aşa întreabă ei despre Întrupare: Cum se întrupează Dumnezeu? Cum ia trup? Cum se compune Cel care nu este potrivit pentru un corpuscul mic? Cum se uneşte Cel necreat, cu ceea ce este creat, şi Cel necircumscris cu ceea ce este circumscris? Sau, cum există într-o parte Acela, mare, şi nesfârşit şi nedespărţit? Dacă, însă, Mărimea Aceea S-a strâns într-un loc mic, sau, dacă acel mic s-a făcut mare, sau dacă o parte, şi nu toată Divinitatea S-a unit cu un trup, a crede aceasta este o impietate. Dar ei sunt greşiţi din acest punct de vedere, fiindcă întreabă: Cum şi în ce fel? Dar prin această părere şi perfidie, au socotit chiar aceştia că există o conlocuire, în loc de Întrupare, o acţiune omenească, în loc de unitate şi compunere şi în loc de substanţă (o fiinţă) a Domnului nostru Iisus Hristos, două ipostase sau persoane şi în loc de Sfânta şi nespusa Treime, dogmatizând cu necuviinţă şi impietate, că există o quaternitate.*

Iarăşi, Fericitul Grigorie, în Cuvânt despre Fiul, zice: *Însă, într-un capitol, eu te sfătuiesc, ca pe cele mai măreţe acte să le atribui Divinităţii, într-adevăr, şi acelei naturi care se dovedeşte că este superioară pasiunilor şi trupului; pe cele mai umile, să le atribui Celui ce este compus, cu adevărat, Care, pentru tine S-a golit pe Sine Însuşi şi S-a întrupat* (*Filipeni* II, 7).

Aşadar, pentru acest motiv, noi credem foarte drept,

că Dumnezeu-Cuvântul, Cel plin şi desăvârşit, chiar după ce şi-a luat Trup, n-a suferit niciun adaos şi nicio micşorare, ba chiar, prin actul unirii, El i-a conferit naturii asumate, slava nespus de mare.

(IV). Din această cauză, Treimea, chiar după Întrupare, a rămas Treime-mister, fiindcă Acelaşi Dumnezeu-Cuvântul, chiar cu propriul Său Trup este Unul din Treime, nu pentru că Trupul Său este din substanţa (fiinţa) Treimii, ci pentru că este Trupul lui Dumnezeu-Cuvântul, Care este Unul din Treime. Căci, *El Însuşi*, întru totul, nu altul, *S-a suit la cer Cel ce S-a coborât din cer, Fiul Omului, Care este în cer.* (*Ioan* III, 13). De aceea, şi noi mărturisim că Dumnezeu-Cuvântul a pătimit în Trup, S-a răstignit în Trup, s-a îngropat cu Trupul, după Fericitul Chiril, care zice: „*Dacă cineva nu mărturiseşte că Dumnezeu-Cuvântul a pătimit cu Trupul, S-a răstignit cu Trupul şi a purtat moartea, cu Trupul şi că S-a făcut Primul născut din morţi, potrivit adevărului, că El este Viaţă şi Dătător de viaţă, ca un Dumnezeu, anatema să fie!*"

La fel, noi spunem că Omul-Hristos-Iisus este Cuvântul (cf. *I Timotei* II, 5), după acel text al Fericitului Ioan: „*Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mâinile noastre au pipăit, despre Cuvântul vieţii*" (*I Ioan* I, 1). Căci n-a putut să fie pipăit Cuvântul, după natura Dumnezeirii Sale, cu mâinile omeneşti, dacă nu s-ar fi făcut Om. Chiar este în afară de orice îndoială, că Pruncul Acela, pe Care L-a născut Fericita Fecioară, pe Care L-a înfăşat în scutece, pe Care L-a culcat în iesle, pe Care L-a tăiat împrejur a opta zi, pe care Simeon, bărbat drept, L-a primit în braţele Sale, despre Care istorisesc Evangheliştii, că era supus părinţilor, despre Care mărturisesc că a înaintat în vârstă şi în înţelepciune este Dumnezeu prin natură, *prin Care toate*

s-au făcut, cele văzute și cele nevăzute este Unul născut și Primul născut, *în Care sunt toate*, după Apostolul Pavel (cf. *Matei* I, 25; *Luca* II, 7; II, 21; II, 28; II, 51; II, 52; *Ioan I*, 14; 18; III, 16, 18; *I Ioan* IV, 9; *Coloseni* I, 17).

Chiar Isaia, Profetul, mărturisește acest adevăr însuși, cu cuvinte clare, zicând: *„Căci, prunc s-a născut nouă, un fiu s-a dat nouă, a cărui stăpânire e pe umărul lui și se cheamă numele lui: înger pe mare sfat, Sfetnic, luminat. Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie"* (*Isaia* IX, 5).

Și, de aceea, nicidecum nu credem că trebuie să fim de aceeași părere cu cei care afirmă că Dumnezeu Cel tare S-a suit cu Pruncul Acela, și nu cred că Însuși Pruncul este Dumnezeu tare, mai ales că Psalmistul mărturisește că tronul nu este al altuia, oarecare, ci este, întru totul, al Lui, Care S-a născut *„din Duhul Sfânt și din Maria Fecioara*, și S-a botezat, în Iordan, de la Ioan, ca să sfințească apele, în veacul veacului, zicând: *„Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului, toiag de dreptate, toiagul împărăției Tale. Iubit-ai dreptatea, și ai urât fărădelegea; pentru aceasta Te-a uns pe Tine, Dumnezeul Tău, cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtașii Tăi"* (cf. *Matei* III, 15; *Marcu* I, 9; *Luca* III, 21; *Psalmul* XLIV, 8-9).

(V). Așadar, potrivit acestei păreri a Profetului, Dumnezeu S-a făcut Hristos, iar nu Hristos S-a făcut Dumnezeu precum spuneau ereticii care îndrăzneau să afirme că Hristos este Dumnezeu prin înaintare (ridicare, înălțare, progres), iar nu prin natură. Căci Dumnezeu a fost uns, pentru că El Însuși S-a făcut Om, deoarece, nu este alt Dumnezeu, alt Om, ci același Dumnezeu, același Om.

Căci, Cel Care este fiu natural al Fecioarei, Același este și Fiu natural al lui Dumnezeu. De aceea, noi credem și mărturisim că sunt două nașteri ale lui Dumnezeu-Cuvântul, adică, una, *mai înainte de veci, din Tatăl, după*

Dumnezeire, alta, în zilele cele mai din urmă, din Sfânta Fecioară, după Trup, blestemând pe cei care tăgăduiesc nașterea lui Dumnezeu Cuvântul, după Trup, care, chiar refuză să mărturisească minunile și Patimile Unuia și Aceluiași Fiu al lui Dumnezeu, ceea ce mărturisește toată Biserica lui Dumnezeu.

Noi primim, însă, și cele patru Sinoade, potrivit cu acest înțeles al expunerii noastre, adică al celor 318 (Niceea) și al celor 150 (Constantinopole), care au condamnat impioșii pnevmatomahi, precum și pe primul Sinod din Efes, în fruntea căruia au fost: Fericiții Celestin al Romei și Chiril al Alexandriei, Întâistătători (Arhiepiscopi); primim și sfântul și venerabilul Sinod, care s-a ținut la Calcedon.

Noi îmbrățișăm și Epistolele Fericitului Leon, care anatematizează pe toți cei care cred cele contrarii învățăturilor Bisericii, împreună cu toate scrierile lui Teodor de Mopsuestia și ale lui Nestorie, și ale discipolilor lui, și pe toți cei care cred cele asemenea lor, împreună cu Nestorie, precum și toate cele scrise împotriva celor 12 Capitole ale Fericitului Chiril, capitole pe care el le-a scris împotriva aceluiași Nestorie; la aceștia adăugăm și pe Eutihie și pe Dioscur, împreună cu tovarășii lor și pe toți, pe care, pe drept, și în mod legal, i-a osândit Scaunul apostolic.

Despre Harul lui Dumnezeu

(VI) După acestea, conform cu rațiunea, este că declarăm Fericirii Voastre ce credem noi despre Harul lui Hristos, potrivit cu ceea ce ni s-a transmis nouă, despre Harul, prin care Hristos ne-a smuls de sub puterea satanei, fiindcă, chiar în această parte, autoritatea voastră ne este foarte necesară (Cf. *Coloseni* I, 13).

Aşadar, noi credem că Adam a fost făcut de către Creatorul a toate, fără niciun impuls carnal, şi a fost înzestrat cu o mare libertate (cf. *Eclesiast* VII, 29; *I Timotei* IV, 4), aşa încât să cunoască şi binele ca să-l săvârşească, prin putinţa proprie şi răul, dacă ar vrea, să poată să-l îngăduie. Erau şi moartea şi nemurirea aşezate într-un anumit fel, în libertatea hotărârii (liberul arbitru) lui (cf. *Facere* II, 17). El era capabil pentru ambele stări, aşa încât, dacă păstra porunca, ar fi devenit nemuritor, fără experienţa morţii; dacă însă dispreţuia porunca divină, urma moartea, imediat.

Aşadar, fiind corupt de viclenia şarpelui, el s-a făcut călcător al Legii divine, prin voinţa sa, şi, de aceea, potrivit cu ceea ce-i fusese prezis, printr-o dreaptă judecată a lui Dumnezeu, el este osândit la pedeapsa cu moartea şi, în întregime, adică, după trup şi după suflet, a fost schimbat într-o stare mai rea; după ce a fost pierdută libertatea proprie, este cedat, în deplină proprietate, robiei păcatului (cf. *Facerea* III, 1-6, 13; *II Corinteni* XI, 3).

De aceea, nu este niciunul dintre oameni care să nu se nască strâns de lanţul acestui păcat, în afară de Cel care S-a născut, într-un nou fel de naştere, pentru dezlegarea acestui lanţ al păcatului: „*Mijlocitorul între Dumnezeu şi oameni, Omul Hristos Iisus*" (*I Timotei* II, 5) căci, ce altceva a putut, sau poate să se nască dintr-un rob, decât un rob? Căci, nici n-a procreat Adam fii, pe când era liber, ci a procreat după ce s-a făcut rob păcatului. De aceea, precum orice om este din el, tot aşa, orice om este rob păcatului, prin el. De aceea, şi Apostolul zice: „*Din greşeala unuia a venit osândă pentru toţi*" (*Romani* V, 16, 18). Şi iarăşi: „*De aceea, precum printr-un om a intrat păcatul în lume, şi prin păcat moartea, aşa şi moartea a trecut la toţi oamenii, pentru că toţi au păcătuit în el*" (*Romani* V, 12). Aşadar, întru totul, greşesc cei ce spun că

numai moartea, nu şi păcatul a trecut în neamul omenesc, fiindcă Apostolul ne dă mărturie că şi păcatul şi moartea au intrat în lume prin Adam.

Aşadar, nici unul nu este liberat, întru totul, de această osândă şi moarte, decât prin Harul Răscumpărătorului; Acesta, deşi era Stăpân, întrucât era Dumnezeu, S-a făcut rob, ca să ne libereze pe noi din robia perpetuă şi de sub puterea diavolului şi să ne readucă la adevărata libertate, „*chip de rob luând*" (*Filipeni* II, 7). De aci se face că El spune iudeilor: "*Atunci liberi veţi fi, într-adevăr, dacă Fiul vă va face liberi*" (*Ioan* VIII, 36). Căci ei socoteau că aceia sunt liberi, cu adevărat, care slujeau ocupaţiilor omeneşti, cu cea mai deşartă încordare. Aşadar, pentru ca falsa libertate să devină adevărata libertate, adică, pentru ca libertatea omenească să devină libertate întru Hristos, aceeaşi libertate a avut nevoie de Eliberator, pentru ca să poată, prin Harul Său, să fie întoarsă de la îndeletnicirile omeneşti, pentru ca ea să cugete şi să dorească cele ce tind spre viaţa veşnică.

Aşadar, fără acest Har, libertatea poate într-adevăr, să cugete şi să dorească cele omeneşti; nu poate, însă, să cugete, sau să voiască, sau să dorească cele dumnezeieşti dintre care prima şi cea mai însemnată libertate, care este temelia, şi piedestalul, într-un anumit fel, sau originea tuturor bunătăţilor, să creadă în Domnul slavei Cel răstignit (cf. I *Corinteni* II, 8), fapt care nu este, întru totul, săvârşit dintr-un liber arbitru natural, fiindcă „*aceasta, nu trupul şi sângele o descoperă, ci Tatăl ceresc descoperă*" (*Matei* XVI, 17) cui voieşte El, atrăgându-l la adevărata libertate, nu printr-o necesitate violentă, ci printr-o revărsare, în interior, a unei plăceri, prin Sfântul Duh, aşa încât să putem să spunem, crezând că: „*Domn este Iisus, ceea ce nimeni, prin liberul arbitru natural, nu poate să spună decât în Duhul Sfânt*" (I *Corinteni* XII, 3).

În zadar, deci, trăncănesc cei care spun: „Stă în puterea mea să voiesc să cred, sau să mă folosesc de Harul lui Dumnezeu”, fiindcă Apostolul mărturiseşte că el însuşi crede că ne este dat nouă de către Dumnezeu, să credem, ceea ce corespunde adevărului, zicând: „*Căci vouă vi s-a dăruit pentru Hristos, nu numai să credeți în El, dar chiar să pătimiți pentru El*”.

(VII). Dar ei spun: Dacă Dumnezeu, pe cei ce nu voiesc, îi face să creadă, atunci nu este niciunul care poate, în mod natural (cum ziceți), să creadă în Fiul lui Dumnezeu, sau să voiască ceva bun, care tinde spre viața veşnică; aşadar, de ce nu face ca toți să voiască, fiindcă, la Dumnezeu, nu există preferință de persoane, mai ales că despre El Însuşi s-a scris: „*Care voieşte ca toți oamenii să se mântuiască, şi la cunoştința adevărului să vină*”? (I *Timotei* II, 4). Căci, ori El vrea, dar nu poate, ori Sfânta Scriptură nu spune adevărul. Apoi, dacă este o impietate a crede ceva din acestea, rămâne că nu El exercită voința omenească, ci că El aşteaptă ca ea să fie exercitată de om, aşa încât să fie, pentru cei ce voiesc, o răsplată binevoitoare, iar pentru cei ce nu voiesc, o condamnare dreaptă.

Dacă acestea aşa sunt, precum ereticii le discută, sus şi tare, urmează că judecățile lui Dumnezeu, cele de necercetat şi de neînțeles, sunt înțelese de către ei. Căci, dacă, aşa cum voiesc ei, Dumnezeu osândeşte pe cei ce nu voiesc, dar mântuieşte pe cei ce voiesc, nu mai este nimic, în general, oare să mai fie căutat, mai târziu. Şi, cât de mult greşeşte Sfânta Scriptură față de ei când mărturiseşte că judecățile lui Dumnezeu sunt „*nepătrunse*” (*Romani* XI, 33). Noi, însă, credem şi dovedim că judecățile lui Dumnezeu sunt nepătrunse şi spune că, dintr-o masă a pierzării, unii sunt mântuiți prin bunătatea şi Harul lui Dumnezeu, iar alții sunt părăsiți printr-o dreaptă şi tainică judecată.

De altminteri, să spună, dacă pot, aceştia care socotesc că aceasta este ceva contrariu dreptății şi bunătății divine: De ce, Acesta „*Care vrea ca toți oamenii să se mântuiască*, şi la cunoştința adevărului să vină” (I *Timotei* II, 4) a făcut atât de multe minuni în Horazin şi Betsaida şi n-a voit să facă niciuna în Tir şi Sidon, care, dacă ar fi fost făcute (precum El Însuşi mărturiseşte) „*poate că, în sac şi în cenuşă, s-ar fi pocăit*” (*Matei* XI, 21)? Sau, de ce Apostolul a oprit să se predice, în Asia şi Bitinia, cuvântul mântuirii? (Cf. *Fapte* XVI, 6-7).

Apoi, dacă aceste lucruri nu pot să fie înțelese, să se întoarcă la ei şi, descoperind că ei sunt oameni, să înceteze să cerceteze de ce, pe unii îi mântuieşte, prin dar gratuit, iar pe alții îi părăseşte, printr-o dreaptă şi tainică judecată, El, Care „*are putere, ca, din aceeaşi frământătură, să facă un vas, spre cinste, iar altul, spre necinste*” (*Romani* IX, 21); şi să strige împreună cu noi, ba chiar alături de Apostol: „*O, adâncul bogăției şi al înțelepciunii şi al ştiinței lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate căile Lui! Căci, cine a cunoscut gândul Domnului sau cine a fost sfetnicul Lui? Sau, cine, mai înainte L-a dat Lui şi va lua înapoi de la El? Pentru că, de la El, şi prin El, şi întru El sunt toate. A lui să fie mărirea, în veci. Amin*” (*Romani* XI, 33-36). Aşadar, este clar că, nu nouă, ci Apostolului se împotriveşte cel ce zice: Dacă nu voi vrea, mai întâi, Harul nu vine la mine. Aceasta nu este nimic altceva decât a spune că, dacă nu-I dau mai înainte lui Dumnezeu, aşa încât să fie dat înapoi de către El.

(VIII). Dar noi, urmând acelaşi Apostol, spunem că tot începutul cugetărilor bune, şi deplina lor înțelegere, şi voința sunt de la Dumnezeu, şi prin Dumnezeu, şi în Dumnezeu, Care desăvârşeşte şi îndreaptă voințele depravate ale oamenilor şi pe cele care sunt copleşite de actele pământeşti, prin infuziunea şi acțiunea internă a

Sfântului Duh, precum s-a scris: „*Voința este pregătită mai dinainte*” (*Pilde* VIII, 35). (citat liber, neindentificat nici în Septuaginta).

De aceea, chiar Fericitul Vasile, episcopul Cezareii, în rugăciunea Sfântului Altar, pe care aproape, întregul Orient o folosește, între altele, zice: „*Dă-ne, Doamne, putere și apărare; Te rugăm, pe cei răi fă-i buni, pe cei buni păstrează-i întru bunătate, căci toate le poți și nu este cine să se împotrivească Ție; căci, când voiești, mântuiești, și niciunul nu se împotrivește voinței Tale*” (Vezi citatul în Liturghia Sfântului Vasile). Iată, cât de scurt și cât de riguros a pus capăt acestei controverse, odinioară, dascălul strălucit, învățându-ne, prin această rugăciune, nu de la sine, ci de la Dumnezeu, că cei răi se fac oameni buni, că pot să rămână în însăși starea de bunătate, nu prin puterea lor, ci prin ajutorul Harului divin.

La fel, Fericitul Inocențiu, Întâistătătorul Scaunului apostolic, în Epistola către sinodul milevitan (Milevitanum, zice: „*Toate strădaniile și toate faptele bune și meritele sfinților trebuie să fie raportate la slava și lauda lui Dumnezeu, fiindcă nimeni, din altă parte, nu-I place, decât dacă săvârșește din ceea ce i-a dăruit El Însuși*”).

Desfășurând această temă, mai cu zel, și mai clar, în Epistola lor către Papa Zosima, Sinoadele africane expun părerea Papei însuși, zicând: „*Ați stabilit, însă, acel fapt, în Scrisoarea de care v-ați îngrijit, că trebuie să fie trimisă către toate provinciile*, spunând: *Totuși, noi, din imboldul lui Dumnezeu (căci toate cele bune trebuie să fie raportate la Autorul lor, de la Care izvorăsc) le-am reînnoit toate, pentru conștiința fraților și coepiscopilor noștri; astfel, primim ceea ce s-a spus, și anume că pe aceia care se ridică împotriva ajutorului lui Dumnezeu, cu privire la libertatea de judecată (liberul arbitru), trecând,*

ca într-o cursă, scoțând sabia adevărului, să-i tai. Căci, ce ați făcut pentru liberul arbitru, decât că ați reînnoit toate, întru conștiința, umilinței noastre? Și totuși, ați văzut că ceea ce s-a făcut s-a făcut din imboldul lui Dumnezeu în mod fidel și înțelept, și ați spus adevărat, cu curaj: că, întru totul, voința este pregătită de Domnul, și, pentru ca cei buni să lucreze ceva sub inspirația părintească, El Însuși atinge inimile fiilor Săi. Căci, toți câți lucrează prin Duhul lui Dumnezeu, aceștia sunt fii ai lui Dumnezeu (Romani VIII, 14*), așa încât, să nu credem că ne lipsește hotărârea noastră (liberul arbitru) și că nu ne îndoim că Harul divin o ia înainte, mai mult decât el, în fiecare mișcare și în orice lucru bun al voinței omenești. Dumnezeu lucrează în inimile oamenilor și în liberul arbitru al lor, încât, cugetarea sfântă, sfatul pios și orice mișcare a voinței celei bune din Dumnezeu este, fiindcă, prin El, putem noi să săvârșim orice bine, fără El nu putem nimic*” (cf. *Ioan* XV, 5).

Potrivit acestora, Prea Fericitul Celestin, în Epistola către Gali, zice: „*Ori de câte ori conducătorii obștii sfinte își îndeplinesc îndatoririle lor, prin mijlocirea lor, la bunătatea divină, ei pledează procesul neamului omenesc, și împreună cu ei, întreaga Biserică, într-un geamăt tare, care și se roagă fierbinte, ca, celor necredincioși, să li se dea credință, ca să fie eliberați de rătăcirile necredinței lor idololatre, ca, iudeilor, să le apară lumina adevărului, fiindu-le luat voalul de pe inimă, ca ereticii să se pocăiască prin primirea credinței Bisericii universale, ca schismaticii să primească duhul iubirii reînnoitoare, ca, celor căzuți să li se dea leacurile pocăinței, ca, în sfârșit, catehumenilor, după ce au fost conduși spre Tainele nașterii din nou, să li se descuie cămara milostivirii divine. Biserica ne învață, însă, că îndeplinirea gândurilor să fie cerută de la Domnul, nu de mântuială și nici fără*

temei, fiindcă ea, pe cei mai mulţi, îi socoteşte vrednici să-i tragă din orice fel de greşeală, pe care, scoţându-i de sub puterea întunericului, îi transferă «în împărăţia Fiului iubirii Sale», şi, din vase ale mâniei, îi face vase ale milostivirii" (*Coloseni* I, 13; *Romani* IX, 22-23). *Până într-atâta se crede că totul este al lucrării divine, încât, totdeauna, această acţiune de laudă şi mărturisire se referă la Dumnezeu, Pricinuitorul unui aşa Har; pentru iluminare, sau pentru îndreptare.* Iarăşi după puţine cuvinte, zice: *Aşadar, noi, cu ajutorul lui Dumnezeu, aşa am fost întăriţi, prin legile bisericeşti şi din documentele luate din autoritatea divină, încât, mărturisim că Dumnezeu este Autorul tuturor simţămintelor şi al faptelor bune, şi al tuturor străduinţelor şi al tuturor virtuţilor, prin care, de la începutul credinţei ne îndreptăm către Dumnezeu; şi că nu ne îndoim că toate meritele omului se arată, în urma, iar nu înaintea Harului lui Dumnezeu, aşa încât, prin Dumnezeu începem noi, şi să voim, şi să săvârşim orice bine* (*Filipeni* II, 13). *În general, prin acest ajutor şi dar al lui Dumnezeu, nu se smulge liberul arbitru, ci se eliberează, încât, din ceea ce este întunecat, este luminat, din ceea ce este decăzut, este drept, din ceea ce este neputincios, este sănătos, din ceea ce este nechibzuit, este înţelept.* Acelaşi dascăl, trage concluzia, zicând: „*Fiindcă, pentru mărturisirea Harului lui Dumnezeu, a Cărui lucrare şi vrednicie, întru nimic, în fond, nu trebuie să fie sustrasă, noi credem că este îndeajuns ceea ce ne-au învăţat pe noi cele scrise, după îndatoririle, mai sus zise, al scaunului apostolic, aşa încât noi, într-un cuvânt, să nu socotim că este de dreaptă credinţă ceea ce s-ar dovedi că este contrariu părerilor mai sus arătate*".

Aceste lucruri, Prea Sfinţiţilor, am socotit să vi le aducem la cunoştinţă, nu ca unor necunoscători, ci, pentru

combaterea rătăcirii minţii acelora care resping aceasta, ca pe nişte noi învăţături, şi, întru totul nemaiauzite în Biserici, am socotit că introducem ceea ce este util în această cărticică a smereniei noastre.

Epilog

Noi, îmbibaţi de învăţăturile Sfinţilor Părinţi, anatemizăm pe Pelagiu şi pe Celest, împreună şi pe Iulian Aeclanens şi pe cei care gândesc împreună cu ei, mai ales, cărţile lui Faust, episcop al galilor, care a fost înlăturat din Mânăstirea Lorini, cărţi care, nu mai încape nicio îndoială, au fost scrise contra învăţăturii despre predestinaţie. În aceste cărţi, el, venind nu numai împotriva tradiţiei tuturor acestor Sfinţi Părinţi, dar chiar contra tradiţiei Apostolului Însuşi, supune ajutorul Harului, străduinţei omeneşti, şi mărturiseşte, cu impietate, înlăturând, cu totul, întregul Har al lui Hristos, că sfinţii cei vechi nu s-au mântuit prin acest Har, prin care şi noi ne-am mântuit, după ceea ce ne învaţă Prea Fericitul Apostol Petru, ci s-au mântuit prin puterea naturii (cf. *Fapte* XV, 11).

Petru, din mila lui Dumnezeu, diacon, a subscris.
Ioan, din mila lui Dumnezeu, monah, a subscris.
Leontius, din mila lui Dumnezeu, monah, a subscris.
Ioan, lector, din mila lui Dumnezeu, a subscris.

CARTEA DIACONULUI PETRU ŞI A ALTORA CARE AU FOST TRIMIŞI LA ROMA DIN PARTEA GRECILOR PENTRU APĂRAREA CREDINŢEI

DESPRE ÎNTRUPAREA ŞI HARUL DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS, CĂTRE FULGENTIUS ŞI CĂTRE ALŢI EPISCOPI AI AFRICII*

„Prea plecaţii diaconul Petru, Ioan Leontius, al Ioan şi ceilalţi fraţi trimişi la Roma pentru credinţă, către: *Mai marii vrednici de a fi numiţi prea sfinţi cu toată cinstirea: Datianus Fortunatus, Albanus, Orontius, Boethus, Fulgentius, Ianuarius şi către ceilalţi episcopi străluciţi în credinţa lui Hristos*.

Cap. I
Înţelegerea Bisericilor în credinţă este întărirea credincioşilor

1. Credem în chip deosebit folositor şi foarte trebuincios pentru Sfintele Biserici ale lui Dumnezeu ca învăţăturile despre Întruparea şi iconomia dumnezeiască pe care le apără împreună cu noi toate Sfintele Biserici ale răsăritenilor împotriva ereticilor (care nu încetează de a tulbura prin tâlcuiri necinstite şi nedrepte vechea credinţă a Bisericii) să le aducem la cunoştinţă Sfinţiilor Voastre pentru ca să căpătăm consimţământul Sfinţiilor Voastre în legătură cu ele. Credem că în nicio privinţă, sfânta şi

* După Migne, P.L., vol. LXV, col. 442-451.

slăvita Voastră mărturisire de credinţă nu se deosebeşte de a noastră şi nu ne îndoim că pretutindeni Sfânta Biserică a lui Dumnezeu străluceşte într-un singur duh. Toţi răsăritenii se vor umple de o bucurie, nu mică, ci dimpotrivă, foarte mare, dacă vor ştii că mai vârtos Sfinţiile Voastre aveţi aceleaşi simţăminte ca şi noi în dogmele dreptei credinţe.

2. De aceea, cu plecăciune cerem şi Vă rugăm ca Sfinţiile Voastre, cercetând cu atentă grijă cele arătate mai jos (cum se cade să facă propovăduitorii cei mai adevăraţi şi mai neobosiţi ai lui Hristos), să porunciţi să ni se împărtăşească în scris învăţătura Voastră. Cerem aceasta pentru că, dacă va da Dumnezeu şi expunerea noastră, în duhul dreptei credinţe şi al tradiţiilor apostolice îşi va găsi aprobare în faţa Voastră (precum credem), întăriţi cu autoritatea atâtor bărbaţi şi preoţi foarte încercaţi, să putem înfrâna gurile celor ce grăiesc lucruri nedrepte şi pentru ca, stăruind în credinţa Sfinţilor Părinţi, lui Dumnezeu, Care v-a înălţat întru credinţa pe care I-o mărturisiţi, să-i aducem mulţumiri ca nişte bărbaţi prea cuvioşi şi vrednici de Dumnezeu. Acum vă rugăm să cercetaţi cu multă luare aminte cele ce urmează.

Cap. II
În Hristos sunt unite, fără amestec, două naturi într-o singură persoană

3. Potrivit tradiţiei Sfinţilor Părinţi, Îl mărturisim pe Domnul nostru Iisus Hristos în două naturi unite şi neamestecate, adică în cea dumnezeiască şi în cea omenească, dar într-o singură persoană sau substanţă. Nu suntem de părerea acelora care, propovăduind o singură natură, cea neîntrupată a lui Dumnezeu Cuvântul, fug de credinţa venerabilului Sinod de la Calcedon, şi nu-i

admitem nici pe cei ce deşi spun, în chip viclean, că sunt două naturi, nu recunosc decât foarte puţin natura întrupată a lui Dumnezeu Cuvântul, socotind aceasta contrar mărturisirii celor două naturi, ca şi cum cele două naturi, unitatea cea de negrăit şi natura întrupată a lui Dumnezeu Cuvântul, n-ar fi unul şi acelaşi lucru. Dar fericitul Chiril, Întâistătătorul oraşului Alexandria, astfel scrie în a doua epistolă către Succesus, episcopul Diocesareii: „Dacă am trece sub tăcere pe cei se spun că există o singură natură a lui Dumnezeu Cuvântul şi nu o recunosc pe cea întrupată, respingându-I şi cârmuirea, nu le-ar fi greu să vorbească acelora care se prefac că întreabă unde este desăvârşirea în partea omenească, sau cum rămân lucrurile cu substanţa noastră. Dar fiindcă s-a arătat şi desăvârşirea care este în partea omenească şi manifestarea esenţei noastre, spunându-se că este întrupată, să înceteze cei ce-şi găsesc sprijin, într-un toiag de trestie".

Cap. III
Fericita Fecioară este cu adevărat Mama lui Dumnezeu

4. O credem pe Fericita Fecioară Maria nu datorită omului care s-a născut din dânsa (pe care unii nu se tem să-l numească în chip nelegiuit Dumnezeu după har, nu după natură), ci în chip propriu şi potrivit adevărului θεοτοόκος, adică Născătoare de Dumnezeu, prin aceea că în chip adevărat şi propriu Dumnezeu Cuvântul S-a întrupat şi S-a făcut om, unindu-se esenţial şi natural cu trupul.

5. De aceea, mărturisim pe toate căile că unirea celor două naturi s-a făcut în chip esenţial şi natural, nu cum caută să arate aceia că Dumnezeu Cuvântul a lucrat în Hristos ca şi într-un profet. Pe aceştia i-a combătut fericitul Grigorie de

Nazianz la Clidonium, când a spus: „Dacă afirmă cineva că Dumnezeu Cuvântul a lucrat după har, ca într-un profet, şi nu mărturiseşte că unirea a fost făcută esenţial, este mai lipsit de lucrarea cea bună, dar e mai plin de cea rea". Greşesc şi aceia care încearcă să clădească unirea naturilor fie potrivit strălucirii, dragostei şi simţămintelor personale, fie ca o putere substanţială, autoritate sau egalizate de onoare. Pe aceştia, fericitul Chiril, cel înainte pomenit, îi anatemizează zicând: „Dacă desparte cineva substanţele în Hristos după unire, admiţându-le doar întovărăşirea după vrednicie, autoritate sau putere, şi nu mai degrabă după unirea cea naturală, anatema să fie". Căci Dumnezeu-Cuvântul nu printr-o vorbă goală, nu printr-o adăugare de nume, ci prin natura Sa este atât Dumnezeu, cât şi Tatăl, egal Tatălui întru toate, în afară doar de faptul că unul este Tatăl, Celălalt Fiul, Care S-a făcut om unindu-se cu natura cea omenească.

6. De aceea se propovăduieşte de către Sfinţii Părinţi în Sinod că Domnul nostru Hristos este alcătuit din substanţă dumnezeiască şi substanţă omenească. Nevoind să recunoască aceasta, Paul de Samosata a fost condamnat în Sinodul de la Antiohia de către Malchio, ales presbiter al Bisericii din aceeaşi Antiohie, bărbat foarte învăţat întru toate, şi de către ceilalţi preoţi ce se adunaseră atunci împotriva lui Paul. Acesta, luând asupra-şi, în pomenitul Sinod, partea cea mai grea, a luptei prin cuvânt, astfel l-a combătut pe eretic, spunând între altele: „Fără îndoială că din cele simple se face ceea ce este compus, precum în Iisus Hristos Care, din Dumnezeu Cuvântul şi din trup omenesc, din sămânţa lui David, S-a făcut unul singur, neexistând după aceea prin vreo împărţire, ci prin unitate. Mi se pare însă că tu nu vrei să mărturiseşti aceasta ca alcătuire „spunând că nu e Fiul lui Dumnezeu prin substanţa din El, ci prin înţelepciune, ca participare. Ai spus doar că înţelepciunea suferă vătămare şi de aceea n-ar

fi compusă şi nu te gândeşti că, precum înțelepciunea dumnezeiască înainte de a se termina a rămas nemicşorată, la fel şi în această micşorare, pe care a primit-o din milă, înțelepciunea sa a rămas nemicşorată şi neschimbată. Şi mai spui că înțelepciunea ar locui în El, cum locuim noi în case, unul în cealaltă, dar nici noi nu suntem parte din casă, nici casa nu este parte din noi". La fel şi fericitul Atanasie în cartea cu titlul „Unul este Hristos", respingând deşertăciunea ereticilor, după ce a dovedit că spusele lor despre dumnezeirea Fiului lui Dumnezeu sunt vorbe de clacă, urmează astfel: Ei se întreabă despre Întrupare astfel: Cum se întrupează Dumnezeu? Cum ia chip de om? Cum se poate cuprinde într-un trup mic Cel necuprins? Cum se uneşte cel creat cu Cel necreat, Cel nemărginit cu cel mărginit? Sau cum este El mare ca părți, dar nemăsurat şi neîmpărțit? Dacă însă acea mare dimensiune este strânsă într-un spațiu mic, atunci sau ceea ce este mare devine mic, sau o parte şi nu toată dumnezeirea este unită cu carnea, ceea ce este nelegiuit a crede. Şi ei se prăbuşesc din ceea ce spun: Cum şi în ce chip? Dar prin ce părere şi viclenie socotesc ei Întruparea locuire, unitatea lucrare omenească, în loc de o singură substanță a Domnului nostru Iisus Hristos două substanțe şi două persoane, iar Sfânta şi dumnezeiasca Treime o arată în chip nelegiuit şi necuviincios pătrime?"[101].

[101] Pătrime (Quaternitas) nu înseamnează aici a patra parte dintr-un întreg, ci a patra ipostază a dumnezeirii, cum Treimea (Trinitas), în limbaj teologic, nu este, ca în matematică, a treia parte dintr-un întreg, ci Dumnezeu în trei ipostaze: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. Ereticii combătuți aici credeau că, dacă se admite că Iisus Hristos S-a întrupat ca om, are nu o singură natură, ci două, pe cea omenească şi pe cea dumnezeiască, astfel că Treimea ar deveni Împătrire, sau Pătrime, după termenul Treime, în care Dumnezeu omul ar intra ca a patra persoană.

7. De asemenea, fericitul Grigorie spune în cuvântarea despre Fiul: „Rezumând cele spuse, pe de o parte, tu ai atribuit dumnezeirii cele înalte, admițând că prin pătimirea trupului El este mai presus de acea natură, iar pe de alta, prin compunere, îi dai cele umile, deşi pentru tine pe Sine S-a micşorat şi S-a întrupat.

Aşadar, credem cu cea mai mare temeinicie că, plin şi desăvârşit, Dumnezeu Cuvântul chiar şi după Întrupare n-a suferit nicio adăugare şi nicio micşorare, că prin natura pe care şi-a luat-o asupră-Şi a câştigat o negrăită slavă în unitatea Sa.

Cap. IV
Prin taina întrupării, Treimea nu devine pătrime

8. Din această pricină, Treimea a rămas Treime şi după minunea întrupării, fiindcă acelaşi Dumnezeu Cuvântul este unul din Treime, chiar şi întrupat. Aceasta nu pentru că trupul Lui ar fi din substanța Treimii, ci fiindcă este trupul lui Dumnezeu Cuvântul, care este unul din Treime. Căci, fără îndoială, nu s-a suit în cer, decât Cel care s-a coborât din cer, Fiul Omului Care este în cer (*Ioan* III, 13). De aceea, mărturisim că Dumnezeu Cuvântul a pătimit în trup, a fost răstignit în trup şi a fost înmormântat în trup, potrivit celor spuse de fericitul Chiril, care zice: „Dacă nu mărturiseşte cineva că Dumnezeu Cuvântul a pătimit în trup, S-a răstignit, în trup şi a primit moarte în trup, că a fost primul născut din morți, pentru că El este viața şi dătătorul de viață ca şi Dumnezeu, anatema să fie".

9. De asemenea, spunem că Hristos este şi omul şi Cuvântul, potrivit cuvintelor fericitului Ioan: „Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieții" (I *Ioan* I, 1).

Căci Cuvântul, după natura dumnezeirii Sale, n-ar fi putut fi pipăit de mâini omenești, dacă nu se făcea om. Departe de orice îndoială că El a fost pruncul pe care fericita Fecioară l-a născut, l-a înfășat în scutece, l-a așezat în iesle, în ziua a opta l-a tăiat împrejur, pe care dreptul Simion l-a luat în brațe la sânul său, pe care evangheliștii îl arată supus părinților, înaintând în vârstă și înțelepciune (*Luca* II, 52). După natură, Dumnezeu este arătat Cel prin Care s-au făcut toate cele văzute și cele nevăzute, unul născut și cel dintâi născut, în Care sălășluiesc toate (*Colos.* I, 17), potrivit celor spuse de apostolul Pavel. Aceasta o arată și profetul Isaia, cu cuvinte limpezi, când zice: „Prunc s-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă, a Cărui stăpânire e pe umărul Lui și se va chema numele Lui: înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să vie" (*Isaia* IX, 5).

10. Și de aceea, credem că în nici un chip nu trebuie să fim de părerea celor ce, deși spun că Dumnezeu cel puternic s-a unit cu acel prunc, totuși ei nu cred că însuși pruncul este Dumnezeu. Dar tronul nu este al vreunui oarecare, ci al Celui Care S-a născut din Duhul Sfânt și din Fecioara Maria, și a fost botezat de către Ioan în Iordan ca să sfințească apele în veacul veacului, precum ne încredințează Psalmistul când spune: „Scaunul Tău, Doamne, în veacul veacului, toiag de îndreptare, toiagul împărăției Tale. Iubit-ai dreptatea și ai urât fărădelegea; pentru aceasta te-a uns pe Tine Dumnezeul Tău cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtașii Tăi" (*Psalm* XLIV, 7, 8).

Cap. V
Dumnezeu S-a făcut om, nu omul s-a făcut Dumnezeu

11. Potrivit acestei păreri a profetului, Dumnezeu S-a făcut Hristos, iar nu Hristos S-a făcut Dumnezeu, cum spun

ereticii, care îndrăznesc să susțină că Hristos a ajuns Dumnezeu prin înaintare[102], n-a fost Dumnezeu prin naștere. Dumnezeu a fost uns, fiindcă El Însuși s-a făcut om. Nu este unul Dumnezeu și altul om, ci același este Dumnezeu și om. Este Fiu născut al Fecioarei și Fiu născut al lui Dumnezeu. De aceea, credem și mărturisim în cele două nașteri ale lui Dumnezeu Cuvântul, adică, una din Tatăl înainte de veacuri, potrivit dumnezeirii, iar cealaltă, în timpurile mai noi, din Sfânta Fecioară, potrivit trupului. Îi blestemăm pe cei care tăgăduiesc nașterea după trup a lui Dumnezeu Cuvântul, care nu vor să recunoască minunile și patimile unuia și aceluiași Fiu al lui Dumnezeu, deși toată Biserica recunoaște acestea.

12. Dar primim și cele patru sinoade, potrivit înțelesului expunerii noastre de mai sus: cel de la Niceea, la care au luat parte 318 episcopi, cel de la Constantinopol cu o sută cincizeci, care au condamnat pe nelegiuiții pneymatomahi, și pe cel dintâi de la Efes, prezidat de fericiții episcopi Coelestinus din Roma și Chiril din Alexandria și, în sfârșit, Sfântul și Preamăritul Sinod care s-a ținut la Chalcedon.

13. Îmbrățișăm și scrisorile fericitului Leon în care sunt anatemizați toți cei care se împotrivesc dogmelor Bisericii, ca și toate scrierile lui Theodor de Mopsuestia și ale discipolului său Nestorie și toți cei ce sunt de partea lui Nestorie și toate scrierile care se împotrivesc celor douăsprezece capitole ale fericitului Chiril, scrise împotriva aceluiași Nestorie. La aceștia adăugăm și pe Eutyches și pe Dioscor cu tovarășii lor și pe toți cei pe drept condamnați de tradițiile apostolice.

[102] Ereticii spuneau că Hristos a fost un om unic, care, prin faptele Sale, cu totul deosebite, a fost divinizat, că deci a fost făcut, iar nu născut Dumnezeu.

Cap. VI
Ce a fost la început omul şi ce a ajuns din cauza păcatului, el şi urmaşii săi. Prin păcat, tot omul a devenit rău. Fără har, cugetul este numai la cele omeneşti. Ce trebuie să credem?

14. După acestea urmează să spunem şi ce simţim despre harul lui Hristos, care ne-a scos de sub puterea lui Satana, să arătăm Sfinţiilor Voastre credinţa noastră, aşa cum ni s-a transmis; fiindcă şi în această parte autoritatea Voastră ne este foarte trebuincioasă.

15. Aşadar, credem că Dumnezeu, Creator a toate, l-a făcut pe Adam bun, fără vreo ispită a cărnii şi l-a înzestrat cu mare libertate, astfel încât să aibă în propria sa putinţă şi să facă binele şi, dacă vrea, să admită răul. Şi moartea şi nemurirea erau lăsate oarecum la libertatea lui de alegere. Căci putea face sau una, sau alta dacă respecta învăţătura, devenea nemuritor, fără experienţa morţii, iar dacă o dispreţuia, urma neapărat moartea. Dar, amăgit de şiretenia şarpelui, s-a făcut de bună voie încălcător al legii dumnezeieşti şi de aceea, după cum îi fusese prezis, a fost pedepsit cu osânda morţii de către Dumnezeu cel drept şi în întregime, adică şi cu trupul şi cu sufletul, a fost schimbat în rău; pierzându-şi propria libertate, a intrat sub robia păcatului.

16. De aceea, nu există om care să se nască liber de lanţul păcatului, în afară de Acela Care, venind să dezlege cătuşele păcatului, Iisus Hristos S-a născut într-un fel nou, ca om, mijlocitor între Dumnezeu şi oameni. Căci cine altul a putut sau poate să se nască dintr-un rob, dacă nu robul? Iar Adam, nu pe când era liber a avut copii, ci după ce s-a făcut rob păcatului. De aceea, precum tot omul îşi are obârşia în Adam, la fel, tot omul, prin acelaşi Adam, a devenit robul păcatului, precum spune Apostolul: „Din greşeala unuia a venit osânda pentru toţi oamenii" (*Rom.* V, 18). Şi de asemenea, mai înainte: „Precum

printr-un om a intrat păcatul în lume şi prin păcat moartea, aşa moartea a trecut la toţi oamenii, prin acela în care toţi au păcătuit" (*Ibid.* 12). Oricum, se înşală, aşadar, cei ce cred că numai moartea, nu şi păcatul, a trecut asupra neamului omenesc, devreme ce Apostolul mărturiseşte că prin Adam au fost aduse în lume moartea şi păcatul.

17. De această condamnare şi de moarte nimeni nu scapă, decât prin harul Răscumpărătorului. Acesta, fiindcă era Domnul Dumnezeu, ca să ne elibereze de sub robia cea veşnică şi de sub puterea diavolului, ca să ne readucă la libertate s-a făcut rob, primind chip de rob (*Filip.* II, 7). De aceea, spune şi către iudei: „Deci dacă Fiul vă va elibera, veţi fi liberi cu adevărat" (*Ioan* VIII, 36). Căci se socoteau cu adevărat liberi, dar slujeau cu gândul deşert al ocupaţiilor omeneşti. Aşadar, pentru ca falsa libertate să devină libertate creştină, aceeaşi libertate a avut nevoie de liberator, pentru ca, îndepărtată de ocupaţiile omeneşti prin harul Lui, să poată gândi şi dori cele ce duc la viaţa veşnică.

18. Fără acest har poate cineva să gândească şi să dorească pe cele omeneşti, dar, nu poate să gândească, să vrea sau să dorească pe cele dumnezeieşti, a căror temelie, cea dintâi şi cea mai însemnată şi mai tare, obârşia însăşi a tuturor bucuriilor, este credinţa în Domnul slavei Cel răstignit (I *Cor.* II, 8). Aceasta nu provine din libertatea voinţei naturale, fiindcă nu carnea şi sângele, ci Tatăl Cel ceresc o descoperă cui vrea (*Matei* XVI, 17), trăgându-l la adevărata libertate nu din necesitatea forţei, ci insuflându-i dragostea prin Duhul Sfânt, pentru ca noi, cei care credem, să zicem îndată: fiindcă Domnul este Iisus, ceea ce nimeni nu poate să spună prin libertatea naturală a voinţei, decât în Duhul Sfânt (I *Cor.* XII, 3).

19. Degeaba flecăresc cei ce spun: Partea mea este să cred, iar partea harului lui Dumnezeu este să ajute de vreme ce însăşi credinţa, care înseamnă un consimţământ

oferit adevărului, nu este dată de Dumnezeu, precum mărturiseşte Apostolul când spune: „Căci vouă vi s-a dăruit, pentru Hristos, nu numai să credeţi întru El, ci să şi pătimiţi pentru El” (*Filip.* I, 29).

Cap. VII
Dumnezeu prin bunătatea Sa îi facepe unii să creadă, iar pe alţii îi părăseşte cu dreaptă judecată, dar pe ascuns

20. Dar, zic ei, dacă Dumnezeu pe cei ce nu vor îi face să vrea să creadă, dar nu este niciunul care (cum credeţi) să poată crede, sau să vrea vreun bine care ţine de viaţa veşnică, pentru ce dar nu face pe toţi să vrea, de vreme ce la Dumnezeu nu există părtinire a persoanelor, mai ales că despre El Însuşi este scris: „Care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină” (I *Tim.* II, 4)? Ori că vrea şi nu poate, ori că minte Sfânta Scriptură. Iar dacă este nelegiuit a simţi ceva din acestea, rămâne ca El să nu aţâţe voinţa omenească, ci s-o aştepte de la om, pentru ca să fie în cei ce voiesc o răsplată cinstită, iar în cei ce nu voiesc o osândă dreaptă.

21. Dacă lucrurile stau aşa cum le înfăţişază ereticii, sunt cuprinse de către ei judecăţile nepătrunse şi necuprinse ale lui Dumnezeu. Căci dacă, precum vor ei înşişi, pe cei ce nu vor El îi condamnă, iar pe cei ce vor îi salvează, nu mai e absolut nimic care să rămână de cercetat mai târziu. Şi după părerea lor, Sfânta Scriptură se înşală când spune că judecăţile lui Dumnezeu sunt nepătrunse (*Rom.* XI, 23). Noi însă, care credem şi dovedim că judecăţile lui Dumnezeu sunt nepătrunse, spunem că, din masa celor pierduţi, unii sunt salvaţi de bunătatea şi harul lui Dumnezeu, iar alţii sunt lăsaţi judecăţii celei drepte şi ascunse.

22. De altfel, dacă ei socotesc aceasta contrar dreptăţii şi bunătăţii dumnezeieşti, pot să întrebe pentru ce Acela, care

vrea ca toţi oamenii să fie mântuiţi şi să vină la adevărul dreptăţii, a făcut atât de multe minuni în Corozain şi Bethsaida şi niciuna din acestea în Thir şi Sidon, unde, dacă ar fi fost făcute (cum spune El Însuşi) poate s-ar fi pocăit în sac şi cenuşă? (*Matei* XI, 21). Sau pentru ce Apostolul în Asia şi Bithynia n-a lăsat să fie vestit cuvântul mântuirii? (*Fapte* XVI, 6, 7)?

23. Dar dacă acestea nu pot fi înţelese, să se întoarcă la ei înşişi şi găsindu-se oameni, să înceteze a întreba de ce pe unii îi mântuie prin dar gratuit, iar pe alţii îi lasă judecăţii drepte şi ascunse Cel Ce are puterea ca din aceeaşi masă pe un vas să-l ridice în cinste, iar pe altul să-l coboare în dispreţ. Să strige împreună cu noi şi cu Apostolul: „O, adâncul bogăţiei, al înţelepciunii şi al ştiinţei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecăţile Lui şi cât de nepătrunse căile Lui! Căci, cine a cunoscut gândul Domnului sau cine a fost sfetnicul Lui? Sau cine mai înainte I-a dat Lui şi va lua înapoi răsplata? Pentru că de la El şi prin El şi întru El sunt toate. A Lui este slava în vecii vecilor. Amin” (*Rom.* XI, 33, 34, 35, 36). De aceea, în chip vădit, nu nouă, ci Apostolului, îi rămâne totul, căci zice: Dacă nu vreau mai întâi eu, harul nu vine la mine. Iar altceva nu e nimic de spus, decât mai întâi să i se dea lui Dumnezeu pentru ca El sa răsplătească apoi.

Cap. VIII
Orice pornire de bunăvoinţă începe de la Dumnezeu

24. Dar noi, urmând pe acelaşi apostol, spunem că toată obârşia bunelor cugetări şi consimţământul lor şi voinţa sunt din Dumnezeu şi prin Dumnezeu şi în Dumnezeu, care trece cu vederea şi îndreaptă voinţele rele ale oamenilor şi aplecate spre fapte pământeşti prin revărsarea şi lucrarea lăuntrică a Sfântului Duh, precum este scris: *Voinţa se pregăteşte de către Dumnezeu.*

25. De aceea, şi fericitul Vasilie, episcop de Cesareea, în cuvântarea din sfânta biserică, în care vine aproape tot Răsăritul, a spus, între altele: „Dă-ne, Doamne, putere şi siguranţă: suntem răi, fă-ne buni, pe cei buni păstrează-i în bunătatea Ta, căci toate le poţi şi nu este cineva care să-Ţi vorbească împotrivă. Tu, când vrei, mântuieşti şi nimeni nu rezistă voinţei Tale”. Iată cât de pe scurt, cât de concis, strălucitul învăţat a pus odinioară capăt acestei neînţelegeri, învăţând prin această rugăciune că oamenii răi se fac buni nu de la ei înşişi, ci de la Dumnezeu şi că nu stăruie în cele bune prin puterea lor, ci cu ajutorul harului Dumnezeiesc.

26. De asemenea, fericitul Inocentius, Întâistătător pe scaunul apostolic, zice într-o scrisoare către Sinodul milevitan (v. în capit. lui Caelestinus, cap. 8): „Toată râvna şi toate lucrările şi meritele sfinţilor trebuie îndreptate către gloria şi slava lui Dumnezeu; fiindcă nimănui nu-i place din altă parte ceva, decât din ceea ce el însuşi a dat”. Arătând acestea mai limpede şi mai cu grijă în scrisoarea sa către papa Zosimus, zice: Urmarea însăşi a rugăciunilor arată că nu zadarnice, ci cu folos sunt rugăciunile noastre. Iar părerile aceluiaşi papă le exprimă conciliile africane când zic: „Ai spus aceasta în scrisorile de care te-ai îngrijit să fie trimise în toate provinciile. Noi, totuşi, din voinţa lui Dumnezeu (căci toate cele bune trebuie îndreptate către cel de la care vin), am îndreptat toate către conştiinţa fraţilor şi episcopilor noştri: astfel primim cuvânt ca pe toţi care ridică libertatea voinţei împotriva ajutorului lui Dumnezeu, ca şi cum ai trece în fugă să-i tai cu sabia adevărului. Căci ce-ai făcut din liberul arbitru altceva decât ai îndreptat toate către conştiinţa noastră omenească. Şi totuşi ai văzut că din voinţa lui Dumnezeu ai lucrat cu credinţă şi înţelepciune, ai spus adevărul şi cinstea de aceea, fiindcă viaţa ţi-a fost pregătită de Domnul (*Prov.* VIII, 35) şi pentru ca cei buni să facă ceva, El Însuşi, cu suflarea Sa, atinge inimile fiilor. „Şi toţi

câţi sunt mânaţi de Duhul Sfânt sunt fii ai lui Dumnezeu” (*Rom.* VIII, 14), pentru ca să nu simţim că ne lipseşte liberul arbitru şi să nu ne îndoim că în toate pornirile bune ale voinţei noastre ne călăuzeşte mai degrabă harul Său; Dumnezeu lucrează în inimile oamenilor şi în liberul lor arbitru ca un cuget sfânt. Aşadar, sfatul cel evlavios şi toată pornirea voinţei celei bune sunt de la Dumnezeu, fiindcă prin El putem ceva bun şi fără El nimic nu putem”.

27. Învăţături la fel ca acestea ne dă şi fericitul Caelestinus în epistola către gali (cap. 11): „Când mai marii mulţimilor credincioase îşi împlinesc prin soliile trimise mandatul încredinţat în faţa clemenţei divine, ei apără cauza neamului omenesc. Ei cer şi se roagă, toată Biserica rugându-se împreună cu ei, să se dăruiască necredincioşilor credinţa, închinătorii la idoli să fie eliberaţi de rătăcirile necredinţei lor, de pe inimile iudeilor să se ridice vălul întunericului şi să apară lumina adevărului, ereticii să se căiască şi să se întoarcă la dreapta credinţă, schismaticii să primească duhul dragostei renăscute, celor căzuţi să li se dea leacurile căinţei, în sfârşit, catehumenilor aduşi la taina renaşterii să li se deschidă porţile milei cereşti. Că sunt acestea cerute nu de formă şi nu în deşert de la Domnul o arată urmarea faptelor, fiindcă socoteşte de cuviinţă să-i scoată pe cei mai mulţi din tot felul de rătăciri; ridicându-i din puterea întunericului îi aduce în împărăţia Fiului iubirii Sale şi din vase ale mâniei îi face vase ale milei. Această lucrare se simte până într-atât că este dumnezeiască, încât se atribuie lui Dumnezeu întotdeauna puterea harului şi mărturisirea laudei pentru iluminarea sau îndreptarea unor asemenea lucrări”. Şi ceva mai departe (Caelestinus, cap. 12) spune: „Aşadar, noi oamenii bisericii din aceste reguli şi din învăţături primite de la autoritatea dumnezeiască în aşa măsură suntem întăriţi cu ajutorul lui Dumnezeu, încât Îl mărturisim pe Dumnezeu ca autor al tuturor simţirilor şi lucrărilor bune, al tuturor năzuinţelor şi al tuturor virtuţilor prin care se tinde către

Dumnezeu de la începutul credinței. Şi nu ne îndoim că toate meritele omului vin de la harul lui, care lucrează în noi, astfel încât începem să vrem şi să săvârşim ceva bun. Prin ajutorul şi lucrarea lui Dumnezeu, liberul arbitru nu este înlăturat, ci eliberat, precum din întuneric lumina, din nedreptate dreptatea, din boală sănătatea, din imprudență prevederea". Acelaşi învățător termină (*Idem*, c.15) această scrisoare şi încheie zicând: „Fiindcă a mărturisi harul lui Dumnezeu, fără a Cărui lucrare şi bunăvoință nimic bun nu se poate înfăptui, credem că este de ajuns, aşa cum ne-au învățat regulile şi îndrumările scrise ale scaunului apostolic, să nu socotim dreaptă credință ceea ce pare a fi potrivnic regulilor fixate mai înainte". Acestea, Preasfințiților, am socotit să le arătăm nu ca pe ceva trebuincios celor neştiutori, ci pentru a combate nebunia celor ce se refugiază în ele ca în nişte învățături noi şi cu totul nemaiauzite Bisericilor. De aceea, am socotit folositor să le trecem în această scrisoare a smereniilor noastre.

28. Înarmați cu învățăturile tuturor sfinților Părinți, anatemizăm pe Pelagius şi pe Caelestinus; la fel şi pe Iulian Edanul şi pe cei care gândesc ca ei; mai ales cărțile lui Faustus, episcopul Galiilor, care a plecat din mânăstirea Lirina, despre care nu există îndoială că au fost scrise împotriva părerilor despre hărăzire. În acestea venind nu numai împotriva tradițiilor tuturor sfinților Părinți, dar şi a învățăturii Apostolului însuşi, el subordonează muncii omului ajutorul harului şi, înlăturând tot harul lui Hristos, declară, în chip nelegiuit, că vechii sfinți au fost mântuiți nu prin acel har, prin care am fost mântuiți şi noi, precum ne învață fericitul Apostol Petru (*Fapte* XV, 11), ci prin putința naturii".

Semnează:
Petru, din mila Domnului diacon,
Ioan, din mila Domnului monah,
Leontius, din mila Domnului monah,
Ioan, din mila Domnului lector.

CUPRINS